ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت

تاشقا ئايلانغان كۆز يېشى

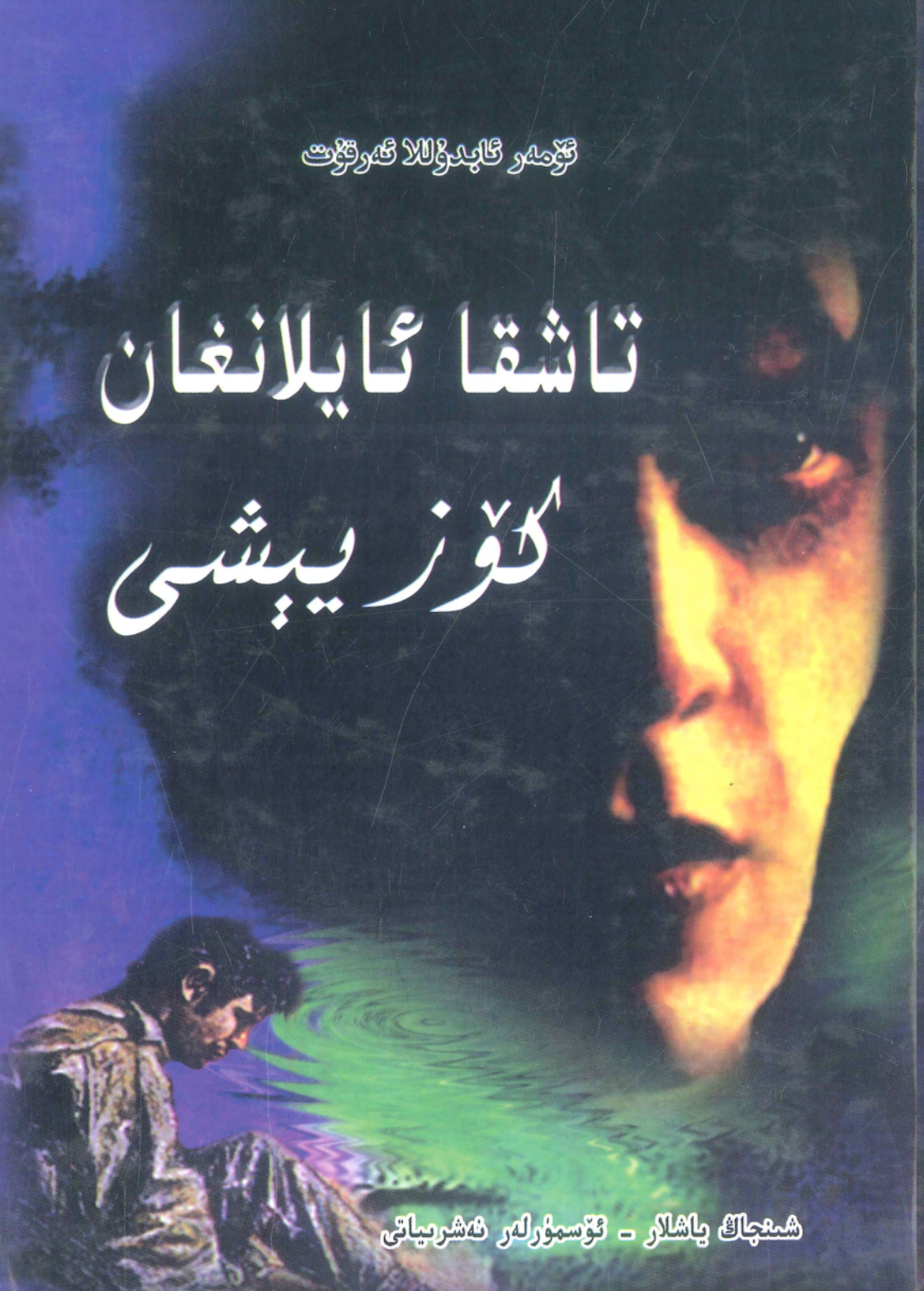

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

تاشقا ئايلانغان كۆز يېشى

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مىرزات تاجى

ISBN 978-7-5371-4710-1

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنچى تورىدىسى

ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت

تاشقا ئايلانغان كۆز يېشى

(رومان)

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر ئەدەبىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى: نىجات مۇخلىس
ئىلغارجان سادىق
مەسئۇل كوررېكتورلىرى: ئابلىز ئاببباس
دىلىيار تۇرسۇن
مۇقاۋىدىنى لايىھىلىگۈچى: مىرزات تاجى

تاشقا ئايلانغان كۆز يېشى

(رومان)

ئاپتورى: ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت

*

شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى شىمالىي بېيجىڭ يولى 29 ـ نومۇر، پ: 830012)
ئېلخەت ساندۇقى: xjyashlar @126.com
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ جىنبەن باسما چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1168×850 م م، 32 كەسلەم، باسما تاۋىقى: 8.625
2003 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2015 ـ يىلى 4 ـ ئاي 8 ـ بېسىلىشى
ISBN978-7-5371-4710-1
باھاسى: 22.00 يۈەن
بېسىلىشتا، تۆپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئۆتۈنۈپ بېرىمىز

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تارقىسى
www.uyghurkitap.com

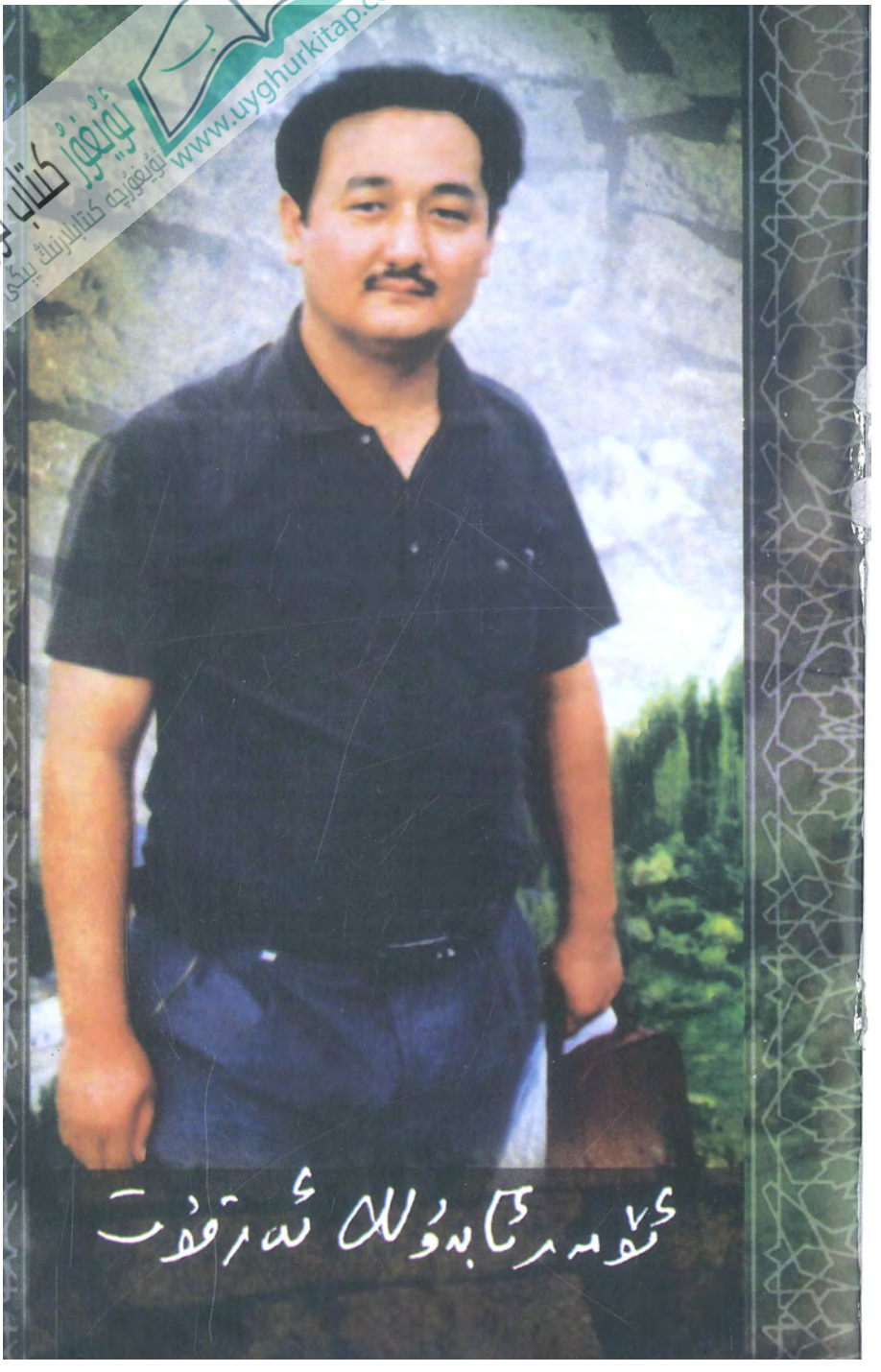

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تارقىسى
www.uyghurkitap.com

مۇھەررىردىن

ياش يازغۇچى ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت 1972 ـ يىل 11 ـ ئاينىڭ 26 ـ كۈنى پىچان ناھىيىسىنىڭ تۈيۈق يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1992 ـ يىلى تۇرپان ۋىلايەتلىك دارىلمۇئەللىمىنى پۈتتۈرگەن، ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىپ تىل ـ ئەدەبىيات كەسپى بويىچە تولۇق كۇرس دىپلومى ئالغان. 1992 ـ يىلىدىن 2000 ـ يىل 8 ـ ئايغىچە پىچان ناھىيە تۈيۈق مەركىزىي مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى، ئىلمىي مۇدىر، مۇئاۋىن مەكتەپ مۇدىرى بولۇپ ئىشلىگەن. ھازىر تۇرپان ۋىلايەتلىك تەجرىبە ئوتتۇرا مەكتەپتە ئىشلەۋاتىدۇ.

ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت 1989 ـ يىلى «شىنجاڭ ئۇيغۇرلىرى» گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان «مەن دوستلۇققا يارىمايمەن؟» ناملىق ھېكايىسى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەت سەپىگە قەدەم قويغان بولۇپ، ھازىرغىچە ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەرقايسى گېزىت ـ ژۇرناللاردا «ياۋا جىگدە»، «گۈل كۆيدۇرگۈچى»، «خوراز تۇغقان تۇخۇم» قاتارلىق ئىككى يۈز پارچىدىن ئوشۇق ھېكايە، نەسر؛ «شېئىر بىزنى ئىزدىمەكتە»، «ئۆزىنى ئىزدەش بايا‌ۋانى» قاتارلىق ئوتتۇز نەچچە پارچە ئەدەبىي ئوبزور؛ «بۇلبۇلدىن گۈمانلىنىمەن»، «خوتۇنسىز كۈن» قاتارلىق ئۈچ يۈز قىرىق پارچە شېئىر؛ «سىم ـ سىم ئىشىكنى ئاچ» قاتارلىق يەتتە پارچە پوۋېست ئېلان قىلغان. بىرمۇنچە ھېكايە، ئەدەبىي ئاخباراتلىرى ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك ھەرخىل مۇكاپاتلارغا ئېرىشكەن. 2000 ـ يىلى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى ۋە شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن «ئۆلۈم ۋەھىمىسى»

ناملىق ھېكايىلەر توپلىمى بىلەن «چاڭ باسقان ئالتۇن» ناملىق پوۋېستلار توپلىمى نەشر قىلىنغان. ئۇ ھازىر شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى. ئۇنىڭ ئوقۇتۇش تەتقىقات خىزمىتىگە بېغىشلانغان «تىل ـ ئەدەبىيات تەكرار يېتەكچىسى» قاتارلىق ئالتە پارچە كىتابى شىنجاڭ مائارىپ نەشرىياتى، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى ۋە شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان.

ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت يەنە بوش ۋاقىتلىرىدىن پايدىلىنىپ تىرىشىش، ئىزدىنىش ئارقىلىق «قىرىق بىر يالغان» ناملىق تېلېۋىزىيە سەنئەت فىلىمى ۋە «چاڭ باسقان ئالتۇن» ناملىق ئىككى قىسىملىق تېلېۋىزىيە تىياتىرىغا رېژىسسورلۇق قىلىپ جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتۈردى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تورىسى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب مۇرىسىدە مېڭى بار ئادەم 1
ئىككىنچى باب ئۆگەي ئاتا 8
ئۈچىنچى باب داغلانغان يۈرەك 16
تۆتىنچى باب ئىشىك ئېچىلمىدى 30
بەشىنچى باب تاياق يۈرەككە 40
ئالتىنچى باب ئېتىبارسىز ئەجىر 54
يەتتىنچى باب ھاقارەت 68
سەككىزىنچى باب نەپرەت ۋە مۇھەببەت 84
توققۇزىنچى باب مۇھەببەت جاراھىتى 91
ئونىنچى باب كۆلپەت ئۈستىگە كۆلپەت 100
ئون بىرىنچى باب ئونتۇلغان ئادەم 117
ئون ئىككىنچى باب يىگىت 139
ئون ئۈچىنچى باب «ناتونۇش» بالا 158
ئون تۆتىنچى باب زېدىلەنگەن قەلب 173
ئون بەشىنچى باب كېسەل 185
ئون ئالتىنچى باب شەپقەت ۋە ھەسرەت 205
ئون يەتتىنچى باب مۇقەددەس ماكان 213
ئون سەككىزىنچى باب بالام! 228
ئون توققۇزىنچى باب ئۇ ئىشىك يەنە ئېتىك 235
يىگىرمىنچى باب ئانا! ئانا! 243
يىگىرمە بىرىنچى باب ئەلۋىدا 252
يىگىرمە ئىككىنچى باب ئۇ قېنى؟ 262
خاتىمە 270

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

بىرىنچى باب

مۇرەسسەدە مېڭى بار ئادەم

1983 - يىل.

ياز كىرىپ، ھاۋا ئىللىپ دەل - دەرەخلەر يېشىللىقتىن تون كىيىپ بولغان بولسىمۇ، دېھقانلارنىڭ تۇرقىدىن يەنىلا بىسەرەمجانلىق تۆكۈلۈپ تۇراتتى. ئۇلار مۇڭ باسقان، ئازاب - ئوقۇبەت ئىزنالىرى كەتمىگەن كۆزلىرىنى يىل بويى ئىشلىگەنگە تۇشلۇق ھوسۇل بەرمەيۋاتقان ئۇزۇملۇكلەرگە ئەلەملىك تىكىشەتتى. ئۇلارغا دەرەخلەرنىڭ يېشىللىقى ساختىدەك، دەرەخلەر قاقشال پېتى تۇرۇۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. ئېتىزدىكى ئەمگەكلەر بولسا تولىمۇ ئۆلۈك، شەكسىگىلا قىلىنىۋاتاتتى. ماغدۇرسىز قوللار بىسلىرى تېخى ئوبدان ئۇيۇرمىغان كەتمەنلەرگە ھۆزەك. دەرەخ ئاستىدا بولسا ھارغىن، ئەسنەك چىرايلار... قىسقىسى، پۈتۈن ئەتراپ، بارلىق جاندارلار ھېلىلا ئۆندەرەپ ئويغانغان چالا ئۇيقۇلۇق ئادەمدەك...

كەنت ئىشخانىسىنىڭ كونىراپ كەتكەن ئىشىكى ئېچىلىپ بىرنەچچە كىشىنىڭ قارىسى كۆرۈندى. ئارقىدىنلا بوغۇق بىر ئاۋاز ئاڭلاندى:

— قىلغان ئىشىمىزنىڭ ھەرھالدا نەتىجىسى بولىدىغان بولدى! ئەمدى ئۆيىڭىزگە بېرىپ ئوبدان بىر ئارام ئېلىپ، ھاردۇقىڭىزنى چىقىرىڭ... ھە، راست، پولات، سايكارىز كەتتىدىكىلەر تەييارلىغان سانلىق مەلۇماتلارنى ئالغاچ كېتىڭ. بۇ يەردىكى ماتېرىياللارنى مەن قايتا بىر رەتلەپ ئەتە ئۆزۈم ئەكېتىمەن...

ئۇزاق ئۆتمەي ساقاللىرى قويۇق ئۆسكەن، كۆزەينەك تاقىغان ئوتتۇرا بوي بىر كىشى چىقىپ كەلدى. ئۇ پولات ئىدى. ئۇ كونىرغان سېرىق سومكىسىنى مەھكەم سىقىمداپ بايىقى كىشىنىڭ «خوش، بارغاندا كۆرۈشەيلى» دېگەن خوشلىشىش سۆزلىرىگە پەرۋامۇ قىلماي ئالدىراپ مېڭىپ ئۇزاپ كەتتى.

ئىشىكتە ئېگىز بوي، سېمىز كەلگەن، چېچىنى ئىككى يانىدىن تەكشى كېسىپ ياستۇالغان بىر ئادەم ئۇنىڭ ئارقىسىدىن مىيىقىدا كۈلۈپ قاراپ تۇراتتى.

پولات بىرئاز ماڭغاندىن كېيىن، يول بويىدىكى دەرەخ سايىسىگە كېلىپ ئولتۇردى ۋە كۆزەينىكىنى ئېلىپ كۆزلىرىنى ئۇۋۇلىدى، كۆزەينىكىنى سۈرتتى... ئۇ ئاشۇنداق ئۇششاق ئىشلار بىلەن ئازراق ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن بىرەر ماشىنىنىڭ كېلىپ قېلىشىنى ساقلاشقىمۇ تاقەت قىلماي شەھەرگە قاراپ يول ئالدى.

ئىسسىق ھەم ئۇسسۇزلۇق ئۇنى قىينىماقتا ئىدى. ئۇنىڭ «بىرەر ماشىنا كېلىۋاتامدىغاندۇر؟» دەپ كەينىگە پات - پات قاراپ قويغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا يول بويىدىكى دەرەخ سايىسىگە بېرىپ سايىدىۋېلىشقىمۇ، يولدىن ئانچە يىراق بولمىغان يەردە دۇغلىنىپ ئېقىۋاتقان ئېرىق سۈيىدىن قانغۇدەك ئىچىۋېلىشقىمۇ رايى بارمىدى. ئۇ خىيالىدا پەقەت چاققانراق بېرىپ ئۆزىنىڭ يولىغا تەلمۈرۈپ قالغان، ئۆزىگە ھەرقاچان ئۇمىد ئاتا قىلىدىغان سەبىي كۆزلەرنى قانغۇدەك كۆرۈۋېلىشقا ئالدىرايتتى. ئۇنىڭ ئاشۇ سەبىي كۆزلەرنى كۆرمىگىنىگە بەش كۈن بولغانىدى. ئۇ بولسا مۇنداق تۇيۇقسىز «تۆۋەنگە چۈشۈپ تەكشۈرۈشلەر» گە كۆنۈك. «سەن ئالدى بىلەن ئۆزۈڭنىڭ نېمە خىزمەت قىلىدىغانلىقىڭنى بىلىۋال. سەن ھاراقكەشمۇ، تەتقىقاتچىمۇ؟» دەپ تەنبىھ بېرەتتى ھېلىقى ئېگىز بويلۇق ئادەم. ئېگىز بويلۇق ئادەم ئۇنىڭ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ساۋاقدىشى ئىدى. ئۇ

www.uyghurkitap.com

تەنتەربىيىدىن ئۆزگە دەرسلەرگە زادىلا قىزىقمايتتى. ھالا بۇگۈن- كى كۈنگە كەلگەندە ئۇنىڭ تەنتەقات ئورنىدا ئۇنى «يېتەكلەيدى- غان، تەنتەقاتنى تەكشۈرىدىغان» باشلىق بولۇپ قالغىنى قىزىق- دە. ئۇنىڭ تېخى «تەنتەقاتتا ئەستايىدىل بولۇڭلار، نىشان ئېنىق بولسۇن» دەيىشلىرىچۇ؟ ئۆزىچۇ؟ ئۆزۈمنىڭ قەنت تەركىبىنى قانداق ئۆلچەيدىغانلىقىنىمۇ بىلمەيدۇ.

ھاۋانىڭ ئىسسىقىدا قىينىلىپ كېتىۋاتقان پولات ئاچچىق كۈلۈپ قويدى. يىراقلاردىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ئۆزۈمزارلىقلار ھازىر دېھقانلار بىلەن دىلداش ئەمەس، يىلتىزداش ئەمەس. بەلكى بىر-بىرىگە زۇلۇم سالغۇچىغا ئايلانغان. چۈنكى، ئەمگەك كۆپ. بىراق، يەرنىڭ ئۈنۈمدارلىقى تۆۋەن، ھوسۇل تۆۋەن!

ئۇ ئاخىرى چىدىيالماي بىر تۇپ دەرەخنىڭ سايىسىگە كېلىپ ئولتۇردى. دەرەخنىڭ سايىسى ئۇنىڭغا ھۇزۇر بېغىشلىغاندەك بولدى. بىر تەرەپ تاقىر ساي، يەنە بىر تەرەپ يېشىللىق. يىراقتا جىمىرلاپ تۇرغان كۆلدە سۇزۇك سۇ. ئۈستى تەرەپ لاۋۇلداپ تۇرغان ئىدىقۇت تېخى. ئەمما، بۇلار جىسمانىي ۋە روھىي جەھەتتىن ھارغىن، باغرى ئېزىلگەن ئادەمگە ھېچ نەرسە ئەمەس. مەنزىرىدىن ھۇزۇرلىنىش، تاغنىڭ ھەيۋەتلىك قامىتى- دىن زوقلىنىش... بۇلار خاتىرجەم ئادەملەرگىلا تەئەللۇق تۇيغۇ ئوخشايدۇ.

ئۇ سامان ساتقىلى ماڭغان دېھقاننىڭ ئېشەك ھارۋىسىغا چىقىۋېلىپ سايكارىز كەنتىگە يېتىپ كەلگەندە پېشىن ۋاقتى بو- لۇپ قالغانىدى. «ئولگۇرگۈدەكمەن» دەپ يېنىك تىن ئالدى پولات. ئۇ كەنت ئىشخانىسىغا كىرىپ «ھوي، ماتېرىيالنى ئەتىگە تەييار قىلماقچى بولغانغۇ» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ لاسسىدە بولۇپ قالدى. «توۋا: داۋۇتنىڭ نېمە دېگىنى بۇ؟ ئادەمنى مۇشۇنداقمۇ ئاۋارە قىلغان بارمۇ... بۇ چاغقىچە ئۈيگە بېرىپ بولمىدىغان ئادەمنى...» دەپ رەنجىدى پولات ئىچىدە. ئۇ كەنت باشلىقىغا

ماتېرىيالنى ئەتە ئەتىگەنگىچە ئۇلگۈرتۈپ تەييار قىلىپ بېرىشنى تاپىلاپ، مۇشۇ كەنتتىكى بىر تونۇشىنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قېلىش مەقسىتىدە يول ئالدى. ئەگەر ئۇ ھازىر ئۆيگە كېتىدىغان بولسا داۋۇت سەمىزدىن بولدى دېگۈچە سەپتىن گەپ ئاڭلايدىغانلىقى ئۈنىڭغا ئايان ئىدى. جاھاندا قاراقورساق ئادەمنىڭ تەقدىدىنمۇ ئارتۇق ئەلەم، خورلۇق بولمىسا كېرەك؟

جاھازلىرى ئاددىي، ئەمما ئەپچىل سەرەمجانلاشتۇرۇلغانلىقى بىلەن ئازادە كۆرۈنىدىغان ئۆيدە ئون نەچچە ياشلاردىكى بىر ئوغۇل بالا چىراغ يورۇقىدا كىتاب ئوقۇپ ئولتۇراتتى. نېرىقى كارىۋاتتا كونا كىيىملەر ئىچىدىمۇ يەنىلا گۈزەللىكى جىلۋىلىنىپ تۇرغان بىر ئايال خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇراتتى.

بالا كىتاب ئوقۇۋېتىپ «تېخنىكا» دېگەن سۆزنى ئۇچرىتىشى بىلەن يەنە ئاتىسىنى ئويلاپ قالدى. ماتېرىياللار بىلەن تولغان ئاۋۇ ئاددىيغىنە ئۆستەل ئالدىدا ئاتىسى مۈكچىيىپ ئولتۇرۇپ بىر نەرسىلەر يازاتتى. بالا ئاتىسىغا ھەۋەس ۋە پەخىرلىنىش تۇيغۇسىدا قاراپ كېتەتتى. ئۆتكەندە ئاتىسىنىڭ قايسىبىر گېزىت - ژۇرنالدا ئېلان قىلىنغان ئىلمىي ماقالىسى ئۈچۈن ئائىلىسى خۇشال-لىققا چۆمگەن ۋە ئاتىسىنى قىزغىن تەبرىكلەشكەنىدى، مانا يېرىم يىلدەك بولدى. ئاتىسى يەنە قانداقتۇر بىر ئىش بىلەن ئالدىراش، ھە دېسىلا يېزىغا قاترايدۇ. نېمە ئىش بىلەن ئالدىراشلىقىنى سورىسا، «ئالدىرىماڭلار، ئاجايىپ بىر دورا ياساۋاتىمىز، دەسلەپتە بىرئاز ئۈنۈمى كۆرۈلدى، كېيىن سىلەرگە چۈشەندۈرۈپ قويىمەن» دەپلا گەپنى تۇگىتەتتى. يەنە قانداق ماقالە يازىدىكىن...

بالا ئاشۇنداق خىياللار ئىلكىدە تۇرغاندا، «ئۈنىڭغا نېمە بولغاندۇر؟ ئەسلىي ئۇ بۇ چاغقىچە كېلىپ بولۇشى كېرەك ئىدىغۇ يا سىنىقى ئۆتمەي تۇرۇپ قالدىمىكىن. لېكىن، ئۇ سىناق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تورىسى

مۇۋەپپەقىيەتلىك ئاخىرلىشىپ قالدى، دېگەندىغۇ... »ل دېگەن ئەندىشىلىك خىيال ئىلكىدە تاقەتسىزلىنىپ ئولتۇرغان ئاپىسى كارىۋاتتىن چۈشتى:

— بالام قەيسەر، — دېدى ئايال تىت ـ تىت بولۇپ، — ئاتاڭ كەچ قالىدىغان ئوخشايدۇ. مەن كەچتە دېجورنى ئىدىم، ۋاقتىم توشۇپ قاپتۇ. سەگەكرەك يات، بىرەردەمگىچە ئاتاڭ كېلىپ قالار. مەن ماڭاي... ھويلىنىڭ ئىشىكىنى مەھكەم تاقا...

ئايال تارتىشىپ دېگۈدەك ھويلىدىن ئاران چىقتى. قەيسەر ئىشىكنى چىڭ تاقاپ، ئۈخلاپ قالماسلىق ئۈچۈن «مىڭ بىر كېچە» دېگەن كىتابنىڭ جىن ـ ئالۋاستىلار تەسۋىرلەنگەن يەرلىرىنى ئوقۇشقا باشلىدى. ئەمما، يەنىلا كۆزى ئاستا ـ ئاستا ئۇيقۇغا كېتىپ قالدى.

قەيسەر ھويلىدا ئاڭلانغان «گۈپ» قىلغان ئاۋازدىن چۆچۈپ ئويغاندى. «ئاتام كەلگەن ئوخشايدۇ» دەپ ئالدىراپ ئورنىدىن تۇردى ۋە چىراغنىڭ يېپىنى تارتتى. لېكىن، شەھەرنىڭ چېتىگە جايلاشقان بۇ مەھەللىنىڭ توكى يەنە كېتىپ قالغان بولۇپ، چىراغ يانمىدى. ئۇيىنى پەقەت ئاي نۇرىلا غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. كاڭدىن چۈشكەن قەيسەر «ئاتا» دەپ ۋارقىراي دەپ تۇرۇشىغا ئىشىك جالاقلاپ ئېچىلىپ، ئېگىز بويلۇق بىر ئادەم كىرىپ كەلدى. نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرالماي تۇرغان قەيسەرنىڭ يۈزىگە بىر شاپىلاق سېلىپ ئۇنى كاڭغا دومىلىتىۋەتتى. قورقۇپ كەتكەن قەيسەر يېقىلغان جايىدا تۇگۈلۈپلا قالدى. ئۇيگە بېسىپ كىرگەن ئادەم بىر سىرىق قۇلاقچىنى چۆكۈرۈپ كىيىۋالغاندى، قەيسەر ئۇنىڭ چىرايىنى ئېنىق كۆرەلمىدى. كىرگەن ئادەم چاقماقنى ياندۇرۇپ ئۈستەل ئۈستىدىكى بىرنەچچە كىتابنى ۋە قەيسەرنىڭ ئاتىسى ماقالە يازىدىغان قەغەزدىن توپلىۋالغان قېلىن دەپتەرنى تاللىدى ۋە چاپىنىنى سېلىپ، ئالغان ماتېريالالارنى

چاپىنىغا ئوردى. هېلىقى ئادەم ماتېرىياللار ئورالغان چاپاننى كۆتۈرۈپ ئۆيدىن تېزلىكتە چىقىپ كەتتى. ئۇ ئادەمنىڭ ئاسما مايكىسىنىڭ مۇرىلىكى ياپالمىغان ئوڭ مۇرىسىدىكى ياڭاقتەك چوڭلۇقتىكى قارا مەڭ قەيسەرنىڭ كۆزىگە خىرە كۆرۈندى. شۇنداىلا قەيسەر پاڭگىدە يىغلىۋەتتى. ئۇ خېلىغىچە يىغلىغاندىن كېيىن يەنە بايىقى قورقۇنچ غالىب كېلىپ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ غال - غال تىترىگىنىچە جىم بولۇپ قالدى. كۆز ئالدىدا بولسا بىر تۈرۈپ كونا قۇلاقچا، بىر تۈرۈپ ئېگىز سۇرلۇك گەۋدە پەيدا بولۇپ ئۇنىڭ قورقۇنچىنى تېخىمۇ ئاشۇرۇۋەتتى. ھەددىدىن زىيادە قورقۇپ كەتكەن قەيسەر يۇگۈرۈپ بېرىپ ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئىچىدىن ئىلىۋالدى - دە كاڭغا چىقىپ يوتقان - كۆرپىلەرنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ تۇگۇلۇپ ئولتۇرۇۋالدى. ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ قورقۇنچى بىرئاز بېسىلغاندەك بولدى. قەيسەر بايا شاپىلاق تەگكەن يېرىنىڭ ئاغرىۋاتقانلىقىنى ئەمدى سېزىشكە باشلىدى. قەيسەر ئاغرىۋاتقان يۈزىنى تۇتقىنىچە يۇم - يۇم يىغلاپ يېتىپ تاڭغا يېقىن ئۇخلاپ قالدى.

پولات تەييارلانغان ماتېرىياللارنى ئالغاندىن كېيىن، كەنتنىڭ شەھەرگە خىمىيىۋى ئوغۇت ئالغىلى ماڭغان كىچىك تراكتورىغا چىقىۋېلىپ كۇن بىلەن تەڭ شەھەرگە يېتىپ كەلدى.

پولات تونۇردىن يېڭىلا قومۇرۇلغان نان‌دىن ئىككىنى ئېلىپ ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئۇ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ ئەجەبلەندى. ھويلا ئىشكى ئوچۇق. ئايالىنى ھويلىنىڭ ئالدىنى سۇپۇرۇش ئۈچۈن چىقتىمىكىن دېسە، ھويلىنى تازىلىغان ھېچبىر ئالامەت يوق. ئۇ ئالدىراپ ھويلىغا كىرىپ ئۆي ئىشىكىنى ئىتتەردى. ئىشىك ئىچىدىن ئېتىكلىك ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىشىكنى چېكىپ چاقىردى:

— قەيسەر! بالام قەيسەر!

ئۆيدىن سادا چىقمىدى. پولات ئىشىكنى قاتتىقراق چالغاندى-تى. بىر چاغدا ئۇي ئىچىدىن «ئاتا» دېگەن يىغلامسىراغان ئاۋاز ئاڭلاندى.

— ھە، مەن، بالام! ئىشىكنى ئاچقىن، — دەپ ۋارقىرىدى پولات تاقەتسىزلىنىپ. شۇ ھامان ئىشىك ئېچىلدى، ئۆيدىن قەيسەر يۈگۈرۈپ چىقىپ ئاتىسىغا ئېسىلىپ يىغلىدى.

— نېمە بولدى، بالام؟ ئاپاڭ قېنى؟

— ئا... ئاپام كەچتە ئىشلى ... گەن...

پولات كۈلۈپ بالىسىنىڭ بېشىنى سىلىدى:

— قورقۇپ يىغلاپسەن - دە. قورقما، ئوغۇل بالىمۇ يىغلامدۇ.

پولات شۇنداق دەپ ئۆيگە كىردى ۋە ئۆيدىكى مالىمانچىلىقنى كۆرۈپ داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى.

— ئوغلۇم، بۇ... بۇ... نېمە ئىش، بالام؟

قەيسەر يىغلاپ تۇرۇپ كېچىدە بولغان ئىشلارنى ئاتىسىغا تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى.

— نېمە؟! — پولات مەيدىسىنى تۇتقىنىچە بىر قولى بىلەن كاڭگا تايىنىۋالدى، ئاندىن ئاستا قىڭغىيىپ يېتىپ قالدى. قوزغالمىغىلى ئۇزۇن بولغان يۈرەك سانجىقى كېسىلى بۇ تۇيۇقسىز زەربىدىن قوزغىلىپ ئۇنى يىقىتتى. قەيسەر «ئاتا» دەپ توۋلىغىنىچە ئاتىسىنىڭ يېنىغا يۈگۈنۈپ قالدى...

تۇغۇلماقنىڭ سەۋەبى بىرلا بولسىمۇ، لېكىن ئۆلۈمنىڭ سەۋەبى نېمىدېگەن تولا - ھە! ئەنە شۇ يىقىلماق بىلەن پولات قايتا ئورنىدىن تۇرالمىدى. سارەم ئاھۇ زار ئىچىدە خېلى قاتتىغان بولسىمۇ، لېكىن ساقچىلار قەيسەرنىڭ چالا - بۇلا چۈشەندۈرۈشىلىرىدىن تۇزۈك يېپ ئۇچى تاپالماي «تەكشۈرۈۋاتىمىز» دېمەكلىك بىلەن جىم يېتىۋالدى. دوختۇرلار بولسا «يوشۇرۇن يۈرەك كېسىلىنىڭ ئاقىۋىتى ھامان مۇشۇنداق بولىدۇ» دېگەن گەپ بىلەن سارەمگە تەسەللى بەرگەن بولدى.

ئىككىنچى باب

ئۆگەي ئاتا

ئاتىسىنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن قەيسەرنىڭ يۈرىكى ئۇششۇپ كەتتى. ئۇ ئادەملەرگە گۇمانسىراپ قارايتتى. قولۇم ـ قوشنىلىرىنىڭ قىلغان تەسەللى سۆزلىرىمۇ ئۇنىڭ ئۇششۇگەن قەلبىنى ئېرىتەلمىدى. قەيسەر ئۇلارغا ئىشەنچسىزلىك بىلەن تىكىلىپ قاراپ قويۇپ جىممىدە تۇرۇۋالاتتى. سارەم بالىسىدىكى بۇ خىل بىنورماللىقتىن بەزىدە «مۇنداق كېتىۋېرىپ بالامنى خىيال ئېلىپ قويمىسۇن» دەپ قورقۇپمۇ قالاتتى. قەيسەر ئاتىسىنىڭ ئۇستىلىگە قاراپ سائەتلەپ ئولتۇرۇپ كېتەتتى. خىيال، بىر سەبىبىنىڭ خىيالىدىن نېمىلەر كەچمەيدۇ دەيسىز!؟

ئاتىسىنىڭ كاڭغا كۇچسىز قوللىرى بىلەن تايىنىپ قېلىپ ئەجەل ئىسكەنجىسىدە ئاچچىق تولغانغان قىياپىتى بىلەن ھېلىقى كىشىنىڭ ياۋۇز تۇرقى ئاتا مېھرىگە ۋە دۇنيانىڭ ئىللىقلىقىغا تولۇق قانمىغان پەرزەنت ئۇچۇن نۇرغۇن نەرسىلەرنى يىراقلاشتۇرۇۋەتكەن، گۇزەل مېھىرلەرنىڭ نوتىسىنى سۇندۇرغان، ئادەملەر ئارا ئىللىق نەپەسلەرنى مۇزلاتقان... قەيسەرنىڭ بالىلىق ھاياتىغا يەنە بىر ئادەم ئاستا ـ ئاستا كىرىپ كەلمەكتە ئىدى. ئۇ ئادەمنى قەيسەر ئاتىسىنىڭ ئۆلۈمىنى ئۇزاتقان كۇنى تۇنجى قېتىم كۆرگەنىدى. ئۇ ئادەم يەنە ئاتىسىنىڭ نەزىرىدىمۇ كىشىلەر تارقىغاندا كېلىپ ئۇلاردىن ئەھۋال سوراپ كەتكەن، كېيىن ئۇن ـ ياغ كۆتۈرۈپ ئۇلارنى يوقلاپ كەلگەنىدى. شۇنىڭدىن

باشلاپ ئۇ ئادەم قەيسەرنىڭ خاتىرىسىدە ساقلىنىپ قالىدۇ.

ئۇ ئېگىز بوي، خام سېمىز ئادەم بولۇپ، ئاپىسى ئۇنى «پەن تەتقىقات ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى، ئىسمى داۋۇت» دەپ تونۇشتۇرغانىدى. دېمەك، بۇ ئادەم ئاتىسىنىڭ باشلىقى ئىكەن. بۇ ئادەم تاماكا چېكىپ ئولتۇرۇپ ئاتىسىنىڭ ئېيىل ئادەملىكى، بىلىمىنىڭ چوڭقۇرلۇقى، لېكىن بىلىمنىڭ قەدىرىگە يەتمەيدىغان بەزى كىشىلەرنىڭ ئاتىسىنى كۆرەلمەيدىغانلىقى، ئاتىسىنىڭ بولساۋ ئۇنداق كىشىلەر بىلەن كارى بولماي تەتقىقات بىلەنلا مەشغۇل بولىدىغانلىقى ھەققىدە سۆزلەيتتى. بەزىدە ئاتىسى، ئاپىسى ۋە ئۆزى ئوچىسىنىڭ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە يېقىن ساۋاقداشلاردىن بولۇپ ئوتكەنلىكىنى قىزغىنلىق بىلەن سۆزلەپ كېتەتتى. قەيسەرگە ئۇ ئادەمنىڭ سۆزلىرى خۇددى يالغاندىن دېيىلىۋاتقاندەكلا تۇيۇلاتتى. بىر كۈنى قەيسەر مەكتەپتىن قايتىپ كېلىپ، ئۆيگە كىرىپلا ئاشخانا ئۆيىدىن كېلىۋاتقان شورپا ھىدىنى پۇراپ قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتى. گۆش! ئۇلارنىڭ قازىنىدا گۆش قاينىپ باقمىغىلى، ئەخلىتىدە ئۈستىخان چىقىپ باقمىغىلى قانچە ۋاقىتلار بولغان ـ ھە؟ قەيسەر قازاندا قاينىۋاتقان نەرسىنىڭ گۆش ئىكەنلىكىنى شۈنچە ئېنىق بىلىپ تۇرسىمۇ يەنىلا ئىشەنمىگەندەك ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ قازاننىڭ تۈۋىقىنى ئېچىپ قاراپ باقتى. قازاندا ھەقىقەتەن چالا شىلىنگەن بىر پارچە يۇلۇن بىلەن گۈرجەك سۆڭىكى قاينىۋاتاتتى.

— بەللى، ئاپا، — دېدى قەيسەر خۇشاللىقىنى باسالماي، — شورپىسىنى تازا بىر ئىچەي. ۋاھ، ۋاھ...

سارەم ئوغلىغا سۆيۈنۈش بىلەن قاراپ بىرئاز تۇرغاندىن كېيىن داستىخان سالدى. شورپا قەيسەرگە بەكلا تېتىپ كەتتى. قەيسەر قىزىق شورپىنى بىر ياقتىن پۈۋلىگەچ، بىر ياقتىن تەشنالىق بىلەن سۈمۈرۈۋاتقاندا، سارەم تازا يۇمشاق پىشقان بوۋۇن گۆشىنى قەيسەرنىڭ ئالدىغا قويدى.

— قېنى يېگىن، بالام، — دېدى سارەم بالىسىغا مېھىر بىلەن تىكىلىپ، — تازا ئوبدان پىشىپتۇ، مە، مۇنۇ قارا گۆشلەرنى يېگىن.

قەيسەر يىلىكتەك يۇمشاق پىشقان گۆشنى بىر دەمدىلا يەۋەتتى ۋە بارماقلىرىنىمۇ شۇمۇپ چىقتى. ئاندىن سۆڭەكنىڭ يۇمشاپ قالغان جايلىرىنى چاينا‌پ، كۇچەپ شوراپ ھۇزۇرلاندى. سۆڭەك قەيسەرنىڭ قولىدىن تەستە داستىخانغا چۈشتى. بۇنىڭغا قاراپ ئولتۇرغان سارەم دەرھال گۇرجەك سۆڭىكىنىمۇ ئېلىپ بەردى. ئەمما، قەيسەر ئاپىسىغا لەپپىدە بىر قاراپ قويۇپ، گۆشنى سۆڭەكتىن ئوماق قوللىرى بىلەن ئاجرىتىپ يېرىمىنى ئۆزىگە، يېرىمىنى ئاپىسىغا سۇندى. سارەم قەيسەرنىڭ بۇ قىلىقىدىن سۆيۈندى. قەيسەر بىر ياقتىن ئاپىسىغا ئەركىلىگەچ، يەنە بىر ياقتىن خۇددى «گۆش تۇگەپ كەتمىسۇن» دېگەندەك ئاغزىدىكى گۆشنى ئېھتىيات بىلەن چاينايتتى. ئوغلىنىڭ گۆش يېيىشىگە مەستلىكى كېلىپ ئولتۇرغان سارەم بايا‌تىدىن بېرى ئوغلىغا دېيىشنى كۆڭلىگە پۈككەن، ئەمما ھازىر پەقەت ئېغىزدىن چىقىرالمايۋاتقان سۆزنى ئۆز كۆڭلىدە يەنە بىر قېتىم دەڭسەپ كۆردى. ئەمەلىيەتتىمۇ مۇنداق ئىشلارنى چوڭلار توغرا چۈشەنگەن بىلەن بالىلار ئاسان قوبۇل قىلالمايدۇ. ئۇلارنىڭ سەبىي قەلبى رېئاللىقنىڭ مۇرەككەپ تەرىپىنى ئاسانلا «دۇشمەن» گە چىقىرىۋېتىدۇ. ئۆزلىرى ياقتۇرغان نەرسىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قالغان نۇقسانلىرىنى قوبۇل قىلىشنى پەقەت خالىمايدۇ. شۇنداق بولغاچقا، سارەم ئۇ ھەقتە ئوغلىغا ئالدىراپ ئېغىز ئېچىشتىن ئېھتىيات قىلدى. ئەگەر قەيسەر بىرلا قارشىلىق كۆرسەتسە ياكى نارازىلىق بىلدۈرسە بۇ ئىشنى ئوڭۇشماق تەسكە توختايتتى. ئەمما بۇ ھەقتە يا بۇگۈن، يا ئەتە قەيسەرگە ئېغىز ئاچماي بولمايتتى. ئېغىز ئاچقانىكەن، قەيسەر قايىل بولغۇدەك قىلىپ ئېچىش كېرەك ئىدى. ئەمەلىيەتتە سارەمنىڭ كۈتۈۋاتقىنىمۇ شۇ ئىدى.

سارەمنىڭ چىرايلىق ئويچان كۆزلىرى قەيسەرگە تىكىلىدى: «بۇ گەپنى ئوغلۇمغا قانداق دېسەم بولار؟ ئۇ نېمىدەپ قالار؟ بۇ ئىشلارنى ئۇ توغرا چۈشىنىپ كېتەلەرمۇ؟ ھەي... جاھانىڭ ئىشلىرىنى! ئىنسانغا نېمە ئامال... ئوغلۇم، ئاپاڭنى كەچۈرگەرچە بۇ ئىش رايىڭغا ياقمىسىمۇ چوڭلارغا ئامال يوق. بۇنى كېيىنچە چۈشىنىپ قالسەن...»

قەيسەر تازا تويۇنۇپ داستىخاندىن يىراقلىدى. تۇرقىدىن بۇگۈن ئۇنىڭ نەقەدەر خۇشال بولغانلىقى ئوچۇق ئىپادىلىنىپ تۇراتتى.

— بالام، گۆش تېتىدىمۇ؟ — سارەم ئاخىرى ئېغىز ئاچتى.

— كۆردۈڭغۇ، تازا يەۋەتتىم، — دېدى قەيسەر ئىككى پارچە ئۇستىخاننى كۆرسىتىپ.

— گۆش بار. ئەتە ـ ئۆگۈن يەنە سېلىپ بېرىمەن، — دېدى سارەم.

— ۋاھ، يەنە گۆش يېگۈدەكمەن، — قەيسەر بەك خۇشال بولۇپ كەتتى.

— داۋۇت تاغاڭ سېنى يېسۇن دەپ مۇشۇنچىۋالا جىق گۆش ئەكېلىپتۇ، — دېدى سارەم قەيسەرگە سىناق نەزىرىدە تىكىلىپ تۇرۇپ، قەيسەر بۇ سۆزنى ئاڭلاپ سەل ھەيران بولغاندەك بولۇپ تۇرۇپ قالدىيۇ، يەنە بايىقى خۇشال ھالىتىگە قايتىپ سورىدى:

— ئۇلارنىڭ ئۆيىدە گۆش جىقمۇ؟

— ۋاي بەك جىق، — دېدى سارەم.

— ئۇلار يېمەمدۇ؟ — سورىدى قەيسەر يەنە.

— يەيدۇ. ئىككى قىزى بار. ئۇلارمۇ يەيدۇ. لېكىن تۇغقىنىمىزدەك يەيدۇ. شۇڭا بىزگە ئەكېلىپ بەرگەن. قانداق، داۋۇت تاغاڭ ئوبدانمىكەن؟ — سارەم بۇ سۆزنى دەپ بولۇپ ھودۇقۇپ كەتتى.

— ھەئە، ئوبدان ئىكەن، — دېدى قەيسەر.

— ناۋادا ئۇلارنىڭ ئۆيىدە تۇرساڭ، قىزلىرىغا ئوخشاش

گۆشنى كۆپ يەيسەن، — دېدى سارەم مەقستىگە يېقىنلاپ.
— ئۇلار تۇرغۇزامدۇ؟ — دېدى قەيسەر ئارتۇقچە ئويلىمايلا.
سارەم بىرئاز ئويلىنىپ قالدى. «دەيمۇ؟ دېمەيمۇ؟» دەپ ئىككىلەندى. ئاندىن يەنە ئۆزىنى بېسىۋالدى:
— ئۇلارغا بالا بولساڭ ئۇنايدۇ.
— بالا بولۇشقا ئۇلار ئۇنىمايدۇ، — دېدى قەيسەر ئويلىنىپ ئولتۇرمايلا.
— ئۇلارمۇ ساڭا ئوخشاش. ئۇلارنىڭ ئاپىسى ئۆلۈپ كەتكەن. شۇڭا ئۇلار...
بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر جىم بولۇپ قالدى. خېلىغىچە قايتا ئېغىز ئاچمىدى. ئەمما سارەمنىڭ بۇ سۆھبەتنى ئۇزۇپ قويغۇسى كەلمىدى.
— قارا، سەن ئۇلارنىڭ چىرايلىق ئۇكىسى بولىسەن، — دېدى سارەم تولىمۇ تەسلىكتە ئېغىز ئېچىپ، — داۋۇت تاغاڭ ساڭا...
گەپنىڭ ئاخىرى چىقمايلا قەيسەر ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى ۋە سارەم ئەنسىرەپ تۇرغان گەپنى پوسۇققىدىلا ئاغزىدىن چىقىرىۋەتتى:
— سەن ئۇنىڭغا تېگەمسەن؟
بۇ گەپ بىلەن سارەم ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى، بالىسىغا تىكىلىپمۇ قارىيالمىدى. قەيسەر بولسا چۈشىنىكسىز خىيال قاينىمىغا غەرق بولۇپ، قاتقان پېتى تۇراتتى.
— بالام...
قەيسەر يەنە ئۇندىمىدى. پاكىز غاجىلانغان سۆڭەككە، تۆڭدىكى لىق مايغا، خالتىدىكى ئەمدىلا يېرىملاشقان ئۇنغا غەمكىن كۆزلىرى بىلەن بىرقۇر تىكىلىپ ئۆيدىن ئاستا چىقىپ كەتتى. بالا ئۇچۇن بۇ ئەسلا قوبۇل قىلغىلى بولمايدىغان رېئاللىق ئىدى،

ۋەھالەنكى، بۇ خىل رېئاللىق بالىنىڭ ئازابلىق تۇرمۇشىغا ئاللا قاچان چاك سالغانىدى.

سارەم بالىسىنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىدە ئىپادىلىنىپ تۇرغان غەمكىنلىكنى، مەيۈسلۈكنى كۆرۈپ كۆزلىرىگە ياش ئالدى. راستىنى ئېيتقاندا، سارەمنىڭ گۈزەللىكى، بولۇپمۇ كۆزلىرىدە دائىم نامايان بولۇپ تۇرىدىغان گۈزەللىكى ھېلىھەم ھاياتىي كۈچىنى يوقاتمىغانىدى. شۇ تاپتا بۇ كۆزلەردىكى سۈزۈك ياش تامچىلىرى بۇ چىرايلىق كۆزلەرگە تېخىمۇ گۈزەللىك بېغىشلىغانىدى. لېكىن سارەم كۆزىدىكى ياشلارنى دەرھاللا سۈرتۈۋەتتى. ئۇ ھويلىغا چىقىپ قەيسەرنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە ئۇنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ:

— بالام، ئاپاڭنى كەچۈر، چوڭلارنىڭ ئىشىنى كېيىن چۈشىنىپ قالسەن، — دەپ پىچىرلىدى.

قەيسەر يەنە ئۇندىمىدى. شۇنداق، ئۇ نېمىمۇ دېيەلىسۇن؟ بىر قەدىردان ئاتىنىڭ سەبىي بالىنىڭ قەلبىدىكى ئوبرازىغا يەنە بىر يات ئوبراز قانداقمۇ قاتار تۇرالىسۇن؟ ئەگەر ئۇز ئاتىسى بالىنىڭ سەبىي قەلبىدە ئەڭ دەھشەتلىك نەپرەت ۋە ئۆچمەنلىك ئويغاتقان بولسا بۇ باشقا گەپ ئىدى. شۇ چاغدا بالا يات بىر ئاتىنى قوبۇل قىلار ئىدى. بىراق، بۇ خىل قوبۇل قىلىشتا يۈكسەك بىر ھۆرمەت بولىدۇكى، ھەرگىزمۇ ھەقىقىي مەندىكى ئاتا ـ بالىلىق مېھىر بولمايدۇ.

سارەم بالىسىنىڭ يېنىدا ئۇزاق ئولتۇرماي ئۆيگە كىرىپ كەتتى. راستىنى ئېيتقاندا سارەمدە بالىسىغا ئېزىپ چۈشەندۈرگۈدەك، قايىل قىلىشقا تىرىشقۇدەك جۈرئەت قالمىغانىدى. ئۇ شۇنچە ئويلىنىپمۇ ئېرى، بالىسى، ئۆزىدىن قايسىبىرىگە يۈز كېلەلمەيدىغان ئىش قىلىۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى. بىر قارىسا تۇرمۇش شۇنداقتەك، يەنە بىر ئويلىسا شەخسىيەتچىلىك قىلىۋاتقاندەك.

مەيلى ئۇ قانچىلىك ئويلىسۇن، مەيلى قەيسەر باشتىن - ئاخىر بىر ئېغىزمۇ سۆزلىمىسۇن، توي ئاخىرى بولدى. توي كۈنىنىڭ ئەتىسى قەيسەر كېچە ئاچ قورساق ئۇخلاپ قالغان بىر بۇلۇڭدىن ئويغىتىلدى. ئۇ كۆزلىرىنى تەستە ئېچىپ بۇرۇنقى ئادىتى بويىچە «ئانا، نان» دەپ ئەركىلىمەكچى بولدىيۇ، يەنە شۇك بولۇپ قالدى. چۈنكى، سوغۇق بىر سېزىم، ياتسىراش دەرھاللا ئۇنى ئىسكەنجىگە ئالدى.

قەيسەر يۈزىنى يۇيۇپ بولۇپ شىرە ئالدىغا كېلىپ بېشىنى سالغىنىچە جىممىدە ئولتۇرۇپ قالدى. چېھرىدىن بەخت نۇرى تۆكۈلۈپ تۇرغان سارەم قەيسەرنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ، ئول-تۇرغانلارنى ئۇنىڭغا تونۇشتۇردى:

— بۇ ئاچىكىز سەلىمە.

چىرايىدىن مەنسىتمەسلىك چىقىپ تۇرغان، قەيسەردىن بىر-نەچچە ياش چوڭ قىز قەيسەرگە ئالايغاندەك قاراپ قويدى.

— بۇ، سىز بىلەن تەڭتۇش، گۈلشەن دېگەن قىز.

گۈلشەن قەيسەرگە شۇنداقلا بىر قاراپ قويدى.

— بۇ، — دېدى سارەم جىددىيلىشىپ، — بۇ ئاتىكىز داۋۇت. ئاتا دەڭ، بالام.

قەيسەر شۇندىلا بېشىنى كۆتۈردى ۋە ئۆزىگە نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئاغزى بېسىلماي سۆزلەپ، هارماي كۈلۈمسىرىگەن، ئەمدى-لىكتە بولسا ئورۇندۇقنىڭ يۆلەنچۈكىگە قاتتىق يۆلىنىپ گىدى-يىپ ئولتۇرغان، ئۆزىگە بولسا كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ تۇرغان داۋۇتقا بىر هازا ئەنسىزلىك ئىچىدە قارىغاندىن كېيىن بوش ئاۋازدا:

— مەن...، — دېدى ۋە لەۋلىرىنى چىڭ چىشلىدى. بۇنى كۆرگەن داۋۇت غالىبلارچە كۈلۈپ كەتتى ۋە:

— بولدى، بولدى، — دەپ قويۇپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. بۇ ئەھۋالدىن سارەم مەڭدەپ ئولتۇرۇپ قالدى ۋە تېنىگە تىترەك

ئولاشقاندەك بولدى. قەيسەر ھەتتا بىر تېمىم قېنىدىمۇ يوقمۇ- داشلىق بولمىغان، ئۆزى «ئاتا» دەپ ئاتىماقچى بولغان بىرلا نېمىشقىدۇر بىرىنچى كۆرۈشتىلا كۆزىگە سىغمىغان بۇ ئادەمنىڭ كەينىدىن بالىلارغا خاس ئۆچلۈك بىلەن قاراپ ئولتۇردى. ئۇ ئۆزىنىڭ قىسىلىۋاتقانلىقىنى، قورسىقى شۇنداق ئېچىپ كەتكەن بولسىمۇ، بىر نەرسە يېگۈسى كەلمەيۋاتقانلىقىنى، قۇرۇقدىلىپ يوغان قارا قۇلۇپ سېلىنغان كونا ئۆيىگە كېتىشنى خالاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

بۇلارنى سېزىپ تۇرغان سارەم «خۇدايىم، ھەرئىككىسىنىڭ دىلىغا ئىنساپ بەرگەيسەن، مەن قانچىلىك خورلۇق تارتساممۇ ئۇلارنى ئاتا ـ بالىدەك ئۆتۈشكە، بالامنى مۇشۇ ئۆيدە كۈلۈپ ياشاشقا نېسىپ قىلغايسەن! ھەرگىزمۇ بالامنىڭ كۆزىنى ياشلىمىغايسەن» دەپ تىلىدى. ئەمما، قەيسەرنىڭ سەبىي قەلبى ئاللىقاچان دەھشەتلىك سوغۇق ۋە خورلۇقنىڭ شەپىسىنى سېزگەندەك قىلدى.

ئۇچىنچى باب

داغلانغان يۈرەك

بۇ ئۆيده كۈن بويى بىر ئېغىزمۇ سۆز قىلماي يۈرىدىغان ئادەم قەيسەر ئىدى. لېكىن، ئۇ جىمغۇر بولغان بىلەن قەلبى جىم ئەمەس ئىدى. ئۇ ئولتۇرغان يېرىده جىممىده ئولتۇرۇپ داۋۇنتا تىنماي كۆز تىكەتتى. داۋۇت سۆزلىگەنده ئېغىزىغا، ماڭغاندا پۇتىغا، كىيىم كىيگەنده قولىغا خۇددى داۋۇتنىڭ ئاشۇ ئەزالىرىدىن مەلۇم بىر نەرسىنى ئىزدىگەندەك سىنچىلاپ قارايتى. قەيسەرنىڭ بۇ تۇرقىدىن سارەمنىڭ ئىچى سىيرىلاتتى، داۋۇت بولسا بىزار بولاتتى. بەزىده: «هه، نېمىگه بۇنچه قارايسەن؟ ماڭ چىقىپ ئويناي!» دەپ ئاچچىقلىناتتى. شۇنداق بولغاچقا، تەبىئىيكى، داۋۇت بۇرۇن «قەيسەرجان» دەپ يېقىملىق چاقىرغان بولسا، هازىر «قەيسەر» دەپ قوپال، سوغۇق چاقىرىدىغان بولدى. بۇنىڭغا قاراپ «ئۆگەي ئاتا-ئانىلارنىڭ هەممىسىلا شۇنداقمىدۇر؟» دېگۈسى كېلىدۇ ئادەمنىڭ. ئەمەلىيەتته ئۇنداق-قۇ ئەمەس. ئەمما، باشقا بىر مۇددىئا بىلەن «ئۆگەي ئاتا ـ ئانا» بولغانلارنىڭ هەممىسى چوقۇم شۇنداق. سارەم بۇنى توينىڭ ئەتىسىلا ئوبدان چۈشەنگەن بولسىمۇ، ئېتىراپ قىلالمايۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگه سارەم داۋۇت بىلەن بىرنەچچه ۋاقىت بىرگه ئۆتۈش جەريانىدا ئۇنىڭ هېيىقىشلىق ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالدى. داۋۇت زەردىلىك ئادەم ئىدى. ئۆينىڭ چوڭ ئىشلىرىدىن تارتىپ، قاچا يۇيۇشقىچه بولغان كىچىك ئىشلارغىچه دىتىغا ياقمايدى-

www.uyghurkitap.com

غان ئازراقلا ئىش بولۇپ قالسا دەرھاللا قاپاق تۇرەتتى. مەيلى سارەم بولسۇن، مەيلى كىچىك قىزى بولسۇن سىلكىۋېتەتتى. بۇنداق چاغدا ھېچكىم ئارتۇقچە بىرنەرسە دېيەلمەيتتى. ھەممىسى ئۇنىڭغا قاراپ ئىش قىلىشقا مەجبۇر بولاتتى. شۇنداق بولغاچقا قىزلىرىمۇ ئاتىسىنىڭ رايى بويىچە ئىش قىلىشقا ئادەتلىنىپ كەتكەنكەن. بۇنىڭغا قاراپ بېقىپ سارەممۇ ئوشۇقچە بىرنەرسە دېيەلمىدى. داۋۇتنىڭ مىجەزىگە كۆنۈشكە، ئۇنىڭ ھۆكۈمى بويىچە ئىش قىلىشقا مەجبۇر بولدى ۋە بارا - بارا شۇنىڭغا ئادەتلەندى. ئادەتلەنمەيمۇ نېمە ئامال؟ چۈنكى، بۇ ئۇنىڭ ئىككىنچى تويى! «نېمىلا بولسا بالام ئىككىمىزگە بىر ئائىلە لازىم. ئادەم دېگەندە خۇي بولماي قالامدۇ. كۆنەي، كۆنۈپ ئۆتسەكلا بولمدۇ. كىم كىمگە كۆنمىگەن جاھان بۇ. كۆنمىسەك بالام يەنە كىملەرنىڭ ئالدىدا بويۇن قىسىپ، چىرايىغا قاراپ يۈرىدۇ؟ كىم بىلىدۇ؟ ۋاقىت ئۆتسە كېلىشىپمۇ قالارمىز... يەنە بىر ئەرنىڭ ئىشىكىدە بويۇن قىسىپ قېلىشتىن خۇدايىم ساقلىغايسەن.» سارەم شۇنداق خىياللار بىلەن ئۆزىگە تەسەللى بېرەتتى. قەيسەرنىڭ كۈندىن - كۈنگە جىمغۇرلىشىپ كېتىشى سارەمنى ئارامسىزلاندۇراتتى. قەيسەر ئۆيدە گاھىدا بولۇپ قالىدىغان قىزنىڭ پاراڭ، قىزغىن تالاش - تارتىشلارغىمۇ ئارىلاشمايتتى. ئۇلارنىڭ قاقاقلاپ كۈلۈشلىرىمۇ قەيسەرگە تەسىر قىلمايتتى. ئۇنىڭ داۋۇتقا تىكىلىپ تۇرغىنى تۇرغانىدى. بالىسىنىڭ بۇ تۇرقى، بارغانچە ئېشىۋاتقان كەم سۆزلۈكى سارەمنىڭ قەلبىنى يەتكۈدەك ئازابلاۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما ئۇ داۋۇتنىڭ كۆز ئالدىدا قەيسەرگە ئانىلىق مېھرىنى يەتكۈزۈشكە ئامالسىز ئىدى. پەقەت ئۆيدە يالغۇز قالغانلىرىدىلا: «بالام، بۇنداق شۇكلىشۇپلىپ يۈرىكىمنى ئەزمە. نېمىلا گەپ بولسا ماڭا دە. مەن سېنىڭ ئاپاڭ» دەپ كۆز يېشى قىلىپ قەيسەرنى مەھكەم قۇچاقلايتتى. نېمىشقىدۇر قەيسەر ئاپىسىغا ئىپادىسىز كۆزلىرىنى تىكىپ، بىر ئېغىز

مۇ سۆز قىلماي تۇراتتى. ئاپىسىنىڭ كۆزىدىكى ياشنى بۇدرۇق قولى بىلەن سۈرتۈپ قويايمۇ دېمەيتتى. بۇنىڭدىن سارەم تېخىمۇ ئازابلىناتتى. «نېمە بولدى، ئوغلۇم؟ نېمىشقا بۇنداق قىلىسەن؟ مەن نېمە گۇناھ قىلدىم؟ قايتا ياتلىق بولغىنىمغا شۇنداق قىلىۋاتامسەن؟ چوڭلارغا نېمە ئامال، بالام...» دەپ ئۇنسىز ندا قىلاتتى. ئەمما، قەيسەرلىك يۈرىكىدە بارغانچە قېلىنلاۋاتقان مۇزنى پەقەت ھېس قىلالمايتتى. ھالبۇكى، داۋۇت بۇنى سەزگەن-دەك ۋە ئۇ مۇزنى تېخىمۇ قېلىنلىتىشنى مەقسەت قىلغاندەك قەيسەرگە سوغۇق تىكىلەتتى، سەبىي قەلبىنى زەردار قىلىدىغان ياپتا گەپلەرنى قىلاتتى. سارەم بۇنى تۈيۈپ تۇرسىمۇ داۋۇتنىڭ قەھرىلىك قاراشلىرىدىن تېنى شۇركۈنۈپ بوغۇزىغا كېلىپ قالغان گەپلىرىنى يۇتۇۋېتەتتى. ئەنە شۇنداق چاغلاردىلا سارەم ئوغلىنىڭ روھىي دۇنياسىدىكى بېسىمنى ھېس قىلغاندەك بولاتتى.

بىر سەبىي قەلب دۇچ كەلگەن كۈلپەت يەنە قانچىلىك بولسۇن؟ ياتسىراش، يېتىمسىرەش، سوغۇقلۇق... شۇلارلا بىر سەبىي قەلبىنى قانسىرىتىشقا يېتىپ ئاشىدۇ، ئەمما ئائىلىۋى تۇرمۇشنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق خۇشاللىقى كۆزىنى توسۇۋالغان سارەم بۇنى روشەن سېزىپ يېتەلمىدى. تويى بولۇپ ئون نەچچە كۈنلەردىن كېيىن بولغان كىچىك بىر ئىشتىمۇ شۇنداق بولدى.

ئۇ كۈنى سارەم قازانغا گۆش سالغانىدى. قەيسەر ئاپىسىنىڭ گۆش سالغانلىقىنى كۆرۈپ قەۋەتلا خۇش بولۇپ كەتتى. ئۇ گۆش پىشقۇچە ئولتۇرالماي قالدى. چۈنكى ئاپىسى تۇنجى قېتىم گۆش سالغاندا (ئاتىسى ئۆلۈپ كېتىپ) قىلغان ھېلىقى سۆزىنى پەقەت ئۇنتۇمىغانىدى: «بۇ ئۆيدە گۆش جىق!» ھەقىقەتەن شۇنداق ئىكەن، قاچانلا قارىسا ئاسقۇدا گۆش ئۈزۈلمەيدۇ. چوڭ بىر سېۋەتتە چالا شىلىنغان لىق ئۇستىخان. مانا بۇگۈن قەيسەر تويغىچە يەيدۇ، قارا گۆشلىرىنى چىشلەپ - چىشلەپ يەيدۇ. ئۇ نەپسى تاقىلداپ گۆش پىشىشىغىلا شىرە ئالدىغا بېرىۋالدى. ئەمە-

www.uyghurkitap.com

ما، ئۇنى ھەيران قالدۇرغىنى ئاچىسى بىلەن سىڭلىسى قانداق گۆش ئەمەس، ياغاچ قاياناۋاتقاندەك شىرە تەرەپكە قارايمۇ-قويماي ئۆز ئىشلىرى بىلەن بەند ئىدى. «گۆشكە ئۆچمىكىنە؟ بوپتۇلا، ئۇنداق بولسا ئۆزۈملا يەۋېرەي.» قەيسەر شۇ ساددا خىيال بىلەن ئاشخانا ئۆيگە بويۇندىدى.

سارەم ئاشخاندا چىنىلەرگە شورپا ئۈسۈپ، تەخسىلەرگە ھەربىر ئادەمگە ئىككى پارچىدىن گۆش سېلىپ تۇراتتى، ئاشخانىغا داۋۇت كىرىپ كەلدى. شورپا ئۈسۈلغان چوڭ چىنىلەرنى كۆرۈپلا ئۇنىڭ چىرايى ئۆچىدى.

— نېمە قىلىۋاتىسىز، ھە؟ — دېدى ئۇ زەردە بىلەن، — كىچىك بالىلارغىمۇ چوڭ چىنىدە... لايىقىدا بولسۇن، ئۇلارغا كىچىك چىنىدە شورپا بېرىڭ.

سارەم مەڭدەپ تۇرۇپ قالدى، ئاچچىقىمۇ كەلدى. شۇڭا ئۆز ئىشىنى داۋام قىلىۋەردى. بىراق، ئويلىمىغاندا داۋۇت غەزەپلەندى. ئۇ ئۈچ قاچىدىكى شورپىنى قازانغا تۆكۈۋەتتى. بۇنى كۆرگەن سارەمنىڭ تېنى «غۇژۇرىدە» بولدىيۇ، لېۋىنى چىشلەپ شورپىنى كىچىك چىنىلەرگە باشقىدىن ئۈسۈشقا باشلىدى.

— قەيسەر كىچىك بولغاندىكىن بىر پارچە يېسىمۇ بولىدۇ، — دېدى داۋۇت قەيسەرنىڭ تەخسىسىدىكى بىر پارچە گۆشنى چوكىدا قىسۋېلىپ قازانغا تاشلاۋېتىپ، — ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇنچە گۆشنى بىر قېتىمدىلا يېيىش پەرز ئەمەس. كەچمۇ بار...

سارەم ساپلىقنى تۇتقىنىچە تۇرۇپلا قالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ داۋۇتنىڭ «قولىدىكى ماينى ئەمەس، كىرنى يالايدىغان ئادەم» ئىكەنلىكىنى بۇگۈن تۇنجى قېتىم ھېس قىلىۋاتاتتى. شۇڭا ئۇ: «بۇ ئادەم بىلەن قانداقمۇ ئۆي تۇتارمەن» دەپ ئويلىدىيۇ، لېكىن: «قەيسەر بۇ ئادەم بىلەن قانداقمۇ قىلار؟» دېگەننى يادىغا كەلتۈرمىدى.

ئېنىقكى، داۋۇتقا كېرىكى خوتۇن — سارەم! قەيسەرنىڭ

قىلچە كېرىكى يوق. داۋۇت ئۇچۇن ئارتۇقچىلىق قىلىۋاتقىنى ئادەم ئەمەس، بەلكى نەرسە!

بۇ رېئاللىقمۇ سارەمگە مەجبۇرلاندى. خۇددى نۇرغۇن ئىشلارغا — قەيسەرگە مۇناسىۋەتلىك باشقا ئىشلارغا ئوخشاشلا. شۇنداق بولغاچقا، بۇ ئائىلىدە سارەمنىڭ ئورنى ئىككى خىل ئىدى. بىرىنچىسى، داۋۇت ۋە ئۇنىڭ ئىككى قىزى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتتە ئۇنىڭ سۆزى خېلى ئېتىبارلىق. ئەمما، ئىككىنچىسى، قەيسەرگە مۇناسىۋەتلىك ئىش بولسىلا ئۇلارنىڭ نەزىرىدە سارەممۇ بەربىر. سارەمنىڭ شۇ سەۋەبلىك كۆڭلى يېرىم. سارەم بۇ ئىشلارغا قارىتا ئارتۇقچە كۆڭۈل ئاغرىتىشنىڭ ئورنىغا: «بوپتۇلا، قەيسەر كىچىك بالا تۇرسا، كىچىك بالا نېمىنى بىلىدۇ. چوڭ بولۇۋالسىلا ھەممە ئىش ئوڭۇشلۇپ كېتەر» دەپ ئۆزىگە تەسەللى بېرەتتى، ئوغلىغا چىدام، غەيرەت تىلەيتتى.

ئەمەلىيەتتە، قەيسەر چىدىغان بىلەن سارەم چىدىمىدى، تاقەت قىلىپ تۇرالمىدى. گەرچە داۋۇتنىڭ بىر جۈملە سۆزى، بىر ھومىيىشى بىلەن دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كېتىدىغان بولسىمۇ، تۇنجى قېتىم، شۇنداقلا ئاخىرقى قېتىم داۋۇتقا ئاچچىقلىنىپ نارازىلىق بىلدۈردى.

10 ـ ئايىنىڭ باشلىرى ئىدى، كۈپكۈندۈزدىلا بىر ئۆيىنىڭ ئىشىكى قومۇرۇلۇپ ئۇچ يۈز ئەللىك كوي نەق پۇل ئوغرىلاپ كېتىلگەنىدى. بازار ئايلىنىشقا چىقىپ كەتكەن ئۆي ئىگىلىرى قايتىپ كېلىپ بۇ ئەھۋالنى كۆرگەندىن كېيىن ئاللا- توۋا كۆتۈرۈپ دەرھال ساقچىخانىغا مەلۇم قىلىشتى. ئۇزاق ئۆتمەي ساقچىلار سۈرلۈك قىياپەتتە يېتىپ كېلىشىپ ئېرىنچەكلىك بىلەن تەكشۈرۈشكە باشلىدى.

ئۇلارنىڭ ھەربىتىگە قاراپ تۇرغان داۋۇت بېشىنى چايقاپ ئالدىراپ ئۆيگە ماڭدى.

— ئادەملەر بۇزۇلۇپ كېتىۋاتىدۇ، — دېدى داۋۇت ئۆيگە

كىرىپلا ئاچچىقلىنىپ، — مانا كۆپكۆندۈزدىلا خەقنىڭ ئۆيىگە ئوغرى كىرىپتۇ. بەزىلەرنىڭ يۈرىكى ھەقىقەتەن يوغىناپ كېتىپ-تۇ. «كۆندۈزدە بىرى كۆرۈپ قالارمۇ» دېمىگىنىنى. نەچچە يىل ئۆتمەيلا ...، — داۋۇت دەرھاللا گەپنى ئۆزگەرتىۋالدى، ئەمدى بىزمۇ بىخۇدلۇق قىلساق بولمىغۇدەك. شۇنداق تۇرسا، خەققە ئىشەنگىلى بولامدۇ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆيدە خەقنىڭ كۆزى چۈشكۈدەك نەرسىلەر كۆپ تۇرسا...

داۋۇت شۇنداق دەپلا يېڭىدىن سېتىۋالغان «قار لەيلىسى» ماركىلىق رادىئوغا ۋە تامدىكى ئوتقاشتەك گىلەمگە قاراپ قويدى.

— ھە، نېمە ئىش بولدى؟ — دېدى سارەم ئاشخانا ئۆيىدىن ئالدىراپ چىقىپ. داۋۇت خاپىغان ھالدا مەھەللىدە بولغان ئىشنى بىرياقتىن سۆزلەپ بەردى. سارەم ئېغىر «ئۇھ» تارتىپ «بېچا-رىلەر» دەپ قويدى.

— ھېيلىسى تولا ئوغرىلار ئوخشايدۇ، — دېدى داۋۇت سۆزىنى داۋام قىلىپ، — ئېھتىيات قىلمىساق ئۆيدىكى نەرسىلەر ئوغرىلارنىڭ قولىغا موككىدىلا چۈشۈپ كەتكۈدەك. شۇڭا بەكرەك كۆز ـ قۇلاق بولمىساق بولمىغۇدەك. شۇڭا... ھە... شۇڭا قەيسەر ھويلىدا ياتسۇن.

— نېمە؟ — سارەم ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالدى.

— ھازىر كېچە ئۇزىراپ قالدى. كېچىنىڭ ئۇيقۇسى يامان. غەپلەت بېسىپ قالسا بىر نەرسە دەپ بولمايدۇ. شۇڭا...

سارەم بۇ گەپتىن چەكچىيىپلا قالدى. بۇنى كۆرگەن داۋۇت سەل ھودۇققاندەك بولدى. شۇنىڭغا ماس ھالدا ئاۋازىمۇ بىلىنەر-لىك تىترەپ كەتتى:

— بەك سوغۇق بولۇپ كەتكۈچە... ئوغۇل بالا تۇرسا...

سارەمنىڭ تېنىگە تىترەك ئولاشتى. ئۇ خۇددى ئۆزى خور-لىنىۋاتقاندەك ياكى ئۇزۇندىن بۇيان ساقلىنىپ كېلىۋاتقان يوشۇ-رۇن خورلىنىش بىردىنلا ئاشكارىلانغاندەك، بوگۈن تۇنجى قېتىم

داۋۇنقا ھەقىقىي غەزىپى بىلەن سۆز قىلالىدى:

— قەيسەر ئوغۇل بالا بولسىمۇ ئادەم!

داۋۇت بۇ غەزەپلىك چۈقاندىن مەڭدەپ قالدى. كۆتۈلمىگەن بۇ نارازىلىق ئۇنىڭ ھەرقاچان دېۋىلەكلىك تۇرغان تۈيغۇسىنى ياۋاشلىتىۋەتكەندەك بولدى. ئۇ ئەندىككەن كۆزلىرىنى سارەمنىڭ غەزەپ ئۇچقۇنداۋاتقان كۆزىگە داۋاملىق تىكىپ تۇرۇۋېرىشكە تاقەت قىلالمىدى ۋە قوللىرىنى ئىشقىلاپ تۇرۇپ قالدى. بۇنى كۆرۈپ سارەمنىڭ جىددىيلىك قاپلىغان مېڭە تالالىرىمۇ بوشاشقاندەك بولدى. سارەمنىڭ بوشىشىپ قالغانلىقىنى كۆرگەن داۋۇت بېشىنى كۆتۈردى.

— ھە، ياتسا نېمە بوپتۇ؟ — دېدى داۋۇت بىردىنلا قەھرى بىلەن، — ئۆزىمىزنىڭ نەرسىسى، ئۆزىمىزنىڭ بالىسى، كىمگە زىيان؟

— سوغۇق چۈشكىچە دەيسىز، سوغۇق شۇنچىلىكلا بولمامدۇ. مۇشۇ سوغۇقتا قانداقمۇ ھويلىدا ياتقىلى بولسۇن؟ — سارەممۇ تېخى ئاچچىقىدىن يانمىغانىدى.

— ھوي، نېمىشقا؟ نېمىشقا؟؟؟ — داۋۇت كۆزلىرىنى سۈرلۈك چەكچەيتتى، — بىزدەك ئەتىۋارلىق نەرسىلىرى بار ئادەملەرنىڭ بالىلىرى سىرتتا ياتىدۇ.

— سىز... سىز...، — سارەم كېسىلىپ كەتتى. ئەسلىي ئۇ «سىز قەستەنگە شۇنداق دەۋاتىسىز» دېمەكچىدى. بىراق، نېمىشقىدۇر ئېغىزىدىن چىقىرالمىدى. داۋۇت قاپاقلىرىنى تۆرۈپ سارەمگە بىر ھازا تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن دىمىغىنى قاقتى:

— ھە شۇنداق بولسۇن... يوتقانىنى قېلىنراق يېپىپ قويۇڭ.

سارەم يىغلىۋەتكىلى تاسلا قالدى. داۋۇت بولسا پەرۋاسىزلارچە چىقىپ كەتتى. سارەم ئېلى ئۆزۈنغىچە مىشىلدىدى. ئاندىن زادى نېمە ئىشتا خاتا قىلغانلىقىنى ئويلاپ ئولتۇرۇپ كەت-

تى، كۆپ ئويلاندى. ئەمما، قانچىلا كۆپ باش قاتۇرسىمۇ بىر يەكۈندىن — «خاتا تونۇپ قاپتىمەن» دېگەن بىر جۈملە سۆزدىن نېرى كېتەلمىدى. بىراق، ئەمدى نېمە ئامال؟ «چېكىنىش؟»، «سۆزىگە كىرىپ تىنچ ئۆتۈش»، «قايىل قىلىش؟» ئەمما، رېئاللىق ئىشنىڭ ماھىيىتىنى ئاشكارىلاپ تۇراتتى. شۇنداق، سارەمنىڭ ئالدىدىكى رېئاللىق بىرلا يولنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى... سارەم ئاخىرى يەنە ھەسرەتلىك ئۇھ تارتتى: «بوپتۇ، بالام چوڭ بولۇپمۇ كېتەر...»

ھويلىدىكى كارىۋاتقا ئورۇن سالغۇچە يەنە ئۇنىڭ كۆزىدىن ياش سىرغىدى. ئۇ قەيسەرگە: «ئوبدان يېپىنغىن، پۇتۇڭنى ئوچۇق قويما» دەپ تاپىلىدىيۇ، «ئۆيگە كۆز - قۇلاق بولۇپ ياتقىن» دېگەن سۆزنى قىلىشقا كۆڭلى ئۇنمىدى. ئۇ قەيسەرنىڭ مۇزلاشقا باشلىغان يۈزىنى سىلاپ خېلىغىچە ئولتۇردى. ئەمما قەيسەر بىرەر ئېغىزمۇ سۆز قىلمىدى. سارەمنىڭ يۈرىكىنى داۋاملىق زېھە قىلىدىغان ئىش مۇشۇ ئىدى. قەيسەر ئۆيدە باشتىكىگە ئوخشاشلا ئارتۇقچە بىر ئېغىزمۇ سۆز قىلمايتتى. سورالغان سوئاللارغا «ھە»، «ياق» بىلەن ياكى ئۆز روھىي دۇنياسى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوق سۆزلەر بىلەن جاۋاب بېرەتتى. سارەمگىمۇ شۇنداق ئىدى. سارەم ئانىلىق مېھرىگە تولغان نۇرغۇن سۆزلەرنى قىلسىمۇ، قەيسەر بېشىنى ئۇن - تىنسىز سىلىپ تۇراتتى. ئۇ خۇددى ئۆزىنى سۆزلىتىشكە رىغبەتلەندۈرىدىغان بىر كۈچتىن ئايرىلىپ قالغاندەك، شۇ سەۋەبلىك سۆزلەشكە ئاغزىنى ئېچىشقىمۇ رىغبىتى قالمىغاندەك ئىدى. قەيسەرنىڭ مۇنداق جىمغۇرلۇقى سارەمنىڭ ئانىلىق روھىي دۇنياسىنى قالايمىقان قىلىۋەتكەندى، بۇنداق چاغلاردا سارەم «بۇنداق كېتىۋېرىپ بالام ئېچىدىن تۇڭۇشۇپ كەتمىگىيدى» دەپ ئەنسىرەپ قالاتتى.

سارەم ئۆيگە كىرىپ كەتكۈچىمۇ ئارتۇقچە بىر نەرسە دېمىدى.

ئۇلارغا كۆز - قۇلاق بولۇپ تۇرغان داۋۇت سارەم كىرىپ كېتىشى بىلەنلا ئۆيدىن چىقىپ قەيسەرنىڭ يېنىغا كەلدى:

— قەيسەر، سەگەكرەك يات، بۇ ھېيلىگەر ئوغرىلار بىزنى ئوڭدا قويمىسۇن يەنە.

قەيسەر جاۋاب بەرمەي يېتىۋەردى. داۋۇت ھويلىغا بىر قۇر قارىۋەتكەندىن كېيىن ئۆيگە كىرىپ كەتتى.

قەيسەر ھويلىدا يالغۇز قالدى. ئەمەلىيەتتە، ئۇ ئۆزىنى يالغۇز دەپ ھېسابلاۋاتقىلى خېلى ئۇزۇن بولۇپ قالغانىدى. قەيسەر كۆز پەسلىدىكى تۇتۇق ئاسمانغا قارىغىنىچە چۈشىنىكسىز خىيال بىلەن ياتاتتى. ئۇ بۇنداق ھالەتتە تۇرۇشقا، يېتىشقا كۆنۈپ كەتكەن... بىرەر سائەت ئۆتكەندىن كېيىن ئۆينىڭ چىرىغى ئۆچۈرۈلدى. بىراق، قەيسەر ئۇچۇن ئېيتقاندا بۇ ئۆينىڭ چىرىغىنىڭ يېنىپ تۇرۇشى بىلەن ئۆچۈرۈلۈشى بەربىر ئىدى.

كۆزنىڭ كەچلىك ھاۋاسى مۇزلاشقا باشلىدى. قەيسەر قولىنىمۇ يېپىنچىسىنىڭ ئىچىگە تىقىۋېلىشقا مەجبۇر بولدى. قەيسەر خىرە - شىرە يۇلتۇز كۆرۈنۈپ قالمىغان كۆز ئاسمىنىغا تىكىلگىنىچە ئاستا - ئاستا خىيالغا پاتتى. ئۇنىڭ تا ھازىرغىچە ئويلايدىغىنى مۇرىسىدە مېڭى بار ئادەم ۋە ئاتىسىنىڭ ئۆلۈمى ھەققىدىكى «نېمە ئۈچۈن شۇ ئىش بىلەنلا ئۆلۈپ كېتىدۇ؟» دېگەن سوئال ئىدى. ئاتىسىنىڭ بىرەدەمدىلا ئۆلار بىلەن مەڭگۈلۈك خوشلىشىشى خېلى كۈنلەرگىچە ئۇنىڭ بالىلىق قەلبىگە سىغمىغان، چۈشىنىكسىز بىلىنگەنىدى. ئەمما، ئۇ چاغدىكى ئىشلارنى قانداقمۇ ئويلاپ يېتەلىسۇن؟ قانداقمۇ تەھلىل قىلىپ چىقالىسۇن؟ پەقەت ئاشۇ چۈشىنىكسىزلىكلا ئۇنىڭ قەلبىنى ئىگىلىگەن. ئۇنىڭدىكى بالىلىققا خاس شوخلۇقلارنى، ئەركىلەشلەرنى، قەغىشلىك قىلىشلارنى ئەكەتكەن. قالغىنى خىيال، تۈگىمەس خىيال. مۇرىسىدە مېڭى بار ئادەم بىلەن ئاتىسىنىڭ ئۆلۈمى ھەققىدىكى خىيال. بۇنىڭغا قوشۇلغان يېتىملىك تۇيغۇ-

سى ئۇ خىياللارغا بىر قەۋەت خورلىنىش تونى كۆراپ قويغان.

ھاۋا بارغانچە مۇزلاپ كەتتى. كارىۋاتنىڭ يۆلەنچۈكلىرى ھەتتا، ياستۇقنىڭ باش تەگمىگەن يەرلىرى بەدىنى تەگسە شۇر-كۇندۇرگۈدەك مۇزلاپ كەتكەندى. شۇڭا قەيسەر بېشىنىمۇ يوتقان ئىچىگە تىقىۋېلىشقا مەجبۇر بولدى. يوتقان ئىچى ئوخشاشلا قا-راڭغۇ ئىدى. ئەمما، بۇلار قەيسەر ئۈچۈن بەربىر. قۇياش — ئاتىسىدىن ئىبارەت ھاياتىي كۈچكە ئىگە قۇياش غايىب بولغان. «ئاتا، نېمىشقا مېنى تاشلاپ كېتىسەن؟ يا مېنىمۇ بىللە ئەكەت-سەڭ بولمامدۇ؟ ھېلىقى كىتابلىرىڭنى مەن كۆتۈرۈشۈپ بېرەر ئىدىم. شام تۈگىسە يەنە ئېرىنمەي دۇكاندىن شام ئەكىرىپ بېرەتتىم. ئاتا، مېنىمۇ بىللە ئەكېتىمەن دېسەڭ. ھېلىقى مەڭ-لىك كىشى ئۇنىمىغاندۇر تايىنلىق...» قەيسەر شۇ خىياللار بە-لەن ئۇخلاپ قالدى. ئۇ يەنە شېرىن چۈش ئىلكىگە ئۆتتى: ئاتىسى تىنماي خەت يېزىۋاتىدۇ. قەيسەر ئاتىسىنىڭ يېنىدا شام تۈتۈپ تۇرىدۇ... قەيسەر بۇ چۈشنى كۆرۈۋاتقىلى خېلى كۈنلەر بولۇپ قالغانىدى.

قەيسەر كۈزنىڭ سوغۇق ھاۋاسىدا يوتقان ئىچىدە — ئۆزىنىڭ دۇنياسىدا تاتلىق چۈش كۆرگىنىچە شېرىن ئۇخلاۋاتاتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ ئويىدا ئوغرى نېمە ئىش قىلسۇن. ئوغرىلىسا ئوغرى-لىۋەرسۇن، ئۇنىڭ ئەڭ قىممەتلىك نەرسىسى بۇ دۇنيادىن ئوغرى-لاپ كېتىلگەن يەردە، ئۇ رادىئو، گىلەم دېگەنلەر قانچىلىك نەرسە ئىدى؟ نېمە ئىدى!

قەيسەر ئەتىسى سوغۇق بىر قولىنىڭ يۈزىنى سىلىشى بىلەن ئۇ ئويغىنىپ كەتتى. ئۇ كارىۋات بېشىدا ئۆزىگە ئوڭايسىز ھالەتتە قاراپ تۇرغان ئاپىسىنى كۆردى.

— توڭلىدىڭمۇ، بالام؟ — سورىدى سارەم كۆيۈنۈش تەلەپ-پۈزىدا.

قەيسەر بېشىنى چايقىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ يات تىنىق-

لار، خورەك ئاۋازى پەقەت قۇلىقىغا كىرمەيدىغان بۇ يەرنى ياقتۇ-رۇپ قالغاندى. مۇشۇنداق ئۇخلىسا قانداق راھەت - ھە؟

— ئاغرىپ قالمىغانسەن، بالام؟ — سارەم شۇنداق دەپ ئوغلىنىڭ پېشانىسىنى تۇتۇپ باقتى.

— قارىڭ، بالىنىڭ روھلۇق تۇرغىنىنى، ئۆزى بىلمىدۇ، — دېدى داۋۇت ئۇلارنىڭ يېنىغا كېلىپ، — بىزمۇ خاتىرجەم ئۇخلىدۇق. جاپا تارتىپ قالمىغانسەن؟

قەيسەر بېشىنى چايقىدى.

— ياخشى، ئوغۇل بالا، — داۋۇت تولىمۇ سۈنئىي ئاۋازدا ماختىۋەتكەندىن كېيىن سارەمگە يۈزلەندى، — ھە، مەن ئاخشام دېيىشكىنىمىز بويىچە بالىلارغا كىيىم ئالغىلى بارىمەن.

— قەيسەرگە چاپان، ئاياغ، ئاياغنىڭ ئىچى ...، — سارەمنىڭ سۆزى تىلىدىلا قالدى.

— يادىمدا، — دېدى داۋۇت ئىشىك تۈۋىگە بېرىپ.

— ئۆلچەيدىغانغا يا بالىلارنى ئېلىۋالمىدىڭىز.

— بىلىمەن.

داۋۇت چىقىپ كەتتى. سارەم ئۇنىڭ كەينىدىن قاراپ بىرئاز تۇرغاندىن كېيىن كارىۋاتتا ئولتۇرۇپ قالدى. بۇ ئۆيگە كەلگەن-دىن بېرى ئۇ ئۆز تۇرمۇشىدىن خېلى قانائەت تېپىپ قالغان بولسىمۇ، ئەمما نېمىشقىدۇر كۆڭلىنىڭ بىر يېرى بىسەرەمجان ئىدى. بەلكىم، قەيسەر بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر، راست، مۇشۇ قەيسەر...

— بالام، راست مۇزلىمىدىڭمۇ؟ — سارەم ئىشەنمىگەندەك يەنە سورىدى. قەيسەر يەنە بېشىنى چايقىدى.

— يۇر، ناشتا قىلىۋال.

قەيسەر ئۇنسىز ھالدا ئورنىدىن تۇردى. ئۇنىڭ بۇ خىل ئىپادىسى يەنە سارەمنىڭ ئىچىنى سىيرىۋەتتى: «ئاھ، بالام، قاچانغىچە ئىچىڭگە تىنىپ يۈرىدىغانسەن...»

www.uyghurkitap.com

كەچكە يېقىن داۋۇت ئازراق تەڭشىلىۋالغان ھالدا قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭ قولىدىكى سېرىق سومكىدىن كىيىملەر كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇ ئۆيگە كىرىشىگىلا ئىككى قىزى سومكىدىكى كىيىم-لەرنى بۇلاپ - تالىغاندەك ئېلىشىپ سارەملەرگە، توغرىسى سارەمگە كۆرسىتىپمۇ باقماي ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى.

داۋۇت تولىمۇ ئېرىنچەكلىك بىلەن كىيىلگەنلىكى ماڭا مەن دەپ چىقىپ تۇرغان بىر چىبەرقۇت چاپاننى ئېلىپ سارەمگە بەردى. سارەم چاپاننى ئېلىپلا داۋۇتقا سوئال نەزەرى بىلەن تىكىلدى.

— ھە، — دېدى داۋۇت ئەسنەپ ئورنىدىن تۇرۇپ، — شۇنچە ئىزدەپمۇ قەيسەرگە مۇۋاپىق كەلگۈدەك چاپان تاپالمىدىم. ئىزدەپ كېتىۋاتسام بىرى مۇشۇ چاپاننى ساتىمەن دەپ يۈرىدۇ. قارىسام ئەپلىكلا...

ئۇنىڭ يالغان ئېيتىۋاتقانلىقىنى، پۈلنى كۆزلەپ كونا كە-يىم سېتىۋالغانلىقىنى سارەم دەرھاللا بىلىۋالدى. بۇنىڭدىن سا-رەم بەك خورلىنىش ھېس قىلدى ۋە كەچتە داۋۇت بىلەن قاتتىق-راق دېيىشىپ بېقىشنى كۆڭلىگە پۈكتى. ئويلىمىغاندا چاپان قەيسەرگە يارىشىپ قالدى، كونىلىقىمۇ چانمىدى. بۇنى كۆرگەن داۋۇتنىڭمۇ كۆزلىرى چاقناپ كەتتى. كىيىمنىڭ قەيسەرگە بەك ياراشقانلىقىدىن سۆيۈنگەن سارەم بايىقى خاپىلىقىنى بىردەملىككە بولسىمۇ ئۇنتۇدى ۋە:

— ئاياغچۇ؟ ئاياغ قېنى؟ — دەپ سورىدى. داۋۇت جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا ئىچكىرىكى ئۆيگە قاراپ:

— سەلىمە، — دەپ ۋارقىرىدى. شۇ ھامان يېڭى كىيىمى بىلەن تېخىمۇ ئېچىلىپ كەتكەن سەلىمە چىقتى.

— ھېلىقى ئاياغنى ئاچىق! — بۇيرۇدى داۋۇت. سەلىمە دەرھال ئاچىقتى. ئۇنىڭ ئاچىققىنى ئانچە كونىرىمىغان قىز بالا-چە ئاياغ ئىدى.

— قەيسەر هازىرچە مۇشۇ ئاياغنى كىيىپ تۇرسۇن، — دېدى داۋۇت.

— سىز... سىز نېمە دەۋاتىسىز، — سارەم ئاچچىقلاندى، — ئاخشاملا يېڭى ئاياغ ئېلىپ بېرىمەن دېگەنغۇ؟

— شۇنداق دېگەن. بىراق، بۇگۈن قارىسام بۇ ئاياغمۇ يېڭىلا ئىكەن. شۇڭا... مەن مۆلچەرلەپ باقتىم. دەل كېلىدىغاندەك تۇرىدۇ. ھە، قەيسەر، بۇ ئاياغنى كىيىپ كۆرۈپ باق.

ئاچچىقتىن يېرىلىپ كېتەيلا دەپ قالغان سارەم ئاياغنى قولىغا ئالدى. ئاياغ ھەقىقەتەن كونىرىمىغان، قىز بالىچە ئىكەنلىكىمۇ بەك چېنىپ كەتكۈدەك ئەمەس ئىدى. شۇنىڭغا ئۇلاپلا داۋۇت «ئىشتاننى ئۆزۈڭلار ئېلىڭلار» دەپ سارەمگە ئون يۈەن پۇل بەردى. بۇنىڭ بىلەن سارەمنىڭ ئاچچىقى خېلى يېنىپ قالدى.

لېكىن، كىيىملەرگە ۋە كىيىملەرنىڭ ئۆزىگە كىيدۈرۈلۈشىگە ئىپادىسىز قاراپ تۇرغان قەيسەر ئاياغنى كىيىشكە قەتئىي ئۇنىمىدى ۋە تۈيۈقسىز زۇۋانغا كېلىپ ۋارقىرىدى:

— سەن مېنى شۇنچە ئۆگەي كۆرەمسەن؟! مەن قىز بالىچە ئاياغنى كىيمەيمەن. مەن دېگەن ئوغۇل بالا!

قەيسەر سۆزدىن، ۋارقىراشتىن چىپچىدە توختىدى. ئۇ ھاسىراپ كەتكەنىدى. باشقىلار ھەيران بولۇپ تۇرۇپلا قالدى. داۋۇت بولسا ھەيرانلىقتىن ئاستا ـ ئاستا ئەسلىگە كېلىپ، دەھشەتلىك ھۆركىرەپ «ھۇ شۇمتەك!» دېدى ۋە قولىدىكى چاقماقىنى قەيسەرنىڭ بېشىغا ئاتتى. چاقماق تەگكەن يەر دەرھال ئىشىپ چىقتى.

— ماڭ ئۆيدىن چىق، يوقال! — داۋۇت شۇنداق دەپ قەيسەرنىڭ كۆتىگە كۈچەپ بىرنى تەپتى. قەيسەر كۈتۈلمىگەن بۇ زەربىدىن دەلدەڭلەپ بېرىپ يىقىلدى. ئەمما، ئۇ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ داۋۇتقا چەكچىيىپ قارىدى ۋە پاڭگىدە يىغلىغىنىچە

سىرتقا قاراپ يۈگۈردى. شۇ چاغقىچە بولۇۋاتقان ئىشلاردىن ماڭ قېتىپ قولىنى چىشلىۋالغان سارىم «ئوغلۇم» دەپ ئۇنىڭ كەينىدىن يۈگۈرمەكچى بولۇۋىدى، داۋۇت كاپىپىدە بىلەكىدىن تۇتۇۋالدى:

— مەن لازىم بولسام، بەلكىم قايتىپ كېلىدۇ. مەن ئۆگەي ئاتا بولساممۇ ئاتا. مېنى شۇنچە پەس كۆرسە بولامدۇ؟

سارىم ئۇنىڭ سۆزلىرىدىكى يوشۇرۇن دەھشەتلىك تەھدىتنى سېزىپ توختاپ قالدى ۋە ئۇنسىز نىدا قىلدى: «ئوغلۇم، قايتىپ كەل!»

— سەلىمە، — ۋارقىرىدى داۋۇت، — ماڭ چىقىپ ئىشكىنى ئەت!

ئىشىك مەھكەم تاقالدى.

داۋۇت كۆزىنى يېرىم يۇمغىنىچە تاماكا چېكىپ ئولتۇردى. سارىم بولسا زادى كىمنىڭ خاتا قىلغانلىقىنى ئايرىيالماي: «قەيسەر كىچىك، بۇ ئىشلارنى بىرەمدىلا ئۇنتۇپ قايتىپ كىرىدۇ» دەپ ئويلاپ، ئىشىك ئالدىدىكى شەپىلەرگە دىققەت بىلەن قۇلاق سېلىپ ئولتۇردى.

قەيسەر شۇ يۈگۈرگىنىچە كوچا بېشىدىكى ئۈزۈملۈككە چىقىپ بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتى.

تۆتىنچى باب

ئىشىك ئېچىلمىدى

قەيسەر ئۆزۈملۈكتە بۇقۇلداپ يىغلاپ خېلىغىچە ئولتۇردى. شۇڭلىرى (تاللىرى) يىغلىغان ئۆزۈملەر كۆز ۋە قىشتىكى مەلۇم دەھشەتتىن قورقۇپ چىكى كىرىشۋالغاندەك، پەقەت باھار كەلسىلا قۇچاقلىرىنى كەڭ ئاچىدىغاندەك ئىدى. ئەگەر بۇ خىسلەت قەيسەردىمۇ بولغىنىدا ئىدى، ئۆزىنىڭ قەلبىنى تۆگمەس خورلۇقلار بىلەن زېدىلىگەن ئۇ مۇدھىش ئۆيدىن قېچىپ چىقىپ، قاچانكى ئۇلارنىڭ كۆڭلىدە ئىنساپ پەيدا بولغانغا قەدەر پىنھانغا يوشۇرۇنۇپ ياتقان بولاتتى. لېكىن، شۇنداقتىمۇ ئۇلارنىڭ ئالدىغا بارمايتتى. ئەمما، بۇ ھازىرقى ئەھۋالدا قانداق مۇمكىن بولسۇن؟ ئادەملەر شەيئىلەرگە ئادەملەر ئۆز ئارزۇ - مەقسەتلىرى بويىچىلا مەنىلەرنى يۈكلەپ، مەنىلەرنى ھېرىپ يەنە ئۆزلىرى ئاۋۇندۇرىدۇ، ئىلھاملىنىدۇ. مۇشۇنداق ئەھۋال بولغاچقا، قارىماققا ئۇ ئىش بىرئاز ھەمەنىلىكتەك تۇيۇلىدۇ. بىراق، چەكسىز ھاياتىي كۈچ نۇقتىسىدا تۇرۇپ ئويلىغاندىلا ئىنسان بىلەن تەبىئەتنىڭ نەقەدەر چەمبەرچاس باغلانغانلىقىنى روشەن ھېس قىلغىلى بولىدۇ. بۇنى روھىي دۇنياسى بۇلغانمىغان، قەلبى ئىنسانغا يات قىلىقلار بىلەن تۇمانلانمىغان سەبىيلەر تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەنسە كېرەك. شۇڭىمۇ بالىلار تەبىئەتكە ئەڭ يېقىن. تەبىئەتتىن ئەڭ گۈزەل، يېقىملىق تۇيغۇلارغا ئىگە بولىدىغانلارمۇ ئالدى بىلەن ئاشۇ بالىلار.

قەيسەر بىر تال ئۈزۈم يوپۇرمىقىنى چىشلىگىنىچە قاداق قىلىش توغرىسىدا ئويلىنىپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ ئۈستىدىكى غۇۋ چىرايلارغا، مۇدھىش نەزەرلەرگە تولغان ئۆيگە قايتقۇسى يوق ئىدى. ئۇ ئۆي ئۇنىڭغا سىرتتىنمۇ سوغۇق بىلىنەتتى. ئاخشام ھويلىدىكى كارىۋاتتا خويمۇ ئوبدان ئۇخلاپتىكەن ـ ھە! «ياق، ئەمدى ئۇ ھويلىغىمۇ كىرمەيمەن.» قەيسەر قەتئىي نىيەتكە كەلگەنىدى. ئۇ كۆرگەن، ئاڭلىغان ئۆگەيلەش مۇشۇنداق بولىدىغان ئوخشايدۇ؟ نېمىشقا بىر ئۆيدە تۇرغان بالىلار ئوخشاش مىغان مۇئامىلىگە دۇچار بولىدۇ؟ نېمىشقا بىر ئوبدانلا ئادەملەر ئۆگەي بالىلارغا مۇئامىلە قىلغاندا بىردىنلا تۇنۇقلىق كېسىلى تۇتۇپ قالغان ئادەمدەك مۇنچە سۈرلۈك، قەبىھ كۆرۈنىدۇ. بىر تال ئالما سېپىپ كەتسە مەيلىكى، ئۆگەي بالىغا چىرايلىقچە بەرگۈسى كەلمەيدۇ؟ ئادەملەردىكى بۇ خىل ئۆچمەنلىك قانداق پەيدا بولغان؟ نېمە سەۋەبتىن بىۇنداق تۇيغۇ ئويغىنىدۇ؟ ئەجەبا، بارلىق ئۆگەي ئاتا ـ ئانىلار ئوخشاشمىدۇر؟ ئۆگەي بالىسىنى ئۆز بالىسىدەك كۆرىدىغانلار زادىلا يوقمىدۇر؟ قارىغاندا يوقتەك قىلىدۇ. قەيسەر مەھەللىدىكى ۋە مەكتەپتىكى ئۆگەي بالىلارنى، ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئويلاپ كۆرۈپ ئاشۇنداق يەكۈن چىقارغان بولدى. دېمەك، ئۇمۇ ئاشۇ بالىلار قاتارىدىكى ئۆگەي بالا — بىر يېتىم ئىكەن!

قەيسەرنىڭ كۆز ئالدىغا ئاتىسىنىڭ سىيمىسى كەلدى. ئۇ ئاتىسى يىلەن مۇشۇ ئۇزۇملۇككە بىرنەچچە قېتىم كەلگەن. لېكىن، ئاتىسى بۇ مەھەللىدە داۋۇتنىڭ ئۆيى بارلىقىنى ئۇنىڭغا ھەرگىز دەپ باقمىغان. پەقەت ئاتىسى مۇشۇ ئۇزۇملۇكتە تەكلەرنىڭ غوللىرىنى تەپسىلىي تەكشۈرگەن، خاتىرىلىگەن. قەيسەر ئاتىسىغا دورا قۇتىلىرىنى، سۇلياۋغا ئورالغان ئۈزۈم غورىلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ بەرگەن، كىشىلەر ئاتىسىنىڭ ئىشلىرىدىن بەك خۇشال بولغان، شەھەر رەھبەرلىرىمۇ چوڭ يىغىندا ئاتىسىنى تەق-

دىرلىگەن. كېيىن... كېيىن... كېيىنكى ئىشلار... بىراق، جاھانىنىڭ ئۇ رەڭدار غوۋغالىرىنى قەيسەر شۇ يېشىدا قانداقمۇ چۈشىنىپ كېتەلىسۇن. پەقەت ئۇ ئاتىسى بىلەن ئۆتكەن شۇ كۈنلەرنى سېغىنىپلا قالدى، خالاس...

بىر چاغدا ئىللىق، مېھرىلىك بىر قول ئۇنىڭ بېشىنى سىلىدى. بىردىنلا قەيسەرنىڭ ژۇجۇدى شۇرىدە قىلىپ قالدى. ئۇ مۇنداق شېرىن سېزىمگە چۆمۈلمىگىلى قانچە ئۇزۇن بولغان - ھە؟ قەيسەر يىغىدىن توختاپ بېشىنى ئاستا بۇرىدى. ئۇنىڭ يېنىدا مۇشۇ كوچىدىكى زەينەپخان مومای تۇراتتى. بۇ مومانىنىڭ قەيسەرگە تىكىلگەن، ئەتراپىنى قورۇق باسقان كۆزلىرىدىن ھەقىقىي ئانىلارغا خاس بىرخىل نۇر — بالىلارغا قۇژۇەت بېغىشلىغۇچى نۇر تۆكۈلۈپ تۇراتتى.

— نېمىگە بۇنچىۋالا يىغلايسەن، بالام؟ — مومای مېھرىبانلىق بىلەن سورىدى. قەيسەر ھەم كەچكى سوغۇقتىن، ھەم ئېسەدەشتىن تىترەپ كېتىۋاتاتتى.

— ئوغۇل بالىمۇ يىغلامدۇ؟ — دېدى مومای يەنە. ئەمما، ئوغۇل بالىمۇ ھەقىقىي يىغلاش نۆۋىتى كەلسە يىغلىشى كېرەك. يىغلاش گەرچە ئاجىزلارنىڭ بىر قورالى بولسىمۇ، لېكىن ئاجىزلىقنىڭ ئىپادىسى ئەمەس.

— كەچ بولۇپ كەتتى. يۇر ئۆيگە كىرىپ كېتىمىز.

قارا ئاخغۇ چۈشۈپ قالغانىدى. مومای ئۇنى يېتىلەپ تەسەللى بەرگەچ ئۆيگە ئەكىردى. مومانىنىڭ بالىلىرى دەرھال ئوچاق ئالدىنى بوشىتىشتى. ئۆيگە كىرگەندىلا سېزىلگەن ئىللىقلىق ۋە ئۇلارنىڭ مۇئامىلىسىدىكى قىزغىنلىق قەيسەرنىڭ بەدىنىگە بىر خىل ئىللىق سېزىم ئاتا قىلغاندەك بولدى.

— تاماق ئەكېلىڭلار، — دېدى مومای. بالىلار قەيسەرنىڭ ئالدىغا چامغۇر سېلىپ ئېتىلگەن سۈيۇقئاش ئەكەلدى. ئاش قەيسەرگە قەۋەتلا تېتىپ كەتتى. سۈيۇقئاشنىڭ ھەر يۇتۇم سۈيى،

www.uyghurkitap.com

هەر بىر تال چۆپى، ھەربىر پارچە چامغۇرى قەيسەرگە ئادەملەردەك ئىللىقلىقنى — بىر چاغلاردا قەيسەر ئاتىسى ۋە ئاپىسىدىن كۆرگەن ئىللىقلىقنى ھېس قىلدۇرۇپ تۇراتتى. ئۇ — مېھرىبان ئىدى! ئۇ تەڭدىشى يوق مېھرىبان ئىدى! بۇنداق مېھرىبان ھەتتا ئانا قۇشقاچنىڭ بالىسىنى پاناھلىشىدىمۇ ئىپادىلىنىدۇ، ئۆز كۆچىنى نامايان قىلىدۇ. قەيسەر مېھرىبان تۈيغۇسى ئىلكىدە ئاشنى ھۇزۇرلىنىپ ئىچتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدىكى تىترەك بارا — بارا بېسىلدى. يېنىدا ئولتۇرغان بالىلارنىڭ ئۇچىسىدىكى كىيىملەر بەك كونا بولسىمۇ، ئۇلار شۇنداق خاتىرجەم، شۇنداق خۇشال كۆرۈنەتتى. چېھرىلىرىدە پارلاۋاتقىنى بولسا بەختىيارلىق ئىدى.

— قەيسەر بالام، — دېدى مومای بىر چاغدا، — نېمە بولغانلىقىنى مەن سورىمای. لېكىن، سىلەر كىچىك چوڭلارنىڭ كۆزىگە قاراپ، سۆزىنى ئاڭلاپ ئىش قىلمىساڭلار بولمايدۇ. چوڭلارنىڭ بېشىدا نۇرغۇن خىيال، غەملەر بولىدۇ. ئۇلار يوقنىڭ كويىدە سەپرالىشىپ سىلەرگە بىھۇدە تېرىكىپ قويىدىغان، ھەتتا، بىر — ئىككى شاپىلاق ئۇرۇپمۇ قويىدىغان بولۇپ قالىدۇ. بۇنىڭلىق بىلەن ئۇلاردىن رەنجىسەڭلار بولمايدۇ. چۈنكى، ئۇلار چوڭ، ئۇلار قانچىلا تېرىكسىمۇ بەربىر ئاتا — ئانا، بالام. مانا مەنمۇ بۇ شۇملار مېنى خاپا قىلسا سۈپۈرگە بىلەن سالىمەن. ئەمما زە، ئۇلارنىڭ خۇيلانغىنىنى بىر كۆرەي قېنى... شۇنداق بولغاچقا ئانچىكىم بىر گەپلەر ئۈچۈن خاپا بولۇپ، باتناپ يۈرسەڭلار، كەچكىچە ئۆيگە كىرمىسەڭلار چوڭلارغا زىيادە ئىش تېپىپ بېرىسىلەر. لېكىن، بايا دېدىم، ئۇلارنىڭ بېشىدىكى كويلارمۇ يېنىك ئەمەس.

قەيسەر يۈمشاق تەلەپپۇزدا ئېيتىلغان بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ ئىچىنى تىڭشاپ ئولتۇرۇپ قالدى. قەيسەر: «ھېچنېمەم ئەمەس تۇرۇپ شۇنداق ئوبدان مۇئامىلە قىلىۋاتىدۇ. سۆزلىرى نېمىدېگەن ئوبدان. نېمىشقا مۇشۇنداق ئادەملەرنىڭ بالىسى بولۇپ قالمىغاز-

دىمەن؟ يا زەينەپخان مومامۇ ئۆگەي ئاپا بولغان بولسا ئۇرۇپ-تىللاپ كېتەرمىدىكىن...» دەپ ئويلىدى ئىچىدە.

زەينەپخان موماي ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلدى:

— كەچمۇ كىرىپ قالدى. ئەمدى ئۆيۈڭگە كىرىپ كەت. بولمىسا ئاپاڭ ئەنسىرەپ قالىدۇ.

بۇ گەپتىن قەيسەر چۆچۈدى ۋە مومايغا ئەندىكىپ قارىدى. ئۇ بۇ گەپنى پەقەت كۈتمىگەنىدى. ئۇنىڭ بالىلىق دۇنياسىدا مۇشۇ ئىللىق ئۆيدە تۇرۇپ قالىدىغانىدەك غۇۋا بىر خىيال بار ئىدى.

— شۇنداق قىل، بالام، نېمىلا بولمىسۇن ئۇ سېنىڭ ئۆيۈڭ! ئۆز ئاپاڭ بار. ئاپا دېگەن بەربىر ئاپا، يۈرەك پارىسىگە چىدىمايدۇ...

زەينەپخان موماي نۇرغۇن نەسىھەتلەرنى قىلىپ قەيسەرنى ئۇزىتىپ قويدى.

قەيسەر سىرتقا چىققاندىن كېيىن بېشىنىڭ ئاغرىۋاتقانلىقىنى سەزدى ۋە ئاغرىغان يەرنى سىلاپ ئۇ يەرنىڭ ئىششىپ قالغانلىقىنى بىلدى. چاقماق ئۇنىڭ بېشىغا ھەقىقەتەن قاتتىق تەگكەنىدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئۇ ئۆيدىن تېخىمۇ رايى يېنىپ كەتتى. بىراق، ئۇ ئۆيگە كىرمەي نېمە ئامال يا كەينىگە يېنىپ زەينەپخان مومانىنىڭ ئۆيىگە كىرگىلى بولمىسا. شۇنىڭ بىلەن قەيسەر «كىرەي دېسە تېخى، كىرمەي دېسە ئامال يوق» ھالەتتە پۇتلىرىنى تەستە يۆتكەپ ھېلىقى ئۆيگە — ئۆز نەزىرىدىكى ئازاب ماكانىغا قاراپ سىلجىشقا باشلىدى.

ئەنە قورۇنىڭ ئىشىكى كۆرۈندى. قەيسەرنىڭ يۈرىكى تىترەيدى. ئۇ قورۇ، ئۇ ئۆيى... قەيسەرنىڭ بەدىنى تېخىمۇ مۇزلاپ كەتتى. ھويلىدىن بولسا تېخىمۇ قاتتىق باشقىچە بىر مۇزدەك شامال چىقىۋاتقاندەك ئىدى. قەيسەر ئىككى قولىنى گىرەلەشتۇرۇپ مۇرىسىنى چىڭ قامالليغىنچە ئىشىك ئالدىغا كەلدى. ئۇ

بايا دەل مۇشۇ ئىشكتىن يىغلاپ چىقىپ كەتكەن. ئەمدىلىكتە توڭلاپ تىترىگىنىچە، يەنىلا قەلبى سوغۇق ھالدا شۇ ئىشىك ئالدىدا تۇرۇپتۇ. شۇ تاپتا قەيسەر ئۆيگە كىرىپ كېتىشىنىلا ئويلاپ ۋاتاتتى. سىرت ئوخشاشلا سوغۇق، ئۆي ئوخشاشلا سوغۇق، ئادەمنىڭ چىرايىمۇ ئوخشاشلا سوغۇق...

قەيسەر توڭلىغانسېرى ئۆيگە كىرىپ كېتىشكە ئالدىرىدى. بىر سەبىي بالا بۇ ھالدا باشقا نېمىنىمۇ ئويلىيالىسۇن؟ بولۇۋاتقان ئىشلارنىڭ تېگىگە قانداقمۇ يېتەلىسۇن؟ ئەسلىي ئۇنىڭ ئاپىسىنىڭ ئېتىكىنى ئەڭ ياخشى پاناھ جاي دەپ بىلىدىغان، ئاتىسىنىڭ سۆزىنى ئەڭ توغرا دەپ تونۇيدىغان مەزگىلى ئىدىغۇ؟ ئەمما، قېنى ئۇ ئېتەك؟! قېنى ئاتا سۆزى؟ بولۇپمۇ، شۇ تاپتا ئەڭ كېرەك بولۇۋاتقىنى ئىللىق ئاتا-ئانا ئىدىغۇ؟ لېكىن... لېكىن...

قەيسەر ئىشىك ئالدىدا بىرئاز تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن سوغۇقتىن تىترەۋاتقان ئوماق قولىنى ئىشىككە ئېلىپ باردى. بىراق، ئۆزىگە خېلىلا تونۇشلۇق بولۇپ قالغان ئىشكىنى ئۇرۇشقا، ئاجىزغىنە چېكىشكە جۈرئەت قىلالمىدى. كۆڭلىمۇ ئۇنىمىدى. خۇددى ئىشكىنى چەكسىلا تېخىمۇ چوڭ دەشنام يەيدىغاندەك ۋۇجۇدى تىترەپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھالسىز ھالدا تامغا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇنى سوغۇق بوزەك قىلماقتا ئىدى. ئۇ ئاخىرى سوغۇققا بەرداشلىق بېرەلمىگىلى تۇردى. شۇنىڭ بىلەن بىرەرىنىڭ ئۆيدىن چىقىپ قېلىشىنى ۋە ئۆزىنى كۆرۈپ ئۆيگە ئەكىرىپ كېتىشىنى تىلىدى. ئەمما بۇنداق ئىش بولمىدى. قەيسەر شۇ ئۇمىد بىلەن ئىشىك ئالدىدا بىر سائەتتەك ئولتۇرغان بولسىمۇ ئۆيدىن ھېچكىم چىقمىدى. قەيسەر ئۆز-ئۆزىگە مەدەت بېرىپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ يۇزىنى ئىشىككە يېقىپ، ئىشكىنىڭ يوچۇقىدىن ھويلىغا قارىدى. ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن چۈشكەن يورۇقلۇق ھويلىنى سۈس يورۇتۇپ تۇراتتى.

تى. «ئۇلار تېخى ئۇخلىماپتۇ. نېمە قىلىۋاتىدىكىن؟» قەيسەر ئۆي ئىچىدىكى ئادەملەرنى كۆرمەكچى بولغاندەك يۇزىنى ئىشىككە تېخىمۇ مەھكەم ياقتى.

ئۆي ئىچىدە بۇرۇقتۇرمىلىق ۋە سۆرۈنلۈك ھۆكۈم سۈرگەن. داۋۇت تاماكىسىنى ئۈزمەي چېكىپ قاپىقى تۇرۇك ھالدا ئولتۇراتتى. سەلمە ئۆز ئىشى بىلەن بەند. گۈلشەن بولسا قولىدىكى قونچاقنى خۇشياقمىغاندەك ئويناپ ئاتىسى بىلەن ئۆگەي ئاپىسىنىڭ چىرايىغا پات - پات قاراپ قويياتتى. سارەم ئېرىگە ئىلتىجا بىلەن تىكىلىپ، كۆزىنى سۈرتۈپ ئولتۇراتتى. بىراق، داۋۇت ئاچچىقىدىن يانىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. شۇڭا ئۇ «نېمىلا ئىش بولسا مەيلى» دەپ ھېچكىمنى سىرتقا چىققىلى قويمىدى. شۇڭا، سارەم بايا تىدىن بېرى كۆڭلىدىكى تەشۋىش تۇيغۇلىرىنى ئەچچە قېتىم ئىشىك تەرەپكە تەلپۈنۈپ ئورنىدىن قىمىرلىغان بولسىمۇ، داۋۇتنىڭ تۇتۇلغان چىرايىغا قاراپ ئىشىك تۇۋىگە بېرىشكە جۈرئەت قىلالمىدى. شۇ تاپتىمۇ ئۇنىڭ كۆزى ئىشىكتە ئىدى. ئۆزى بولسا «بالام، نەدىمۇ يۈرىدىغانسەن؟ كىچىك بولغاندىكىن ھە دەپ گەپكە كىرىپ، ئۆزۈڭنىمۇ، بىزنىمۇ تىنچ ئۆتكىلى قويساڭ بولمامدۇ. كىچىكىڭدە خېلى رايىش بالا ئىدىڭ، ئەمدى نېمىمۇ بولۇۋاتقانسەن؟... قايتىپ كەل، بالام، نېمىلا بولسا قايتىپ كەل...» دەپ ئۆزىگە تىنماي پىچىرلايتتى.

شۇ چاغدا ھويلا ئىشىكى يېنىك چېكىلدى. بۇنى ئاڭلاپ سارەم جىددىيلىشىپ دەرھال داۋۇتقا قارىدى. داۋۇت ئىشىك چەككەن ئاۋازغا سەل دىققەت قىلىپ قويۇپ بىرنى يۆتەلدى. ئۇنىڭ يۆتەلگەن ئاۋازىدا مەغرۇرلۇق روشەن سېزىلىپ تۇراتتى. ئىككى قىز بولسا ئاتىسىغا سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلدى.

ئىشىك يەنە چېكىلدى — ئالدىنقى قېتىمقىدىن بەكرەك چېكىلدى. بۇنى ئاڭلاپ سارەم ئورنىدىن ئىختىيارسىز تۇرۇپ كەتتى ۋە ياشاڭغىراپ قالغان كۆزلىرىنى داۋۇتقا غەزەپ بىلەن

تىكتى. ئەمما، داۋۇت شۇ تۇرقىدا بىر مۇز ئادەم ئىدى. گۇرۇل-
دەپ تۇرغان ئوت ئېرىتەلمەيدىغان، ئەكسىچە ئىنسانلىق تۇيغۇ-
نىلا كارغا كېلىدىغان مۇز ئادەم ئىدى. ھالبۇكى، داۋۇت ئۇرىدە-
كى ئۇ نەرسىنىمۇ توڭلىتىۋەتكەنىدى. بۇنى كۆرگەن سارەم قەتئى
ئېي نىيەت بىلەن ئىشىك تۇۋۈگىگە بىرنەچچە قەدەم چاپىدىدى.

— توختاڭ! — داۋۇت قوپال ۋارقىرىدى.

— بالام قەيسەر ... ئۇ ... ئۇ ...، — سارەمنىڭ ئاۋازى چىقماي قالدى.

— بىلدىم! — دېدى داۋۇت قەھرلىك خىرقىراپ، — ھوشىنى تاپسۇن، بىلسۇن...

سارەم ئالدىراپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى.

— ئۇ بىر كىچىك بالا تۇرسا، — دېدى سارەم ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا تىرىشىپ، — شۇنچە سوغۇقتا سىرتتا قانداق تۇرىدۇ؟

— كىچىك بالا؟ — داۋۇتنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، — ئەجەبا كىچىك بالا تۇرۇپ چوڭ ئادەمنى — مېنى — ئۆگەي ئاتىسىنى ھاقارەتلەشنى بىلدىكىنا. ئۇ بۇگۈن مېنىڭ، بۇ ئۆيۈ-نىڭ قەدىرىنى بىلسۇن...، — داۋۇت توختىماي بىر ھازا چالۋاقە-دى. قەيسەرنى «ئەدەپسىز، ئەخلاقسىز» لىقتا ئەيىبلىدى، ياخ-شى تەربىيىلەنمىگەنلىكىنى قايتا ـ قايتا تېپتىقسىز سۆزلەر بىلەن تەكىتلىدى... سارەم بۇلارنى ئاڭلاشقا چىدىمايلا «تولا ئاغزىمغا كەلدى دەپ دەۋەرمەڭ، كىچىك بالا دېگەن شۇنچىلىكلا بولمامدۇ» دېگىنىچە ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۇ زادى كىمنىڭ خاتا قىلىۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى. ئۆزىمۇ؟ ئۇ ھازىرغىچە قەيسەر بە-لەن داۋۇتنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشقا تىرىشىپ كېلىۋاتىدۇ. داۋۇت-مۇ؟ ئۆز بالىسى بولمىغاچقا مۇئامىلە پەرقلىق بولىدۇ. ئۇرۇش، تىللاشچۇ؟ ئۆز ئاتىسى پولاتمۇ بەزىدە ئاچچىقلىنىپ قالغانلىرىدا قەيسەرنى ئۇرۇپ، تىللاپ قويىدىغانغۇ. يا ئۆگەي ئاتىنىڭ تىللە-شى ئۆز ئاتىنىڭ تىللىشىدىن ئېغىر كېلەمدىكىن؟ ئۇنداقتا،

قەيسەرمۇ؟ ئۇنچىلىك خورلانسا ھەرقانداق ئادەمنىڭ جەھلى قاتىدۇ ـ دە. لېكىن قەيسەر نېمىلا بولغان بىلەن بالا. بىرى ئۆگەي ئاتىسى بولغان بىلەن يەنە بىرى ئۆز ئاپىسى تۇرسا. شۇنداق تۇرۇپ نېمىشقا ئۇلارغا كۆڭۈل ئاغرىقى تېپىپ بېرىدۇ؟... سارەم داۋاملىق ئويلىيالمىدى. ئاخىرى پەقەت ئوغلىنىڭ ساق ـ سالامەت بولۇشىنى، بۇ ئۆيدە تېزرەك چوڭ بولۇۋېلىشىنى تىلىدى.

قەيسەر توڭلاپ كەتكەن بارماقلىرىنى تەستە تۇگۇپ ئىشكىنى يەنە ئۇردى. ئەمما، ئۆينىڭ ئىشكى ئېچىلمىدى. ئۇنىڭ ھويلا ئىشكىنىڭ ئاراچلىرىدىن ئۆي ئىشكىگە تىكىلگەن كۆزلىرى ئۇ ئىشكىنىڭ قېيا ئېچىلغىنىنىمۇ كۆرەلمىدى. ئۇ ئىشكىنى يەنە ئۇردى، مۇشتى ئاغرىغۇچە ئۇردى. ئەمما، ئىشىك ئېچىلمىدى. ئۆيدىكىلەرنىڭ قەلب دەرۋازىسىمۇ ئاشۇنداق مەھكەم ئېتىلگەنىدەك ئىدى.

سوغۇق ۋە ئۇيقۇ قەيسەرنى قىينايتتى. ئۇ مۇزلاپ كەتكەن قوللىرىنى بىردەم ھوردىسا، بىردەم ئىشتان يانچۇقلىرىغا تىقاتتى. بىردەم قولتۇقىغا قىستۇرسا، بىردەم ئەندىكىشكە چىداپ قولىنى ئېچىگە تىقىپ قورسىقىغا چىڭ چاپلىۋالاتتى...

ئىشىك ئېچىلمىدى. قەيسەر «ئاپا» دەپ ۋارقىرىماقچى بولدىيۇ، نېمىشقىدۇر بۇ ئىككى بوغۇملۇق سۆزنى، ئۆزى تىلى چىققاندىن بۇيان ئېغىزىدىن چۈشۈرمەي كېلىۋاتقان سۆزنى ئېغىزىدىن چىقىرالمىدى. شۇنچە تىرىشسىمۇ تىلى بۇ سۆزگە ھەرىكەتلەنمىدى.

قەيسەر تامغا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ سوغۇقتىن تۇگۇلۇپلا قالغاندى. ئۇ غال ـ غال تىترەيتتى. بىر چاغدا پۇتىنىڭ پېيى تارتىشىپ قالغاچقا، ئۇ پۇتىنى سۇنۇپ يەردە ئولتۇرۇپ قالدى ۋە ئاجىز، توڭلىغان قولى بىلەن پۇتىنى ئامال بار چىڭ بېسىپ ئۇۋۇلاشقا باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئاغرىق

ئاستا-ئاستا ياندى. ئەمما، ئۇنى تاتلىق ئۇيقۇ قىستىغىلى تۇر-دى. ئۇ ئولتۇرغان جايىدا تۆگۈلگەنچە ئۇخلاپ قالدى.

ھاۋا سوغۇق ئىدى. ئاشۇنداق قار ياغقان سوغۇق كۈنلەرنىڭ بىرىدە قەيسەر ئىشىك ئالدىدا چانىسىنىڭ ئۈستىدە مەھكەم ئولتۇ-رۇۋېلىپ ئاتىسىنى ھارغۇچە سۆرەتكۈزگەندى. شۇڭىمۇ ئۇ چاغ-دىكى سوغۇق ئۇنىڭغا خۇشياقماندى... قەيسەرنىڭ چۈشىگە ئاشۇ-لار كىردى. ئەمما، ئۇ ئەمدى قانداق چۈش كۆرەر؟

بەشىنچى باب

تاياق يۈرەككە

كۈز تۈنىنىڭ سوغۇقىدىن ئەندىككەن قەيسەر ئويغىنىپ كەتتى. ئۇ جالاقلاپ تىترەيتتى. ئۇ كۆزلىرىنى تەستە ئېچىپ ئەتراپقا قارىدى. قېرىشقاندەك سۇس شامال چىقىشقا باشلىدى. شامالنىڭ كۈچىيىشىگە ئەگىشىپ يەردىكى قەغەز پارچىلىرى ۋە باشقا يېنىك نەرسىلەر ئۇچۇپ قەيسەرنىڭ يۈزىگە ئۇرۇلۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە كىشىلەرنىڭ سانسىز ئاياغلىرى ئاستىدا چەيلىنىپ يۇمشاپ كەتكەن توپىلار شامالنىڭ ئۇچۇرتۇشى بىلەن قەيسەرنىڭ كۆزىگە، بۇرنىغا كىرىپ ئېچىشتۇراتتى... بۇلار قەيسەرنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىۋالغاندەك هە دەپ ئۇنىڭغا هۇجۇم قىلاتتى. لېكىن، مۇنداق بوزەك قىلىش ئادەملەرنىڭ بوزەك قىلىشىغا قارىغاندا يەنىلا ياخشىكەن. چۈنكى، ئۇلار سېنى بوزەك قىلغان بىلەن دىلىڭنى رەنجىتمەيدۇ، يۈرىكىڭنى زېدىلىمەيدۇ.

قەيسەر هەرقانچە تۆگۈلۈپمۇ سوغۇققا بەرداشلىق بېرەلمەي ئورنىدىن تۇرۇپ كەتمەكچى بولدى. بىراق، ئۇنىڭ ئورنىدىن تۇرمىقى تەسكە چۈشتى. ئۇنىڭ پۈتلىرى ئۇيۇشۇپ قالغاندى. ئۇ پاچاقلىرىنى ئۇۋۇلاپ تۇرۇپ تەستە ئورنىدىن تۇردى. ئەتراپتا شامالنىڭ بوشقىنا ئۇشقىرتقان ئاۋازىدىن باشقا تىۋىش يوق. قەيسەر سوغۇقتىن تىترەپ تۇرغان پۈتلىرىنى تەستە يۆتكەپ يەنە هويلا ئىشىكىنىڭ يېنىغا كەلدى. قانداقتۇر ئۇمىد ۋە بالىلارچە تاتلىق تەمە بىلەن يۈزىنى بۇ قوش قاناتلىق ئىشىكنىڭ ئارىچىغا

چاپلىدى. هويلا قاراڭغۇ، ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن سۈس يورۇق چۈشۈپ تۇرۇپتۇ. قانچىلىك ۋاقىت بولغاندۇر؟ ئۆي ئىچى جىمجىت، هەممىسى شېرىن ئۇيقۇغا كەتكەندەك ئىدى. قەيسەر هويلىدىكى قاراڭغۇلۇققا قارىغىنىچە تۇرۇپ قالدى. ئۇ هېچنېمىنى كۆرەلمىدى. خۇددى بۇ قاراڭغۇلۇق قەيسەر كۆرمەكچى بولغان بارلىق نەرسىلەرنى قوينىغا تارتىپ كەتكەندەك. شۇنداق بۇ قاراڭغۇلۇق نۇرغۇن نەرسىلەرنى يۇتۇپ كەتكەنىدى. ئەمما، بارلىق شەيئىلەرگە كۆپىنچە باللارچە قارايدىغان ئادەتتىن قۇتۇلالمىغان بىر سەبىي قاراڭغۇلۇققا يەم بولۇپ كەتكەن ۋە يەم بولۇۋاتقان نەرسىلەرنى قەلب كۆزى بىلەن قاندىقمۇ كۆرەلىسۇن. قاراڭلار، ئۇ قاراڭغۇلۇققا! قاراڭلار، ئۇ مەغرۇر قاراڭغۇلۇققا!

قەيسەر سوغۇقتىن يەنە بىر تۇڭلۇۋېتىپ، مۇزلاپ كەتكەن بارماقلىرىنى تەستە يۇمۇپ ئىشكىنى يەنە ئۇرماقچى بولدى. ئەمما، قولى بوشلۇقتا تۇرۇپ قېلىپ، كېيىن ئاستا چۈشۈپ كەتتى. ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئادا قىلالمىغان قولى يۈرىكىگە ئوخشاشلا تىترەۋاتاتتى، شۇنداق بۇ يۈرەك تىترەۋاتاتتى. قايغۇلۇق، كۈلپەتلىك تەقدىرنىڭ تۇڭمىنىدە ئۇنغا — قىپقىزىل ئۇنغا ئايلىنىۋاتقاندەك تىترەيتتى.

قەيسەر راستتىنلا تىترىدى ۋە ئۇمىدسىزلەندى. هويلىغا يەنە بىر قارىۋېتىپ كەينىگە ياندى. ئۇ كوچىنىڭ ئىككى بېشىغا قارىدى. كوچىنىڭ هەر ئىككىلا تەرىپى چىشسىز، ئەمما قاراڭغۇ ئاغزىنى يوغان ئېچىپ تۇراتتى. خۇددى بۇ كوچىلار ئادەمنى يالماپلا يۇتۇۋېتىدىغاندەك، قەيسەرنىڭ تېنى شۇركۈنۈپ كەتتى. بىراق، هويلىدىن ئۇمىدىنى ئۈزگەن قەيسەر بۇ «چىشسىز ئېغىز»نىڭ بىرىگە ئېغىر قەدەملىرىنى تاشلىدى.

بۇ قەيسەرنىڭ كېچىدە سىرتتا تۇنجى قېتىم يالغۇز قېلىشى بولغاچقا، ئۇنى بىرئاز سۇر باستى.

سارەم پەقەت ئۇخلىيالمىدى. سائەتنىڭ ئون ئىككىگە يېقىن-لاپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ يېنىغا قاراپ داۋۇتنىڭ ئوتى ئۆچۈپ قالغان تاماكىنى تۇتقىنىچە دېرىزىگە تىكىلىپ ياتقانلىقىنى كۆردى. بۇنىڭ بىلەن سارەمنى ۋەھىمە باستى. «يا قەيسەر كىچىكلىك قىلىپ باشقا بىر يەرگە... ياق، ياق، بۇنىڭدىن خۇدايىم ساقلىسۇن. بىراق، بۇ سوغۇقتا نەدىمۇ يۇرىدۇ-غاندۇر؟ سوغۇقتىن بىرنېمە بولۇپ قالماس؟ باشقا بىر ئىشقۇ بولمىغاندۇر... ھەي، بۇ ئادەم بىلەن مەنغۇ ئۆي تۇتۇپ كېتەلىگۇ-دەكمەن. لېكىن، قەيسەر ئۇنىڭ كۆزىگە ھەرگىز سىغمىغۇدەك. بالامغۇ بۇنچىلىك قوپاللىقلارنى كۆرمەي چوڭ بولغانىدى. بى-راق، ھەي، قەيسەر بىرنەچچە ۋاقىت غەيرەت قىلسا ئۆتۈپ كېتى-دىغان ئىشتى بۇ... مانا ھازىر ۋاقىتلىق ئىشلەۋاتقان خىزمىتىم-مۇ يوق بولدى. مۇشۇنداق يۆلەنچۈك بولىدىغان ئائىلىدە تۇرمى-ساق ياشىغىمىز مۇشكۈل بولىدىغۇ؟ قەيسەرنى تەربىيىلەشچۇ؟ داۋۇتمۇ ئۇنچىۋالا ئەسكى ئادەممۇ ئەمەس. ئىدارىسىدىمۇ بىر كىشىلىك ئورنى بار، يىراقنى ئويلاپ ئىش قىلىدۇ. ئوتتۇرا مەكتەپتە بىر سىنىپتا ئوقۇدۇق. ئۇ شۇ چاغلاردىلا ئۆزى توغرا دەپ قارىغان ئىشىدا چىڭ تۇرۇۋالاتتى. قەيسەرنىڭ ئىشىدا كۆ-ڭۈل ئارىلىشىپمۇ قالغاندۇر تېخىنلىق؟ لېكىن، ئېمىلا بولسا قەيسەرگە ئۇنچىلىك قاتتىق تەگمىسە بولاتتى. بۇ ئىش تۇغىسە بۇ ھەقتە داۋۇت بىلەن ئوبدانراق سۆزلىشىپ باقسام بولغۇدەك. يۇنداق كېتىۋەرسە... ناۋادا ئېغىر ئاقىۋەت كېلىپ چىقسا...» دېرىزە ئالدىدا تۇرۇپ نۇرغۇن خىياللارنى قىلىپ چىققان سارەم چۆچۈپ ئەسلىگە كەلدى. كۆڭلىدىن يامان، مۇدھىش تۇيغۇلار كېچىپ ئۇنى پەقەت ئارامدا قويمىدى. شۇنداللا ئۇ ئاخشام قەيسەر-نىڭ ئارقىسىدىن چىقىپ باقمىغىنىغا پۇشايمان قىلدى ۋە پەلتو-سىنى ئېلىپ ئىشىككە قاراپ ماڭدى. بايىدىن بېرى ئۇنىڭ ھەرد-

كىتىنى كۆزىتىپ تۇرغان داۋۇت ئورنىدىن تۇردى.
— بۇ كەچتە نەگە بارىسىز؟
سارەم داۋۇتنىڭ «بۇ كەچتە» دېگەن سۆزىگە قارىتا تازا بىر تەنە قىلىۋەتمەكچى بولدىيۇ، يەنە ئۆزىنى تۇتۇۋالدى:
— قەيسەرگە قاراپ باقاي. كەچ بولۇپ كەتتى.
— بايا نېمە دېدىم؟ ئۆينى كېرەك قىلىدىغان ئادەم ئۆزى قايتىپ كېلىدۇ. كۆرۈپ باقاي، ئۇ قاچانغىچە سىرتتا يۈرەلەيدىكەن. بىرلا ئاخشام ئاچ قالسا ئوڭشىلىدۇ.
— ئەمدى بولدى قىلىڭ، داۋۇت! ماڭا بالىمۇ لازىم...
سارەم تەئەددى بىلەن شۇنداق دەپ داۋۇتنىڭ سۆزلىشىنى كۈتمەيلا ئىشىكنى ئېچىپ سىرتقا قاراپ ماڭدى. بۇ تۇيۇقسىز گەپتىن داۋۇت تۇرۇپلا قالدى. ئاندىن مىيىقىدا كۈلدى: «كۈدىلەر ئۆزۈن، مېنىڭ قانداقلىقىمنى بىلىپ قالىدۇ ئۇ قەيسەر، قانداقلا دېمەيلى مەن ھازىر ئۇنىڭ ئاتىسى. ھە دېسە توپىدا چىرىپ كەتكەن ئاتىسىنى تىلغا ئېلىپ جېنىمنى چىقىرىدۇ دېسە ئۇ شۇم... ھەي، سارەم، ھەي سارەم، بىر خىللا تۇرۇپسەن، بۇ بالا سېنى دوراپسىچۇ. ئەجەب بىر يارالغان ئىنسان - دە سەن، ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ۋاقتىمىزدىلا ھەممىلا ئىشقا مۇلايىملىق بىلەن مۇئامىلە قىلىدىغان مىجەزىڭ يۈرەكلەرگە ئوت سالغانىدى. تەقدىر دېگەن - ھە!»
سارەم يول بويى «بالام، قەيسەر» دەپ ۋارقىراپ بىرقانچە كوچىنى ئارىلاپ چىقتى. مەھەللىسىنىڭ ئالدىدىكى چوڭ كوچىنىڭ ئاستى تەرىپىدىكى كىنوخانىنىڭ ئەتراپلىرىنى، يول بويىدىكى دەرەخلىكنى ئىزدەپ كۆردى. ھەتتا چىشىنى چىشلەپ ئۆزلىرىنىڭ بۇرۇنقى مەھەللىسىگە باردى. ئىجارىگە ئالغان ئۇ ئۆينىنى قايتۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ئادەم ئولتۇرمىغان چېغى، بىرۋاقتىلاردا پارقىراپ تۇرىدىغان دەرۋازا توپا - چاڭغا كۆمۈلگەنىدى. سارەم بۇ يەرگە كېلىۋېتىپ قەيسەرنى بۇ ئۆيگە كىرىۋالدىمىكىن

دېگەن ساددا خىيالدىمۇ بولغانىدى. ئەمما، نەدىن كىرىدۇ؟ شۇ-نىڭ بىلەن سارىم دەرۋازا ئالدىدا تۇرۇپ قالدى. ئىختىيارسىز ھالدا خىيالى ئوغرىلاندى، تاتلىق ھېسلار يۈرىكىنى ئارمانلىق تاتلاپ ئۆتكەندەك، بەختىيار چىرايلار كۆزىگە كۆرۈنگەندەك بول-دى. ئەمما، كۆز سوغۇقى ئۇنىڭ نازۇك تەنلىرىنى قورۇپ خىيا-لىنى داۋاملاشتۇرۇش ئىمكانىيىتى بەرمىدى. شۇنىڭ بىلەن سا-رىم بۇ يەردىن بىر يېرى تارتىشقاندەك بولۇپ ئايرىلدى...

سارىم شۇنداق ئىزدەپمۇ قەيسەرنى پەقەت تاپالماي ئېغىر غەم بىلەن ئۆيىگە قايتىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ ئۆيگە كىرىپلا داۋۇتقا قاراپمۇ قويماي، ئۆكسۈپ يىغلىغىنىچە يېتىۋالدى.

— ئۇنچە غەم قىلىپ كەتمەڭ، قەيسەرگە ھېچنېمە بولماي-دۇ. مەن ئۇنىڭغا ساۋاق بولسۇن دېدىم، — دېدى داۋۇت بىر چاغدا سارىمنىڭ يىغىسىغا چىدىماي.

ئادەمسىز كوچا، جىمجىت كېچە ئۆزىگە خاس ۋەھىمىسى بىلەن قەيسەرنىڭ — بىر گۈدەكنىڭ يۈرىكىگە چاڭگال سېلىپ ئۇنى ئەنسىزچىلىككە پاتۇرۇپ قويغانىدى. سوغۇق قەيسەرنىڭ ئاجىز جىسمىغا ھۇجۇم قىلاتتى. ھەم جىسمانىي، ھەم روھىي زەربىگە ئۇچرىغان قەيسەر قورقۇنچ ئىچىدە يۇگۇرۇشكە باشلىدى. ئۇزۇن كوچىلار ئۇنىڭ سوغۇق تەقدىرىدەك ئالدىدا سوزۇلۇپ ياتاتتى. قەيسەر ئادەمسىز شەھەر كوچىسىدا ئاجىز ئاياغ تاۋۇشى-نى قالدۇرۇپ يۇگۇرۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ بالىلارچە ساددا خىيالىدا «تېزرەك يۇگۇرسەم بەكرەك ئىسسىيمەن» دېگەن خە-يالا بار ئىدى. يېرىم كېچىدە كوچىدا قالغان بالا ئۇچۇن بۇنىڭ-دىنمۇ باشقا خىيال بولسۇنمۇ؟ سوغۇق ۋە ۋەھىمە بارلىق خىيال-لىرىنى سىقىپ چىقىرىپ شۇ خىيالنىلا قالدۇرۇپ قويغانىدى.

ئۇ ھاسىرىغىنىچە يۇگۇرۇپ بىر خالتا كوچىنىڭ ئاخىرىغا چىقىپ قالدى. ئۇ ئاستىلاپ ئەتراپىغا قارىدى.

ئاھ، ئوت!

قەيسەر ئوت يالقۇنىغا قاراپ يۇگۈردى. ئىنسانىيەتكە يېيىش ئۈچۈن بىر مەدەنىيەت ئاتا قىلغان ئوت شۇ تاپتا قەيسەر ئۈچۈن ئازراق ئىسسىنىۋېلىش پاناھگاھى ئىدى.

بۇ بىر قۇرۇلۇش ئورنى بولۇپ، گۈلخانىنىڭ بىر تەرىپىدە ياشانغان بىر ئادەم پاختىلىق چاپىنىغا چىڭ ئورىلىپ، موخورکا چېكىپ ئولتۇراتتى. يۈگۈرۈپ كەلگەن قەيسەر بوۋايغا لەپپىدە قاراپ قويۇپ، قوللىرىنى ئوت يالقۇنىنىڭ ئىچىگە تىقىۋەتكەن قىلىپ ئوتقا سۈندى. قورۇق ياغاچلار چاراسلاپ كۆيەتتى، بارلىق تەپتى بىلەن كىشىلەرگە يەنە نېمىلەرنىدۇر ئاتا قىلماقچى بولغاندەك يالقۇنلاپ كۆيەتتى. بوۋاي ئوتقا ئۆزىنى ئۇرغۇدەك بولۇپ تۇرغان، پۈتى ھېلىمۇ تىترەۋاتقان بالىغا قاراپ قويۇپ گەپ قىلمىدى. قەيسەر شۇ ھالەتتە خېلى تۇرغاندىن كېيىن قولىنى ئاستا يىغىۋالدى، تىترىكىمۇ بېسىلدى، يۈزىمۇ قىزىپ كەتتى. شۇندىلا ئۇ بوۋايغا يەنە بىر قاراپ قويدى.

— ئولتۇر، — دېدى بوۋاي يېنىدىكى بىر كۆتەكنى كۆرسىتىپ. قەيسەر بېرىپ ئولتۇردى. بوۋاي يېنىدىكى خۇرجۇندىن بىر پارچە نان، بىر سىقىم قۇرۇق ئۈزۈمنى چىقىرىپ قەيسەرگە ئۇزاتتى. نانىنى كۆرۈپ قەيسەرنىڭ كۆزلىرى چاقناپ كەتتى. ئۇ تارتىنىپ ئولتۇرمايلا نانىنى قولىغا ئالدى، ئۈزۈمنى شەپكىسىگە قويۇۋاالدى. ئۇ بوۋايغا رازىمەنلىك بىلەن قاراپ قويۇپ نانىنى يوغان بىر چىشلەم چىشلىدى. بايا ئۇ قورقۇنچ، سوغۇق تۇيغۇلىرىدىن قورسىقىنىڭ ئاچلىقىنى ئۇنتۇپ قالغانىدى. ئەمدى قەيسەر قورسىقىنىڭ ئاچقانلىقىنى ھېس قىلدى. شۇڭا قەيسەر نانىنى بىرىدىن قىزغىنىۋاتقاندەك يېيىشكە باشلىدى...

قەيسەر نانىنىڭ ھەممىسىنى يەۋېتىپ، بوۋاي چوغ ئۈستىگە قويۇپ قويغان قەلەي كۈرۈشكىنى قولىغا ئالدى. چاي ئوبدانلا ئىسسىپ قالغانىدى. قەيسەر بىر كۆتۈرۈشتىلا يېرىمىنى دېگۈدەك

ئىچىپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن قەيسەرنىڭ ئىچىگىمۇ ئىسسىق ئۆتۈپ خېلى يېنىك بولۇپ قالدى. ئارقىدىن ئۇ شەپكىسىدىكى قۇرۇق كىشمىش ئۈزۈمنى ئېلىپ ئون نەچچە تالنى بىر قېلىپ ئىككىسى ئالمىنىسى ئىارىسىدا ئېزىپ كاللەك قېلىپ يېيىشكە باشلىدى.

شۇندىلا بوۋاي ئۇ توغرۇلۇق ئېغىز ئاچتى:

— ئىسمىڭ نېمە؟

— قەيسەر.

— سوغۇقتا يۈرگىچە ئۆيۈڭگە كەتسەڭ بولمامدۇ؟

قەيسەر جىم بولۇپ قالدى.

— يا ئېزىپ قالدىڭمۇ؟

قەيسەر بېشىنى چايقىدى.

— ئۆيۈڭدىن قېچىپ چىقتىڭمۇ؟

قەيسەر بېشىنى سىلىپ جىم تۇردى.

— يا ئاتاڭ تېرىكتىمۇ؟

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر پاڭگىدە يىغلىۋەتتى. ئۇ خېلىغىچە ئېزىلىپ ـ ئېزىلىپ ئۆكسۈگەندىن كېيىن، ئۆزىنى توختىتىۋېلىپ بولغان ئىشلارنى بوۋايغا سۆزلەپ بەردى. قەيسەرنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ بوۋاينىڭ ئىچى ئاغرىدى: «بىچارە بالا، كىچىك بالىنى يېرىم كېچىدە سىرتتا قويدى، دېگەن قانداق گەپ؟ ئاتا ـ ئانىسى ئىسسىق ئۆينىڭ ھۇزۇرىنى سۈرۈپ ئولتۇرىدىغاندۇر؟ بىچارە بالا بولسا سىرتتا سەرسان. بۇ ھالدىكى بالىلار ئۇچۇن ئائىلە نېمە؟ ئائىلە خۇشاللىقى نېمە؟ بۇلار بەربىرغۇ. ھە، يېتىمچىلىكنىڭ خورلۇقى قاچانمۇ تۈگەر؟...» دەپ ئويلىدى بوۋاي. چۈنكى ئۇمۇ تاھازىرغىچە بىرەر دىلكەشى يوق تەنها ياشاۋاتامدۇ. ئاتا ـ ئانىسى بولمىسىلا يېتىم ھېسابلانمايدۇ، چوڭ ئادەم بولغان بىلەنمۇ ھېچنېمىسى بولمىسا — مۇڭدىشىدىغان دىلكەشى، ئىزدىشىدىغان تۇغقىنى بولمىسا ئۇمۇ

ئوخشاشلا يېتىم، بەزىلەر كىچىك بالىلار ئاتا ـ ئانىسىدىن ئايرىلـ
سا يېتىم دەپ، چوڭ ئادەملەرنىڭ ئاتا ـ ئانىسى تۇغقىنى كەتسە
ئۇلارنى يېتىم دەپ قارىمايدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ ئىككىسى ھېسسـ
يات جەھەتتە ئوخشاشلىغۇ. مانا، بوۋاي مۇشۇ ئۆمرىگىچە بۇنى
چوڭقۇر ھېس قىلغان. ئەگەر بوۋاي تولىمۇ تەستە قۇرۇلۇش
ئورنىدا كۆزەتچىلىك قىلىدىغان مۇشۇ ئىشنى تاپمىغان بولسا،
قەيسەرگە ئوخشاش قايسى كوچىلارنى كېزىپ، قايسى يۇرتلاردا
سەرسان بولۇپ يۈرەتتىكىن؟ شۇڭا بوۋاينىڭ قەيسەرگە بەكلا
ئىچى ئاغرىدى. شۇنداقلا «بۇ بالا يېتىمچىلىكىنىڭ خورلۇقىدا
بىرەر يامان يولغا كىرىپ قالمىغىيدى؟» دەپمۇ ئەنسىرىدى. ئۇ
قەيسەرگە نەسىھەت قىلىپ قويۇش ئۈچۈن چوڭقۇر خىيال بىلەن
ئوتقا تىكىلىپ تۇرغان كۆزىنى قەيسەرگە يۆتكىدى. ئەمما، قەيـ
سەر چارچاش تۇپەيلى كۆتەكتىن سىيرىلىپ چۈشۈپ كۆتەككە
يۆلىنىپ ئۇخلاپ قالغانىدى. بۇنى كۆرگەن بوۋاينىڭ ئىچى سىيـ
رىلىپ كەتتى: «ئىسىت، بىر چىرايلىق بالىكەندۇق...» بوۋاي
بېرىپ قەيسەرنى تەستە كۆتۈرۈپ ئەكېلىپ، ئۆزىنىڭ كونا
يوتقان ـ كۆرپىسىگە ئوبدان جايلاشتۇرۇپ ياتقۇزۇپ قويدى.
قەيسەر ھېچنېمىنى تۇيماي تاتلىق ئۇخلاۋاتاتتى. ئوتنىڭ يورۇقى
قەيسەرنىڭ خاتىرجەملىك چېقىپ تۇرغان چىرايىنى سۈس يورۇـ
تۇپ تۇراتتى. خاتىرجەملىك! بۇ خاتىرجەملىك قەيسەرنىڭ ئۇيقۇ
ھالىتىدە ئەمەس، ئادەتتىكى تۇرمۇشىغا ئاتا قىلىنغان بولسا نېمـ
دېگەن ياخشى بولاتتى. بوۋاي قەيسەرنىڭ چىرايىغا تىكىلىپ
بىرئاز تۇرغاندىن كېيىن بېرىپ سەل سۈسلاپ قالغان ئوتقا ئىككى
پارچە چوڭ يېرىندىنى تاشلىدى ۋە چاپىنىغا چىڭ چۈمكىلىپ،
ئىككى قولىنى قوشتۇرۇپ مۈگدەشكە باشلىدى.

ۋاقىت ئاللىقاچان يېرىم كېچىدىن ئېشىپ كەتكەنىدى. ئۇـ
زۇن يىللاردىن بۇيان ئاشۇنداق ئۇخلاپ ئۆگىنىپ قالغان بوۋاي
ئولتۇرغان پېتى ئۇخلاپ قالدى. ئوتنىڭ يالقۇنى تۇگىگەن بو-

لۇپ، چوغلا سۇس شامالدا قىزىرىپ تۇراتتى. سەگەك ئۇخلايدە-غان بوۋاي تاڭغا يېقىن ئاجىز بىر ئاۋازدىن ئويغىنىپ كەتتى. بوۋاي ئوتنىڭ ئازراقلا چوغى قالغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇستىگە ئوتۇن تاشلاپ تۇراتتى، بايىقى ئاۋاز يەنە ئاڭلاندى. بوۋاي بۇ ئاۋازنى ئېنىق ئاڭلىدى. قەيسەر سۇس ئىگراپ «ئاتا... ئاتا» دەۋاتاتتى. بوۋاي بېرىپ قەيسەرنىڭ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى. چۈنكى، ئادەم، بولۇپمۇ بالىلار قورسىقى ئاچسە-مۇ، بىر نەرسىدىن تاسادىپىي قورقۇپ كەتسىمۇ ئىختىيارسىز «ئاپا» دەپ ۋاقىرايدۇ، ئەمما قەيسەر «ئاتا» دەپ جۆيلۇۋاتاتتى. بوۋاي بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ ئاتىسىغا نەقەدەر موھتاجلىقىنى، ئاتا مېھرىنى سېغىنغانلىقىنى چوڭقۇر چۈشەندى. شۇنداقلا قەيسەر-نىڭ ئائىلىدە قانچىلىك خورلۇق ھېس قىلىدىغانلىقىنىمۇ تونۇپ يەتتى. ئەجەبا، ئۇ ئائىلىدە ئاپىسى بار تۇرسا؟ دېمەك، قەيسەر ئاپىسىدىن كۆڭلىگە ئارامىلىق بېغىشلىغۇدەك مېھرىنى ئالالمە-غان. بوۋاي قەيسەرنىڭ ئاپىسىنىڭ نېمىشقا بۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى چۈشىنەلمىدى. چۈنكى، ئادەتتە، ئانىلار ئۆزگەي ئاتىنىڭ قولىغا قالغان بالىسىغا باشقىچىلا مېھىر بېرىدۇ ئەمەسمۇ.

بوۋاي قەيسەرنى ئويغاتماسلىق قارارىغا كەلدىيۇ، قەيسەرنىڭ ئىگرىشىدىن غەلىتىلىك ھېس قىلىپ ئۇنىڭ پېشانىسىنى تۇتتى ۋە چۆچۈپ كەتتى. ئاندىن بوينىنى، مەيدىسىنى تۇتتى. قەيسەر-نىڭ بەدىنى ئوت ئىدى. بوۋاي جىددىيلىشىپ قالدى. قەيسەرنىڭ قىزىتمىسى ھەقىقەتەن ئۆرلەپ كەتكەنىدى. بۇ چاغدا ئەتراپ ئوبە-دانلا يورۇپ قالغانىدى. بوۋاي يېڭىلا ئىش ئورنىغا كەلگەن ئىشچىلارغا بىرنېمىلەرنى جېكىلەپ قويۇپ قەيسەرنى كىچىك قۇ-رۇلۇش ھارۋىسىغا سېلىپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ ماڭدى.

ئارىدىن بىرەر سائەت ۋاقىت ئۆتۈپ قەيسەرنىڭ قىزىتمىسى

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ياندى. دوختۇر بوۋاينى چاقىرتتى.

— بالىنىڭ قىزىتمىسى ياندى، — دېدى دوختۇر، ھېلىمۇ ياخشى بالىنى ۋاقتىدا ئەكېلىپسىز. ناۋادا بىرەر سائەت كېچىككەن بولسىڭىز بالا ھايات قالغان تەقدىردىمۇ مېيىپ بولۇپ قېلىش ئېھتىمالى ناھايىتى چوڭ بولار ئىدى. ھېلىمۇ بالىنىڭ تەلىيى بار ئىكەن. ئازراق دورا يېزىپ قويدۇم، ئىچىپ بەرسۇن. ھازىر بالىغا دەرھال سۈيۇقراق تاماق بېرىڭ.

بوۋاي ياتاقتا كىرىپ ھەيرانلىق ئىچىدە ئولتۇرغان قەيسەرنى كۆردى. قەيسەر قانداق قىلىپ دوختۇرخانىغا كىرىپ قالغانلىقىنى چۈشىنەلمەي ئىچى تىتىلداپ ھەم قورقۇمسىراپ ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ بېشى ھازىرمۇ سەل - پەل ئاغرىۋاتاتتى. ئۇ بوۋاينى كۆرۈپ تازا ئېسىگە ئالالمىدى. بوۋاي بولغان ئىشنى قەيسەرگە قىسقىلا سۆزلەپ بېرىپ ئۇنى ئاشخانىغا باشلاپ ماڭدى. قەيسەر ئاشخانىغا يېتىپ بارغىچىلا: «بۇ ئادەم نېمىشقا ماڭا بۇنچىۋالا قىلىدىغاندۇر؟» دېگەن ھەيرانلىقتىن قۇتۇلالمىدى.

بۇ كەم سۆز بوۋاي سۈيۇقئاش ئىچىۋاتقاندىمۇ ئارتۇق گەپ قىلمىدى. پەقەت قەيسەرنى كۆپرەك ئىچىشكىلا زورلىدى. قەيسەر بوۋاينىڭ كۆيۈمچانلىقىدىن بەك تەسىرلىنىپ كەتتى. مۇشۇ كۈنلەردە جاھاندا بوۋايدەك ياخشى ئادەملەرنىڭ بولۇشى قەيسەرنىڭ بالىلىق قەلبىگە سىغمايتتى. ئەمما، بۇ بوۋاي قەيسەرگە نېمە ئاتا قىلدى؟ قەيسەر بۇلارنى قانداق قايتۇرۇپ بولالايدۇ؟ ... بۇلارغا ئوخشاپ كېتىدىغان خىياللار قەيسەرنى ھاياجانغا سېلىپ، ئۆزىگە ئوخشاش خورلانغان بالىلارنىڭ مۇشۇ بوۋايدەك ئادەملەرگە ئۇچرىشىنى تىلىدى. تەرلىرى بېسىلغاندىن كېيىن قەيسەر يېنىكلا بولۇپ قالدى. ئۇ بوۋايغا رازىمەنلىك بىلەن تىكىلدى. بوۋاي يىرىك قوللىرى بىلەن قەيسەرنىڭ بېشىنى سىلىدى. ئاندىن يانچۇقىدىن ئىككى بولاق دورىنى ئېلىپ قەيسەرگە ئۇزاتتى:

— دوراڭنى ئىچىشنى ئۇنتۇما.

قەيسەر بېشىنى لىڭشىتتى. بوۋاي ناھايىتى ئېغىر، ھەسرەتلىك ئۇھ تارتىۋەتكەندىن كېيىن يەنە ئېغىز ئاچتى:

— ئەمدى ئۆيۈڭگە كەت، بالام. ئاتا ـ ئاناڭ ئەنسىرەپ قالىدۇ. مەن ھەممىنى بىلدىم، چۈشەندىم، بالام. لېكىن، نېمىلا بولمىسۇن ئۆز ئۆيۈڭدە تۇرغىنىڭ ياخشى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆيۈڭگە قايتماي ھەركۈنى كوچىدا مۇشۇنداق يۈرسەڭ، نېمە سەتچىلىك. ئېسىڭدە تۇت، نېمىلا بولمىسۇن ئۆيۈڭدە تۇر. قورسىقىڭنى ھەرگىز ئاچ قويما.

قەيسەر بوۋاي بىلەن خوشلىشىپ ئۆيىگە ماڭدى. ئۇنىڭ قەدەملىرى ناھايىتى ئېغىر ئىدى. پات ـ پات كەينىگە قاراپ قويياتتى. ئۇنىڭچە بولسا قانچىلىك جاپا تارتسىمۇ بوۋاينىڭ يېنىدا قالغۇسى بار ئىدى. ئەمما، بۇنى ئېغىزىدىن چىقىرالمىدى. ئاشخانىدىن چىققۇچە دېمەكچى بولدىيۇ، بوۋاينىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ يالتىيىپ قالدى: «ياخشى ئادەم ماڭا ياخشى بولسۇن دەيدۇ» دەپ ئويلاپ ئۆيىگە كېتىش قارارىغا كەلدى. بوۋاي قەيسەرنىڭ قەلبىنى ئۆزىنىڭ مېھرى بىلەن ئىللىتتى، بوۋاينىڭ مۇكچەيگەن گەۋدىسى، كونىراپ كەتكەن پاختىلىق چاپىنى، جاپا ـ مۇشەققەتلىك ئىزنالىرى تۆكۈلۈپ تۇرغان چىرايى قەيسەرگە ئۆزگىچە، ھەيۋەتلىك، يېقىملىق بىلىندى. قەيسەر: «بۇ بوۋاينى ھەرگىز ئۇنتۇمايمەن» دەپ ئۆز ـ ئۆزىگە ۋەدە بەردى.

قەيسەر ھويلا ئىشىكىدىن قورقۇمسىراپ كىردى. ئۇ ئۆيگە كىرىشىگىلا داۋۇت دەھشەتلىك ھومايدى، سەت كۆزىنىڭ پاختىسىنى چىقاردى. سارەم بولسا يۈگۈرۈپ كېلىپ قەيسەرنى چىڭ قۇچاقلىۋالدى. بىراق داۋۇت سارەمنى سىلكىشلەپ قەيسەردىن ئاجراتتى.

— نېمە قىلغىلى كەلدىڭ؟ — قەھرى بىلەن سوردى

داۋۇت. قەيسەر بېشىنى سىلىپ جىممىدە تۇرەي.

— مەن ئائىلەمدىن كېچىلىرى كوچا ـ كويلاردا ئىنسىقسىلاپ يۈرىدىغان ئادەمنىڭ چىقىشىنى خالىمايمەن! — دەپ ۋارقىرىدى داۋۇت. ئەمما قەيسەر بۇ گەپكە چىدىمىدى ۋە:

— ئاخشام شۇنچە ئۇرسامۇ ئىشىك ئېچىلمىدى، — دېدى.

— ئېچىلمىدى؟ — داۋۇت ئۇنىڭغا قولىنى سانجىدى، — سەن راستىنى ئېيت! كېچىچە نەلەردە يۈردۇڭ؟ كىملەرنىڭ بىر چېنە يۇندىسىغا تەلمۈردۇڭ؟ سەن يۈزۈمنى تۆكۈپ كېچىلەردە ئۆيگە كەلمەيسەن... بۇ قاراپ تۇرۇپ مەن بىلەن ئېيتىشقىنىڭغۇ!

قەيسەر لېۋىنى چىشلىدى.

— سەن يۈزۈمنى تۆكتۇڭ، ئۆگەي ئاتا بولغىنىمغا تويدۇرۇدۇڭ. سەن مېنى يامان ئاتلىق قىلاي دېگەنمىدىڭ؟ خەپ سەن بىغەرەزنى...

داۋۇت قەيسەرنىڭ ئالدىغا دېۋىلەپ كەلدى. قەيسەر قورقۇپ كەتتى ۋە پاناھ تىلىگەندەك ئاپىسىغا قارىدى.

— سېنى شۇنچە ئىزدىدىم، نەگىمۇ كېتكەنسەن، بالام؟ — دېدى سارەم كۆيۈنۈش ئارىلاش نارازىلىقىنى ئىپادىلەپ، — ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ قويغانغا باتنامسەن؟ ئۇ دېگەن ئاتاڭ، شۇنداق قىلىش يولى بار.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر ئاپىسىغا چەكچىيىپ قارىدى:

— ئاتام مېنى ئۇرۇپ باقمىغان.

— ئۇرمىغان! — داۋۇت چالۋاقىدى، — يەنە ئېيتىشۋاتقىنىنى بۇنىڭ. مانا كۆر، ئۇردى دېگەن.

شۇ گەپ بىلەن داۋۇت قەيسەرنىڭ يۈزىگە بىر شاپىلاق سالدى. شاپىلاق تەگكەن چاغدا قەيسەر قىلچە ئاغرىق سەزمىدى. پەقەت قۇلاقلىرى غۇڭۈلداپ كەتتى ۋە يانغا يىقىلىپ چۈشتى.

— يەنە مەن بىلەن ئېيتىشامسەن؟ — دېدى داۋۇت قەيسەر.

نىڭ پۇتىغا تېپىپ. بۇ تېپىك قەيسەرنىڭ ئۇستىخىنىغا تەگكەچكە ئاغرىق جان - جېنىغا ئۆتۈپ كەتتى. بۇنىڭ بىلەن تەڭ ئۇنىڭ يۈزىمۇ چىدىغۇسىز ئاغرىشقا باشلىدى. بۇنىڭغا غەيرەت قىلالمىغان قەيسەر مىشىلداپ يىغلىۋەتتى ۋە ئارانلا:

— ياق، گەپ ئاڭلايمەن، ئېيتىشمايمەن...، — دېيەلىدى. بۇنىڭدىن ئىچى سىيرىلىپ كەتكەن سارەم بېرىپ قەيسەرنىڭ يۈزىنى ئىككى قولى ئارىسىغا ئېلىپ سىلاپ كەتتى. بىراق داۋۇت يەنە ئۇنى سىلكىۋەتتى ۋە:

— سىز ئارىلاشماڭ تۇرۇڭ! — دېدى، ئاندىن قەيسەرگە ۋارقىرىدى، — قوپ ئورنۇڭدىن!

قەيسەر ئورنىدىن تەستە تۇرۇپ، يىغىدىن ئۆزىنى بىسىپ ئورۇندۇقتا ئولتۇردى. ئۇنىڭ يۈزى ۋە پۈتى ھېلىمۇ لوقۇلداپ ئاغرىپ تۇراتتى. بۇنىڭغا ئاران چىداۋاتقان قەيسەرنىڭ ئېچ - ئىچىدىن يىغا قاپساپ تۇرسىمۇ، لېۋىنى چىڭ چىشلەپ ئاۋازىنى چىقارمىدى. ئۇنىڭ بۇ تۇرقىغا قاراپ سارەم يەنە چىدىمىدى، ئانىلىق باغرى ئېزىلدى. ئۇ ئاشخانا ئۆيىدىن ھورى چىقىپ تۇرغان تۆت تال مانتا ئاچىقتى. قەيسەر ھېلىقى بوۋاينىڭ سۆزىنى ئويلاپ، كۆز - يېشى تارامىلاپ تۆكۈلگەن ھالدا مانتىنى يېيىشكە باشلىدى. ئۇنىڭ يېشى مانتىغا تېمىپ مانتا بىلەن بىللە ئېغىزىغا كىرەتتى. شۇنداقتىمۇ قەيسەر ئاۋازىنى چىقارماسلىققا تىرىشتى. بۇنىڭ ئۈچۈن مانتىنى مەھكەم چىشلەپ تۇرۇۋالدى. كۆڭلى بەك بۇزۇلغانلىقتىن يىگەن مانتىسى كەينىگە يېنىپ تۇرسىمۇ، ئۇ مەجبۇرىي يۇتۇۋېتەتتى. ھەتتا، ئاشقازىنىدىن ئاغزىغا يېنىپ چىققان مانتىنىمۇ يەنە يۇتۇۋېتەتتى. قەيسەرنىڭ بۇ ھالىغا قاراپ سارەم پەقەت چىداپ تۇرالماي مىچىلداپ يىغلىۋەتتى ۋە بېرىپ قەيسەرنى باغرىغا باستى. ئەمما، قەيسەر ھېچقانداق ئىپادىدە بولمىدى ۋە يەنىلا ئاۋازىنى چىقارماسلىققا تىرىشتى.

بۇنىڭغا قاراپ تۇرغان سەلىمە ئاتىسى بەرگەن ئىككى يۈەن-

لىكتىن ئۇچنى چىقىرىپ يەلپۇگۈچ شەكلىدە يېيىپ كۆزنىڭ يەلپۈپ قەيسەرگە كۆز - كۆز قىلىدى. قەيسەر بۇنى كۆرۈپ سەلىمەگە غەزەپ بىلەن چەكچىيىپ، ئاغرىۋاتقان يۈزى ۋە پۇتىنى سىلاپ قويدى. بۇنى كۆرگەن سەلىمەنىڭ تېنى شۇركۈنۈپ كەتتى.

ئالتىنچى باب

ئېتىبارسىز ئەجىر

ئىشتىن چۈشۈش ۋاقتىنىڭ توشۇشى بىلەن قەيسەر كىيىم-لىرىنى ئالماشتۇرۇپ ئۆيگە قايتىشقا ئالدىرىدى. ئىشداشلىرى ئۇنىڭغا چاقچاق قىلدى.

— ھە، قەيسەر، ئالدىراپ نەگە؟ جاناننى ساقلاپ قالمىسۇن دەۋاتامسەن؟

— ھوي، ھوي، كۆپكۆندۈزدىلا سۆرىشىپ يۈرسەڭلار سەت تۇرار.

— ھازىرقى ياشلار ھېيىقمايلا كۆندۈزلەردىلا كۆرۈشىدىغان بولۇپ كېتىپتۇ.

— قەيسەر گۈزەلنىڭ بىزگە قاچان كۆرسىتىسەن؟

قەيسەر مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى ۋە:

— ئۆيدە ئىش بار. ئاشخانا ئۆيى سېلىۋاتىمىز، — دېدى قەدىمىنى توختاتماي. ئىشداشلىرى سوغۇق چاقچاقلارنى قىلغىنىچە قالدى. قەيسەر بولسا ئۈدۈل ئۆيگە ماڭدى.

1986 - يىل 5 - ئاي، قەيسەر ئۆچۈن ئۇنتۇلغۇسىز ۋاقىتلارنىڭ بىرى بولۇپ قالدى. قەيسەر تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپىنى پۈتتۈرۈپ ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمىدى. شۇنداقلا، قايتا ئىمتىھان بېرىش پۇرسىتى بولمىدى. چۈنكى، قەيسەرنىڭ يېشى چوڭىيىپ ئون سەككىزگە كىرىپ قالغان بولسىمۇ، داۋۇتنىڭ قەيسەرگە بولغان مۇئامىلىسىدە ئۆزگىرىش بولمىغانىدى. ئۇ

يەنىلا شۇ داۋۇت ئىدى. قەيسەرگە تىكىلگەن نەزىرىمۇ بىر خىل ياراتماسلىق ۋە ئۆچمەنلىك تۇيغۇلىرى يەنىلا بار ئىدى. شۇنداق بولغاچقا قەيسەر بۇ بەش ـ ئالتە يىلنى دىل رەنجىش، خورلۇق ئىچىدە ئۆتكۈزدى، ئوقۇشنىمۇ ئارانلا تۈگەتتى. جاھان، ئادەملەر ئۆزگەرگەن بولسىمۇ، قەيسەرنىڭ بۇ ئائىلىدىكى تەقدىرى ئۆزگەرمىدى. بىر مۇدھىش قىسمەت ئۇنى دائىم ئەگىپلا يۈردى. سارەمنىڭ ئارزۇسى بويىچە قەيسەر «ئۆلمەي، ساق ـ سالامەت» چوڭ بولدى. بىراق، سارەم بىر ئىنسان ئۇچۇن «ھايات‌لىق، سالامەتلىك» نىڭلا كېرەك ئەمەسلىكىنى ئويلاپ يېتەلمىدى.

قەيسەرنىڭمۇ قايتا ئوقۇغۇسى كەلمىدى. «بىر موچەنگە زار بولۇپ، بىر بۇردا نانغا خار بولۇپ» ئوقۇشنى راۋا كۆرمىدى. ئۇنىڭ خىيالى بىرەر يەردىن ئىش تېپىپ ئىشلەش، شۇ ئارقىلىق ئائىلىسىدە ئۆزىنىڭمۇ كېرەكلىك «ئەزا» ئىكەنلىكىنى بىلدۇرۇپ قويۇش بولۇپ قالدى. ئەمەلىيەتتە، داۋۇتنىڭ ئارزۇسىمۇ شۇ ئىدى. گەرچە ئۇنىڭغا نىسبەتەن قەيسەرنىڭ ئاقىۋەتتە قانداق ئادەم بولۇشى ئانچە مۇھىم بولمىسىمۇ، پۇل تاپىدىغان ئادەم بولۇشىنى ئۇنىڭ قايتا ئوقۇشىدىن ئەۋزەل كۆرگەنىدى. نەتىجىدە، قەيسەر بىلەن داۋۇتنىڭ بۇ جەھەتتىكى خىيالى بىر يەردىن چىقىپ قالدى.

قەيسەر ئۆيدىكىلەر مېنى «ئەمدى چوڭ بولدى، كارغا كېلىدىغان ئادەم بوپتۇ دەپ قارايدىغان بولدى» دەپ ئويلىسا، سارەم «ئۇلار ئەمدى چۈشىنىشىپتۇ، قەيسەر چوڭ بولۇپ ئىشقا يارىغۇدەك بولۇپ قېلىۋىدى، مانا، مەن باشتا ئويلىغاندەك بولدىغۇ» دەپ ئارام تېپىپ قالدى. ئادەمنىڭ ھېسسىياتى ئۆزگىرىشچانمۇ، مۇقىممۇ؟ بەزىدە ناھايىتى ئۆزگىرىشچان، بەزىدە بەكلا مۇقىم. ئىنساني مېھىر ـ مۇھەببەت نۇقتىسىدا ئادەمنىڭ ھېسسىياتى ئۆزگىرىشچان بولىدۇ. بىر ئىللىق مېھىرگە يولۇقسىڭىز ئىچىڭىز ئىسسىقلا بولۇپ قالىدۇ. ئازراقلا قوپال مۇئامىلىگە ئۇچرى-

سىڭىز بىئارام بولۇپ كېتىسىز ۋە «كەچۈرۈڭ» دېگەن بىر ئېغىز سۆز بىلەن ئۇ بىئارام‌لىقنى ئۇنتۇپ كېتىسىز. ئەمما، سىز بىر ئادەمگە، بىر ئىشقا ھەقىقىي تۇرده نەپرەتلەنگەن بولسىڭىز بۇ نەپرەتنى ئۆچۈرۈش ياكى ئۆزگەرتىش ناھايىتى تەسكە توختايدۇ.

ئادەمنىڭ بالىلىق دۇنياسىمۇ شۇنداق. بالىلىقتىكى كۆپىنچە خۇشاللىق ۋە ئازابلار ئاسانلا ئۇنتۇلۇپ كېتىلىدۇ. نېمە ئۈچۈن؟ بالىلار بالىلارچە ساددا تەپەككۇرى ئارقىلىق خۇشاللىق بىلەن ئازابنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىنى تولۇق تونۇپ يېتەلمەيدۇ. ئەكسىچە بولسا، ناھايىتى ئاز ساندىكى تۇيغۇلارلا ساقلىنىپ قالىدۇ. شۇ سەۋەبتىنمۇ، قەيسەر بۇ ئىشتا داۋۇتنىڭ قىزغىن مۇئامىلىسىنى كۆرۈپلا ئۇنىڭدىن خېلى خۇش بولۇپ قالدى ۋە ئۆزىنى ئازاده سەزدى.

داۋۇت ھەقىقەتەن بىرنەچچە ئورۇن بىلەن كۆرۈشتى. قەيسەرمۇ ئۆز ئاتىسىنىڭ دوستلىرىنى ئىزدەپ ھال ئېيتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى قەيسەرنىڭ ئازابلىق كەچۈرمىشلىرىدىن خەۋەردار بولغاچقا قولىدىن كېلىشىچە ياردەم قىلىشتى. ئاخىرى قەيسەر قۇرۇلغىنىغا ئانچە ئۇزۇن بولمىغان شەھەرلىك قۇرۇلۇش ئەترىتىگە ۋاقىتلىق ئىشچى بولۇپ ئورۇنلاشتى. يېپيېڭى بىر دۇنياغا قەدەم تاشلاپ، ئىنسانىي مەۋجۇتلۇقنىڭ ھەقىقىي لەززىتىنى تېتىغان قەيسەر قۇرۇلۇش ئىشىغا پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن كىرىشىپ، ئىشچانلىقى، تېتىكلىكى بىلەن كۆزگە كۆرۈندى ۋە سەپداشلىرى ئارىسىغا سىڭىپلا كەتتى.

مۇشۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىده داۋۇت ھويلىغا كىچىكرەك ئىككى ئېغىز ئۆي سېلىش تەكلىپىنى بەردى. بۇ ئىشقا ھەممە قوشۇلدى، بولۇپمۇ قەيسەر بەك خۇشال بولدى. ئۇ «قۇرۇلۇش قىلىش مېنىڭ خىزمىتىم تۇرسا، مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ

www.uyghurkitap.com

ئۇلارغا بىر ئىش قىلىپ بېرەي» دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭچە، بۇ ئۆگەي ئاتىسى ۋە ئاپىسىنى راسا رازى قىلىشنىڭ بىر ياخشى پۇرسىتى ئىدى. شۇنىڭ بىلەن قەيسەر ئىشتىن چۈشكەن ھامانلا قايتىپ كېلىپ، مەھەللە چېتىدىكى سايلىقتا كېسەك قۇيۇشنى باشلىۋەتتى. ئۇ تاڭ سۈزۈلۈشى بىلەن ئورنىدىن تۇراتتى - دە، ئىككى يۈز كېسەك قۇيغۇدەك لاينىڭ تەييارلىقىنى قىلىپ قويۇپ ئىش ئورنىغا كېتەتتى. چۈشتىن كېيىنلىكى بۇرۇنقىدەك ئىشداشلىرى بىلەن ئارام ئالغاچ يېرىم سائەتتەك چاقچاقلىشىپ ئولتۇرۇشنى قويۇپ، ھېچ يەردە توختىماي قايتىپ كېلەتتى - دە، سۇيى تازا سىڭىپ ئېۋىگەن لاينى چىقىرىپ، قاراڭغۇ چۈشكىچە كېسەكنى قۇيۇپ بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن كۈن بويى ئىشلىگەن قەيسەرنىڭ پۈتۈ - قولى تېلىپ ئاغرىپ كېتەتتى. لېكىن، ئۇ ھەرگىز ژايىسمايتتى. بارغانچە كۆپىيىۋاتقان كېسەككە قاراپ تاتلىق ھېسلارغا چۆمۈلەتتى.

ئۇنىڭ بايا ئالدىراپ مېڭىشىمۇ شۇ سەۋەبتىن ئىدى. بۈگۈن ئىككى يۈز دانە كېسەك قۇيسا، قويغان كېسىكى ئالتە مىڭ دانىگە يېتىپ يېڭى ئۆيى سېلىشقا يېتەتتى. شۇڭا ئۇ ئىشداشلىرىنىڭ چاقچاقلىرىغا كۈلۈپ قويۇپلا، كېسەك قۇيۇش ئورنىغا قاراپ ماڭدى.

قەيسەر كېسەك قۇيۇش ئورنىغا يېتىپ كەلدى. گەرچە، كۈن قىزىرىپ ئۆزىنىڭ بىر كۈنلۈك ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىپ بولغانلىقىدىن بېشارەت بېرىپ تۇرسىمۇ، ھاۋا دىمىق ئىدى. بۇ تۇرپان ۋادىسىدا تومۇز ياز پەسلىدە كۈن ئولتۇرارغا يېقىن بولىدىغان كىشىنى بىئارام قىلىدىغان تىنچىق ئىسسىق ئىدى. شۇنداقلا، بۇنداق ئىسسىق كىشىنى ئەڭ بىزار قىلىدۇ. ئەمما، قەيسەر قاتتىق ئىشلەش بىلەن بۇنداق ئىسسىقتىن نۇرغۇنىنى ئۆتكۈزدى. گەرچە بۇ ئىسسىق ئۇنىڭ جىسمىغا توسقۇنلۇق قىلىسىمۇ، ئەمما قەلبىدىكى ئىنتىلىشكە ئازراقمۇ زەرەر يەتكۈ-

زەلمىدى. رەتلىك قىرلاپ قويۇلغان كېسەكلەر قەيسەرگە شادلىققا تولغان بىر ئەتىدىن دېرەك بېرىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى.

قەيسەر سەل قۇرۇشۇپ قالغان لاي دۆۋىسىگە سۇ چېچىپ لاينى يۇمشاتتى ۋە كېسەك قۇيۇشنى باشلىۋەتتى. خۇددى ئۇ ھەربىر كېسەكنى قۇيۇپ بولغاندا يېڭى ئۆينىڭ تېمى بىر كېسەك-چىلىك ئېگىزلەۋاتقاندەك ۋۇجۇدىدا بىر خۇشلۇق بار ئىدى. لاينى ئېلىش ئۈچۈن ۋە لاينى قېلىپقا بېسىش ئۈچۈن ھەر ئېگىلگەندە بەل، لاينى ئۇزۇپ ئېلىپ ماڭغاندا قولىنىڭ بېغىشى ئاغرىپ تۇرسىمۇ، قەيسەرنىڭ كۆز ئالدىغا يېڭىلا پۈتكەن ئۆي ۋە چىرايىدىن مىننەتدارلىق كۆلكىسى يېغىپ تۇرغان ئاتا - ئانىسى كېلىپ ۋېلىپ ئۇنىڭ ئازراقمۇ ئارام ئالغۇسى كەلمىدى. يەنە تېخى... ئۇ تۇرۇپلا ئىشداشلىرىنىڭ چاقچاقلىرىنى ئويلاپ قالدى. «جانان»، «گۈزەلىك»... توغرا، ئۇنىڭ يەنە سۆيگەن قىزى بار، قېنى مۇشۇ ئۆي پۈتسىچۇ، شۇ چاغدا قەيسەر قىزنىڭ ئالدىدا قورۇنۇپ تۇرمايدۇ. قىزنىڭ ئالدىدا ئاپىسىنى ۋە ئۆگەي بولسىمۇ ئاتىسىنى بىمالال تىلغا ئالالايدۇ. ھەرگىزمۇ بۇرۇنقىدەك گەپنى ئەگىتىپ ئۆتۈپ كەتمەيدۇ. كۆڭلى ئازادە، خۇشال - خۇرام ھالدا باغچىلاردا سەيلە قىلىپ يۈرەلەيدۇ... ئېھ، ئۇ قىز نېمىدېگەن ئوبدان - ھە! قەيسەرنى — ئۇنىڭ تۇرمۇشىنى، روھىي دۇنياسىنى چۈشىنىدۇ، قەيسەرگە كۆيۈنىدۇ، تۇرمۇشتا قەيسەرىدىن ئارتۇقچە نەرسىلەرنى كۈتمەيدۇ... بۇلارنى ئويلىغان قەيسەر ئىختىيارسىز كۈلۈپ تاشلىدى. ئۇ بۇنداق تاتلىق كۈلۈپ باقمىغىلى ئون يىللار بولۇپ قالغاندۇر؟ تاتلىق كۈلكە ئادەمنىڭ ۋۇجۇدىنى قانچىلىك ياشارتىدۇ - ھە!

قاراڭغۇ چۈشۈشى بىلەن قەيسەرنىڭمۇ ئىشى ئاياغلىشىپ قالدى. ئۇ پۈت - قولىنى، قېلىپنى يۇيۇۋەتكەندىن كېيىن كېسەكلەرگە قاراپ ئولتۇرۇپ كەتتى. بۇ كېسەكلەر ئۇنىڭغا تۇرمۇشنىڭ يېڭى ئىشىكىنى ئېچىپ بېرىدۇ، سۆيگۈنىڭ يېڭى

گۈلىستانىغا باشلايدۇ. كېسەكلەر، كېسەكلەر، ئاھ كېسەكلەر، مەن تەشنا بولغان شۇ نەرسىلەرنىڭ سىلەردە بولۇپ قالغىنى قىزىق. نېمە ئۈچۈن ئالتۇن قاتارلىق جانسىز نەرسىلەر ئادەملەرنىڭ — ھەقىقىي جانلىقلارنىڭ تەقدىرىنى ئەگەشتۈرۈپ ماڭالايدۇ؟ گول پاقلان بىر بۇردا نان بىلەن قاسساپ ئالدىغا باشلاپ بېرىلغاندەك سېرىق رەڭگىك شۇنچە كىشىنىڭ قەلبىنى بۇزۇپ تاشلىيالايدۇ؟ ئەمدى بولسا مۇنۇ كېسەكلەر مەن يارىتالمىغان تۇرمۇشنى ماڭا ئاتا قىلىش ئۈچۈن قەد كۆتۈرۈپ تۇرماقتا. يەنە كېلىپ مەن لېيىنى پىشۇرۇپ، مەن قۇيغان كېسەكلەر...

قەيسەر ئۇھ تارتىپ قويۇپ: «بولدىلا، ئۆتكەن ئىشلار ئۆتتى» دەپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئۆيگە كېتىۋېتىپ يەنە كەينىگە بۇرۇلۇپ كېسەكلەرگە قاراپ پىچىرلىدى: «مەيلى كېسەك ئاتا قىلسۇن، ياغاچ بەرسۇن، مەيلى كېيىنكى تەقدىرىمنى ئۆي بەلگىلىسۇن، ئىشقىلىپ ماڭا يېڭى تۇرمۇش كېرەك.»

قەيسەر ئۆيگە كىرگەندە سارەم كەچلىك تاماق تەييارلاۋاتاتتى. داۋۇت گۈلقەقىلىرى ئېچىلغان ھالدا، چىرايىدىن قەيسەر ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان كۈلكە تۆككىنىچە بىر پارچە گېزىتكە قاراپ ئولتۇراتتى. ئۇ قەيسەرنى كۆرۈپ كۈلۈپ باش لىڭشىتتى ھەمدە قەيسەرنى ھاڭ — تاڭ قالدۇرۇپ: «تامىقىڭنى ئىسسىقىدا يەۋال» دېدى. قەيسەر بۇ ھالدىن ھەم ھەيران بولۇپ، ھەم ئىچى پۈشۈپ تۇرۇۋېدى، ئاپىسى بىر تەخسە لەڭمەن كۆتۈرۈپ كىردى.

— قارا، قەيسەر، — دېدى ئاپىسى ئىچ — ئىچىدىن سۆيۈنۈپ، — بۇگۈن ئاتاڭغا خۇشاللىق كۈن بولدى.

قەيسەر ئاپىسىغا سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلدى.

— ئاتاڭنىڭ ئۇزۇن يىللىق تەتقىقاتىنىڭ نەتىجىسى چىقىپتۇ.

سارەم شۇنداق دەپ داۋۇتنىڭ قولىدىكى گېزىتنى ئىشارە قىلدى. قەيسەر:

— مۇبارەك بولسۇن! — دەپ داۋۇتنىڭ يېنىغا بىر قەدەم ئېلىۋىدى، داۋۇت چاققانلىق بىلەن قولىدىكى گېزىتنى قەيسەرگە سۇندى. قەيسەر گېزىتنىڭ كۆزگە كۆرۈنەرلىك يېرىگە بېسىلغان خەۋەرنى تېزلا ئوقۇپ چىقتى. خەۋەردە يېزىلىشىچە، داۋۇت باشچىلىق قىلغان ئۇزۇمنى مۇددەتتىن بۇرۇن تېز قۇرۇتۇش دورىسى تەتقىقاتى ئۇزۇن يىللىق تەجرىبىدىن ئۆتۈپ يېقىندا ئاپتونوم رايوندىكى مۇتەخەسسىسلەرنىڭ باھالىشىغا سۇنۇلغان ۋە مۇتەخەسسىسلەرنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرۈشىگە ئېرىشكەن. بۇ تەتقىقاتنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشى تۈرپان دېھقانلىرىنىڭ ئۇزۇم ئىشلەپچىقىرىشىدا زور بۇرۇلۇش ۋە ئۇنۇم ھاسىل قىلىدىكەن.

— ۋاھ، بۇ ھەقىقەتەن چوڭ ئىش ئىكەن، — دېدى قەيسەر خەۋەرگە قايتا بىر كۆز يۈگۈرتۈپ.

— ئەمدى ھاردۇقۇم چىقتى، — دېدى داۋۇت خۇشاللىقىنى باسالمىغان ھالدا. ئاندىن گېزىتنى چىرايلىق قاتلاپ بىر كۇنۇ ۋېرتقا سالدى، — گېزىتتىن يەنە بىرنەچچە نۇسخا تېپىپ قويىمىسام بولمايدۇ. ئالدىمىزدا تازا ئەسقېتىدىغان ۋاقىتلىرى بار.

ئىشتىھا بىلەن تاماق يەۋاتقان قەيسەر تۈيۈقسىز نېمىنىدۇر ئويلاپ قالدى. ئەمما، ئويلىغىنى ئېنىق بولماي ئىچىنى بەك پۇشۇرۇۋەتتى. قايتا ـ قايتا ئويلىدى، بىراق ئويىدىن نېمە كەچكىنىنى بىلەلمەي تىتىلداپ كەتتى. خەۋەردە يېزىلغان گەپلەر قەيسەرگە تونۇشتەكلا بىلىنىدىيۇ، لېكىن زادى نەدە كۆرگەنلىكىنى پەقەت ئېسىگە ئالالمىدى. ئاخىرى بولماي «بەلكىم، مۇشۇ ئۆيدە دېيىلگەن بولسا قۇلىقىمغا كىرىپ قالغاندۇر» دەپ تامىقىنى يېيىشكە كىرىشتى. شۇ چاغدا ئىچكىرىكى ئۆيدىن چىرايى 6 ـ ئايدىكى تۈرپان ھاۋاسىدەك ئېچىلىپ كەتكەن داۋۇت چىقىپ قەيسەردىن سورىدى:

— كېسەكلەر قانداق بولدى؟

— يېتەرلىك بولدى، — دېدى قەيسەر خۇشال ھالدا.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تارقىتىش

— ئۆيىنى قانداق سالىمىز؟ دېمەكچى، ئادەم يالالايمىز.

— ياق، — دېدى قەيسەر ھەم ئالدىراپ، ھەم خۇشلۇقتا، — مەن ئويلىنىپ قويدۇم. رۇخسەت سورىسام يا دەم ئېلىش كۈنلىرى بىرنەچچە دوستۇمنى چاقىرىپ ئۆزىمىز سېلىۋېتىمىز.

— ھە، ئۇنداقتا تېخىمۇ ياخشى، — دېدى داۋۇتنىڭ چىرايى تېخىمۇ ئېچىلىپ. بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ روھى كۆتۈرۈلۈپ قالدى. چۈنكى، داۋۇت ھازىرغىچە قەيسەرگە بىرەر چوڭ ئىشنى مەسلىھەت سېلىپ باقمىغان ھەم بۇ قەدەر ماختاپمۇ باقمىغان. قەيسەرمۇ ھەر قېتىم ئىككى يۈز ئوتتۇز يۈەن مائاشىنى شىرەگە قويغاندا، ئۇلار «خەجلە» دەپ ئون - يىگىرمە يۈەن پۇل بەرگەندىمۇ بۇنچىلىك خۇشال بولمىغان، روھىي ئازادلىكنىڭ سېھرىي كۈچى قانچىلىك قالتىس - ھە!

شۇ ئاخشىمىلا قەيسەر بىرنەچچە يېقىن دوستىنى ئىزدەپ باردى. قەيسەرنىڭ دەردىنى چۈشىنىدىغان بۇ دوستلىرى قەيسەرنىڭ بۇ ئارقىلىق ئائىلىسىدىكى ئورنىنىڭ ئۆزگىرىشىگە بولغان ئۈمىد بىلەن ماقۇل بولۇشتى. ئۇلار نەچچە يىلدىن بۇيان بۇ ئاق كۆڭۈل دوستىنىڭ ئازابىنى تەڭ تارتىشىپ كېلىۋاتقان بولغاچقا، بۇ قېتىمقى ئىشنىڭ ئەھمىيىتىنى باشقىلارغا قارىغاندا چوڭقۇر-راق چۈشىنەتتى.

ئۇلار ئىككى كۈندىن كېيىنلا ئىشنى باشلىۋەتتى. قەيسەر ئۆزى ئۈستا بولدى. دوستلىرى لاي ئېتىپ، كېسەك توشۇدى. ئۇلارنىڭ كۆڭلىدە يېڭىچە بىر تۈيغۇ بولغاچقا، ئەتىگەن كېلىپ ھاۋا بەك ئىسسىپ كەتكەنلەردىمۇ ۋايسىماي ئىشلەۋەردى. ئۇلار ئەنە شۇنداق جاپالىق ئىشلەۋاتقاندا داۋۇت قولىنى كەينىگە قىلىپ ئىش ئورنىنى بىرەر قۇر ئايلىنىپ چىقاتتى ۋە رازىمەنلىك بىلەن كۈلۈپ قوياتتى. ئۇنىڭ شۇ كۈلكىسىلا يىگىتلەرگە كۈچ - قۇۋۋەت ئاتا قىلاتتى. چۈنكى، ئۇلار داۋۇتنىڭ شۇ كۈلكىسىدىن

قەيسەرنىڭ كېيىنكى كۈنلەردىكى شادلىق كۈلكىلىرىنى كۆرگەن. دەك بولاتتى. سارەم بولسا بۇ ئىشلاردىن: «ئۇھ، ئادەم دېگەن چوڭ بولۇپ، قاتارغا قوشۇلۇپلا قالسا ئىشلار يۇرۇشۇپ كېتىدىكەن» دەپ كۆڭلى خېلى ئارام تېپىپ قالاتتى.

يىگىتلەر تاملىرى ئېگىزلەۋاتقان ئۆينىڭ ئىچىدە يوشۇرۇنۇپ يۈرۈپ تاماكا چېكىشىپ، يىگىتلەرگە خاس ئوتلۇق، تەلپۈنۈشلۈك چاقچاقلارنى قىلىشىپ تومۇز ئىسسىقتىكى لاي ئىشىنىڭ جاپاسىنى يېڭىپ كېتىۋاتاتتى. يىگىتلىكتە بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق ئارامچىلىك بارمۇ؟

— ئۆي چېيىدا قاتتىق ئويناپمىز جۇمۇ، ئاغىنىلەر، — دېدى يىگىتلەردىن بىرى سەلگىنە ئارامچىلىق بولغاندا، — ھەممىڭ تۇمۇچۇقۇڭنى باشلاپ كېلىسەن.

— ساياسىز كەلگەنلەرگە سورۇندىن ئورۇن يوق، — دېدى يەنە بىرى.

١ — توچىيىنى[1] سۆرەپ كېلەلمىگەنلەر يېرىم يولدا كەينىگە يانسۇن، — دېدى قىزىقچى بىرى.

ئاخىرى گەپ قەيسەرگە كۆچتى.

— قەيسەر، ئۆي چېيى قىلغان كۈنى تانسا ئويناپمىز جۇمۇ. سەن باشتا زۆھرە بىلەن باشلاپ بېرىسەن، — دېدى بىر دوستى.

— مەن... مەن...، — دەپ ھودۇقتى قەيسەر، — مەن تانسا ئۇقمىسام؟ بىلىدىغان بولغاندىكىن، سىلەر باشتا ئويناڭلار.

— بولمايدۇ! بىلمىسەڭ، ئاخشىمى ئۇچراشقاندا تۆگمەس پاراڭ قىلىشقىچە تانسا ئۆگەن.

بۇ گەپتىن يىگىتلەر خېلىغىچە كۈلۈشتى. قەيسەر قىزىرىپ كەتتى. ئۇ بۇ دوستلىرىدىن ھەقىقەتەن مىننەتدار ئىدى. دوستلىرى توغرۇلۇق ئويلانغاندا ئۆزىگە «ئۇلارنى بىر ئۆمۈر يېقىن

---

① توچىيى — كۆزۈپ، يەنى سۆيگىنىنى دېمەكچى.

كىشىم دەپ بىلىمەن» دەپ ۋەدىلەرنى بېرىپ كېتەتتى. ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق ۋاپادار، كۆيۈمچان، بىر - بىرىنىڭ جاپاسىغا ھەرقاچان تەييار تۇرىدىغان دوستلىرىنىڭ بولغىنىدىن سۆيۈنەتتى، پەخىرلىنەتتى.

ئاخىر ئۆيمۇ پۈتتى. بۇ يېڭى ئۆيلەرگە داۋۇت ئەر - خوتۇنلار كۆچۈپ چىقىپ، چەتتىكى كىچىك بىر ئېغىز ئۆينى قەيسەرگە بىكارلاپ بەردى. قەيسەر بۇنىڭدىن يەنىلا خۇش بولدى. ئۆزىنىڭ ئۆيىنى تېزلا سەرەمجانلاشتۇرۇۋالدى. ئۇ بەزىدە ئۆزلىرى سالغان يېڭى ئۆيگە قارىغىنىچە ئۆز - ئۆزىدىن مەمنۇن بولاتتى ۋە دوستلىرىنى ئوبدان رازى قىلىشنى كۆڭلىگە پۈكەتتى.

بىر كۈنى، تاماق ئۈستىدە يېڭى ئۆينىڭ ئۆي چېيىنى قاچان ئۆتكۈزۈش توغرىسىدا مەسلىھەت بولۇپ قالدى. بىرى، ھاۋا ئىسسىق دېسە، يەنە بىرى «بۇ ئائىلىمىزدىكى تۇنجى مەرىكە، ئوبدان تەييارلىق قىلىپ ياخشى ئۆتكۈزمىسەك بولمايدۇ» دەپ بىرلىككە كېلەلمىدى. ئاخىرى داۋۇت:

— بولدى، سىلەر تەييارلىقلارنى قىلىۋېرىڭلار، ياخشى بىر پۇرسەتتە ئۆتكۈزەيلى، — دەپ گەپنى ئۈزۈۋەتتى. قەيسەر ئۇنىڭغا ئۇلاپلا دوستلىرىنىڭ گېپىنى قىلماقچى بولدىيۇ: «بولدىلا ۋاقتى كەلگەندە ئېيتاي، ئۇلار دوستلىرىمدىن خۇش، دوستلىرىمۇ تەييارلا بولغاندىكىن» دەپ ئېغىز ئاچمىدى.

ئەتىسىدىن باشلاپ ئۇلار تەييارلىقنى باشلىۋەتتى. ئەمما، شۇ مەسلىھەتتىن كېيىن داۋۇت ئۆي چېيىنى قانداق ئۆتكۈزۈش، يەنە قانداق ئالاھىدە تەييارلىق قىلىش، ئۆيلەرنى قانداق تۈزەش، مەرىكىگە كېرەكلىك نەرسىلەرنى تېپىش، كىملەرنى چاقىرىش توغرىسىدا قەيسەرگە پەقەت ئېغىز يارمىدى. لازىمەتلىك نەرسىلەرنى ئاز بولسا ئۆزى، كۆپ بولسا ئادەم يوللاپ ئەكېلەتتى. سارەمگە، سەلىمە، گۈلشەنگە ئىش تاپىلايتتى، ئۇششاق - چۈش-

شەك نەرسىلەرنى ئەكىلىش ئۈچۈن پۇل بېرەتتى... بىراق، بۇ ئالدىراشچىلىق خۇددى قەيسەر بىلەن مۇناسىۋەتتى يوقتەك جىملا يۇرۇشۇپ كېتىۋاتاتتى. بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ كۆڭلى بىئارام بولدى.

قەيسەر بۇ ئىشلاردىن بۇرۇقتۇرما بولۇپ يۇرگەنده، ئىدارە-سى ئۇنى قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرىنى توشۇيدىغانلارغا ياردەملە-شىش ئۈچۈن توقسۇنلۇقىغا كۈمۈش بازىرىغا ئەۋەتتى. بىر كۈنده پۈتىدىغان ئىش ئەپلەشمەي ئۈچ كۈن دېگەنده ئاران پۈتتى. شۇڭ-داق قىلىپ قەيسەر توقسۇندا ئۈچ كۈن تۇرۇپ قالدى.

ئۈچىنچى كۈنى قەيسەر قايتىپ كەلدى. ئۇ ئىدارىسىدىكى ئىشلارنى تۈگىتىپ، چۈش بىلەن تەڭ ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئۇ هويلىغا كىرىپ تۇرۇپلا قالدى. هويلىغا چوڭ قازان ئېسىلىپ، بەش دانە شىرە تىزىپ قويۇلغانىدى. كىر يېيىش ئۈچۈن تارتىل-غان سىمغا بىرنەچچە داستىخان ئېسىپ قويۇلغانىدى. چالا كۆيە-گەن ئوتۇنلار يېنىغا قويۇلغان چوڭ سېۋەتكە پارچە نان توشقان، بىر چەتتە سارەملەر پولۇ يۇقى لېگەنلەرنى يۇيۇۋاتقان... بۇ ئالا-مەتلەردىن نېمە ئىشلىقىنى سەزگەن قەيسەر سېكۇنت ئىچىده غە-زەپلىك تىترەپ توختىدى. ئۇنى كۆرۈپ باشقىلارنىڭمۇ قولى ئىشتىن توختاپ قالدى. سارەم بېشىنى ئاستا تۆۋەن قىلىۋالدى. قەيسەر ئاغزىنى ئەمدى ئۆمەللىۋىدى، ئۆيدىن ئەسىنگىنىچە دا-ۋۇت چىقىپ قالدى. ئۇ قەيسەرنى كۆرۈپ سەل ئەندىكتى ۋە ئەسىنكى يېرىم يولدا ئۇزۇلدى.

— هە، قايتىپ كەلدىڭمۇ؟ — دېدى داۋۇت ئۆزىگە تەبىئىي-لىك بېرىشكە تىرىشىپ. قەيسەر يەنە بىر ئۈمىد بارەڭ يېنىكلەپ ئالدىغا ماڭدى ۋە ئالدىراپ:

— چۈشكە يېقىن قايتىپ كەلگەن، — دېدى، ئاندىن داۋۇتقا ئۈمىد بىلەن باقتى.

— تەييارلىقلار پۈتۈپ قېلىۋىدى، — دېدى داۋۇت تاماكا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

ئوراپ، — سېنى شۇنچە ساقلىساقمۇ كەلمىدىڭ. شۇنداق قىلىپ تۇنۇگۈن ئۆي چېينى ئۆتكۈزۈپ بولدۇق.

قەيسەرنىڭ غۇژۇيۈپ ئاچچىقى كەلدى. «شۇنچە ساقلىدۇق، دەپ بىر كۈنلا ساقلاپسىلەرغۇ؟» دېگۈسى كەلدى. بىراق يەنە شۇ ھامان ۋۇجۇدىدا قىمىرلاپ تۇرغان تەسەللى ئۇنىڭغا ھاي بەردى: «ئۆزۈممىغۇ بىر كۈنلۈك دەپ بىر يېرىم كۈن ئاشۇرۇۋەتتىم» دەپ ئويلىدى ئىچىدە.

— ئاغىنىلىرىم كىچىك ئۆيۈمگە پېتىشتىمۇ؟ كەچكىچە ئويناندىمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— سەن بولمىغاچقا ئۇلارنىمۇ چاقىرالماي قالدۇق، — دېدى داۋۇت ھېچبىر ئەھمىيىتى يوق ئىش توغرۇلۇق سۆزلەۋاتقاندەك تەلەپپۇزدا.

قەيسەر قېتىپلا قالدى، ئاغزىغا سۆزمۇ كەلمىدى، ئەمما ۋاقىرىغۇسى، قولىغا ئىلىنغان نەرسىنى ئېلىپ يەرگە كۇچەپ ئۇرغۇسى، يىگى ئۆينىڭ ئاپئاق تاملىرىنى مىتىن بىلەن چاپقۇسى كەلدى. يەنە نېمىلەرنىدۇر قىلماقچى بولغاندەك ئەتراپقا چەكچىيىپ قارىدى. ئەمما، ئۇ نېمىمۇ قىلالىسۇن؟ نېمە دېيەلىسۇن؟

— ئۇيقۇم چالا بولۇپ قاپتۇ، — دېدى داۋۇت ئۆيگە مېڭىپ ۋە سەلىمەنى بۇيرۇدى، — سەلىمە، ئۆيدىكى قۇتىلارنى ئاچىقىۋەت.

سەلىمە مەسخىرىلىك كۈلۈپ ئورنىدىن تۇردى. سارەم بىر پەس جىم تۇرغاندىن كېيىن:

— بىزمۇ تاماقنى ھېلىلا يېگەن. ئىسسىقىدا يەۋال، — دېدى.

— ئاكا، يۇرۇڭ، تامىقىڭىزنى مەن ئېلىپ بېرەي، — دېدى گۈلشەن بىرخىل ئوڭايسىز قىياپەتتە. بىراق، قەيسەر ھېچقانداق ئىنكاس قايتۇرماستىن ئۆز ئۆينىڭ ئىشىكىنى جالاقلىتىپ ئېچىپ كىرىپ كەتتى.

قەيسەر ئۆيگە كىرىپ ئۆزىنى كاڭغا تاشلىدى. «ئۇلار نە-مىشقا شۇنداق قىلىدۇ؟» قەيسەر ئۆز - ئۆزىگە تەكرار - تەكرار سوئال قويۇپ ياستۇقنى جەھلى بىلەن چاڭگاللىدى. ئۆزىنى ئەخ-مەق قىلىنغاندەك، ئالدانغاندەك ھېس قىلدى. ئەجەب - ھە، قەيسەر ھېچبولمىسا ئۇلارنىڭ «يېڭى ئۆيدە ئوغلىمىزنىڭ، ياق، قەيسەرنىڭ كۆپ ئەجرى بار» دېگەن بىر جۈملە سۆزگە بولسىمۇ تەشنا ئىدىغۇ؟ ياق، ئۇلار دېمىدى، ئاشۇ بىر جۈملە سۆزنى دېيىشنى خالىمىدى! قەيسەرنىڭ مېڭىسى ۋېڭىلدايتتى. ئۇ شۇ-نىڭدىن باشقىنى ئويلىيالمىدى. ئۇ مېڭىسىنىڭ بۇنچىلىك غۇڭۇل-دىشىغا بەرداشلىق بېرەلمەي ئۆيدىن، ھويلىدىن ھېچنېمىگە قارد-ماي چىقىپ كەتتى.

قەيسەر بېشىنى سالغىنىچە ماڭدى. مەھەللىدىن چىقتى، شەھەر كوچىلىرىنى كېسىپ ئۆتتى. تونۇشلىرى ئۇچرىدىمۇ، ئۇچرىمىدىمۇ ھېچكىمگە دىققەت قىلمىدى، ھېچكىمگە گەپ قىلمىدى.

ئۇ خېلى مېڭىپ ئاستا - ئاستا بېسىلدى، مېڭىسىنىڭ غۇڭۇلدىشىمۇ بىرئاز قويۇپ بەرگەندەك بولدى. ئۇ شۇندىلا بېشى-نى كۆتۈرۈپ ئۆزىنىڭ يېڭى بېكەت رايونىغا چىقىپ قالغانلىقىنى بىلدى. ئۇ بىر دۇكانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ قالغانىدى. ئۇ ئىككى-لەنمەيلا دۇكانغا كىردى.

— پارچە ھاراق! — دېدى ئۇ بىر يۈەن پۇلنى پوكەيگە قويۇپ. دۇكاندار گەپ قىلماي ئوتتۇراھال قاچىغا لىققىدە ھاراق قۇيۇپ قەيسەرگە سۇندى ۋە پوكەيگە ئىككى تال كەمپۇت تاشلاپ قويدى.

قەيسەر كۈمۈش بازىرىدا باشقىلارنىڭ تولا زورلىشى بىلەن تۇنجى قېتىم ھاراق ئىچىپ باققان. مانا ئەمدى ئىككىنچى قېتىم ئىچىشى. ئەمدى ئىچىدۇ، مۇشۇنىڭ ھەممىسىنى ئىچىدۇ، راست-تىنلا ئەلەمنى، ئاچچىقنى باسىدىغان - باسمايدىغانلىقىنى بىلىپ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

باقمدۇ. قەيسەر چىننىي ئاغزىغا ئەكەلدى. قاچسا راق... قەيسەر سەسكەندى. سەسكەنگەن بىلەن ئەلەم بېسىنا قەيسەر بىر ئوتلىدى، ئوت، كۆيدۈرگۈچ ئوت. بۇنچىلىا دىلىنىڭ ئاچچىق ئوتى ئالدىدا نېمىتى! ئۇ چوڭراق ئوت كۆيە، كۆي... قەيسەر بىر تال كەمپۇتنى قاراسلىتىپ چاي غاندىن كېيىن غورتۇلدىتىپ ئىچىشكە باشلىدى. ھۆ بولغ سەسكەندى. بىراق ئىچىۋەردى، ئىچىۋېرىپ كۆزلىرىدىن چىقىپ كەتتى. چىقساڭ چىق، چىقمىغان، تۆكۈلمىگەن، ئا غان ياشلارمىتى بۇ!

قەيسەر ئاخىر ئىچىپ بولۇپ، قاچىنى پوكەيگە قويدى يەنە بىر تال كەمپۇتنى ئاغزىغا سېلىپ شۇمىگىنىچە دۆكاند چىقىپ كەتتى. ئۇ بىرئاز ماڭغاندىن كېيىن يول بويىدىكى ب تۇپ تېرەكنىڭ ئارقىسىدا ئولتۇرۇپ ئۆز - ئۆزىگە سۆزل «سىلەر مېنىي ئازراقمۇ ئويلىمىدىڭلار، كۆڭلۈمنى ئا دىڭلار ... مەن ... مەن ھەقىقەتەن يېتىم ئىكەنمەن...» قا بوغۇلۇپ - بوغۇلۇپ تولىمۇ ئېچىنىشلىق يىغلىدى.

يەتتىنچى باب

ھاقارەت

ئەتىسى قەيسەر ئۇلارغا بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماي، ناشتە-
سىغىمۇ قارىماي چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئەلەم، ۋۇجۇ-
دىدىكى ئاچچىق تېخى تارقىمىغانىدى. ھەقىقەتەن ئۇنىڭ ئىچى
ئۆرتەندى. تۇرپاننىڭ شۇنچە پىژغىرىم ئىسسىقىدا كېسەك قۇ-
يۇش، تام قوپۇرۇشلار، يېڭى بىر كۇننىڭ تېزرەك يېتىپ كېلە-
شى ئۈچۈن ئەمەسمىدى... قېنى قەيسەرنىڭ كۇتكەنلىرى؟ قەيسەر
خورلۇقتىن بوغۇلدى: «ھېچبولمىسا... ھېچبولمىسا دوستلىرىم-
نى بولسىمۇ...» قەيسەرنىڭ مۇشتلىرى تۇگۈلۈپ يەنە بوشە-
دى... ئۇ ئاخىرى «ھەي...» دېگەن ئەلەملىك تىنىش بىلەن
ئۆزىگە ھاي بەردى.

قەيسەر ئىش ئورنىدا بىر دانە ھورۇن يەۋالغاندىن كېيىن
خىش توشۇشقا چۈشۈپ كەتتى. ھەمراھلىرى ئۇنىڭغا ھەيران
بولۇپ قارىشاتتى. ئادەتتە، چاقچاق قىلالمىسىمۇ، سۆزدىن قال-
مايدىغان، ئۇستىسىدىن سوراپ تىنمايدىغان، ئىش مەيداندا باش-
قىلار ئىشىنىڭ ئېغىرلىقىدىن ۋايسىسا، چىرايىدىن كۇلكە ئۆچ-
مەيدىغان قەيسەرنىڭ بۇ قەدەر جىمغۇرلۇقى، پەرىشانلىقى ئىش-
داشلىرىغا غەلىتە بىلىنىدى.

— قەيسەر، ئاغرىپ قالمىغانسەن؟ — سوراشتى ئۇلار.
قەيسەر ئۇنسىز بېشىنى چايقىدى.

— نېمە بولدۇڭ ئەمىسە، چىرايىڭ ئېچىلمايدىغۇ؟

قەيسەر «ھېچ ئىش يوق» دەپ ئىشىنى داۋام قىلىۋەردى. ئىشداشلىرى بىر - بىرىگە سوئال نەزىرى بىلەن قارىشىپ،

— ھە، ئىشكىلارنى قىلىۋېرىكلار، — دېدى ئۇستىسى، — ئادەم دېگەن بەزىدە شۇنداقمۇ بولۇپ قالىدۇ. ئاستا - ئاستا ئوگۈشلىپ قالىدۇ.

قەيسەر لېۋىنى بىر چىشلىۋېتىپ يەنە ئىشقا كىرىشىپ كەتتى. ئۆزىنىڭ كەيپىياتىنى ئوگۈشاشقا تىرىشتىسى. «نېمىشقا ئۇلارنىمۇ بىسەرەمجان قىلىپ يۈرىمەن» دەپ ئۆزىنىسى ئەيىبلىدى ئىچىدە.

ئەمما، ئىنسان روھىي دۇنياسىدىكى داۋالغۇشنى قانداقمۇ مەجبۇرىي تەڭشەپ تەبىئىي ھالغا كەلتۈرەلىسۇن؟ تەن ۋە قەلبىنىڭ بىرلىكى قەلبىنىڭ يۇكسەكلىكىدە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ. ھالبۇكى، قەلب مەجبۇرلانسا ئۇنىڭدا يۇكسەكلىك نېمە ئىش قىلسۇن!

قەيسەر ئۇ ئەلەمنى ھەقىقەتەن ئىچىگە سىغدۇرالماي قالدى. ئۆزىنى ئىشقا ھەرقانچە بەند قىلىپ باقاي دېسىمۇ، قەلبىدىكى غەلىيان ئۇنىڭغا ھېچ ئارام بەرمىدى. ۋاقىتنى چۈش قىلماق قەيسەرگە ناھايىتى تەس كەلدى، بۇرۇن ۋاقىت بىردەمدىلا توشۇپ قالاتتى. «ئەجەب بىر تەمەدە بولۇپتىكەنمەن. مۇشۇ يېشىمغىچە كۆزۈم كۆرگەنلىرى ئازمىدى، ئىسىت، كالتە پەملىكىم، بىكارلا تاپتىم بۇ كۆڭۈل ئاغرىقىنى، نېمىشقىمۇ... ھەي...» قەيسەرنىڭ قولى ئىشتا بولسىمۇ، دىلىدا ئاشۇ خىياللار كېزىپ يۈرەتتى. دېمىسىمۇ، چوپچوڭلا بولۇپ قالغان يىگىتنىڭ كۆڭلى قىلچىمۇ نەزەرگە ئېلىنمىسا... ئۇ يېتىم بولسىمۇ، ئۆگەي بولسىمۇ شۇ ئۆينىڭ ئادىمى - دە، ھەرگىز قۇل ئەمەس. قەيسەرگە ئەڭ ئېغىر كېلىۋاتقىنى شۇ ئىدى.

ئاخىرى چۈشمۇ بولدى. قەيسەر ناماقنى تولىمۇ ئىشتىھاسىزلىق بىلەن يېدى. ھازىر ھاۋا بەكمۇ ئىسسىق بولغاچقا،

چۇشلۇك دەم ئېلىش ۋاقتى ئۇزۇن ئىدى. ئىشچىلار يېڭى سېلىنمۇاتقان بىنانىڭ يەر ئاستى ئۆيىگە چۇشۇپ ئوخلىشاتتى. قەيسەر بولسا ئىش ئورنى ئۆيىگە يېقىن بولغاچقا ئادەتتە چۇشلۇكى ئۆيىگە بېرىپ ئوخلايتتى. بۈگۈن ئۇ تۇنجى قېتىم قايتمىدى. ئىشچىلار بىلەن بىرەم - يېرىمدەم يېگىتلەرگە خاس چاقچاقمۇ قىلىشمىدى. بەلكى، چەتتىكى بىر ئۆيگە بېرىپ جىممىدە ياتتى. ھازىر ئۇنىڭ بېشىنى قاتۇرۇۋاتقىنى دوستلىرىغا، زۆھرەگە قانداق قاراش، قانداق چۇشەندۈرۈش مەسىلىسى ئىدى. «ئۇلارنى ئەھۋالىنى چۇشىنىدۇ دېگەن تەقدىردىمۇ، بۇنچىلىك بولۇپ كەتسە... ھەي... نېمىشقىمۇ ئەينى ۋاقىتتا ئۆي چېيى توغرۇلۇق پاراڭغا ئۇلار بىلەن تەڭ قوشۇلۇپ كەتكەندىمەن... يا مەن ئائىلىدە ئۇلار-دەك بالا بولمىسام...» قەيسەر خىياللار ئىلكىدە پەقەتلا ئوخلىيالمىدى. ئاخىرى «بوپتۇلا، جىم تۇرۇۋالسام ئۆتۈپ كەتمەمدۇ» دېگەن قارارغا كەلدى. ئۇ مۇشۇ قارارى بىلەن جىم تۇرغان بولسا نېمە بولاتتىكىن؟ لېكىن...

شۇ كۈنى كەچ قەيسەرنىڭ ئۆيىگە قايتقۇسى كەلمەي (گەرچە دېيىشىپ قويمىغان بولسىمۇ)، زۆھرەنىڭ مەھەللىسىگە قاراپ ماڭدى. ئۇ ئەمدى مەۋرىي مەھكىمىنىڭ ئالدىغا كېلىشى بىلەن تۆۋەن تەرەپتىن يېقىن ئارىلىشىدىغان (ئۆي سېلىشقا كۆپ كۈچ چىقارغان) ئىككى دوستى كېلىپ قالدى. قەيسەر ئۇلاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ تامدىكى ئۇقتۇرۇشلارنى ئوقۇغان بولۇپ تۇرۇۋالدى. ئەمما، ئۇ بەك ھودۇقۇپ كەتكەچكە ۋە كۆڭلى تېنەپ تۇرغاچقا، قەغەزدىكى «ئۇقتۇرۇش» دېگەن خەتتىن باشقىسى كۆزىگە چېلىقمىدى.

— ھە، كەچتە كېلىپ قاپسەنغۇ؟ — دېدى دوستلىرى ئۇنىڭ قېشىغا كېلىپ. قەيسەر كەينىگە بۇرۇلۇپ دۇدۇقلىدى:

— ھە، سىلەر ... سىلەرمىدىڭلار.

— ساقلاۋاتامسەن، بارماقچىمۇ؟ — سورىدى دوستلىرى كۈلۈشۈپ.

— بارماقچى، بارماقچى، — دېدى قەيسەر ئالدىراپ. ئۇ دوستلىرىغا سىنچىلاپ قارىدى. ئۇلاردا ھېچبىر غەيرىي ئالامەت يوق ئىدى. «خۇداغا شۈكرى، — دېدى قەيسەر ئىچىدە، — ئۇلار ئۆزي چېيىننىڭ ئىشىنى ئۇقماپتۇ.» بىراق...

— ئۆزي چېيىنى ئۆتكۈزۈپ بوپسىلەر ـ ھە؟ — دەپ سوراپ قالدى بىر دوستى. بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئەمدىلا كۆڭلى جايىغا چۈشكەن قەيسەر ھودۇقۇپ كەتتى:

— شۇ... شۇنداق. تەييارلىقلار پۈتكەندە، مەن... مەن توقسۇنغا كېتىپ قېلىپ... شۇڭا سىلەرنى...

— بۇنى ئۇقتۇق، — دېدى يەنە بىر دوستى، — بىزنى ئايرىم چاقىرىمەن دېگىنىڭمۇ بوپتۇ. چۈنكى بىز ياشلارنىڭ ئىشىمىز باشقىچە.

— ھە، قاچان چاقىراي دەيسەن؟ تەييارلىقىڭ كەم بولسا غاچ ـ غۇچلا يارەملىشىمىز.

— ھازىر قۇرۇلۇشنىڭ بەك ئالدىراش ۋاقتى. بىرئاز ۋاقىت ئۆتسۇن، شۇ چاغدا...، — دېدى قەيسەر يالغان ئېيتىپ ۋە دەررۇ قىزىرىپ كەتتى.

— ھە بوپتۇ. ئۇنداقتا ۋاقتى كەلگەندە ئۆزۈڭ يالغۇز جاپا تارتماي بىزنى ھايت دە، خوش بىز ماڭدۇق.

دوستلىرى كەتتى. قەيسەر ئېغىر ـ ئېغىر تىنغىنچە ئورنىدا خېلىغىچە تۇرۇپ قالدى. ئاندىن باغرى (تۇرپان شەھىرى ئۇزۇمچىلىك يېزىسىنىڭ بىر كەنتى) غا قاراپ ماڭدى. ئۇنىڭ ئەڭ قورقىدىغىنى باغرى يولىدىكى قەبرىستانلىق. ئۇ شۇ يەردىن ئۆتسىلا سۇر باساتتى. ئەگەر زۆھرە بىلەن كۆرۈشۈش ئىستىكى ئۇستۇن كەلمەيدىغان بولسا، كەچلەردە بۇ يەردىن مېڭىشتىن قورققان بولاتتى. بىر كىچىك بالىنى زۆھرەلەرنىڭ ئۆيىگە كىرىگۈزۈپ زۆھرەنى چاقىرتىپ چىقتى. زۆھرە قەيسەرنى كۆرۈپلا:

— ئۆزي چېيىنى قاچان قىلىدىغان بولدىڭىزلار؟ — دەپ سورىدى.

— هه، سىزمۇ بىلمىسىز، مەن توقسۇنغا كېتىپ قالدىم. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئارتۇق تۇرۇپ قالدىم. ئۆيدىكىلەر ساقلاپ بولماي...، — دېدى قەيسەر تۆۋەن ئاۋازدا.

— شۇنداقمۇ؟ ئەمدى قانداق قىلاي دەۋاتىسىز؟ — سورىدى زۆھرە ئېھتىيات بىلەن. چۈنكى، ئۇ قەيسەرنىڭ ئەھۋالىنى چۈشىنەتتى.

— شۇنى سىز بىلەن مەسلىھەتلىشەي دەپ كېلىشىم، — دېدى قەيسەر يەرگە قاراپ تۇرۇپ، ئۇ يالغان ئېيتقانىدى. ئۇ ھەرقانچە ئۆگەيلەنسىمۇ، سۆيگەن قىزىنىڭ ئالدىدا يەنىلا يىگىت-دە! سۆيگەن قىز ئالدىدىكى يىگىتلىكىنى بىر نەرسە بىلەن تەڭلەش-تۇرگىلى، ئۆلچىگىلى بولمايدۇ. ئۇ چاغدا يىگىتلەرنىڭ بىر قولىدا يىگىتلىك غۇرۇر، يەنە بىر قولىدا ئۆلۈم (روھىي بەرباتلىق) بولغان بولىدۇ ھەم بۇ ئىككىسى خۇددى ئىككى قول مۇرە ئارقىلىق تۇتىشىپ تۇرغاندەك، بىر - بىرىگە چىگىلگەن بولىدۇ. شۇڭا، ئەي سۆيۈملۈك قىزلار، ئۆزۈڭلار كۆڭۈل بەرگەن يىگىت-لەرنى سىنايمىز دەپ، يىگىتلىك غۇرۇرى جاراھەتلىنىدىغان ئىشلارغا مەجبۇرلىماڭلار.

— مېنىڭچە، — دېدى زۆھرە، — ئۆتكۈزمەي بولمايدۇ، ئەپلەشكەن ۋاقىتتا ئاددىي بولسىمۇ ئۆتكۈزەيلى.

زۆھرەنىڭ «ئەپلەشكەن ۋاقىت» دېگەن سۆزى تولىمۇ ئەپ-لىك، مەنىلىك ئېيتىلغان سۆز بولدى. بۇنى قەيسەر ئوبدانلا چۈشەندى. بولۇپمۇ زۆھرەنىڭ «ئۆتكۈزەيلى» دېگەن سۆزى ئۇنى بەك ھاياجانلاندۇرۇۋەتتى. شۇڭا ئۇ ئۆزىنى باسالماي زۆھرەنىڭ قولىنى تۇتتى...

ھاياجانلىق دەقىقىلەر تۇگىگەندە بولسا قەيسەرنى يەنە غەم باستى. «ئۆتكۈزەيلى». قانداق ئۆتكۈزىدۇ؟ نەدە ئۆتكۈزىدۇ؟ نېمە بىلەن ئۆتكۈزىدۇ؟ مائاشىنىڭ ھەممىسىنى ئۆيىگە بېرىدۇ. ئاددىي دېگەن ھالەتتىمۇ داۋۇتلار قەيسەرنىڭ ئۆيىگە مېھمان چاقى-

www.uyghurkitap.com

رىشىغا قوشۇلامدۇ؟» بۇ خىل ئىزگۈ خىياللار قەيسەرنى زۇھرە-نىڭ يېنىدىن تېزرەك كېتىشكە دەۋەت قىلىپ تۇراتتى.

— بولىدۇ، مەن سىزگە خەۋەر قىلاي.

قەيسەر خوشلاشتى. زۇھرەنىڭمۇ خىيالى شۇ ئىشتا بولغاچقا، بۇنداق تېز خوشلىشىشتىن غەلىتىلىكمۇ ھېس قىلمىدى. قەيسەر ئەمدى بۇ ئىشنىڭ ئاخىرىنى قانداق يېغىشتۇرۇشنىڭ باش قېتىنى-چىلىقىدا قەبرىستانلىقتىن قانداق ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى يەنە تۇيۇ-ماي قالدى.

قەيسەر ئاستا قەدەملەر بىلەن ماڭغاچ زادى قانداق ئامال قىلىش كېرەكلىكى ھەققىدە كۆپ باش قاتۇردى. قەرز ئېلىش؟ ماۋاشىنىڭ يېرىمىنى ئېلىپ قېلىش؟ ئۆيدىن يېتەرلىك ئىقتىساد بېرىشنى تەلەپ قىلىش؟ بۇلار قەيسەر ئۈچۈن نەقەدەر ۋەھىمىلىك گەپلەر ـ ھە؟ «كىشىلەر مەرىكە ئۆتكۈزۈشنى خۇشاللىق دەپ بىلىدۇ. پۇلى يوق ئادەملەرنىڭ مەرىكە ئۆتكۈزۈشى، باشقىلارنى دورىشى ئۆز ـ ئۆزىنى ئىزا ـ نومۇسقا قويۇشقۇ. بولۇپمۇ مەندەك ھەم ئۆگەي، ھەم پۇلىمۇ يوق ئادەم ئۈچۈن مەرىكە ئۆتكۈزۈش ئۆلۈم بىلەن تەڭ تۇرمامدۇ.» قەيسەر شۇلارنى ئويلىدى. تۇرۇپ «مېنى نەزىرىگە ئىلمىغانلارنىڭ ئۆيىدە ئۆي چېيى ئۆتكۈزۈش مەن ئۈچۈن ئەرزىمەس ئىشقۇ» دەپ ئويلاپ كۆڭلى كۆتۈرۈلۈپمۇ قالدى. لېكىن، يەنە «مەنغۇ مەيلى، مەن بىلەن تەڭ جاپا تارتقان، مېنىڭ يۈزۈم ئۈچۈن شۇ ئىسسىق كۈنلەرنىڭ مۇشەققەتلىك ئەمگىكىگە بەرداشلىق بەرگەن دوستلىرىمغا رەھمەت ئېيتمىسام قانداق بولىدۇ؟ بولۇپمۇ ماڭا كۆيۈنگەن دوستلىرىمنى ئۇنتۇپ قالسام بولمايدۇ» دەپ ئويلىدى. دەل مۇشۇ نۇقتا ئۇنىڭغا كۈچ، مەدەت بولدى. «چوقۇم ئۆتكۈزىمەن!» دېدى ئۆز ـ ئۆزىگە. شۇ قەتئىي قارارى بىلەن ھويلا ئالدىغا يېتىپ كەلگۈچە چاي ئۆتكۈ-زۈشنىڭ بارلىق ئىمكانىيەتلىرىنى تەھلىل قىلىپ چىقتى. ئەڭ ئاخىرىدا بولسا، ھويلا ئىشىكىنىڭ ھالقىسىنى تۇتۇش بىلەن

ئۆزىگە كەسكىن پىچىرلىدى: «مۇشۇ ئايلىق مائاشىمدىن ئوتتۇز كوي ئېلىپ قالىمەن!»

بىراق، مەركىنى يەنە مۇشۇ ئۆيدە ئۆتكۈزۈش كېرەك بولغاچقا، قەيسەر ئەتىسى هويلىغا خۇش چىراي چىقىشقا مەجبۇر بولدى. موهتاجلىق دېگەن - هە! قەيسەرنىڭ خۇشلۇقى ياكى خاپىلىقى بىلەن هېسابلىشىپ كەتمەيدىغان بۇ ئۆيدىكىلەر قەيسەرنىڭ مۇئامىلىسىگە قارىتا چىراي ئېچىپ قويدى، خالاس. پەقەت سارەملا ئوغلىدىكى بۇ ئۆزگىرىشنى كۆرۈپ «شۇكرى» دەپ يېنىك تىندى.

قەيسەر گەرچە «مائاشىدىن ئوتتۇز كوي ئېلىپ قېلىش» پىلانىنى تۈزگەن بولسىمۇ، ئىككى كۈنگىچە دېلىغۇللۇقتىن قۇتۇلالمىدى. ئىش ئورنىدىمۇ روهى چۈشكۈن هالەتتە يۈردى. ئۈچىنچى كۈنى چۈشلۈك ئارامدا قەيسەر ئىسسىققا چىدىماي ئانچە يىراق بولمىغان كارىزغا بېرىپ سۈزۈك، مۇزدەك سۇدا ئۆزىنى هۆلدىۋالغاندىن كېيىن سايە جايغا كېلىپ يەنە شۇ خىيال، شۇ غەم بىلەن ياتتى. شۇ چاغدا بىر ئىشدىشى ئىككى تال چوكا مۇز كۆتۈرۈپ كېلىپ ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇردى.

— مە، ئەجەب خۇشياقتى، — دېدى ئۇ بىر تال چوكا مۇزنى قەيسەرگە بېرىپ، يەنە بىر چوكا مۇزنى ئالدىراپ شوراپ، — ئىدارە بۇ قېتىم ئەجەب ياخشى قىلدى - هە؟

— نېمىنى؟ — سورىدى قەيسەر قولىدىكى چوكا مۇزغا بەند بولۇپ. ئىشدىشى ئۇنىڭغا هەيران بولۇپ قارىدى:

— هوي، سەن تېخى ئۇقماپسەنمۇ نېمە؟ بايا باشلىق «هاۋا بەك ئىسسىپ كەتتى» دەپ هەربىرىمىزگە ئوتتۇز كويدىن تۇرمۇش پۇلى تارقاتتى. ماڭ بېرىپ ئېلىۋال.

— نېمە؟ — قەيسەر خۇشاللىقىدىن قولىدىكى چوكا مۇزنى تاشلىۋەتكىلى تاسلا قالدى ۋە ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ چىقىپ كەتتى. قەيسەر قولىدىكى ئون يۆەنلىك پۇلدىن ئۈچ ژاراقنى

تۇتقىنىچە ھاياجانغا چۆمدى. بۇ ئوتتۇز يۇەن ئۇنىڭغا ھايات-ئۆلۈم چىقىش يولى بولۇپ كۆرۈندى. خۇشاللىقتىن قەيسەرنىڭ جاراھەتلىرى ئېچىلىپ، پۈت - قوللىرى تېتىكلىشىپ كەتتى. مانا ئەمدى ئۇ سۆيگىنىسى، دوستلىرى، ئاتا - ئانىسى (بوپتۇلا، ئاتا - ئانىسى بولسۇن) ئالدىدا يەرگە قاراپ قالمايدىغان بولدى.

شۇ ئاخشىمى زۆھرەنىڭ ئۇنى چاقىرتىشى خۇشلۇقتا خۇشلۇق قوشتى. قەيسەر يولدا تېز قەدەملەر بىلەن، ئەتراپقا ئازادە نەزەر تاشلاپ، تولدۇرۇپ - تولدۇرۇپ نەپەس ئېلىپ باغرىغا يېتىپ كەلدى.

— تەييارلىقلار قانداقراق؟ — سورىدى زۆھرە ئەھۋاللىشىپ. دېمەككى، بۇ قىزمۇ ئۆز يىگىتىنىڭ غېمىنى يەۋاتاتتى.

— بەك چوڭ بولمىسىمۇ، تەييارلىق ھەر ھالدا پۈتۈپ قالدى، — دېدى قەيسەر ئىككىلەنمەيلا، — مۇشۇ شەنبە ئاخشىمى چاقىرايلى.

— ئاددىيلا بولسا بولدى، — دېدى زۆھرە تاتلىق كۈلۈپ. ئاندىن ئۇ يانچۇقىدىن بىر نەرسە چىقاردى، — بۇ يىگىرمە كوي، ئاز بولسىمۇ سېلىپ قويۇڭ. كەم نەرسىلەر بولسا ئېلىڭ.

— ياق، ياق، — دېدى قەيسەر ھەم ھودۇقۇپ، ھەم قىزىنىڭ بۇ ئىشىدىن سۆيۈنۈپ، — مەندە يېتەرلىك بار. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىدارىدىن بۇگۈن تۇرمۇش پۇلى تارقاتتى.

— كۆڭلۈمنى قايتۇرماڭ، — دېدى زۆھرە قەتئىي ھالدا، — مېنى يېقىن ئادەمسىز بىلىسىز، گېپىمنى ئاڭلاڭ.

قەيسەر بۇنداق سەمىمىي مېھىر - مۇھەببەتتىن بەھرىمەن بولمىغىلى قانچە ئۇزۇن يىللار بولغانىدى - ھە؟ گەرچە بۇ سۆيگۈ مېھرى بولسىمۇ، قەيسەر ئاتىسىنىڭ كۆيۈمچانلىقىنى، ئاپىسىنىڭ بۇرۇنقى مېھرىبانلىقىنى كۆرگەندەك بولدى. ئىنسانىي مېھرىلەر، ساپ ئىنسانىي مېھرىلەر ئادەم ئۆچۈن ئاجايىپ قۇدرەتكە

ئىگە مەنىۋى ئوزۇق بولىدۇ.

قەيسەر ئەتىسى ئۆزى ئۈچۈن ناھايىتى ئەھمىيەتلىك بولغان بۇ ئىشنى ئۆيىدىكىلەرگە ئاشكارىلىدى. بۇ گەپنى ئاڭلىغان دا-ۋۇت چىرايىنى ھېچبىر ئۆزگەرتمەي، شىرە ئۈستىگە قويۇلغان قولىنىڭ كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى شىرەگە رېتىملىق ئۇرۇپ، ېە-شىنى شۇنىڭغا ماس لىكشتىپ ئولتۇرۇۋەردى. سارەم بولسا بۇ گەپ چىقىشى بىلەنلا قەيسەرگە لەپىدە بىر قاراپ قويۇپ، ېېشە-نى يەنە سېلىۋالدى. قەيسەر داۋۇتنىڭ باش ۋە بارماق ھەرىكىتە-گە بىر پەس قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، ئىشقا ېېرىش ۋاقتى توشۇپ قالغاچقا ئالدىراپ ئورنىدىن تۇردى.

قەيسەر بۇ گەپنى دەۋالغىنى ئۈچۈن خېلى يېنىكلەپ قالدى. ېىراق، داۋۇتنىڭ پوزىتسىيىسى... «ئۇ شۇنچىلىكلا ئىپادە بىلدۇ-رىدۇ - دە يا بولمىسا، «ۋاي ياخشى بوپتۇ» دەپ يۈگۈرۈپ كەتسە بولۇرمىدى... مەيلىلا نېمىلا بولسا بۇ ئىش تىنچ تۈگىسىلا بولاتتى-غۇ» دەپ ئويلىدى قەيسەر ئۆيدىن چىقىۋېتىپ.

— قەيسەر! — قەيسەر كەينىگە بۇرۇلۇپ نېمىدىندۇر قە-سىلغاندەك پەشتامىسىنى مىجىقلىغىنىچە ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ئاپىسىنى كۆردى.

— سەنمۇ چوڭ بولۇپ قالدىڭ. شۇنداق قىلىش يولۇڭ بار. قېرىنشىقاندەك ھالقىلىق ۋاقىتتا سېنى توقسۇنغا ئەۋەتىپ قالدى. سەن بۇ ئۆيلەرگە جىق كۈچ چىقاردىڭ، دوستلىرىڭغىمۇ رەھمەت ئېيتمىساڭ بولمايدۇ، ېىراق، بالام، — دېدى سارەم تولىمۇ قىينىلىپ، — ساڭا ېىرئاز پۇلىڭ يولىنى قىلىپ بەرگۈچە غەيرەت قىلىپ تۇرساڭ، ئاندىن ېىر ئېپىنى تېپىپ...

— بولدى، غەم قىلما، ئاپا. نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان يېغىپ قويغان پۇلۇم بار ئىدى. مەنمۇ بىلىمەن، ئۆيگە ئېغىرچىلىقىمنى سالسام بولمايدۇ، — دېدى قەيسەر يالغان ئېيتىشقا مەجبۇر بولۇپ، — بۇ جەھەتلەردىن ئەنسىرەپ كەتمىگىن، ئۆزۈمنى

جايلىغۇچىلىكىم بار. ماڭا شارائىت يارىتىپ بەرگىنىڭلارغا ماڭا يېتەرلىك بولدى.

— شۇنداق بولسىمۇ، بالام، قىينالساڭ ماڭا دە.

— بولىدۇ، ئاپا، — قەيسەر مېڭىپ كەتتى.

«بالامنىڭ مۇشۇ خۇشاللىقى بولسىمۇ تىنچ ئۆتسىدى.» سارەم يەنە بىر كۆڭۈلسىزلىك يۈز بېرىدىغاندەك يۈرىكىنى مەھكەم تۇتۇپ قايتا ـ قايتا تىلىدى. سارەم شۇ ھالدا ئۆيگە كىرىپ خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئاندىن داۋۇتقا ئېغىز ئېچىشقا مەجبۇر بولدى:

— بالىمۇ چوپچوڭلا بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ مۇشۇ تەلىپىنى بولسىمۇ ئورۇنداپ كۆڭلىنى ئۆستۈرۈپ قويۇڭ. نەچچە ۋاقىتتىن بېرگەن پۇللارنى يىغىپ قويۇپتىكەن، خەج ـ خىراجىتىمۇ تەييار ئىكەن... بىلىمەن، تەتقىقاتىڭىز سىزنى بەك چارچىتىۋەتتى. مانا ئەمدى ئەجرىڭىزگە تۇشلۇق نەتىجىگىمۇ ئېرىشتىڭىز. خۇشاللىق كۈنلەرنىڭ خۇشلۇقى ئۈچۈن بولسىمۇ...

— ۋۇي، بۇنچىلىك دەپ كېتىدىغان ئىش ئەمەسقۇ بۇ. قېنى ۋاقتى كەلسۇن، ئۆزىڭىزلەرلا بىر تەرەپ قىلىسىڭىزلار بولىدىغان ئىشلارغۇ، — دېدى ـ دە، ئۆزىنى تەبىئىي تۇتۇپ سىرتقا ماڭدى. «ھەر نېمە بولسا ئىلمىي ئادەم، ئىشنىڭ يولىنى بىلگۈچىلىكى بار. ئۇھ...» داۋۇتنىڭ ئارقىسىدىن يېنىك تىندى سارەم.

ھويلا ئىشىكىدىن چىقىپلا داۋۇتنىڭ جۈدۇنى تۇتتى: «قارا بۇنىڭ دەۋاتقىنىنى، بىز نېمىسى ئۈنىڭ؟ ئۆزىچە ۋاقىتلىرىنى بېكىتىپ، ئۇقتۇرۇپ كەتكىنىنى. مېنى نېمە كۆرۈۋاتىدۇ ئۇ؟ تاپقان تۆت ـ بەش تەڭگىسىگە شۇنداق چوڭلاپ كەتتىمۇ ئۇ؟ قېنى ۋاقتى كەلگەندە كۆرسۇن...»

شەنبە كۈنى چۈشتىن كېيىن قەيسەر ئۆز كۆڭلىدىكى تەييار-

لىقلىرىنى قىلىپ بولدى: مېۋە - چېۋىلەرنى يېتەرلىك ئالدى، ئاشخانا ئۆيگە بەش كىلوگرام گۆش ۋە بىرنەچچە خىل كۆكتات ئەكىرىپ قويدى. شۇ ئارىدا پارچە هاراقتىن بىر يېرىم كىلوگرامنى كارىۋىتىنىڭ ئاستىغا يوشۇرۇشقىمۇ ئۇلگۈردى. قازان - قومۇچ تەييار. ئەمدى دوستلىرى كەلسىلا بولىدۇ. هەرقاچان زۆهرە خجىل بولۇپ كېيىنرەك كېلەمدىكىن؟

قاراڭغۇ چۈشتى. قەيسەر ئۆزىنى بېسىۋېلىش ئۈچۈن ئۆيگە كىرىپ ئارام ئېلىپ ئولتۇردى. شۇ چاغدا ... شۇ چاغدا يېپىق تۇرغان ئىشىكنىڭ سىرتى شاراقشىپ قالدى. بۇ ئىش قەيسەرگە غەلىتە بىلىنىپ ئورنىدىن ئاستا تۇردى، بېرىپ ئىشىكنى ئاچماقچى بولدى. بىراق ئىشىك ئېچىلمىدى. «هە! بۇ نېمە ئىش؟»

ئىشىك سىرتتىن قۇلۇپلانغانىدى. قەيسەر جىددىيلىشىپ قالدى. ئاندىن «بىرەر ئاغىنەم بالدۇر كېلىپ قېلىپ چاقچاق قىلىۋاتامدۇ - يە» دەپمۇ ئويلىدى.

— هوي، كىم ئۇ چاقچاق قىلغان؟ — دېدى ئۇ ۋارقىراپ. هويلا جىم. قەيسەر رېشاتكىلانغان دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ هويلىغا قاراپ ۋارقىرىدى، — هوي، ئىشكىنى ئېچىڭلار!

هويلىدا تۇرغان داۋۇت بۇ ئاۋازنى ئاڭلىمىغاندەك سىرتقا قاراپ ماڭدى. بۇنى كۆرگەن قەيسەر يەنە ۋارقىرىدى:

— ئاتا، ئاتا! ئاپا!

هېچكىم ئىنكاس قايتۇرمىدى.

بۇ چاغدا داۋۇت ئىشىك ئالدىدا موخوركىسىنى چېكىپ ئولتۇراتتى. بىر ۋاقىتتا يىگىتلەر قىزلىرىنى باشلاپ شېرىن تاماشىنىڭ هۇزۇرىنى خىياللىرىدىن دەممۇ دەم ئۆتكۈزۈشۈپ، بىر-بىرىگە كۆز قىسىشىپ، هەتتا بەزىلەر قاراڭغۇدىن پايدىلىنىپ قوللىرىنى چىمدىشىپ يېتىپ كېلىشتى. ئەمما، ئىشىك ئالدىدا ئولارنى كۈتۈۋالغىنى قىزغىن ساهىبخانا ئەمەس، بەلكى، پەرۋا-

سىز ھالدا موخوركىسىنى چېكىپ، سوغۇق كولۇپ ئولتۇرغان داۋۇت بولدى.

— تىنچلىقمۇ، داۋۇتكا! — يىگىتلەر تۇشمۇ تۇشتىن ئەھۋال سوراشتى.

— ھە، يىگىتلەر، بۇياققا ئۆتۈپ قاپسىلەرغۇ؟ — سوربدى داۋۇت ئورنىدىن مىدىرلاپمۇ قويماي.

— چاقچاق قىلماڭا، داۋۇتكا، — دېدى يىگىتلەردىن بىرى چاقچاق قىلىپ، — ئولتۇرۇشقا چاقىرىپ قويۇپ، ئەمدى چىقىمىدىن قورقۇپ يېنىۋالدىڭىزمۇ نېمە؟

قىز ـ يىگىتلەر كۈلۈشتى. بىراق، شۇنىڭدىن كېيىن يىگىتلەرگە چاقچاق قىلىشقا، سۆزلەشكە ئورۇن قالمىدى. چۈنكى، بۇ چاغدا داۋۇتنىڭ قوشۇمىلىرى چىڭىدە تۇرۇلۇپ كەتكەنىدى.

— قەيسەر مېھمان چاقىرغۇدەك بېيىپ كەتكىنى يوق. ئۇنىڭ بۇ ئۆز بېشىمچىلىقى ئۈچۈن ئۇنى ئەدەپلەي دېسەم، مېنىڭ «ئۆگەي ئاتا» دەيدىغان يامان نامىم بار. شۇڭا سىلەر قەيسەرنى ئايايمىز دېسەڭلار، چىرايلىقچە قايتىپ كېتىڭلار، — دېدى داۋۇت سوغۇق تەلەپپۇزدا. بۇ سۆزدىن قىز ـ يىگىتلەر چۆچۈپ كېتىشتى، ئەندىكىشىپ بىر ـ بىرىگە سوئال نەزىرى بىلەن قارىشىپ قالدى.

— ھوي، داۋۇتكا، بۇ... بۇ نېمە دېگىنىڭىز ئەمدى؟ — دېدى بىر يىگىت قىزلار ئالدىدا ئوسال بولۇپ قالماسلىققا تىرىشىپ. ئەمما، داۋۇت ئۇ يىگىت ئۈمىد قىلغاندەك چىرايلىقچە گەپ قىلاي دېمىدى.

— مېنى ئارتۇقچە گەپ قىلدۇرماڭلار. شۇنداق بولسۇن...

قىز ـ يىگىتلەر داۋۇتنىڭ ھەقىقەتەن راست سۆزلەۋاتقانلىقىنى بىلىپ، ئامالسىز ئاستا كەينىگە بۇرۇلۇشتى. چۈنكى، ئۇلار داۋۇتنىڭ قەيسەرگە قانچىلىك زۇلۇملارنى سالغانلىقىنى،

قانچىلىك كۆڭۈل ئاغرىقلىرىنى ئەكەلگەنلىكىنى، قانچىلىك پەسكەشلىكلەرنى قىلغانلىقىنى ھەرھالدا چۈشىنىشەتتى. ئۇلار كەينىگە بۇرۇلۇپ ئەمدىلا بىر قەدەم ئېلىشىغا ئارىسىدىكى چىرايلىق قىنە كىينىگەن بىر قىز ھۆركىرەپ يىغلىغىنىچە يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى.

ئۇ — زۆھرە ئىدى!

توي ئىستىكى يۈرىكىنى تاتلىق غىدىقلاپ تۇرغان مەزگىلدىكى قىزلارغا ئوخشاش زۆھرەمۇ بۇ يەرگە كەلگۈچە كەلگۈسىدىكى ئۆيى ۋە بىللە ياشايدىغان ئادەملەرنى كۆرۈشكە بولغان خۇشاللىق ۋە ئۈيلىشىتەك مۇرەككەپ ھېسسىيات ئىچىدە قالغانىدى. قەيسەرلىك ئۆيىگە يېقىنلاشقاندا بولسا يۈرىكى ئالدىغا، پۈتى كەينىگە تارتىپ بولالماي قالدى. داۋۇتنى كۆرگەندە بولسا ئۆزىگە مەدەت بېرىپ، داۋۇتقا چوڭقۇر مېھرى بىلەن سالام قىلماقچى بولدى. ھەييار، شوخ يىگىتلەر بۇنى بىلىۋالغاندەك ھە دېسە زۆھرەنى قىستاپ، يالغاندىن يۆتىلىپ ئۇنى خىجىل قىلىشقا تىرىشتى. زۆھرەمۇ خىجىل بولغاندەك قىلغان بىلەن يۈرىكى تاتلىق ھېسلارغا چۆمۈلدى. ئۇ بۇگۈن ئاخشام مۇھەببەت خۇشلۇقىغا يەتكۈچە چۆمۈلۈشنى، ئائىلە لەززىتىنى ئۇنتۇمىغۇدەك سۈرۈشنى ئارزۇ قىلدى.

زۆھرە ئەنە شۇنداق تاتلىق خىياللار بىلەن دەرۋازا ئالدىغا كەلگەندە مۇنداق زەربىگە ئۇچراشنى زىنھار ئويلىمىغانىدى. ئۇ دەسلەپتە تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى، كېيىن گاڭگىرىدى. ئاخىرى گەپ ئوچۇق بولغاندا كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلدى، پۈت ـ قولىدا جان قالمىدى. دوستلىرى كەينىگە بۇرۇلغاندا بولسا ئۆزىنى پەقەت كونترول قىلالماي يىغلىغىنىچە كوچا بېشىغا قاراپ يۈگۈردى.

ئۇ شۇ يۈگۈرگىنىچە دوستلىرىنىڭ كەينىدىن ۋارقىرىشىغىمۇ پەرۋا قىلماي باغرىغا قاراپ يول ئالدى. ئۇ ھارغىچە يۈگۈرۈپ

باغرى يولىغا چۈشكەندە توختىدى. بايىقى ئىشنى ئويلىسىلا ئوتنى تىترەك باسقانتى، بىر قورقۇنچ يۈرىكىنى ئېزەتتى. «ياق، ياق، — دەپ ناله قىلدى ئۇ، — ئادەم مۇنداقمۇ بولامدۇ؟ شۇنداق ياخشى بىر ئادەم مۇشۇنداق بىر مۇئامىله ئىچىدە ياشىسا... ھەرقانداق ئۆگەي بولسىمۇ بۇنچىلىك ئۆگەيلەمدۇ؟ قەيسەر ئۇنىك ئالدىدا ئادەممۇ يا... ئاھ، خۇدا!» زۆھرە تېخىمۇ بەك يىغلاپ كەتتى. گەرچە ئۇ قەيسەرنىك قىينىچىلىق ئىچىدە ياشاۋاتقانلىقىنى بىلسىمۇ، لېكىن بۇنچىلىك خورلۇق ئىچىدە ياشايدىغانلىقىنى پەقەت ئويلاپ باقمىغانىدى...

زۆھرە ئەنە شۇنداق دىل ئازارلىقىدىن پەيدا بولغان غەزىپى تۈپەيلىدىن قەبرىستانلىقتىن قانداقلارچە ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى تۈيماي قالدى. ئۇ كوچىسىنىك ئالدىغا كەلگەندە ئۆزىنى بىرئاز بېسىۋالدى ۋە كۆز - ياشلىرىنى سۈرتۈپ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ ئۆيىگە كىرمەكچى بولدى. لېكىن، ئۆزىنى توختىتىۋالغاندىن كېيىن ئۆيىگە كىرگۈسى كەلمەي، شىرىلداپ سۇ ئېقىۋاتقان ئېرىق بويىغا كېلىپ ئولتۇردى. «بىچارە قەيسەر،— دەپ ئويلىدى ئۇ يەنە كۆڭلى بۇزۇلۇپ، — بىزنىك ئالدىمىزدا بۇنچىلىك بولغان يەردە، ئادەتتە قانداق كۈنلەرنى كۆرىدىغاندۇر؟ ئاشۇنداق قىلىقى ۋەس ئادەم بىلەن قانداقمۇ چىقىشىپ ئۆتىدىغاندۇر؟... ئاشۇنچىلىك خورلىنىشتىن زېدىلەنگەن يۈرىكىنى مەنمۇ بەزىدە رەنجىتىپ يۈرۈپتىمەن، ھەي ئىسىت، قەيسەر!... ئاھ، قەيسەر، سىز تولىمۇ جاپالىق ياشاۋېتىپسىز، قانداقمۇ چىداۋاتقانسىز؟... توۋا، داۋۇتتەك ئادەم بىلەن قانداقمۇ سۆزلەشكىلى، ھۆزۈرلىنىپ بىللە تاماق يېگىلى، كۈلۈشۈپ ئولتۇرغىلى بولىدىغاندۇر؟» خىيالى شۇ يەرگە يېتىپ كەلگەندە زۆھرە ئۆزىنىك خىيالىدىن ئۆزى چۆچۈپ كەتتى. «مۇشۇنداق بىر قەدىرسىز ئادەم بىلەن... قەيسەر ئاشۇنچىلىك خورلىنىۋاتقان ئۆيدە...» زۆھرەنى يەنە سوغۇق تەر باستى.

قەيسەرنىڭ كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ ئورنىدا ئولتۇرۇپ قالدى. ئىككى مۇشتى چىڭ تۈگۈلدى. ئۇ ئەسلىي ئىشىكنى مۇشتلاپ، تېپىپ، يېرىپ ئاچماقچىمۇ بولدى، لېكىن نېمىشقىدۇر ئورنىدىن تۇرۇشقا ماداری يەتمىدى.

يىغىدىن سارەمنىڭ كۆزلىرى ئىششىپ كەتكەنىدى. خۇددى هويلىدىن بىرەر ژارقىرىغان ئاۋاز ئاڭلىنىپ قالسا يۈرىكى بەر-داشلىق بېرەلمەي يېرىلىپ كېتىدىغاندەك ئىككى قولى بىلەن قۇلىقىنى چىڭگىدە ئېتىۋالغانىدى. شۇنداقتىمۇ قەيسەرنىڭ ئېچە-نىشلىق ژارقىرىغان ئاۋازىنى، داۋۇتنىڭ زەھەرخەندە سۆزىنى ئاڭلىغاندەك بولۇپ، يۈرىكى سانجىپ ئاغرىدى. ئۇ بۇنچىلىك بولۇپ كېتەرىنى پەقەت ئويلىمىغانىدى. شۇ دەقىقىدە سارەم دا-ۋۇت بىلەن توي قىلغىنىغا تۇنجى قېتىم پۇشايمان قىلغاندەك هېسسىياتقا كەلدى. راست، ئۇ زادى خاتا قىلدىمۇ؟ ئۆمرىدىكى مۇشۇ بىر قەدەمنى خاتا باستىمۇ؟ قەيسەرنى چوڭ بولسۇن دېدى، بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇتار دېدى، ئىشقا يارىغۇدەك بولار دېدى، ماۋاشلىق بولسۇن دېدى... شۇلارنىڭ هەممىسى بولدى. لېكىن، قەيسەرنىڭ بۇ ئۆيدىكى تەقدىرىدە ئۆزگىرىش بولاي دېمىدى. داۋۇت يەنە بۇرۇنقىدەك ياكى داۋۇتنىڭ قەيسەردىن كۆتۈۋاتقىنى باشقا نەرسىمىكىن؟ ئۇنداقتا نېمە؟ قەيسەرچىلىك بالىلاردىن ئە-مەلىيەتتە يەنە نېمىنى كۆتۈش مۇمكىن؟ هەي، بۇ كۈنلەر قاچانمۇ ئاخىرلىشاركىن؟ مانا بۇگۈنمۇ قەيسەرنىڭ دىلى كۆتۈرۈپ قويقۇ-سىز دەرىجىدە ئازار يېدى. بىچارە بالام، ئاپاڭنى كەچۈر، ئۆز تۇرمۇشىنى دەپ سېنى مۇشۇ كۈنگە قويدى...

ئىشكنىڭ قوپال ئېچىلىشى بىلەن سارەمنىڭ ئازابلىق خە-يالى بۆلىنىدىن ئۈزۈلدى. داۋۇت قاپىقىنى تۈرگىنىچە تۇراتتى. سارەم ياشلىق كۆزلىرىنى داۋۇتقا سوغۇق تىكتى. داۋۇت بۇنى كۆرۈپ سەل ئەندىككەندەك بولدىيۇ، يەنە ئۈزەڭگىدىن چۈشكۈسى كەلمىدى.

— هېلىتىنلا ئولتۇرۇشنىڭ جېدىلىنى قىلغىنىڭ، — دېدى داۋۇت قاپاقلىرىنى تۇرۇپ، — ئىش دېگەن چېغىدا بولغىنى ياخشى. شۇنچە ياشقا كىرىپ قالغاندىكىن چوڭلارنىڭ گېپىنىڭ تېگىگە يەتسە بولمامدۇ؟ ئۆز بېشىمچىلىق قىلغانىنى كۆرسەم جۇ- دۇنۇم ئۆرلەيدىغۇ مېنىڭ...

سارەم ئۆزىنى باسالماي ئەمدىلا ئېغىز ئۆمەللىۋىدى، داۋۇت يەنە گەپ قوشتى:

— ئۆزۈمنىڭ بالىلىرى چېغىدا ئولتۇرۇشنىڭ جېدىلىنى قىلمىسا...

بۇ گەپ بىلەن سارەم بوغۇزىغا كېلىپ قالغان گەپنى يۇتۇۋەتتى.

— سارەم، سىز بۇنچىلىك ئىشقا ئۇنچىۋالا خاپا بولۇپ كەتمەڭ. نېمىلا بولسا مەن ئاتا ـ دە. قانتىق تۇتۇپ تەربىيىلىگەنىم ياخشىدۇر؟

سارەم داۋۇتقا قاراپمۇ قويماي ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئادەم دېگەندە ئۆزىگە تۇشلۇق خوي بولىدۇ. شۇ ئىشلارنى دەپ داۋۇت بىلەن ئاجرىشىپ كېتىش كېرەكمۇ؟ مۇشۇ نۇقتا سارەمنىڭ گېلىنى سىقىپ تۇراتتى، لېۋىنى چىشلەشكە مەجبۇر قىلاتتى. «سېنىڭدىن ئۆتۈنەي، قەيسەر بالام، كۆتۈرەلمىسەڭ ساڭگىلىتىۋال دېگەندەك قىلىپ هېلىتىنلا نەدىكى خىياللارنى قىلىپ يۈرمەي باشقا دوستلىرىڭغا بېقىپ ئىش قىلساڭ بولماما- دۇ؟...»

سەككىزىنچى باب

نەپرەت ۋە مۇھەببەت

بىر چاغدا قەيسەر ئاستا - ئاستا ئەسلىگە كەلدى. چىقىپ تارتىشىپ كەتكەن نېرۋىلىرى بوشاشقاندەك بولدى. ئۇ بېشىنى ئاستا كۆتۈردى: ئۇنىڭغا تۇغمەس ئەلەملەرنى ئەكېلىشكە ۋاستە بولغان بۇ ئىشىك ئەمدى گويا «ئۇچۇپ كەتكۈك بولسا ئۇچۇپ كەت» دېگەندەك چوڭ ئوچۇق تۇراتتى. قەيسەر ئىشىك ئالدىغا ئۆچمەنلىك ۋە نەپرەت بىلەن تىكىلدى. چۈنكى، بۇ ئىشىك ئالدىدا دەردۇھەسرەتنى ئېشىپ - تېشىپ تۇرغان بىر يېگانە قەلب دەپسەندە قىلىنغانىدى.

قەيسەر ئۆزىنى كاڭغا تاشلىغىنىچە ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى. ئۇ دەسلەپتە بۇگۈن ئاخشامقى ئىشقا پەقەت ئىشىنەلمىگەنىدى، داۋۇتنىڭ بۇ قەدەر پەسكەش ئادەملىكىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى. قەيسەر نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئىشىنىڭ ياخشى تەرىپىنى ئويلاپ، ئوتتۇرىدىكى سوغۇق مۇناسىۋەتنى ئىللىق بىر ھېسسىياتقا ئايلاندۇرۇش ئۈمىدىدە پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشقانلىقىغا تۇنجى قېتىم پۇشايمان قىلدى. ھەي، بالىلىق ئەقىل. ئۇ نېمىشقا نەچچە يىلدىن بۇيانقى ئىشلاردىن داۋۇتنىڭ ئەپتى - بەشىرىسىنى چوڭقۇر چۈشىنىپ يېتەلمىدى؟

ئۇ يىللار... شۇنداق، ئۇ يىللار قەيسەر نېمىلەرنى كۆرمىدى. بۇ ئائىلە ئۇنىڭغا جاھانىڭ قايسى خورلۇقلىرىنى ھېس قىلدۇرمىدى؟ ئۇ دەردلىك تۇيغۇلار ھەرگىزمۇ يوقىغىنى يوق.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب نۇر يېكتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنچى بىكى تارقىتىش

بەلكى، قەيسەرنىڭ ژۇجۇدىنىڭ ئىچكىرىسىدە تۇرىۋاتقان ھالەت تەۋرۈپتۇ.

كۈزنىڭ سوغۇق كېچىلىرى ئۇ قارانچۇق كەبى ھويلىدا تۇرغۇلۇپ ياتقىنىنى، ھەربىر ئادەتتىكى ئىش ئۇچۇنمۇ تىل-ھاقارەت ئاڭلىغىنىنى، ئىسسىق-سوغۇق، كېچە-كۈندۈز دېمەي ئۆيدىن ھەيدەلگەنلىرىنى، يېرىم كېچىلەردە يۇمران قوللىرى بىلەن ھويلا ئىشىكىنى چېكىپ ئاچتۇرالمايۋاتقىنىنى ئالدىدا بويۇن قىسىپ قالغانلىرىنى، قورقۇنچ ئىچىدە كوچىدا يالغۇز يۈرگەنلىرىنى، تاماق بەرمەي جازالىغاندا قورسىقىنىڭ دەمۇ دەم ئاچچىق كۆرۈلدىغىنىنى، قاتتىق تاياق زەربىسىدىن نازۇك بەدىنىدە قالغان ئىزلارنى، سەبىلەرگە خاس تۆكۈلگەن كۆز-ياشلىرىنىڭ ھېچقاچان نەزەرگە ئېلىنمىغىنىنى... قەيسەر قانداقمۇ ئۇنتۇيالسۇن؟ ئۇ زۇلۇملار ئۇنىڭ ھاياتلىق ئەسلىمىسىدىن قانداقمۇ ئۆچسۇن! قەيسەر ئۇنتۇمايدۇ، ئەمدى ھەرگىز ئۇنتۇمايدۇ، ئۇنتۇشقىمۇ تىرىشمايدۇ. ئۇ ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى ئېسىدە مەھكەم ساقلايدۇ.

قەيسەر شۇ كۈنلەرنى كۆزىدىن ياش تۆككەن ھالدا ئەسلەپ چىقتى. ئۇنىڭ ئەنە شۇ ئازاب-ئوقۇبەتلىرى ئىچىدە ئۇنى ھەم ئازابلىغۇچى، ھەم ھۇزۇرلاندۇرغۇچى بىر سوئال ئۇنى قاتتىق ئويغا سالاتتى. نېمىشقا ئۇز ئادەملىرى ئۇنى يەتكۈچە خورلايدۇيۇ، يات ئادەملەر شۇنچە مېھرىبان؟

قەيسەرنىڭ كۆزدە تۇتۇۋاتقىنى مەكتەپ بولۇپ، «يات ئادەملەر» دېگىنى ئوقۇتقۇچىلار ئىدى. ئۇنىڭ بۇنى يادىغا ئېلىشىدىكى سەۋەب: ئۇ كىچىك چېغىدا پەقەت ئارزۇلا قىلغان، ئەمما ئېرىشەلمىگەن مېھرىبانلىقنى ئاشۇ مۇئەللىملەردىن ئېرىشتى، ژۇجۇدى ئىللىق سېزىمگە تولدى. چىرايلىق مۇئامىلە، ئىللىق مېھىر، سىلىق سۆزنىڭ ئادەمنىڭ روھىنى ھۇزۇرلاندۇرغۇچى سېھرىي كۈچىنى ئەنە شۇلاردىن چوڭقۇر ھېس قىلدى. بۇ ئۇنىڭ

يېڭىلا تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە چىققان ۋاقىتلىرى ئىدى.

بىر يىلى تازا قاتتىق سوغۇق بولغان كۈنلەرنىڭ بىر چۈشلۈكى، قەيسەر مۇزدا تېيىلىپ يىقىلىپ، ئىشتىننىنى لاي قىلۋالغانلىقى ئۈچۈن داۋۇت ئۇنى ئاچچىقىدا ئۆيدىن قوغلاپ چىقارغاندى. قەيسەر ھەم سوغۇق، ھەم ئاچلىق دەستىدىن مەكتەپ دەرۋازىسىدا يىغلىۋېتەي - يىغلىۋېتەي دەپ تەمتىرەپ تۇرغاندا، ئابدۇللا مۇئەللىم ئۇنى ئۆيىگە ئەكىرىپ ئۇنىڭغا ئىسسىق تاماق يېگۈزگەن ۋە ئوقۇشى ئۈچۈن بىر چۆچەك كىتاب بەرگەنىدى. بۇ مۇئەللىم ئۇنىڭغا ناھايىتى ئىللىق چىراي كۆرۈنەتتى. گەپ قىلسىمۇ خۇددى قەيسەرنىڭ كۆڭلىنى ئاياۋاتقاندەك تولىمۇ يۇمشاق ۋە سىپايە سۆزلەيتتى. سىنىپتىكى پائالىيەتلەردە قەيسەرنى ئۇ ئامراق ئىشلارغا ئورۇنلاشتۇراتتى. بۇنداق چاغلاردا قەيسەر ئاجايىپ يايراپ كېتەتتى. شۇنداق بولغاچقىمۇ، ئۇنىڭ مەكتەپتىن ئايرىلغۇسى كەلمەيتتى ۋە ئابدۇللا مۇئەللىمنى ھەرۋاقىت ئەسلەپ تۇراتتى. يەنە بىر قېتىم ھاۋاگۇل مۇئەللىم ئۆيىدە ئىسسىق سۇ قىلىپ، ئۇنىڭ چىگىش بولۇپ كەتكەن چاچلىرىنى پۇراقلىق چاچ يۇيۇش سۇيۇقلۇقىنى سۈرۈپ يۇيۇپ قويغاندا قەيسەر ھۆزۈرلىنىپ كەتكەن ۋە يېنىك بولۇپ قالغانىدى. يەنە ساۋاقداشلىرى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ئويناپ كەتسە... قەيسەر بۇلارنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالالمايتتى. مانا شۇ ئىشلار قەيسەردە چۈشىنىپ بولماس سوئال پەيدا قىلغانىدى. نېمە ئۈچۈن مەكتەپتە مېھرىبان مۇھەببەت ئۇنىڭ ئۈچۈن شۇنچە ئەلۋەكىيۇ، ئائىلىدە، ئۆزى بىللە ياشاۋاتقان كىشىلەر ئىچىدە تىل ۋە تاياق ئۇنىڭدىن قانائەت تاپمايدۇ؟ يىراق - يېقىنلىق مۇناسىۋىتى بويىچە بىر - بىرىگە مۇئامىلە قىلىشقا ئادەتلەنگەن ئادەملەر ئىچىدە ياشاۋاتقان قەيسەر نېمە ئۈچۈن ئەكسىچە مۇئامىلىگە ئۇچرايدۇ؟

قەيسەر شۇنچە ئىسسىقتا بەدىنىنىڭ مۇزلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. بۇ ئۆي، بۇ ئائىلە، بۇ كىشىلەر ھەقىقەتەن سوغۇق

ئىدى. قەيسەر ئىچ - ئىچىدىن ئوقچۇپ چىقىۋاتقان ئەلىمنى بېسىش ئۈچۈن ھاراقتىن بىر ئوتلىدى ۋە ھاراقنىڭ كۆپىدۈرگۈچ ئازابىنىمۇ سەزمەستىن زۆھرەنى ئويلىدى. ئۇ بايا زۆھرەنىڭ قانداق ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىدىن خەۋەرسىز بولۇپ، ئۇنى ئەسەبىي ھالەتكە كەلتۈرگەن نەرسىمۇ شۇ ئىدى. زۆھرەنى يادىغا ئېلىشى بىلەن ئۇنىڭ خورلۇق تۈيغۇسى تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى: «زۆھرە ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق بىر يىگىتنى ياخشى كۆرۈپ قالغىنىغا پۇشايمان قىلارمۇ؟ باشقىلارنىڭ ئالدىدا يۈزى قانچىلىك چۈشكەندۇر؟ قانچىلىك خورلۇق ھېس قىلغاندۇر؟ ئەمدى ماڭا قارارمۇ؟ ئەمدى ئۇنىڭ ئاشۇ مېھرىلىك كۆيۈنۈشلىرىدىن، ماڭا ئارامىلىق بېغىشلايدىغان ئىللىق سۆزلىرىدىن ئايرىلىپ قالارمەن-مۇ؟ لېكىن... لېكىن... بىر قىز ئۈچۈن خەقنىڭ ئالدىدا ئاشۇنداق ھاقارەتلىنىش كۆتۈرۈپ يۈرگۈسىز، تۈگەتكۈسىز ئازاب ئەمەس-مۇ؟ زۆھرە، زۆھرە، بەرداشلىق بېرىڭ، مېنىڭ ھالىمنى چۈشىنىڭ، مېنى تېخىمۇ چوڭ ئازاب قاينىتىمغا تاشلاپ قويماڭ...»

قەيسەر يەنە ھاراق ئىچتى. ھاراق، ھاراق، ئەي ھاراق، سەن ئەسلىي مۇشۇنداق ۋاقىتتىكى سېھرىي كۈچۈڭ بىلەن ئىنسانلارغا يېقىپ قاپتىكەنسەن - دە. نېمىشقا ئاشۇ جانسىز، ئاچچىق سۈيۈقلۇق ئادەمنىڭ ئەڭ قەدىرلىك تۈيغۇلىرى بولغان خۇشاللىقى بىلەن قايغۇلىرىغا ئەڭ يېقىن ھەمراھتۇر؟

قەيسەر ئەمدى دوستلىرىنى ئويلىدى ۋە ئۇلارنىڭ يۈزىگە قارىغۇچىلىكىنىڭ، ئۇلارنىڭ ئالدىدا باش كۆتۈرۈپ يۈرگۈچىلىكىنىڭ قالمىغانلىقىنى، ھەرقانچە چۈشەنچە بېرىشنىڭمۇ ئورنى قالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى. شۇنداققۇ، نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ ھالقىلىق پەيتتە ئۆزىنىڭ ئۆيگە قامىلىپ قالغانلىقىنىمۇ؟ «ھەي ئىسىت، — قەيسەر ئاچچىق تولغاندى، — ئۇ ئىتقا نېمىشقىمۇ ئىشىنىپ كەتكەندىمەن... ئۆزۈمنى بىلمەپتىمەن، ئۆزۈمنى بىل-

مەپتىمەن...» قەيسەر يەنە ھاراق ئوتلىدى. بۇگۈنكى ۋە ئۆتكەنكى ئىشلارنى ئويلىغىنىچە غەزىپى ئېشىپ تاشتى: «جاھاندا ئۆگەي بالىلار ئازمۇ؟ ئەمما، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ماڭا ئوخشاش خورلىنامدىغاندۇر؟ ئۇ نېمىشقا ماڭا شۇنچىۋالا ئۆچلۈك قىلىدۇ؟ مېنىڭ ئۆگەي بالا بولۇپ قالغانلىقىم كەچۈرگىلى بولمايدىغان، ئۇنىڭ شۇنچىلىك ئۆچلۈكىنى كەلتۈرىدىغان ئېغىر گۇناھىممۇ؟ ئاپامچۇ؟ بولدى، ئەمدى ئاپامنى تىلغا ئالماي، چۈنكى، ئۇ نېمىلا بولسا بىر مېكىيانچىلىك قىلالمىدى. بىر مېكىيان چېغىدا چۈجىسىنىڭ يېنىغا بارغانلارغا قاناتلىرىنى كەڭ كېرىپ، تۆكلىرىنى تەتۈر ئۆرۈپ ھۇرپىيىدۇ. ئاپام بولسا... بوپتۇ، مەيلى ئۇمۇ ئۆگەيلىسۇن...»

قەيسەر ھاراقنى كەينى - كەينىدىن بىرنەچچە يۇتۇم ئىچتى. ئاچچىق سويۇقلۇق خۇددى ئۇنىڭ ئاچچىقى ئالدىدا تەسلىم بولغاندەك قەيسەرگە بارغانچە خۇشيېقىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ يەردە لاپچىيىپ ئولتۇرۇپ قالغان بولۇپ، تۇرقى ۋەيرانە، بىچارە ھالەتتە ئىدى. ئەمما، كۆزلىرىدىن تۇرۇپ - تۇرۇپ ۋەھشىي نۇرلار چاقناپ قالاتتى.

داۋۇت يەنە ئۇنىڭ نورماللىقىنى يوقىتىۋاتقان نېرۋىلىرىدا ياۋۇز سىياقتا نامايان بولدى. يەنە قەيسەرنىڭ بەدەنلىرى تىكەنلەشتى، مۇشتى ئەسەبىي تىترىدى. ئەنە، داۋۇت ئىككى قولىنى بىر - بىرىگە ئۇرغانچە قەيسەرنى ھاقارەتلەۋاتىدۇ، قولىنى ئۇنىڭ پېشانىسىگە تۇرتۇپ تىللاۋاتىدۇ، يوغان، سېمىز ئالىقىنىنىڭ كەينى بىلەن ئۇنىڭ يۈزىگە غالجىرلارچە ئۇرۇۋاتىدۇ، ئېغىر پۇتلىرىنى تەستە كۆتۈرۈپ ئۇنى جان - جەھلى بىلەن تېپىۋاتىدۇ. قەيسەر ھازىرمۇ ئاشۇ مۇشت - تېپىكلەرنىڭ ئازابىنى تېتىۋاتقاندەك ئازابلىق ئىڭراپ كەتتى ۋە بەدىنىدىكى تاياق ئىزلىرىنى ئاستا سىلاپ چىقتى: مانا بۇ ئاجىز پۇتلارغا تېپىك تەگكەن، يۇمران يۈزلەردىكى سۈزۈكلۈكتە تەتۈر شاپىلاقنىڭ ئىزى

قالغان، ئەمدىلا قېتىۋاتقان قوۋۇرغىلار قانتىق مۇشتەك دەستىدىن غىرىسلاپ كەتكەن... ئۇنىڭ خورلانمىغان بىرمۇ كۈنى بولمىدى. قەيسەر ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئويلىغانسېرى داۋۇتقا بولغان ئۆچمەنلىكى، غەزەپ ۋە نەپرىتى تاشتى. ئۇ ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ قولىغا پىچاق ئالدى. «بۇ دۇنيادا يا مەن، ياكى ئاشۇ نىجىس ياشىسۇن.» قەيسەر پىچاقنىڭ دەستىسىنى چىڭ تۇتتى. مانا شۇ نەرسە ئۇنىڭ بارلىق ئەلىمىنى چىقىرىپ بېرىدىغاندەك، بارلىق ئەنتىنى ئېلىپ بېرىدىغاندەك پىچاقنىڭ بىسىغا تىكىلىپ قارىدى. پىچاق بىسى چىراغ يورۇقىدا پارقىراپ تۇراتتى. پىچاق شۇنداق شىلتىلىسە، مۇشۇ ئىتتىك بىسلار بىرلا ھەرىكەتلىنىپ قىزىلغا بويالسا... قەيسەر پۇخادىن چىقىپ قالىدىغاندەك تۇيغۇ ئىلكىدە قالدى. بىردەملىكلا ئىش، ئاددىي بىر ھەرىكەت بىلەن ئادەملەر ئاسانلا مۇرادىغا يەتسە... قىزىق ئىش، نېمىشقا پىچاقتىن ئىبارەت ئادەتتىكى جانسىز تۆمۈر پارچىسى جانلىق، تەپەككۇر قىلالايدىغان ئادەمنىڭ مەقسىتىنى ھەل قىلىپ بېرىدىغان ئۇلۇغ نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدىغاندۇر؟

قەيسەر ئاخىرقى قېتىم ئېغىر تىنىۋېتىپ تۇن قاراڭغۇسىغا پۇركەنگەن ھويلىغا چىقتى. ئەمدى ئۆيگە كىرسىلا... ئۇ قەتئىي نىيەتكە كەلدى: بۇ پىچاق ئالدى بىلەن ئۆگەي ئاتىسىنى، ئاندىن ئۆزىنى... قەيسەر ئۇدۇل يېڭى ئۆينىڭ ئىشىكىگە قاراپ ماڭدى. ئىچ - ئىچىدىن «ئىككىلەنمە، چاپ، چاپ، كۆچەپ چاپ!» دېگەن سادالار كېلىۋاتقاندەك، ئىسسىق قان يۈزىگە چاچراۋاتقاندەك... قەيسەر ۋەھىمىگە چۈشۈپ قالدى. ئەمما، قولىنى ئىشكە كە ئۇزاتتى. قاتتىلىق قىلىشنىڭ نۇرغۇن مەقسەتلىك، مەقسەتسىز سەۋەبلىرى بولغىنىدەك، قاتتىلىقتىن يېنىشنىڭمۇ نۇرغۇن مەقسەتلىك، مەقسەتسىز سەۋەبلىرى بولىدۇ. شۇ دەقىقىدە ئۇ نېمىشقىدۇر، ئىختىيارسىزلا زۆھرەنى ئەسلەپ قالدى. قىزنىڭ تەبەسسۇم يېغىپ تۇرغان ئىللىق چىرايى، مېھرىبانلىقتا تولغان

كۆزلىرى ئۇنىڭ قولىدىن تۇتۇۋالدى. قەيسەر بوشاشتى، پىچاق تۇتقان قولى ئاستا ساڭگىلاپ قالدى... ئۇ كەينىگە ياندى.

قەيسەر ئۆيگە كىرىپ يوتقان - كۆرپىلىرىنى ۋە باشقا نەرسە-لەرنى يىغىشتۇرۇپ مەزمۇت قەدەملەر بىلەن هويلىغا چىقتى. ئۇ قاراڭغۇلۇققا پاتقان هويلىغا نەپرەت بىلەن قاراپ بىر پەس تۇرغاندىن كېيىن هويلىدىن چىقتى: «بارلىق خورلۇقلىرىم، سىلەرمۇ قېلىڭلار...»

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

توققۇزىنچى باب

مۇھەببەت جاراھىتى

قەيسەر شۇ كېچىدە يۈرىكى ئەلەم ۋە غەزەپ ـ نەپرەتتىن پۈچىلانغان ھالدا قۇرۇلۇش ئورنىغا قاراپ ماڭدى. ئۇ خۇددى شۇ ئۆيدىن قانچىكى يىراقلىسا ئۇ ئازابلاردىن شۇنچىكى خالاس بولىدىغاندەك تېز ماڭدى.

قۇرۇلۇشتا كۆزەتچىلىك قىلىۋاتقان ئادەم قەيسەرنىڭ بۇنچە كەچتە يوتقان ـ كۆرپىلىرىنى كۆتۈرۈپ قۇرۇلۇش ئورنىغا كەلگەنلىكىدىن ھەيران بولۇپ ئۇنىڭغا قارىدى، قەيسەر ئارتۇق سۆزلىمەي تاختايلارنى خىش ئۈستىگە تىزىپ «كارىۋات» ياسىدى. ئۇنىڭ تۇرقىدىن بىر كۆڭۈلسىزلىكنى سەزگەن كۆزەتچى سوئال ئورنىغا قەيسەرگە بىر ئورام موخورکا تۇتتى. قەيسەر تا مۇشۇ كەمگىچە بىرەر قېتىممۇ تاماکا چېكىپ باقمىغانىدى. ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىدا بەزى بالىلار دەپتەر ۋاراقلىرىنى يىرتىپ قۇرۇغان كاۋا يوپۇرماقلىرىنى ئوراپ پۈرۈلدىتىپ ئىس چىقىرىپ چېكىشنى چوڭ بىلىشەتتى. شۇنداق چاغلاردىمۇ ئۇ ئىش قەيسەرگە تولىمۇ سىرلىق ۋە چۈشىنىكسىز تۇيۇلغان. «ئادەملەر نېمە ئۈچۈن كۆيگەن نەرسىنىڭ سۈمۈرىدىغاندۇر؟» دەپ ئويلاپ تېگىگە يېتەلمىگەنىدى. مانا بىلدىكى...

قەيسەر موخورکىنى ئالدى، تولىمۇ تەسلىكتە كانايچىلاپ ئوراپ ئوت تۇتاشتۇردى ۋە كۈچەپ شورىدى. شۇ ھامان ئاچچىق ئىس ئۇنىڭ ئۆپكىسىگە يوپۇرۇلۇپ بېرىپ قېقىلدۇرۇۋەتتى.

لېكىن ئۇ يەنە چەكتى، چېكىش ئۈچۈن تىرىشتى. خۇددى ناھايىتى ياخشى بىر ئەرمەكنى تېپىۋالغاندەك ئەستايىدىللىق بە-لەن چەكتى... قەيسەر قىينىلىپ يۇرۇپ چېكىپ ئاخىرى ئۇ تاماكىنى تۈگەتتى. ئۇ كېيىن بىلدىكى، تاماكا زەھەرلىك تەسەل-لى ئىكەن.

— ئۇكام، — دېدى كۆزەتچى خېلىدىن كېيىن، — ئادەم دېگەننىڭ بېشىغا كۈرمىگىلىغان ئازاب - ئوقۇبەتلەر كېلىدىغان گەپكەن، ياشايمەن دېگىنىڭ جاپا - مۇشەققەتلەرنىڭ تەمىنى تې-تىپ باقمەن دېگىنىڭ. قېقىلىپ - سوقۇلۇپ يۇرۇپ پىشىسەن، تۈرمۈشنى چۈشىنىسەن. شۇندىلا «شۇ تارتقان جاپالىرىمنىڭ پايـ-دىلىق تەرەپلىرىمۇ بار ئىكەن» دەپ ئويلاپ قالىسەن. شۇڭا، ھەرقانچە كۆڭۈلسىزلىككە ئۇچرىغان بولساڭمۇ ئىچىڭگە ئېلىپ كەتمە، ئۆزۈڭنى تاشلىۋەتمە، يامان خىياللارنى قىلما. جاھان ساڭا باقمىسا سەن جاھانغا باق.

قەيسەر جىممىدە ئولتۇرۇپ ئاڭلىدى. كۆزەتچى ھەرقانچە ئىش بولسىمۇ ئۈمىدسىزلىككە پېتىپ ئۆزىنى نابۇت قىلىدىغان ئىشنىڭ تازا بولمايدىغان ئىش ئىكەنلىكى ئۈستىدە كۆپ سۆزلە-دى. ئەمما، قەيسەردىن گەپ كوچىلىمىدى. قەيسەر ئەمدىلىكتە خېلىلا يېنىك بولۇپ قالغانىدى. بايىدىن بېرى «قانداق چۈشەندۈ-رەرمەن؟» دەپ ئەنسىرەپ تۇرغان ئىشمۇ شۇ ئىدى. كۆزەتچى سۆزلەپ بولۇپ، قەيسەرنى ياخشىراق ئويلاپ باقسۇن، دېدىمۇ جىمىپ كەتتى. بىراق، قەيسەر ئۇنچىۋالا ئويلىغۇدەك نېمە ئىش بار: داۋۇت ئۇنى ئازراقمۇ كۆزگە ئىلمىدى، قەيسەر ئۆزىدە بالىلىق مېھرى ئويغىتالمىغان ئۆيدىن يېنىپ چىقتى شۇ. شۇ تاپىنىڭ ئۆزىدە يەنە ئويلىغۇدەك نېمە ئىش بار؟ ھەممە نەرسە ئاشكارا بولدى، ئەل - ئاغىنىلىرى ئارىسىدا ئاران ساقلاپ تۇر-غان نومۇس توسمىلىرىمۇ يار ئېلىپ كەتتى. ھەتتا، زۆھرە بىلەن ئارىسىدا گۈزەل قاشا بولۇپ تۇرغان گۈللۈك تاممۇ خازان بولدى.

قەيسەر ئۇخلىيالمىدى، ئۇنى ئۇخلاتمايۋاتقىنى نۇگىمەس خىياللار ئەمەس، بەلكى ئېنىق بولمىغان، ئەمما يۇرىكىنى چىد راپ تۇرغان ئازاب تۇپەيلى ئۇخلىيالمىدى. كۆزىنى بىر نۇقتىغا تىككەن پېتى يېتىۋەردى. قاچانلاردا ئۇخلاپ قالغانلىقىنى ئۆزىمۇ سەزمىدى.

ئەتىسى ئۇ باشلىقىنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ ئۆزىنى ياتاققا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇشنى تەلەپ قىلدى. قەيسەرنىڭ تۇرمۇشى ئوغرۇلۇق بۇرۇنلا ئاڭلىغان ۋە ئۇنىڭغا ئىزچىل ھېسداشلىق قىلىپ، قولىدىن كېلىشچە ياردەم قىلىپ كېلىۋاتقان باشلىق قەيسەرنى ئارتۇقچە چۈشەندۈرۈشتىن خالاس قىلىپ، ئىدارە قو- رۇسىدىكى بويتاقلار ياتىقىغا خەت قىلىپ بەردى.

چۈشلۈكى ئۇ نەرسە - كېرەكلىرىنى كۆتۈرۈپ ياتاققا بار- دى. ياتاق ئىككى كارىۋات قويۇلغان چاققانغىنە ئۆي ئىدى.

— بەك ياخشى بولدى، — دېدى ياتاقنىڭ كونا «ئە- گىسى» ، — كۈندە يالغۇز يېتىپ ئىچىم پۈشۈپ كېتەتتى. يالغۇز ھاراق ئىچىشمۇ مەززىسىز ئىش ئىكەن دېگىنە.

قەيسەر ئۇنىڭ قىزغىن مۇئامىلىسىدىن خۇش بولغان بولسە- مۇ، بىراق سۆزلىرىدىن بىرئاز غەلىتىلىك ھېس قىلدى.

بۇ يىگىتنىڭ ئىسمى ئابدۇراھمان بولۇپ، ئۇ سالام خەتتىن تارتىپ ئاتكرىتكىغچە «راخمان» دەپ يازسىمۇ، باشقىلار شۇنداق دەپ قويسا دەرھال نارازىلىق بىلدۈرۈپ «بىلىپ قوي، مېنىڭ ئىسمىم ئابدۇراھمان» دەپ چالۋاقاپ كېتەتتى. گەرچە قەيسەر بۇنى سەزگەن بولسىمۇ، لېكىن شۇ روھىي ھالىتى، بىسەرەمجاد- لىقى سەۋەبلىك ئۇ بۇلارغا ئانچە پەرۋا قىلىپ كەتمىدى. «ئور- نۇمدا يېتىپ، ئەتىگەن تۇرۇپ، ئۆزۈمنىڭ ئىشىنى بىلسەملا بولمىدىمۇ» دەپ ئويلىدى.

ھازىر ئۇنىڭ ئەڭ كۆپ خىيال ۋە ئەندىشە قىلىۋاتقىنى زۆھرە ئىدى. قالغان ئىشلار ئۆز يولى بىلەن ھەل بولۇپ كېتەر،

هەل بولمىسا هەل بولمىغان پېتى كېتىۋېرەر. شۇنداق بولغاچقا قەيسەر پۈتۈن بىر كۈندۈز خامۇش هالدا يۈردى. قولىمۇ تۇزۇك ئىشقا بارمىدى. ئۇستىسىمۇ ئۇنىڭ روهىي هالىتىنىڭ تازا ياخشى ئەمەسلىكىنى كۆرۈپ ئىشلارغا كۆپ بۇيرۇپ كەتمىدى. پەقەت «هە، قەيسەر، كۆزۈڭنى ئاچ. تامدىن چۈشۈپ كەتمە يەنە» دەپ قويدى. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇنىڭ قەلبى ئاللىقاچان تامدىن چۈشۈكە باشلىغانىدى.

قەيسەر كەچقۇرۇن «نېمىلا بولسا كۆز ئالدىمدا بولسۇن» دەپ باغرىغا قاراپ ماڭدى. ئۇ كۆڭلىدە بىر يامانلىقنى سېزىپ تۇرسىمۇ، ئەمما زۆھرەنىڭ قانداق هالدا ئىكەنلىكىنى، ئاخشام قانداق هالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى بىلمىگەچكە، نېمە دېيىش كېرەكلىكىنىمۇ ئويلىيالمىدى. دەمۇ دەم ئەپسىي قىسىلىپ تىت ـ تىت بولاتتى.

ئۇ مەھەللىگە يېتىپ بېرىپ بىر بالىنى كىرگۈزۈشگە، زۆھرە تەييار بولۇپ تۇرغاندەك بالا بىلەن تەڭلاپ چىقتى. قەيسەر بىرئاز تەمتىرىدى. ئۇ زۆھرەنىڭ چىرايىغا قارىدى. زۆھرە يەنە شۇ تەمكىنلىكى، تەبئىيلىكى بىلەن تۇراتتى. بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ يۈرىكى ئورنىغا چۈشكەندەك، سوقۇپ رىتىمى ئەسلىگە كەلگەندەك بولدى.

— بۇگۈن ئىشلىدىڭىزمۇ؟ — سورىدى زۆھرە ئاۋۋال ئېغىز ئېچىپ.

— هەئە، — دېدى قەيسەر ئۆزىنى بېسىپ، — سىزچۇ؟

— كىتاب كۆردۈم، خەت يازدىم، — دېدى زۆھرە. بۇرۇنقى ۋاقىت بولغان بولسا، قەيسەر يېقىنچىلىق قىلىپ «ماڭىمۇ؟» دەپ سورىغان بولاتتى. بىراق، هازىر شۇ گەپنى دېيىشكە شۇنچە تىرىشقان بولسىمۇ، تىلى هەرىكەتكە كەلمىدى. ئۆزىنى مەجبۇرلىنىۋاتقاندەك، تۇرۇش هالىتىمۇ سۈنئىيدەك بىلىندى. بۇنىڭ بىلەن قەيسەر قولىنى قانداق هالەتتە سېلىپ تۇرسىمۇ ئەپلەشمەي-

ۋاتقاندەك بىلىنىپ يەنە ھودۇقتى. نېمىدەپ ئېغىز ئېچىشنى بىلمىدى. يەنە كېلىپ شۇ تاپتا ئېغىز ئېچىشقا تېگىشلىك ئىش ئاخشامقى ئىش. ئەگە ياخشىسى بۇ ھەقتە زۆھرە ئېغىز ئاچسا ئوبدان بولاتتى. شۇنداق بولغاندا، قەيسەر بولغان ئىشنى چۈشەندۈرۈپ كېتەلمىسىمۇ، ئۇ ھەقتە كۆڭلىدىكىنى كەڭتاشا دەۋالغان بولاتتى. بىراق، ھازىر زۆھرە ئېغىز ئاچىدىغاندەك ئەمەس، پۈتىنىگە ئۇچىغا قاراپ ئولتۇرغىنى ئولتۇرغان. ئارىنى تولىمۇ ئېغىر سۈكۈت قاپلىغانىدى.

ئارىدىكى بۇ خىل جىمجىتلىققا قەيسەر چىدىيالمىدى. كېچىدىن بۇيانقى ئازاب، خورلۇق دەستىدىن چارچىغان نېرۋىلىرى زىڭىلداپ كەتتى، قۇرۇقدىلىپ كېتىۋاتقان روھىي دۇنياسى ئەزەلدىن بىر نەرسىنى ئويلاپ باقمىغاندەك ھالەتكە كېلىپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن سۆزلەشكە تاقەتسىزلىنىپ كەتتى.

— زۆھرە، ئېچىمدىكىنى دېمىسەم چىدىيالمىغۇدەكمەن...

— توختاڭ، — زۆھرە ئورنىدىن تۇردى، — سىزگە بېرىدىغان بىر نەرسە بار. شۇنى ئالغاندىن كېيىن سۆزلەڭ.

زۆھرە شۇنداق دەپ ئۆيگە قاراپ ماڭدى. قەيسەر چۈشىنىكسىز ھېسسىيات ئىلكىدە ئولتۇرۇپ قالدى. بىرئازدىن كېيىن غۇۋا ئاي يورۇقىدا بىر گەۋدە قەيسەر تەرەپكە كېلىشكە باشلىدى. ئەمما، ئۇ زۆھرە ئەمەس ئىدى.

— سىز قەيسەر ئاكامۇ؟ — سورىدى قىز.

— ھەئە، — دېدى قەيسەر ھەيران بولۇپ.

— زۆھرە ئاچام بۇ خەتنى بېرىپ قوي دېگەن.

— زۆھرە، زۆھرە ئۆزى قېنى؟ — قەيسەر ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. بىراق، قىز جاۋاب بەرمەستىن كېتىپ قالدى. قەيسەر خەتنى تۇنۇقىنچە تۇرۇپلا قالدى. ئۇ قورقۇپ كېلىۋاتقان كۆڭۈلسىزلىك يېتىپ كەلدىمۇ نېمە؟ قەيسەر خەتنى چىڭ سىقىمىدىغىنىچە دوقمۇشتىكى دۇكانغا يۈگۈرۈپ باردى ۋە دېرىزىدىكى يورۇقلۇققا خەتنى تۇتتى.

«قەيسەر: بۇگۈن بىر كۈن قاتتىق ئويلىنىپ بۇ خەتنى يېزىش قارارىغا كەلدىم. ئاخشامقى ئىشنى دېمىسەممۇ بەلىپ يەتكەنسىز. قىسقىسى، مەن دوستلار ئالدىدا شەرمەندە بولدۇم (گەرچە دوستلىرىم ئۈنداق ئىپادىدە بولمىغان بولسىمۇ، مەن ھازىرغىچە شۇنداق ئويلاۋاتىمەن). كېچىچە يىغلاپ چىقتىم... ئەمما بولىدىغان ئىش بولدى.

سىزگە ئايان، مەن سىزنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرگەن. بىراق، ھازىر مەن كەسكىن قارارغا كېلىپ بولدۇم: بىز ئايرىلىپ كېتەيلى. بۇ قارارىم ھەرگىزمۇ سىزنىڭ ئۆگەي بالا بولغىنىڭىزدىن، پۈلىڭىزنىڭ يوقلۇقىدىن، دوستلىرىمىز بىلەن تەڭ ماڭالمايدىغانلىقىڭىزدىن، قۇرۇلۇش ئىشچىسى بولغانلىقىڭىزدىن ئەمەس. بەلكى، سىزنىڭ ئۇ ئائىلىدە ھېچبىر ئىززەت ـ ھۆرمىتىڭىزنىڭ يوقلۇقىدىن. مەن يا ئاتىغا، يا ئاپىغا ئۆگەي نۇرغۇنلىغان بالىلارنى كۆرگەن. ئەمما، ئۇلار ھەرقانچە ئۆگەيلەنسىمۇ، ئۆزلىرىگە تۇشلۇق ئەركىنلىكى، ئىززىتى، ھۆرمىتى بار ئىدى. بىراق...، مەن قورقتۇم، قەيسەر، كېيىنكى تۇرمۇشىمىزدىن بەك قورقتۇم. ئۇلار ھېچقانچە ئىززىتىنى قىلمايدىغان بالىسىنىڭ ئايالىنى قانچىلىك ھۆرمەت قىلار؟ قانچىلىك كۆڭلىنى ئىزدەر؟ كېلىن قاتارىدا كۆرەرمۇ؟... قەيسەر، مەن شۇلارنى ئويلاپ قورقتۇم. ياخشى كۆرۈش بەدىلىگە، ئادەمگە خاس مۇئامىلىدىن مەھرۇم قېلىشنى خالىمىدىم. توغرا، مەن شۇ تاپتا مۇھەببەت ئەھلىگە مۇناسىپ كەلمەيدىغان ۋىجدانسىزلىق قىلىۋاتقاندىمەن. ھالبۇكى، مېنىڭ قارىشىمچە، ئادەم دېگەن ھەم مۇھەببەتكە ئېرىشىشى، ھەم كىشىلىك تۇرمۇشتا بىر كىشىلىك قەدىر ـ قىممەتكە، ھۆرمەتكە سازاۋەر بولۇشى كېرەك. ئاتا ـ ئانا بولسا بۇ نۇقتىدا ھەممىنىڭ كۆزىدە تۇرىدۇ.

خەير، قەيسەر، سالامەت بولساق، ئالىلا پاناھىدا ساقلىسا يەنە ئاتمىش - يەتمىش يىل ياشارمىز. بۇ ئۇرۇن داۋالىلاردىن مەغرۇرانە ئۆتىشىڭىزنى تىلەيمەن.

مۇشۇ قۇرلار بىلەن خەتنى ئاخىرلاشتۇرماقچىدىم. لېكىن، راستىنى ئېيتسام، سىزگە پەقەت چىدىمايۋاتىمەن. شۇڭا، شۇڭا... ئاخىرقى ئۆتۈنۈشۈم: ئالدى بىلەن مۇستەقىل ھايات كەچۈرەلىگۈدەك ھالەتكە كەلگۈچە پىشىپ باقايلى. يەنىلا سىزنى سېغىنىپ: زۆھرە.»

قەيسەر خەتنى ئاستا پۈكلىدى، كەينىگە بۇرۇلدى. قاراڭغۇلۇق قوينىدا غىل - پال كۆرۈنۈپ تۇرغان مەھەللىگە تىكىلدى. يات يول، يات مەھەللە، يات قاراڭغۇلۇق. سوغۇق يول، سوغۇق مەھەللە، سوغۇق قاراڭغۇلۇق.

كىشىلەر تۇرمۇشقا ئەقىل بىلەن مۇئامىلە قىلىپ مۇرەككەپ ھېسابلايدۇ. ئەمەلىيەتتە، تۇرمۇشقا - شەيئىلەرگە ھېسسىيات بىلەن مۇئامىلە قىلىنغاچقا تۇرمۇش قىزىق ۋە مۇرەككەپ: قاراڭغۇلۇق ئاشىق - مەشۇقلارنىڭ گۈزەل ئارزۇسى ۋە ئۈمىلى. ھالبۇكى، قاراڭغۇلۇق ئادەتتە، كىشىلەرگە نۇرغۇن ئاۋارىچىلىقلارنى ئەكېلىدۇ. ئۈمال تاپقان چاغدا، كىشىلەر ئايرىم - ئايرىم ياشىسىمۇ، گويا بىر - بىرىنىڭ باغرىدا تۇرغاندەك سېزىنىدۇ. «ئايرىلدۇق» دېگەن بىر گەپ بىلەن، ئوخشاشلا ئايرىم - ئايرىم تۇرغان بولسىمۇ مەھرۇملۇق تۇيغۇسىغا چۆمۈلىدۇ، راستىنىلا ئايرىم ھېس قىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە، ئوخشاشلا ئادەم، ئوخشاشلا ئايرىم تۇرمۇش... ۋەھالەنكى، ھېسسىيات بولسا ئوخشاشمايدۇ.

قەيسەرمۇ تۇنجى قېتىم قاراڭغۇلۇقتىن (ياشلىققا قەدەم قويغاندىن بۇيان) بىزار بولدى. ئۇ يولدىن ئۆتۈۋاتقان كىشىلەرنىڭ چىرايىنى كۆرۈشنى، ھەممىسىنى ئۆزىگە قارىتىپ بولۇشىغا ۋار-

قىراشنى ئويلاپ قالدى. ئەمما، بۇ قاراڭغۇلۇق بايا زۆھرە چىراي ئىپادىسىنى يوشۇرۇپ قالغاندەك، قەيسەر بىلىشكە تېگىشلىك نەرسىلەرنى يوشۇرۇپ قالدى. ئەكسىچە، بولسا قەيسەر باشقىلارغا بىلدۈرمەكچى بولغان نەرسىنىمۇ يوشۇرۇپ قالدى. بۇ قاراڭغۇ-لۇق ھەقىقەتەن قەيسەرنىڭ دېمىنى سىقتى، ئىچىنى بەك پۇشۇرۇۋەتتى.

قەيسەر قەبرىستانلىق ئالدىغا كېلىپ تۇردى. بۇ قەبرىلەر-نىڭ ئىچىگە نۇرغۇنلىغان جەسەتلەر كۆمۈلگەن، ئۇلار ئادەملەر-نىڭ قەلبىدە ھەرخىل رەۋىشتە ياشايدۇ. گەرچە ئۇلارنىڭ بەزىلە-رى چىرىپ پۈتۈنلەي توپىغا قوشۇلۇپ كەتكەن بولسىمۇ، ھامان مەلۇم قەلبىلەردە بېجىرىم ھالدا ياشاپ قالىدۇ. مۇھەببەتمۇ شۇ-نىڭغا ئوخشاشمۇ؟ مۇھەببەت — بىر ئادەمنى نىشان قىلغان مۇ-ھەببەت بىر قەلبتە گۈمران بولغان بىلەن، ئۇ مۇھەببەت يەنە بىر قەلبتە سەلتەنەت سۈرىدۇ. ئۇنداقتا، ئاشۇ مۇھەببەتنى قەل-بىدە ساقلاپ يۈرگۈچى زادى قانچىلىك ئىمتىياز پەيدا قىلالايدۇ؟ چۈنكى، قارشى تەرەپكە نىسبەتەن ئۇنداق مۇھەببەت كېرەك بول-مىغاندا، ھەتتا ئۇ ئادەم ئۇنداق مۇھەببەتنىڭ ھېلىھەم يەنە بىر قەلبتە مەۋجۇتلۇقىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ كېتىشىمۇ مۇمكىن. بۇ ھالدا بۇ مۇھەببەتنى قەلبتە ساقلاپ يۈرۈشنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ چۈنكى، راستىنى ئېيتقاندا بۇ ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بېرىش ۋە گوللاشلىغۇ، خالاس. قەيسەر ئەندىكىپ كەتتى. بۇ ساپ مۇھەب-بەت كېيىنچە مۇشۇنداق تەقدىرگە دۇچار بولارمۇ؟ مەرھۇملىرى-نىغۇ كىشىلەر ئەسلەيدىكەن. ئەمما، نېمىشقا كىشىلەر ئۆزلىرى «مەرھۇم» قىلغان مۇھەببەتنى ئەسلىمەيدىغاندۇر؟

قەيسەر قەبرىستانلىققا قاراپ چىداپ تۇرالمىدى. بۇ قەبرىس-تانلىق بەئەينى ئۆزىنىڭ سۆيگۈ قەبرىستانلىقى بولۇپ قالىدىغان-دەك يۈرىكى تارتىشىپ بۇ يەردىن تېزلا كېتىپ قالدى.

قەيسەرنىڭ قارىسى يىتكەندىن كېيىن زۆھرە كەينىگە بۇرۇلدى، لېكىن قەدىمى ئېغىر ئىدى. قەدىمىلا ئەمەس يۈرىكىمۇ ئېغىرلاپ كەتكەندەك بولدى. «خاتا قىلدىممۇ - يە؟» ئۇ ئارىسالىدى بولۇپ تۇرۇپ قالدى، كۆزى نەملەندى، قەدىمى قەيسەر كەتكەن تەرەپكە ئەگىدىيۇ، زۆھرە يەنە ئۆزىنى تۇتۇۋالدى: «ياق، ياق. مەن يىراقنى ئويلاي، ئۆيدىكىلەرنى ئويلاي. قەيسەرنىڭ قانداق ئادەملىكى ھامىنى بىلىنمەي قالمايدۇ. ئاتا - ئانام مەھەللىدە يۈزىنى قانداق كۆتۈرۈپ يۈرىدۇ؟ مەن ئۇ ئائىلىدە قانداق ھالدا ياشايمەن؟ ئۇ ئائىلىدىكىلەر مېنى قانداق ئادەم قاتارىدا كۆرىدۇ؟ ناۋادا قەيسەرگە ئوخشاش مۇئامىلىگە دۇچ كەلسەم قانداق ھالغا چۈشۈپ قالارمەن؟... ياق...» زۆھرە جايىدا تۇرۇپ قالدى، ئىككىلىنىدى. «ياق، ياق. مېنىڭ ئۇنداق ياشىغۇم يوق.» زۆھرە لېۋىنى چىڭ چىشلىگىنىچە قەدەملىرىنى تەستە يۆتكەپ ئۆيى تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

ياتاقتا راھمان مەست بولۇپ ئۇخلاپ قالغانىدى. قەيسەر بۇرۇن ئۇنىڭ ھاراقتىن باشقىغا قىزىقمايدىغانلىقىنى قاراپ ئىچىدە مەسخىرە قىلغانىدى. ئەجەبا، راھمان مۇھەببەتنىڭ مۇشۇنداق ئازابىنى ئالدىنئالا بىلىپ قالغانمىدۇر؟ قەيسەر ئازاب ئىچىدە تولغاندى. ئاخىرى ئۆزىنى تولىمۇ تۆۋەن چاغلىدى: «توغرا، مەن دېگەن ئاشۇنداق ئۆگەي بالا تۇرسام، تۇزۇك خىزمەتىممۇ يوق...»

شۇنىڭدىن كېيىن قەيسەر تولىمۇ جىمغۇرلىشىپ كەتتى. كۈن بويى پەرىشان يۈرىدىغان بولدى. گەرچە ماڭاشى قولىغا تولۇق قالغان بولسىمۇ لېكىن كۆڭلى ئارامسىز ئىدى.

ئونىنچى باب

كۆلپەت ئۈستىگە كۆلپەت

پاك مۇھەببەت ۋىسالىنىڭ سەۋەبى بولالمايدۇ. ئەمما، نېمىشقا ئايرىلىشنىڭ شۇنچە كۆپ سەۋەبلىرى بولىدىغاندۇر؟ يەنە كېلىپ بەزى سەۋەبلەر مۇھەببەتنىڭ مۇقەددەسلىكىنىڭ ئەكسىچە، شۇنچە رەزىل ۋە رەھىمسىزلەرچە. ئەي، ئىنسانلار، سىلەر ئالدى - كەينىڭلەرگە ئەمەس، ئىككى يېنىڭلارغىمۇ قاراپ قويۇڭلار.

قەيسەر بۇ تەقدىرگە تەن بېرىپ، زۆھرەنى ئويلىماسلىققا تىرىشىپ بىرنەچچە كۈننى ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، ئاخىرى تاقەت قىلالمىدى. ئۆزىنى ئالداپ ئۆتۈۋېرىشنىڭ ئازابىغا چىدىمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يوتقان - كۆرپىلىرىنىڭ ئاستىغا تىقىۋەتكەن نەرسىنى ئېلىشقا مەجبۇر بولدى. بۇ — زۆھرەنىڭ بەش سۈرىتىنىڭ رەڭلىك رەسىمى ئىدى. قەيسەر رەسىمگە ئۇزۇندىن - ئۇزۇن قارىدى. رەسىمدىكى كۆزلەر ئۇنىڭغا مۇھەببەتلىك تىكىلىپ تۇراتتى، قۇندۇز چاچلىرى، ئالۇچىدەك لەۋلىرى تەشنالىقتىن ئۇياڭغاندەك يىمىلىنىپ تۇراتتى. ئەمما، ھازىرقى رېئاللىقتىكى نەرسىلەرچۇ؟ ھەتتا، قەيسەرنىڭ ئۇ چاچلارنىڭ ئۇزۇلگەن قىسمىنىمۇ بارمىقىغا ھاياجان بىلەن يۆگىگۈدەك سالاھىيىتى يوق.

قەيسەر بۇنىڭدىن ئاچچىق تولغىنىپ كەتتى. بەزىدە گۈزەل ئەسلىمىلەرگە چۆمۈلۈشمۇ مۇشۇنداق ئازاب ئىكەن. قەيسەر

www.uyghurkitap.com

رەسىمگە سىنچىلاپ تىكىلگىنىچە، رەسىمنى ئىختىيارسىز لەۋلە-
رىگە ئەكەلدى. خۇددى... خۇددى زۆھرەنىڭ تونۇش شېرىن
ھىدلىرى كەلگەندەك بولۇپ... قەيسەرنىڭ لەۋلىرى تىترىدى.
ئەمما، رەسىم بىلەن ئۇنىڭ لەۋلىرى ئوتتۇرىسىدا بىر پارچە مۇز
ئۈيۈپ قالغاندەك ئەندىكسىپ توختاپ قالدى. ۋۇجۇدى مۇزلىغاند-
ەك بولدى. ئەمەلىيەتتىمۇ ئۇنىڭ قەلبىدە سوغۇق ھاۋا ھۆۋلاپ
تۇراتتى. ئاھ، مۇھەببەتنىڭ كۈلپىتى نېمىدېگەن يامان ـ ھە؟

ئىشىكنىڭ ئېچىلىشى قەيسەرنى ئازابلىق خىياللار قوينىدىن
تارتىپ چىقاردى.

راھمان قولىدا بىر بوتۇلكا ھاراق ۋە بىر كىلوگرامدەك
زاسۇي كۆتۈرۈپ كىردى. ئۇ قەيسەرگە قاراپ: «ھەي، دەردى
بار بالا» دەپ قويۇپ شىرە يېنىغا باردى. ئۇ قولىدىكى نەرسىلەر-
نى شىرە ئۈستىگە قويۇپ، كۆرۈشكىلارغا قاياناق سۇ قۇيدى.
ئاندىن كارىۋىتىنىڭ بېشىدىكى تومپۇچكىغا دۇم كۆمتۈرۈپ قوي-
غان كىچىك ئىستاكاننى ئېلىپ يۇيۇۋەتكەندىن كېيىن شىرە يېنە-
غا كېلىپ مەھكەم جايلاشتى. قەيسەر ئۇنىڭ كۇندە ھاراق ئىچە-
دىغان ئادىتىگە كۆنۈك بولغاچقا، ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماي ئولتۇر-
دى. راھمان ئىستاكانغا ھاراق قۇيۇپ ئاغزىغا ئېلىپ بارديۇ،
توختاپ قالدى.

— ئۇلپەت بولمامسەن؟ — دېدى ئۇ قەيسەرگە، — كەل،
سىردىشالمىساقمۇ، گۇڭۇر ـ مۇڭۇر ئولتۇرمىز.

قەيسەر پەرىشان ھالدا بېشىنى چايقاپ قويدى. راھمان قولـ-
دىكى ھاراقنى ئىچىۋەتتى. قەيسەرمۇ ئۆز خىيالى بىلەن ئولتۇرۇ-
ۋەردى. راھمان بىرنەچچە رومكا ئىچكەندىن كېيىن يەنە قەيسەرنى
دوست تارتتى.

— قەيسەر، ئۇنداق ئاھ چېكىپ ئولتۇرغانىنىڭ پايدىسى
يوق، — دېدى راھمان، — سېنىڭ «ئاھ»لىرىڭنى بەربىر ئۇ
ئاڭلىمايدۇ، كېلىپ بۇ بىچارە ھالىڭنىمۇ كۆرمەيدۇ. «ئازابىم

غايىبتىن يۈرىكىگە تەسىر قىلىدۇ» دەپمۇ ئويلىما. بۇنداق قىلساڭ، ئۆزۈڭنى قىيناشتىن باشقا نەتىجە چىقمايدۇ. ماڭا باشقىچە قارىما، مەن سېنىڭ دەردىڭنى بىلىمەن. بەزى كېچىلىرى «زۆھرە» دەپ جۆيلۈيسەن. شۇنداق جاھان بۇ. قىزلاردىن ئاسانلىقچە ۋاپا كەلمەيدۇ. «ئىت ۋاپا، خوتۇن جاپا» دېگەننى ئاڭلىمىغانمىدىڭ. مانا قارا، قىزدىن ھاراق ياخشى. ساڭا ھەرگىز يۈرسىزلىك قىلمايدۇ. قاچانلا ئىچسەڭ سېنى ئوخشاشلا خۇش كەيپ قىلىدۇ، كېيلە... دەردنى باسىدۇ.

قەيسەر راھمانغا ھەقىقەتەن ھەيران قالدى. ئەتىدىن كەچكىچە ھاراق پۇراپ تۇرىدىغان بۇ ئىغىزدىن ئۇنداق گەپلەرنىڭ چىقىشىنى ھەرگىز كۈتمىگەنىدى. قەيسەر «بۇگۈن راھمانغا نېمە بولغاندۇر!» دېگەندەك قىلىپ راھمانغا ھەيرانلىق بىلەن بىر ھازا قارىۋەتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ قىزلار ھەققىدىكى گېپىگە رەددىيە بەرمەكچى بولدىيۇ، يەنە يالتىيىپ شىرە تۇڭگە كەلدى. راھمان دېمىسىمۇ، قەيسەر نەچچە قېتىم ھاراقنىڭ «تەسىللى» سىگە ئېرىشكەن. پەقەت ئۇنىڭ ھاراق ئىچىپلا ۋاقىت ئۆتكۈزگۈسى يوق.

— بەللى، قەيسەر، — دېدى راھمان بىر رومكا ھاراق قۇيۇپ، — بىر ياتاقتا — بىر ئۆيدە تۇرىمىزىۋ، بۇنچىلىك ئۇلپەتچىلىك قىلىشالمىساق قانداق بولىدۇ. خوشە...

قەيسەر ئىچىۋەتتى. ئۇلار «ياتاقداشلىق مېھرى» ئۈستىدە سۆزلەشكەچ بىرنەچچە رومكىدىن ئىچىشتى.

— راھمان، — دېدى قەيسەر ئىچىدىكىنى يوشۇرالماي.

— ئابدۇراھمان دە...

— ئابدۇراھمان، سەنمۇ مۇھەببەتلەشكەنمۇ؟

— قويە مۇھەببەتلىشىش دېگەننى. قىز ـ يىگىت بىللە يۈرۈپ، ئۆي تۇتالايدىغان ـ تۇتالمايدىغانلىقىنى كېلىشىدىغان ئىش ئىكەنغۇ شۇ. بىر مەسلىھەت دېسەڭمۇ بولىدۇ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىنبىر ساتىش بېكى تورىسى

«تازا غەلىتە ئاداش ئىكەنغۇ، بۇنداق ئادەملەردە مۇھەببەت-لىك ھېسسىيات نېمە ئىش قىلسۇن، — دەپ ئويلىدى قەيسەر، — شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭ بىلەن بۇ ھەقتە سۆزلەشكەنىڭ نېمە پايدىسى···»

— ھەي، — دېدى راھمان ئېغىر خۇرسىنىپ، — تاھىر-زۆھرە قاتارلىق مۇھەببەت پىرلىرى ۋىسالىغا يېتەلمىگەچكە، بىزمۇ مۇشۇنداق ھاراق ئىچىپ دەردىمىزنى يالغان ئۇنتۇپ يۈرە-دىغاندىمىز؟

بۇ گەپ قەيسەرنىڭ يۈرىكىگە ۋاششىدە تەگدى. ھەي، مۇھەببەت، ھەي، مۇھەببەت، ھەر يۈرەكتە بايرىقىڭ ئۆزگىچە لەپىلدەر···

— بولدى، بۇ گەپلەر قالسۇن، — دېدى راھمان، — كېلە، بىر رومكىدىن كۆتۈرۈۋېتىپ، ناخشا ئېيتىمىز.

«ناخشا؟ — قەيسەر ئەجەبلەندى، — مەنغۇ ناخشا ئېيتالماي-مەن. بۇ راھمان نەدىمۇ···»

— ھە، باشلايلى، — دېدى راھمان، — ناخشا دېگەننى كىملا ئېيتسا بولۇۋېرىدۇ. بىز سەھنىگە چىقىپ ناخشا ئېيتماي-مىز. ئۆز-ئۆزىمىزگە ئېيتىپ بېرىمىز. ئۆز-ئۆزىمىزگە··· ھە:

ئالما ئاتسام دەريانا شېرىن جان، جانىما،
لەيلىۋېلىپ چۆكمەيدۇ شېرىن جان، جانىما.
سەن يارىنىڭ ئوتلىرى شېرىن جان، جانىما،
بۇ يۈرەكتىن ئۆچمەيدۇ شېرىن جان، جانىما.

قەيسەر ھاڭۇېقىپ تۇرۇپلا قالدى. راھماننىڭ ئۆزىنى بۇ قەدەر ئەركىن قويۇۋېتىپ، ئۆزىنى خۇشال قىلىشى قەيسەرگە كۈچلۈك تەسىر قىلدى. ئادەملەرنى چۈشەنمەك ھەقىقەتەن تەس. خىلىلا تەڭشىلىپ قالغان قەيسەر بۇنىڭدىن ھاياجانلىنىپ ئورنى-دىن تۇردى.

— نه... نەگە؟

— يەنە بىر... يەنە بىر بوتۇلكا...

— ھاراقكەشمۇ... بىز؟ ئەمدى مۇشۇ ھاراقنىڭ پەيزى ... پەيزى بىلەن خيالىنىڭ ھۇزۇرىنى سۈر... سۈرىمىز.

قەيسەر تېخىمۇ ھەيران قالدى. بۇ راھماننىڭ مۇنداق يەرلەرىمۇ بار ئىكەن ـ ھە!

راھمان بىر تال موخوركا ئورۇنالغاندىن كېيىن كارىۋىتىغا چىقىپ ياتتى. قەيسەرمۇ ئۆزىنى كارىۋىتىغا تاشلىدى. زۆھرە يادىغا كېلىۋىدى، يۈرىكى ئېچىشقاندەك بولدىيۇ، «بولدى، ئەمەدى كۆڭلۈم خالىغانىنى قىلىپ ئۆزۈمنى خۇشال تۇتمەن» دەپ ئويلاپ باشقا نەرسىلەرنى خيال قىلىشقا تىرىشتى. بىراق، خيالىغا ئائىلىسى كېلىۋالدى. ئۇلارمۇ قەيسەردىن قۇتۇلغىنىغا خۇش بولغاندەك، بىر ئايغا يېقىن ۋاقىتتىن بۇيان ئۇنىڭ ئىزدەك ـ سورىقىنى قىلىپ قويمىدى. بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ يىغلىغۇسى كەلدى. زۆھرەدىن ئايرىلغاندىمۇ نەملەشمىگەن بۇ كۆزلەرگە لۆمىدە ياش كەلدى. گەرچە بۇ غەزەپ يېشى بولمىسىمۇ... شۇ تاپتا قەيسەر ئائىلىسىنى سېغىنىۋاتقانلىقىنى ياكى ئۇلارنى نەپرەت بىلەن ئەسلەۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى. «بوپتۇلا، ئۇلار قاچان مېنى ئۆز ئوغلىدەك كۆرگۈچە مۇشۇنداق ياشاپ باقاي.» قەيسەرنىڭ كۆزلىرىدىكى ياش غايىب بولدى.

شۇ ئىش بولۇپ، ئۇچ كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، ياتاقتا موخوركا چېكىپ ئولتۇرغان راھماننى ئىشكىنىڭ جالاقلاپ ئېچىلىشى چۆچۈتۈۋەتتى. راھمان قەيسەرنىڭ قولىدىكى بىر بوتۇلكا ھاراق ۋە پىشىق گۆشنى كۆرۈپ ھەيران قالدى.

— كېلە، راھمان...

— قەيسەر، ئابدۇراھمان دە.

— كېلە، ئابدۇراھمان، دەردىنى باسمىز.

— ياخشى! دەردى بارلار ئىچسە خۇشاللىق تاپىدۇ، دەردى يوقلار ئىچسە خاپىلىق تاپىدۇ.

ئۇلار سۆزلىشىپ ئولتۇرۇپ بىر بوتۇلكا ھاراقنى ئىچىۋېتىشتى. ئاخىرىدا قەيسەرنىڭ «يەنە ئىچىشىمىز» دەپ تۇرۇۋېلىشى بىلەن يەنە بىر يۈز ئەللىك گرامدىن پارچە ھاراق ئىچىشتى. ھەتتا قەيسەر راھمانغا قوشۇلۇپ ناخشىمۇ ئېيتتى.

بۇگۈن قەيسەر ئىشتىن چۈشۈپ شەھەر مەركىزىدىكى چوڭ ماگىزىن ئالدىدا زۆھرەنى كۆرۈپ قالدى. ئەمما، زۆھرە يالغۇز ئەمەس ئىدى. ئۇ يېنىدىكى يىگىت بىلەن قىزغىن پاراڭلاشقىنىچە ماگىزىنغا كىرىپ كەتتى. بۇنى كۆرۈپ كۆڭلى بىئارام بولۇپ كەتكەن قەيسەر ئىشىك تۈۋىگە كېلىپ ماراپ باقتى. زۆھرە تاللاپ يۈرۈپ بىر قولياغلىق سېتىۋالدى. ھېلىقى يىگىت زۆھرەنىڭ ئۇنىمىغىنىغا ئۇنىماي پۇلىنى تۆلىۋەتتى. بۇنى كۆرگەن قەيسەر لاسسىدە بوشىشىپ كەتتى. خۇددى بىرى ئىچىدىكى ئەڭ ئاخىرقى بىر پارچە ئىللىقلىقىنىمۇ تارتىپ چىقىرىۋالغاندەك ۋۇجۇدى مۇزلاپ كەتتى. بۇنىڭ بىلەن قەيسەر ئۇ يەردە تۇرۇۋېرىشكە چىداشلىق بېرەلمىدى. ئەمەلىيەتتە، زۆھرەمۇ ئۇنى كۆرگەندى. زۆھرەنىڭ بېرىپ گەپ قىلغۇسى، ئەھۋالىنى سورىغۇسى، يۈرىكىنىڭ تېگىدىكى سىرلىرىنى، تەلپۈنۈشىنى ئېيتقۇسى كەلدى. بىراق... زۆھرە ئۆزىنى بېسىشقا تىرىشتى. بۇ خىيالى بىلەن يېنىدىكى يىگىتكە يۈز كېلەلمەيدىغان ئىش قىلىۋاتقاندەك ھېس قىلدى. شۇنىڭ بىلەن قانداق رەڭدىكسىنى ئېلىشنىمۇ كۆڭلىگە پۈكۈپ كەلگەن زۆھرەنىڭ بىر تال ياغلىقنى تاللىمىقىمۇ تەسكە چۈشتى. ياغلىقنى ئېلىپ بولغان زۆھرە قەيسەرنىڭ كەتكىنىنى كۆرۈپ يېنىك تىنىپ، ئىچىنى مەھرۇملۇق تۇيغۇسى ئىگىلىۋالدى. ماگىزىنغا كىرگەندىكى خۇشاللىقلىرىمۇ توزۇپ كەتتى. «مېنى كەچۈرۈڭ، قەيسەر. مېنىڭ ئۇنداق قىلغۇم

يوق ئىدى» بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئۆزىگە پىچىرلىدى زۆھرە.

قەيسەر تولىمۇ سولغۇن هالدا ياتاققا قايتتى. بايىقى كۆرۈ-نۈشنى قانداقمۇ ئۇنتۇغىلى بولسۇن؟ هاراق، توغرا، هاراق! راهمان، بارمۇ سەن؟ ئېيت ناخشاڭنى!

ئايرىلغانغا ئۆلمەيمەن،
ئەقىدەمگە يىغلايمەن.

قەيسەر يۈزىنى ياستۇققا چىڭ بېسىپ ۋۇجۇدىدا دەۋرەپ تۇرغان ئەلەمنى بېسىشقا تىرىشتى. ئاندىن قولىنى ئېھتىيات بىلەن ياستۇقىنىڭ ئاستىغا تىقىپ زۆھرەنىڭ رەسىمىنى سىلىدى، ئەمما چىقىرىپ كۆرۈشكە جۈرئەت قىلالمىدى. ئۇنتۇماق تېمىدې-گەن قىيىن ـ هە! كۆڭۈلمۇ يانچۇققا ئوخشاشلا بولسا، بىر نەرسىنى سالغىمىز كەلگەندە سېلىپ، ئېلىۋەتكىمىز كەلگەندە ئېلىۋەتسەك. ياق، ياق، ئۇنداق بولۇپ قالسا... ئۇنداق بولسا هېسسىياتنىڭ نېمە مەنىسى؟ خۇش پۇراق گۈپۈلدەپ تۇرغان گۈللەر بىلەن بىللە قۇرۇغان گۈللەرنىڭ پەرقى نەدە؟ نېرىقى كارىۋاتتا ئوتى كۆيۈپ تۇرغان موخوركىسىنى چەكمەي قولىنى ساڭگىلىتىپ يېتىپ جىمىپ كەتكەن راهمان تۇيۇقسىز ناخشا باشلاپ قالدى:

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇغمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

مەزمۇنى نېمىدېگەن چوڭقۇر، مۇڭى نېمىدېگەن ئېغىر ناخشا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئىنتېرنېت بېكىتى نادىرسى

بۇ؟ بۇ ناخشا قەيسەرگە قاتتىق تەسىر قىلدى. قەيسەر «سايدا تۇغمەن چۆرگىلەر، كۆزدىن ئاققان ياشىغا» دېگەن مىسرالارنى پىچىرلاپ باغرى ئېزىلىپ كەتتى. ھاياتنىڭ دەردۇ بالالىرى، ئەلەم ـ ھەسرەتلىرى ھەققىدە كۆپ ئىكەن. قەيسەر يەنە ئىختىيارسىزلا ئۆزىنىڭ خورلانغان كۈنلىرىنى، كۆڭلى يېمىرىلگەن، قەلبى ئۆرتەنگەن ۋاقىتلارنى، باللىق روھىي دۇنياسىغا دەھشەتلىك زەربە بولغان ھاقارەتلەرنى، مۇھەببەت تەرىپىدىنمۇ ئۆگەيلەنگەن ھېلىقى كېچىنى ئەسلىدى. بۇ ناخشا نېمىدېگەن چىن ۋە رېئال ـ ھە. «ھەي، راھمان، ھەي راھمان، سەندىكى قانداق كۆڭۈل ـ ھە؟ بىر قارىسا شۇنداق سۇزۇك، بىر قارىسا ئۇزۇك ـ ئۇزۇك. بىردە چۈشىنىمەن، بىردە چۈشەنمەيمەن. ئەمما، مۇشۇنداق چاغلاردا ئۇدۇل كۆڭۈلدىكىنى تاپسەن...»

شۇنىڭدىن كېيىن قەيسەر ھاراقنى بىرلىپ قالدى. ئىچىدىغان كۈنىمۇ، ئىچىدىغان مىقدارىمۇ كۆپەيدى. ئېچىنىشلىقى ھاراق بېشىغا چىقتى. قەيسەر ئىسپىرت پۇراقلىرىنىڭ مەستخۇشلۇقىدىن بېشىنى سىلكىگەندە ئاللىنىڭ كېچىككەنىدى.

شۇ كۈنى قەيسەر كىنوغا كەتكەن بولسىمۇ بۇ پاجىئە بولماس ئىدى. قەيسەر كەچلىكى «پۇل دېگەن نەرسە» دېگەن كىنونى كۆرۈشكە تەييارلاندى. راھمان كەچقۇرۇنغا يېقىنلا چىقىپ كەتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ قاچان كېلىدىغىنى ئېنىق ئەمەس ئىدى. شۇڭا قەيسەر مەشكە كۆمۈر كېسىكىنى جىقراق سېلىپ قويماقچى بولدى. بولمىسا ئۇلار كەلگۈچە ئوت ئۆچۈپ قالىدىغان بولسا، 11 ـ ئاينىڭ سوغۇقىدا ياتاقنىڭ ئىچى سىرتتىن پەرقسىز بولۇپ كېتىدۇ. سېلىنغان كۆمۈر چاراسلاپ كۆيۈۋىدى، ياتاقنىڭ ئىچى ۋاللىدە ئىسسىپ قالدى. بۇ ئىسسىق قەيسەرگە قەۋەتلا خۇشياقتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ «مۇشۇنداق سوغۇقتا ئىسسىق ياتاقتا ئولتۇرماي، كىنو كۆرىمەن دەپ سىرتتا يۈرگەندىن بولدىلا»

دەپ ئويلاپ كارىۋىتىغا چىقىپ ياتتى. ئۇ قولىغا نەچچە كۈندىن بۇيان ئوقۇۋاتقان «ئويغانغان زېمىن» دېگەن رومانىنى ئېلىپ ئەمدىلا بىرنەچچە قۇر ئوقۇشىغا، ياتاقنىڭ ئىشىكى ئېچىلىپ، ياتاققا راھمان بىلەن بىرەيلەن كىرىپ كەلدى. قەيسەر راھمان بىلەن بىرگە كەلگەن يىگىتنى تونۇمايتتى. ئەمما، گەۋدىلىك كەلگەن بۇ يىگىت قەيسەرنى ھەيران قالدۇرۇپ، ئالدى بىلەن قەيسەردىن قىزغىن، ئوچۇق - يورۇق ئەھۋال سورىدى.

— مېنىڭ ئەڭ يېقىن ئاغىنەم كېرەم، — دېدى راھمان تونۇشتۇرۇپ، — باققال. ئۇنداق دېسەم كۆزگە ئىلمايۋ تۇرما. پۇلى كۆپ باققال.

قەيسەر ھۆرمەت يۈزىسىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ شىرە قېشىغا كەلدى. راھمان تونۇشتۇرۇشنى داۋام قىلدى:

— ھە، بۇ ساڭا گېپىنى قىلىپ بەرگەن قەيسەر شۇ.

ئۇلار ئەكەلگەن نەرسىلەرنى — ئۇچ بوتۇلكا ھاراق، پىشىق گۆش، قوي بېشى، ئونچە پىشىشىق تۇخۇمنى شىرەگە تىزدى.

— بۇگۈن دەرد چىقىرىمىز، قەيسەر. كىشى بېشىغا بىرىدىن. لېكىن، زورلاش يوق.

ئۇلارنىڭ قىزغىن مۇئامىلىسى قەيسەرنى ئىككىلىنىشسىزلا بويسۇندۇردى.

— ئابدۇراھمان گېپىڭىزنى كۆپ قىلىپ بەرگەن. بۇگۈن مۇڭدىشىش نېسىپ بوپتۇ، — دېدى كېرەم يېقىنچىلىق بىلدۈرۈپ. بۇ مۇئامىلىلەردىن قەيسەرنىڭ كۆڭلى ئىسسىقلا بولۇپ قالدى. قەيسەر كىچىكىدىن تارتىپلا سوغۇق مۇئامىلىلەر ئىچىدە چوڭ بولغاچقىمىكىن، ئۇ ئىللىق مۇئامىلىگە ھېلىمۇ موھتاج ئىدى. شۇڭا، يېقىنچىلىق بىلەن ئېيتىلغان سۆزلەر قەيسەرگە ئاسانلا تەسىر قىلاتتى.

ئۇلار نېرى - بېرى پاراڭلار بىلەن ئىچىشنى باشلاپ، ئىكـ

www.uyghurkitap.com

كى بوتۇلكا هاراقنى بىردەمدىلا ئىچىپ قويۇشتى. ھېچقايسىسى «بولدى» دەيدىغاندەك ئەمەس. شۇنىڭ بىلەن ئۇچىنچى بوتۇلكا-نىڭمۇ ئاغزى ئېچىلدى. ئۇلار يەنە بىرەر رومكىدىن ئىچىشكەن-دىن كېيىن كېرەم ئېغىز ئېچىپ قالدى:

— ئاڭلىسام سىزمۇ دەردىمەن ئىكەنسىز. لېكىن ئاغىنە بولغاچقا سىزگە گەپنى ئوچۇقلا قىلاي، ئۇ قىز مۇنچىلىك قىلىش-قا ئەرزىمەيدۇ. ئايرىلىپ كېتىپ ياخشى قىپسىز.

قەيسەر كەيپىلىكتىن خۇمارلىشىپ كەتكەن كۆزىنى ھەيران-لىق بىلەن كېرەمگە تىكتى. راھمان بولسا «ئەدەپ» دەپ سىرتقا ماڭدى.

— ئۇ سىزنى ئالداپ كېتىپتۇ. ئالداپ!

قەيسەرنىڭ بەدەنلىرى تىكەنلەشتى.

— ئۇنداق دېمەڭ، كېرەم. ئۇ مېنى. قانداق ئالدايدۇ؟

— مەن سىزگە راست گەپنى دەۋاتىمەن. ئۇ دېگەن... شاپاقچى...

— سىز... سىز... — قەيسەر ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — ئاغزىڭىزغا بېقىپ سۆزلەڭ.

— راست... ئەستا... ئەستا مانا ئۆزۈمۇ بىلمەن.

— نېمە؟ پوق يۇز ئادەم ئىكەنسىز. سىز... سىز...

— ئىشەنمىگىنىڭىز بىر جالاپ ئۇ.

— ئاغزىڭنى يۇم. بۇنداق ھاقارەتنىڭنى خوتۇنۇڭغا قىل.

بۇ چاغدا سىرتتىن كىرگەن راھمان ئەھۋالنى چۈشىنىپ ئۇلارنى باسماقچى بولدى.

— بولدى قىلىڭلار، بولدى قىلىڭلار. ئۇقۇشماسلىق...

ئەمما، كېرەم بوي بەرمىدى:

— شۇ جالاپ ئۇچۇن مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قالغان سەندەك لاتىغا گەپ قىلغان ئاغزىمغا ئىسىت.

بۇ گەپكە تاقەت قىلالمىغان قەيسەر شىرەدىكى تۇخۇمنى ئېلىپ كېرەمنىڭ يۈزىگە ئاتتى:

— زۆھرەگە ھاقارەت قىلما!

— بىلىپ قوي، ئۇ بىر جالاپ! مېنىڭمۇ ئاستىمدا ياتقان جالاپ! — كېرەم شۇنداق دەپ تۇرۇپ قەيسەرنىڭ يۈزىگە بىر مۇشت ئاتتى. قەيسەر بۇ ئېغىر مۇشتتىن كەينىدىكى كارىۋاتقا يىقىلىپ چۈشتى ۋە بۇرنىدىن قان كەتتى. ئۇ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كېرەمگە تاشلاندى. شىرە ئۆرۈلدى. ئىككىسى پوملاقلىشىپ كەتتى. راھمان بولسا ئۇلارنى ئايرىيالماي ۋە چۈشەندۈرەلمەي پاپپېتەك بولۇپ كەتتى.

كېرەم بەستلىك بولغاچقا، قەيسەرنى ئاستىغا پۈرلەپ بېسىۋالدى ۋە يۈزىگە نەچچە مۇشت سېلىۋەتتى. بۇنىڭ بىلەن قەيسەر بەك ھالسىزلىنىپ كەتتى. ئۇ ئاجىز قوللىرى بىلەن سىلاشتۇرۇۋىدى، قولىغا بىرنەرسە ئۇرۇندى. بۇ — مەشنىڭ كۇلىنى ئالىدىغان كىچىك گۈرجەك ئىدى. قەيسەر گۈرجەكنى ئېلىپ كېرەمنىڭ بېشىغا قارىتىپ كۈچەپ ئۇردى. بۇ چاغدا كېرەم قەيسەرنى بېسىۋالغانىدى. ئۇ راھماننىڭ ۋارقىرىغىنىنى ئاڭلاپ راھمانغا قارىدى. دەل شۇ پەيتتە كېرەمنىڭ بېشىغا توغرىلانغان گۈرجەك ئۇنىڭ يۈزىگە كېلىپ تەگدى. كېرەم ۋايجان دەپ ئېچىنىشلىق ۋارقىراپ ئىككى قولى بىلەن يۈزىنى ئېتىۋالدى. بۇنىڭ بىلەن قەيسەر ئېسىگە كەلگەندەك بولدى. راھمانمۇ جىددىيلىشىپ كېرەمنى يۆلەپ ئولتۇرغۇزدى. كېرەمنىڭ بارماقلىرىدىن قان سىرغىپ چىقىۋاتاتتى...

ئۇلار كېرەمنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارغاندا، شۇ مەلۇم بولدىكى، كېرەمنىڭ ئوڭ كۆزى ئېقىپ كېتىپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر كارىدورىدىلا لاسسىدە بولۇپ ئولتۇرۇپ قالدى. راھماننىڭ مەستلىكى يېشىلىپ كەتكەندەك بولدى... ئۇلار دوختۇرخانا ئالدىغا چىقىپ يول بويىدىكى يالىڭاچ تېرەكلەرگە يۆلە-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تورىسى

ئىنچىكە نېمە دېيىشنى بىلەلمەي تۇرغاندا دوختۇرخانىنىڭ قوغدىش خادىمى چىقىپ ئۇلارنى چاقىردى.

— بىز يارىلانغۇچىنىڭ تەلىپى بىلەن ھازىر ساقچىخانىغا خەۋەر قىلىپ قويدۇق. ئۇلار كەلگەندىن كېيىن قايتىڭلار.

— ھەي، — دېدى راھمان ئاۋازى تىترەپ، — شۇنچە ۋاقىرىسام گېپىمنى ئاڭلىمىدىڭلار. كېرەكمىكى دېگىنى، باغرىدا ئولتۇرغان بىلەن بۇرۇن مۇشۇ دوختۇرخانىنىڭ ئاشخانىسىدا ئىشلەپ ھەيدىلىپ كەتكەن زۆھرە ئىدى.

— ھە!

ھەيرانلىق ۋە پۇشايماندىن باغرى ئۆرتىلىپ ئەسلىگە كېلىپ بولغۇچە ساقچىلار قەيسەرنى ئەكېتىشتى. قەيسەر ئەمدى ئۆزىنى پۈتۈنلەي تۇگەشكەندەك ھېس قىلدى: ئائىلىسى تاشلىۋەتتى، دوستلىرى تاشلىۋەتتى، سۆيگىنى تاشلىۋەتتى، ئەمدى كېلىپ ئەركىن ھاياتمۇ ئۇنى تاشلىۋەتسە... ئۇنىڭ ھاياتىدىكى قارا داغلار ئەمدى قاچانمۇ ئۆچەر؟ قەيسەر تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدا تۇرغان ئون نەچچە كۈندە ئەتىدىن كەچكىچە يىغلاپلا چىقتى. قەيسەردەك ئاق كۆڭۈل بىر ئادەمنىڭ بېشىغا مۇنداق كۆپ كۈلپەتلەرنىڭ كېلىشى ئۇنى ئىچ - ئىچىدىن تۇگەشتۈرۈۋەتتى.

قەيسەرنىڭ ساقچىخانىغا كىرىپ قالغانلىقى توغرىسىدىكى شۇم خەۋەرنى ئاڭلاپ سارەم ئالاقزادە بولۇپ ئولتۇرالماي قالدى، قىلمىغان پۇشايمىنى قالمىدى. داۋۇتنىڭ بولسا تېخىمۇ قاپىقى سېلىنىپ كەتتى.

— ئاتا - ئانىنىڭ گېپىنى ئاڭلىمايدىغان، ئۆز بېشىمچە بالىنىڭ ئاقىۋىتى نېمە بولماقچىدى؟ مەن مۇشۇنداق ئاقىۋەت كېلىپ چىقمىسۇن دەپ شۇنچە چىڭ تۇتقان. لېكىن، يامان ئاتلىق بولۇپ قالدىم. ھەرقانچە ئۆگەي ئاتا بولساممۇ سۆزۈمنى ئاڭلاپ بېقىشى كېرەك ئىدى. مەنمۇ ھەرگىز يامان بولسۇن

دېمىگەن، — داۋۇت تاماكىسىنى قاتتىق شورىدى.
— بولدى قىلىڭ، داۋۇت. قەيسەر ئۇنداق بالا ئەمەس. تاسادىپىي بولۇپ قاپتۇ...
— تاسادىپىي؟ مەيلى قانداق بولسۇن، ئۇ بەربىر جىنايەت ئۆتكۈزدى. بۇ كىمگە ياخشى؟
— بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟ بۇ ئىشتا بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىز يوقمۇ؟ قەيسەرنى تاشلىۋەتمىسەك بۇ ئىشمۇ يوق ئىدى.
داۋۇت ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى:
— سارەم، بۇنداق يامان گەپ قىلماڭ. مەن بىلمەن، قەيسەرنىڭ جىنايىتىدە سىزنىڭ مەسئۇلىيىتىڭىز بولغان بىلەن مېنىڭ مەسئۇلىيىتىم يوق، يا ئۇنى مەن ئۆيدىن قوغلاپ چىقارمىدىم، ئۆزى يامانلاپ چىقىپ كەتتى. تېخى مېنى بىرمۇنچە يامان ئاتلىق قىلدى.
— سىز ئاشۇنداق مۇئامىلە قىلمىغان بولسىڭىز...، — سارەم بوغۇلۇپ سۆزلىيەلمەي قالدى.
— مەن قانداق مۇئامىلە قىلىپتىمەن؟ بىلىپ قېلىڭ، مەنمۇ ئۆزۈم توغرا دەپ قارىغان ئىشنى قىلدىم. قەيسەرچۇ؟ ئۇمۇ شۇنداق قىلدى. ئەمدىچۇ؟ مېنىڭ قىلغىنىم توغرا بولۇپ چىقتى مانا. نېمە كۆن بۇ بىزگە ئەمدى. ئادەم دېگەن ئۆزىنى بىلىپ يۈرگۈلۈك.
— ئۇنداق بولسا، بولدى، سىز بۇ ئىشقا ئارىلاشماڭ. مېنىڭ بالام بولغاندىكىن، دەردىنى مەنلا تارتاي...، — سارەم ئۆكسۈپ يىغلىدى.
— مانا يەنە يامان گەپ قىلىۋاتىسىز. مېنىڭ ھازىرقى گېپىمنىڭ نەرى خاتا. ئۇنداق قورساق كۆپۈكى قىلماڭ. دەردىنى سىزلا تارتمايسىز، بىزمۇ تارتماي نېمە ئامال؟ بەربىر خەق ئۇنىڭ مۇشۇ ئائىلىنىڭ ئادىمى ئىكەنلىكىنى بىلىپ بولدى ـ ئائىلىمىزنىڭ شەنىگە داغ چۈشۈپ بولدى. دوست ـ دۈشمەنلەرگە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بولۇپ بېرىدىغان بولدى ئەمدى.

يىگىنە ئىشى قىلىۋاتقان سەلىمە دىمىغىنى قاقتى:

— شۇ ئەمەسمۇ؟ خەققە قانداق قارايمىز كىنتاك؟ ھېچنىمە قىلماي توقۇناق بالاغا قالدۇققۇ ئەمدى.

— نېمە دېگىنىڭىز ئۇ، سەلىمە؟! ھەرگىز قەيسەر ئۆزى شۇنداق بولۇۋالمىغانغۇ؟

— راست، — دېدى سەلىمە مەسخىرىلىك كۈلۈپ، — ھېچكىم ئۆزى ئۇنداق بولۇۋالمايدۇ.

— بولدى، بولدى، — دېدى داۋۇت، — بولار ئىش بولدى. باشقا كەلگەننى كۆرمەي ئامال يوق. ئۇنىڭغا چېتىلىپ قالغىنىمىز يامان بولدى ـ دە.

— ئۇنداق دېگۈچە بىرەر ئامال قىلىپ باقسىڭىز بولمامدۇ، داۋۇت؟

— ئامال؟ قانۇن ئالدىدا ھەممە ئادەم باراۋەر. ئوتنى كىم تۇتسا قولى كۆيمەي قالمايدۇ. قانۇن ئادىل بىر تەرەپ قىلىدۇ، — داۋۇت شۇنداق دەپ چىقىپ كەتتى. سارەم ھاڭۋېقىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ھەممە ئىش ئېنىق تۇرسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزىمۇ ئىقرار... ئاخىرى كېلىپ سارەم قەيسەردىن رەنجىپمۇ قالدى: «باش ئاغرىقىم ئازدەك بۇ ئىشنى تاپقىنىڭىز، قەيسەر. ماڭا ئارامچىلىك بەرمىدىڭغۇ زادى. سەن ئۇچۇن شۇنچە سەدپارە بولۇۋاتسام مېنى ئاياي دېمىدىڭ، تىنچ ياشىغىلى قويمىدىڭ. ھەي، قەيسەر، ھەي، قەيسەر ... ئەمدى قانداق قىلسام بولىدىكىنتاك؟»

دوستىدىن بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان زۆھرە قۇلىقىغا ئىشەنمەيلا قالدى. بۇ ئىشتا ئۆزىنىڭمۇ گۇناھى بارەدەك ھېس قىلدى. ئۆزىنى ھەرقانچە ئاقلاپ باقاي دېسىمۇ، گۇناھكارلىق تۇيغۇسى پەيدا قىلىدىغان سەۋەبلەر كاللىسىغا كىرىۋېلىپ ئۇنى بىئارام قىلا-

غىلى، ئازابلىغىلى تۇردى. «ئەگەر مەن ئاشۇنداق خەت يېزىپ ئارىنى ئوچۇق قىلمىغان بولسام قەيسەر ئۇنچىلىك يامان يولغا ماڭماستى، ھاراقنا ئىچىپ كەتمەستى. مەن بەك رەھىمسىزلىك قىلغان ئوخشايمەن، ئاستا ـ ئاستا ئىز گەپ بولسىمۇ بوپتىكەن. نېمىشقىمۇ ئالدىراپ...» مۇشۇ ئويدىن قۇتۇلالمىغان زۆھرە ئازابلىغۇچى ئويلارنىڭ زەربىسىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ئۆيدىن چىقىتى. ئۇ ئىچىنى بوشتىش ئۈچۈن ئۇدۇل يېقىن دوستىنىڭ ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. زۆھرەنىڭ چۈشەندۈرۈشلىرىنى ئاڭلىغان دوستى ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى:

— ئۆزۈڭنى بۇنچىلىك قىينىما، ساڭىمۇ نېمە ئامال. قەيسەرنىڭ تەلەيسىزلىكىگە كەلسەك ئۆزىدىن كېتىپ قاپتۇ. كىشىلەرنىڭ خاتا ئىشلىرىغا قانداقمۇ مەسئۇل بولۇپ بولغىلى بولسۇن؟ «ھەركىم قىلسا ئۆزىگە» دېگەن گەپ بار، ئاداش.

— ئۇنداق دېسەڭ بولمايدۇ. ئۇ مېنى دەپ مۇشۇ ئاقىۋەتكە قالدى. يەنە كېلىپ ئۇ ئىش قەيسەرنىڭ مېنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرگەنلىكىدىن چىقىپتۇ. شۇنداق تۇرسا «ئۇنىڭ تەلەيسىزلىكى» دەپ قاراپ تۇرالايمەنمۇ؟ ھەي، ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ خاتا قىلىپتىمەنمۇ قانداق؟

— ئۇنداق دېسەڭ قانداق بولىدۇ. «مۇھەببەت» دەپلا ھەممە نەرسىنى تېگىشىۋەتكىلى بولامدۇ؟ شۇنچىلىك ئىشلارغا پۇشايمان قىلغىلى تۇرساق بۇنىڭدىن كېيىنكى كۈنلەرنى قانداق ئۆتكۈزىمىز. جاھان دېگەن شۇ. بىر ئىشتا مۇنداق بولساڭ، يەنە بىر ئىشتا ئۇنداق بولسەن. مانا، ھازىر يۇرۇۋاتقان يېگىتىڭنى ھەرھالدا ياخشى كۆرمىسەڭمۇ، ئەمما تۇرمۇشۇڭدىن خاتىرجەم، ئاتا ـ ئاناڭمۇ رازى، دوست بۇرادەرلەر ئارىسىدىمۇ يۈزۈڭ يورۇق. بىر قىز ئۇچۇن مۇھەببەتتە بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق يەنە نېمە بار؟ ئەترا ـ پىڭغا قاراپ باقە، يېگىتىڭگە تەلمۇرۈپ تۇرغانلاردىن قانچىسى باركىن؟

— كۆڭۈل بۇنداق پاراكەندە ۋاقىتتا مۇنداق چاقچاق قىلمىغىنە!

— مەن راست دەۋاتىمەن. بۇ ئىشتا سېنىڭدە مەسئۇلىيەت يوق. سەن توغرا قىلدىڭ. ناۋادا سەن بۇ ئىشنى ۋاقتىدا بىر تەرەپ قىلمىغان بولساڭ، ئىككىلارلا ئارتۇقچە ئازابقا قالاتتىڭلار.

— بۇ گېپىڭغۇ توغرا. شۇنداقتىمۇ كۆڭلۈم بەك پاراكەندە بولۇپ كېتىۋاتىدۇ.

— ئەلۋەتتە شۇنداق بولىدۇ ـ دە، نېمىلا بولمىسۇن ئۇنى ياخشى كۆرگەنسەڭ ـ دە. شۇڭا شۇنچە دېگىنىڭمۇ يېتەرلىك.

— ئۇنى يوقلاپ كېلەيمىكىن؟

— مېنىڭچە، بۇنداق قىلمىغىنىڭ تۈزۈك. ئۇ سېنى كۆرسە تېخىمۇ ئازابلىنىپ كېتىشى مۇمكىن. ئۇنى ئايايمەن دېسەڭ ئۇنىڭ يېنىغا بارما.

بۇ سۆھبەتتىن زۆھرە كۆڭلىگە خېلى تەسەللى تاپقان بولسىمۇ، لېكىن نەچچە كۈنگىچە پەرىشانلىقتىن قۇتۇلالمىدى...

ئاخىرى سوتىمۇ ئېچىلدى. قەيسەر ھېچكىمدىن شەپقەتمۇ كۈتۈپ كەتمىدى. پەقەت سوت مەيدانىدىكى ئىككىلا ئىش ئۇنىڭ قەلبىدە ساقلىنىپ قالدى. بىرى، راھمان سوتتا قاراپ تۇرۇپلا: «ئەسلىي ئۇقۇشماسلىقتىن كېلىپ چىققان تەگىشىش ئىدى. بىراق، قەيسەر ئىشنى بەك چوڭايتىۋەتتى» دەپ گۇۋاھلىق بەردى. يەنە بىرى، قەيسەر ئۇزۇندىن بۇيان كۆرمىگەن ئاپىسى سارەمنىڭ سوت جەريانىدا تولا يىغلاپ ھوشىدىن كېتىشى ئىدى. بۇ ئىش قەيسەرگە قاتتىق تەسىر قىلدى. ئاپا دېگەن يەنىلا ئاپا ـ دە. ھەرقانداق تاش يۈرەك ئاپىنىڭ مېھرى ھامان ئاشكارلىنىدۇ، ھامان پارلايدۇ.

شۇنداق قىلىپ يەنە بەزىلەرنىڭ «قەيسەر جىمىغۇر بولغان

بىلەن ئەسەبىي مىجەزى بار» دەپ گۇڭاھلىق بېرىشى بىلەن سوت مەھكىمىسى قەيسەرگە بىر يىللىق قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلدى.

قەيسەر ماشىنىدا كېتىۋېتىپ شەھەر كوچىسىغا سوغۇق نەزەر بىلەن قارىدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىمۇ قولىدىكى كويزىدەكلا سوغۇق ئىدى. ئۇ بىردىنلا راھاننىڭ ناخشىسىنى ئەسلەپ قالدى:

«نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا!»

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرگى تورىسى
www.uyghurkitap.com

ئون بەرىنچى باب

ئۇنتۇلغان ئادەم

ئادەتتە بىر يىل تېز ئۆتۈپ كەتكەندەك قىلغان بىلەن كۈز-لەرنى تۇرمىدە — تەقىبتە ئۆتكۈزمەك بەسى مۇشكۈل. قەيسەر ئازابلىق كۈنلەردە چىداپ تۇرغۇسىز بۇرۇقتۇرما بولۇپ، تۇگـ-مەس خىياللارغا پېتىپ، ئۆزىنىڭ چەكسىز نەپرىتىنىڭ مەركـ-زىدە تۇرغان ئائىلىسى، بولۇپمۇ ئاپىسىغا بولغان قورساق كۆيۈ-كى سۇسلاپ قالدى. ھەتتا سېغىنىشقىمۇ ئۆزگەردى. تولىمۇ ئۇزۇن بىلىنمىدىغان شۇ كۈنلەرنىڭ جىمجىتلىقىدا قەيسەر ئۆز ھاياتى ئۈستىدە تەپسىلىي، قايتا ـ قايتا ئويلىنىشقا مەجبۇر بولدى. تەقىب ئاستىدا تۇرغان جىسمى ۋە روھى ئۇنىڭغا ھاياتتا ۋاز كەچكىلى بولمايدىغان نەرسىلەرنى ھېس قىلدۇردى. توغرا-سى، ھېس قىلدى. ئۇ تەقىبلىك كۈنلەرنىڭ روھنى چىرىتكۈچى بۇرۇقتۇرمىلىقى قەيسەرنى باشقىچىلا خىياللارغا سېلىپ قويدى.

قەيسەر قامالغان بۇ كامېردا يەنە ئىككى ئادەم بار ئىدى. ساقچىلار قەيسەرنى كامېرغا ئەكىرىپ قويۇپ چىقىپ كېتىشىگە-لا، ئوتتۇز ياشلاردىكى مەھبۇس «پۇشايمان قىلمەن، پۇشايمان قىلمەن» دەپ زارلاشقا باشلىدى. قەيسەر ئۇنى بىنورمال ھېس قىلىپ بىر چەتكە بېرىپ ئولتۇردى. قەيسەر بۇلۇڭدا خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇرغان بوۋايغا قارىدى.

— بۇياققا كەل، بالا! — دېدى ھېلىقى مەھبۇس زەئىپ ئاۋازدا، — بۇ ياققا كەل، گېپىمگە كىرسەڭ مەن قالغان پۇشاي-

مانغا قالمايسەن، — ئۇ ھەدەپ تامنى كۆرسىتەتتى. قەيسەر ھەيران بولۇپ، ئاستا ئۇنىڭ قېشىغا باردى.

— قارا، قارا، — دېدى ئۇ قولى بىلەن تامنى ئۇرۇپ، — ئوبدان ئوقۇ، ئوبدان ئېسىڭدە تۇت.

قەيسەر تامغا سىنچىلاپ قاراپ، تامغا سۇس جىجىپ يېزىلغان بىر قۇر خەتنى كۆردى: «ئىقرار قىلساڭ دوزاخقا كىرمەسەن، تېنىۋالساڭ جەننەتتە ياشايسەن.»

— ئۇقتۇڭمۇ؟ بىلدىڭمۇ؟ — دېدى ئۇ ھۆركىرەپ. قەيسەر ئامالسىز بېشىنى لىڭشىتتى.

— قىلغان ئىشىڭنى ئىقرار قىلماي گۇناھىڭدىن قېچىپ يۇرمەكچىمۇ؟ — دېدى بوۋاي قەھرى بىلەن. زارلانغۇچى جىم بولدى. قەيسەر جايىغا قايتتى. زارلانغۇچى «ئاھ ـ ئۇھ» قىلىپ زارلاپ يېتىپ ئۇخلاپ قالدى.

— بىز قىلىپ قويغان گۇناھىمىز ئۇچۇن تەڭرىنىڭ جازاسىنى تارتىمىساق بولمايدۇ، — دېدى بوۋاي، — ئۇ باسقۇنچىلىق قىلىپ قويۇپ ئىككى يىللىق كېسىلگەن. مانا بىر يىل بولا ـ بولمايلا ئۇ ئىشنى تولا ئويلاۋېرىپ مۇشۇنداق بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ گەپلىرىگە ئېرەن قىلىپ كەتمە. ئۇكام، ئېسىڭدە بولسۇن، گۇناھ ئۆتكۈزۈپ قويغىنىمىز بىلەن ياشايدىغان كۇنىمىز ئۇزاق. شۇڭا ئۇ ئىشلارنى ئويلاپ ئۆزۈڭنى ئالدۇرۇپ قويما. بۇ يەردىن چىققاندىن كېيىن نېمە قىلىدىغانلىقىڭنى ئويلا.

قەيسەر بېشىنى لىڭشىتىپ كۆزىگە لۆممىدە ياش ئالدى.

شۇنىڭدىن باشلاپ ئادەمنىڭ ئىچىنى چىدىغۇسىز سىقىدىغان، قۇلاقنى ۋىڭىلدىتىۋېتىدىغان جىمجىت كۇنلەر باشلاندى... بوۋاينىڭ بىر بۇلۇڭدا خىيال سۈرۈپ ياتقىنى ياتقان، ھېلىقى ئادەم بولسا يادىغا كېلىپ قالغانلىرىدا «پۇشايمان قىلىمەن، پۇشايمان قىلىمەن» دەپ ۋارقىراپ قويغاندىن باشقا ئەتىدىن كەچكىچە ئۇخلايتتى. شۇنىڭ بىلەن قەيسەر خىيال سۈرۈشكە مەجبۇر

بولاتتى. چۈنكى، زارلانغۇچى ئۇنىڭغا ئىبرەت بولسا، يۇقۇرى ئۇنىڭغا ساۋاق بولاتتى. ئۇ گەرچە راھمانغا چىش - تىرنىقى بىلەن ئۆچ بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ، كامبرغا قامىلىپ ئۇنچە كۈنلا ھېلىقى ناخشىنى ئەسلەپ قالدى:

نى بالالار كېلىندۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇگمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

«نېمىدېگەن توغرا - ھە؟ شۇنچە ئېغىر كۈنلەرنى بېشىمدىن ئۆتكۈزۈپ، ئەمدى ئۆھ دېسەم، بۇ قىسمەت مېنى يېقتتى. ھەممىدىن ئايرىدى. زۆھرەدىن ئايرىلدىم، دوستلىرىمدىن ئايرىلدىم، ئائىلەمدىن ئايرىلدىم. مانا ئەمدى نورمال ئادەملەر ئارىسىدىكى ھاياتتىنمۇ ئايرىلدىم. ئەمدىلىكتە ھەممىسى مېنى ئۇنتۇيدۇ. مەندەك بىر يېتىم ئوغلاقنىڭ بۇ جاھاندا ياشايدىغانلىقىنى ئۇنتۇيدۇ. بىر يىل بولسىمۇ ئۇنتۇيدۇ. مېنىڭ بىر يىل يوقلىپ كېتىشىم ئۇلار ئۈچۈن ھېچنېمە بولمىغىنىدەك، بىر يىلدىن كېيىن پەيدا بولۇشۇممۇ ئۇلار ئۈچۈن ھېچنېمە ئەمەس. مەن نېمىدېگەن بەختسىز ئادەم. مەن قەدىرلەيدىغان — مېنىڭ قەدىرلىشىمنى قوبۇل قىلىدىغان، مېنى قەدىرلەيدىغان بىرمۇ ئادەم يوق ئىكەن. بىرەر يېقىنىممۇ...» شۇ يەرگە كەلگەندە قەيسەرنىڭ خىيالى چېچىلىپ توختىدى. كۆز ئالدىدا غۇۋا پەيدا بولغان بىر سېيما ئۇنىڭ خىيالىنى توسۇۋالدى. ئۇ سېيما دەسلەپتە ياشاڭغىراپ تۇرغان ئىككى كۆز بولۇپ روشەنلەشتى، كېيىن تونۇش بىر چىرايغا ئۆزگەردى...

ئۇ سارەم ئىدى. سوت مەيدانىدا يىغلاپ ئولتۇرغان سارەم ئىدى. قەيسەرنىڭ يۈرىكى قىسىرلاپ كەتتى. ئانىنىڭ كۆزلىرى

دىكى ئەنە شۇ ياشلار قەيسەر ئۇچۇن تۆكۈلگەن، ئاشۇ ۋۇجۇد ئىچىدىكى ھېسسىيات غەلياننىڭ كەلكۈنى كۆزىدىن تېشىپ چىققان. قەيسەر ئۇچۇن، قەيسەرنىڭ مۇشۇ قارا قىسمىتى ئۇچۇن سىرغىغان. شۇ ھامان باشقا ئادەملەر قەيسەرنىڭ خاتىرىسىدىن بىر - بىرلەپ سىغدىلىپ چىقىپ سارەملا قېپقالدى. سارەم، سارەم سۆيىتىدە ئەمەس، «ئاپا» سۆيىتىدە قېپقالدى. قەيسەر روھلاندى. بىر يىلغا يېقىن ۋاقىتتىن بۇيان بىرەر قېتىممۇ «ئاپا» دەپ باقمىغانلىقىنى، ئۆزىگە ئاشۇنداق پىچىرلاپمۇ باقمىغانلىقىنى ئېسىگە ئېلىپ كۆزلىرى نەملەشكەندەك بولدى. ئاپا دېگەن... ئاپا دېگەن - ھە. سەلبىي گەپلەرنىڭمۇ ئىجابىي تەرىپى بولىدىكەن. «چىدىماس» دېگەن گەپ ناھايىتىمۇ بىئەپ گەپ بولسىمۇ، ئانىلار باللىرىنى «مېھىرسىز قالدۇرىمەن» دېگەن سۆزگە چىدىماس كېلىدىكەن. ھالبۇكى، ئەنە شۇنداق بولغاچقا، پەرزەنتلەرنىڭ بىر كۆزى ياشلانمايدۇ. ياشلانسىمۇ مۇھەببەتتىن ياشلىنىدۇ. بۇ ئەلۋەتتە، خۇشاللىق يېشى. قەيسەرنىڭ تومۇرلىرىدىكى قانلار دەۋرەپ، كۆزلىرىدە ياش لىغىرلاپ قالدى. ئەتىسى بۇ ياشلار سىرغىدى، تومۇردىكى دەۋرگەن قانلار ئۆرۈكەشلىدى.

ئەتىسى تۇرمە ساقچىسى كىرىپ قەيسەرنى چاقىردى:

— قەيسەر، ماڭ، سېنى بىرى يوقلاپ كېلىپتۇ.

قەيسەر بۇ گەپكە ئىشەنمىگەندەك ساقچىغا ھاڭۋېقىپ قاراپ قالدى.

— كۆرۈشمەمسەن؟ — ساقچى خۇددى ھازىرلا «بولدى ئەمىسە» دەپ چىقىپ كېتىدىغاندەك تەلەپپۇزدا سۆزلىدى. قەيسەر دەرھال ئورنىدىن تۇردى ۋە «كىمىمۇ مېنى يوقلاپ كەلگەندۇر؟ قانداقلارچە مېنى ئېسىگە ئېلىپ قالغاندۇر؟» دېگەنلەرنى ئويلىغاچ ساقچىنىڭ كەينىدىن ماڭدى. يۇرىكى بولسا ھاياجاندىن سوقۇپ كەتتى. ئۇ بىردىنلا ئېسىگە ئالدى. كۆز ئالدىغا مېھرىبان

چىراي كەلدى. «ئابدۇللا مۇئەللىم! — دەپ ئويلىدى ئۇ. — چوقۇم شۇ! مۇئەللىم، مۇئەللىم مېنى ئۇنتۇپ قالماپتۇ. شۇ بىرلا كىشى مېنى ئادەم دەپ بىلىپتۇ!»

قەيسەر شۇ خىل ھېسسىيات بىلەن كۆرۈشۈش ئۆيىگە كىرىدى ۋە بۇ چوڭ ئۆينىڭ يۇقىرىقى تام تۈۋىگە قويۇلغان شىرەنىڭ بىر تەرىپىدە ئولتۇرغان ئادەمنى كۆرۈپ يۈرىكى قارتتىدە قىلىپ قالدى.

ئۇ — سارەم ئىدى! سارەم كۆزلىرىگە ياش ئالغان ھالدا قەيسەرگە تەلمۈرۈپ تۇراتتى. قەيسەر كۆزىگە ئىشەنمەي بىر پەس تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن «ئاپا» دېگىنىچە سارەمگە ئېتىلدىيۇ، ساقچىنىڭ قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇشى بىلەن سارەمنىڭ ئالدىغا بېرىپ توختاپ قالدى ۋە ئامالسىز شىرەنىڭ بىر تەرىپىدە ئولتۇرىدى. قەيسەر كۆزلىرىدىكى ياشنى توختىتىۋالالمىغان ھالدا ئاپىسىغا بالىلىق مېھرى بىلەن ئۇزاق قارىدى. نۇرغۇن گەپلەرنى دېگۈسى بولسىمۇ، گېپىغا يىغا كەپلىشىۋېلىپ ئاۋازى چىقماي قالدى. قەيسەرنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن سارەمنىڭ يۈرەك — باغرى ئۆرتەندى. كۆزلىرىدىن ياش باھار يامغۇرىدەك قۇيۇلدى. ئۇلار ئۇن — تىنسىز ھالدا، پەقەت توختىماي ئېقىۋاتقان ياشلىرى ئارقىلىقلا ئىچىدىكى سۆزلىرىنى دېيىشتى، بىر — بىرىگە بولغان مېھىر — مۇھەببىتىنى ئىپادىلەشتى. ئۇلار بىر — بىرىگە قاراشىقىنىچە يۈرەكلىرىنىڭ پىنھان يەرلىرىدە مېھىر — مۇھەببەتنىڭ بارلىقىنى ئىپادىلەشتى.

— ئوغلۇم، — دېدى سارەم ئۆزىنى بېسىۋالغاندىن كېيىن، — ئۆزۈڭنى ئاسرا، قورسىقىڭنى تاچ قويما. قانچىلىك جاپا تارتساڭمۇ مەيلى، ساق — سالامەت تۇرساڭلا بولدى. بالام، مەن سېنى يوقلاپ تۇرىمەن. ئۆزۈڭنى ھەرگىز تاشلىۋەتمە.

قەيسەر بېشىنى لىڭشىتتى. ئەمما، ئۇنى يەنە يىغا تۇتتى.

— قەيسەر، — بۇ ئاۋازدىن چۆچۈگەن قەيسەر كەينىگە

بۇرۇلدى ۋە غەرب تەرەپتىكى تامدىكى دېرىزە تۈۋىدە تۇرغان ئادەمگە ئەمدىلا دىققەت قىلدى. ئېچىنغاندەك چىراي ئىپادىسى بىلەن تۇرغان بۇ ئادەم داۋۇت ئىدى.

— ئۆزۈڭنى چىڭ تۇت، — دېدى داۋۇت، — بولمىسا ئادەمنى ئاسانلا تۇگەشتۇرۇۋېتىدىغان يەر بۇ. تولا خىيالغا چۆكمە. بولمىسا ئىچىڭگە ئۆتۈپ كېتىپ كۆڭلۈڭنى ئۆلتۇرىدۇ.

داۋۇتنى كۆرۈپلا غۇۋزۇدە بولۇپ كەتكەن قەيسەر دەرھاللا يۇمشىدى ۋە داۋۇتنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ تەسىرلەنگەندەك بولدى. ئادەمنىڭ ھېسسىياتى ھەقىقەتەن قىزىق. ئادەم دەردكە مۇپتىلا بولغاندا، باشقىلارغا بولغان كۆز قاراش ئاسانلا ئۆزگىرىپ تۇرىدىكەن. كۆڭۈل ئىزدەپ ئىككى ئېغىز ياخشى گەپ قىلىپ قويغان ئادەمنى يېقىن كىشىگىز دەپ ھېس قىلىسىز.

قەيسەرمۇ شۇ كۈنى ئىللىق ھېسسىيات ئىچىدە ئولتۇردى. كۆڭلىدە بولسا بىر خۇشاللىق كېزىپ يۈردى. ئۆزى ئەڭ ئۆچ كۆرىدىغان، ئەڭ نەپرەتلىنىدىغان ئادەملەرنىڭ بۇگۈنكى ئىشى ئۇنىڭ روھىي دۇنياسىنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋەتتى. «يا مەن كىشىلەرنى خاتا چۈشىنىۋالدىممۇ؟ ئۇنداق بولسا مەن بىلەن ئۇزۇندىن ئەل بۇرادەر بولۇشقانلار قېنى؟ مەن ئىشلارنى يامان تەرىپىگە تارتىپ ئويلاپ كەلدىممۇ نېمە؟ ھەي، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتەر···»

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇگمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

قەيسەر ئاشۇنداق ھاياجانغا چۆمۈلۈپ بىر ھەپتە ئۆتكەندە ئۇنى يەنە بىر كىشى يوقلاپ كەلدى. ئۇ قۇرۇلۇش ئەتىرىتىنىڭ باشلىقى ئىدى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تۇرسى

— ئاتاڭمۇ ماڭا كۆپ يارەملەرنى قىلغان، — دېدى ئۇ كىشى، — ئەمما، مەن ساڭا ياخشى ئىگە بولالمىدىم. ھەي، ساڭا ئايرىم ياتاق بەرسەممۇ بوپتىكەن...

قەيسەر بۇ كىشىدىن كۆپ مىننەتدار ئىدى. ئۇ كىشى قەيسەرگە ھەرگىز باشقىچە نەزەردە قارىمىدى، سوغۇق مۇئامىلىدە بولمىدى، باشقىلار بىلەن ئوخشاش كۆردى. ئۇ قەيسەرنىڭ قەلبىدە ئىنسانىي مۇھەببەتنىڭ گۈزەللىكىنى بىخلانقان، كۆكلەتكەنىدى. قەيسەر مۇشۇنداق بىر ئادەم ئالدىدا قىلغانلىرى ئۈچۈن بەكمۇ نومۇس قىلدى. لېكىن شۇ ۋاقىتتا قەيسەر: «تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن مەدىكارچىلىق قىلىپ جان باقسامۇ، بۇ ئادەمنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايمەن. مەن بۇ كىشىدىن مەڭگۈ رازى» دەپ ئەھدە قىلدى.

— كۆڭلۈڭنى توق تۇتۇپ، ئۆزۈڭنى ئاسرا. تاماق ناچار بولسىمۇ تويغۇچە يېگىن. بولمىسا ئاجىز تېنىڭ بىلەن ئۇنداق ئېغىر قۇرۇلۇش ئىشىغا يارىمايسەن.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر تۇرۇپلا قالدى. دېمەك، ئۇ تۇرمىدىن چىقسا يەنىلا ئىشلەيدىكەن ـ دە. قەيسەرنىڭ ۋۇجۇدىنى ھاياجان چۈلغۇالدى. تۇرمۇشتا مۇنداقمۇ ئېسىل ئادەملەر بولىدىكەن ـ ھە!

ئۇ ئادەم قەيسەرنى ئۆمىدلەندۈرىدىغان بىرمۇنچە سۆزلەرنى قىلغاندىن كېيىن كېتىپ قالدى. قەيسەر يەنە بىر قېتىم چوڭقۇر خىيالغا چۆمدى. ئۆز تۇرمۇشىدىن يەكۈن چىقىرىشقا تىرىشتى ۋە «ئادەملەرگە ئالدىراپ باھا بېرىۋېتىپتىمەن» دەپ ئۆكۈندى ھەمدە ئۆزىگە «تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن كىشىلەرگە ھەرگىز يامانلىق سانىمايمەن» دەپ ۋەدە بەردى. گەرچە، ئۇ كىشى بىرلا قېتىم كەلگەن، ئاپىسىمۇ كېيىن يەنە بىر قېتىم كېلىپ، قايتا كەلمىگەن بولسىمۇ، قەيسەر ئۇلار تۇنجى قېتىم كەلگەن چاغدا قەلبىدە پەيدا بولغان تەسىراتتىن قۇتۇلالمىدى. مۇشۇ بىر يىل

جەريانىدا ئاشــۇ تــەسىرات ئــۇنىڭ قــەلب دۇنياسىنى يورۇتۇپ تۇردى.

قىش كۇنلىرى ئاخىرلىشىپ، باھار كېلىشى بىلەن قەيسەر-نىڭ تەلىيىگە تۇرمىدە قۇرۇلۇش بولۇپ قالدى. گەرچە قەيسەر تەقسىر ئاستىدا تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ قۇرۇلۇش ئىشىغا قاتنىشىپ ئەركىنرەك خىزمەت قىلدى. شۇڭا بۇ بىر يىل «تېز» لا تۇگىگەن-دەك بولدى.

قەيسەرنىڭ جازا مۇددىتى توشۇپ قويۇپ بېرىلدى. ئۇ يېڭى بىكەتكە كەلگەندە ئاپتوبۇستىن چۈشۈپ قالدى. ئۇ شەھەر كوچە-لىرىنى تازا بىر كۆرۈۋالماقچى بولغاندى. تۇرمىدە ئۇنىڭ چۈش-لىرىگە تولا كىرگەن، قەدىرى تازا ئۆتۈلۈپ كەتكەن، بىرەر قېتىم بولسىمۇ كۆرۈۋېلىشنى ئارزۇ قىلىپ يۈرىكىنى سىققان كوچىلار بىر يىل بۇرۇنقىدەكلا تۇراتتى. قەيسەر قاتار كەتكەن دەرەخلەرگە ھايا‌جان بىلەن نەزەر تاشلاپ ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. سوغۇق كوچا، قاقشال دەرەخ بولسىمۇ ئەركىن ئادەم ئۇچۇن يەنىلا يېقىملىق - ھە!

قەيسەر ئۇزۇن تۇنلەردىكى سېغىنىشى، تەلپۈنۇشى بىلەن ئۇدۇل ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. ئۇ ئەمدى ئاپىسىغا چەكسىز كۆيۈنىدۇ، داۋۇت ھەرقانچە قاپىقىنى تۇرسىمۇ تۇرمىگە يوقلاپ بارغىنى ئۇچۇن كەچۇرۇۋېتىدۇ ۋە شۇ ئائىلە ئۇچۇن خىزمەت قىلىدۇ. ئائىلە سوغۇق بولسىمۇ، قەيسەر تىرىشچانلىقى بىلەن ئىللىتىدۇ... قەيسەر ئويلىغىنىچە روھلىنىپ كەتتى. تۇرمە ئۇنى باشقىدىن تۇغقاندەك، قايتىدىن ئادەم قىلغاندەك بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇشى ھەققىدە تاتلىق تۇيغۇلارغا چۆمۇلدى.

مانا تونۇش كوچا، قەيسەر دوقمۇشتىن قايرىلىسلا ھويلا دەرۋازىسىغا كېلىدۇ. ئەمدى بۇنىڭدىن كېيىن بۇ كوچىدا قەيسەرنىڭ ئاياغ ئىزلىرى ئۇزۇلمەيدۇ.

هويلا ئىشكىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە قەيسەر ماياجان بىلەن ئىشكنى چەكتى. ئىشكنىڭ ئېچىلغاندىكى غىچىرلىشى قەيسەر نىڭ يۈرىكىنى تىترىتىۋەتتى. قەيسەر «چىققان كىمدۇر؟» دەپ كۆزلىرىنى مىتمۇ قىلماي تىكىپ تۇردى. ئىشكىتە داۋۇت كۆرۈندى. داۋۇت قەيسەرنى كۆرۈپ سەل تۇرۇپ قالدى. ئاندىن:

— ھە، ۋاقىت توشتىما؟ — دېدى.

— ھەئە، — دېدى قەيسەر خۇشاللىق بىلەن.

— ئەمدى ئۇنداق ئىشلارغا ئارىلاشما. بۇ قېتىم ئۆزۈڭگە-مۇ، بىزگىمۇ قىلدىڭ. بولدى، ئۆتكەن ئىش ئۆتتى، — دېدى داۋۇت خۇددى قەيسەرنى ئۆيگە كىرگۈزگۈسى يوقتەك قولىنى ئىشكىنىڭ كېشىكىدىن چۈشۈرمەي، — سەن مېنىڭدىن ئاغرىنما. قولۇمدىن كېلىدىغانىنى قىلدىم. مانا رەڭگىرويىڭمۇ ياخشى، تېنىڭمۇ ساق ـ سالامەت يېنىپ چىقىپسەن. تۇرمۇشۇڭنى ياخشى ئورۇنلاشتۇر.

قەيسەر تېڭىرقاپ قالدى. داۋۇتنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلى-قىنى چۈشىنەلمىدى. داۋۇت بىرئاز تۇرۇپ قېلىپ كەسكىن تەلەپپۇزدا:

— بۇرۇن ئۆيدىن چىقىپ كەتكەن. شۇ چاغدا بىز خەقنىڭ ئالدىدا بىرمۇنچە يامان گەپكە قالغان. سەنمۇ تىنچ ـ ئامان تۇرۇپسەن، بىزدىن ئەنسىرىمىسەڭمۇ بولىدۇ. مېنىڭ يەنە سەن سەۋەبلىك كۆڭۈل ئاغرىقى تارتقۇم يوق. بولدى، شۇنداق بول-سۇن، ئەمدى بىزنى ئاۋارە قىلما! — دېدى.

ئىشىك يېپىلدى، قەيسەرنىڭ يۈزى قاتتىق بىر شاپىلاق يېگەندەك ئېچىشىپ كەتتى. قەيسەر ئىشىك ئالدىدا ھاڭۇبقىپ تۇرۇپلا قالدى. خۇددى ئاران كولاپ ياسىغان قۇم ئۆيى بىردىنلا گۈمۈرۈلۈپ چۈشكەندەك مەھرۇملۇق تۈيغۇسىدا قالدى. قەيسەر ھويلا ئىشكىنىڭ ئالدىدا ئىچ ـ ئىچىدىن ئۆرتىنىپ، بېشىنى سوغۇق تامغا تىرەپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن، تاتلىق

تۇيغۇلار، گۈزەل ئارزۇلارغا چۆمۈلۈپ كەلگەن بۇ كوچىدىن ئايرىلدى.

ئەمدى قەيسەرنىڭ شەھەرنىڭ قاينىق كوچىلىرىغا، يېڭىدىن سېلىنغان ئېگىز بىنالىرىغا قارىغۇسى كەلمىدى. ئۇ روھى چۈشكۈن ھالدا ئاستا قەدەملەر بىلەن قۇرۇلۇش ئەترىتىگە قاراپ ماڭدى. ئەمدى ئۇنىڭغا ئۇمىد بېغىشلىغۇدەك ئۇ يەردىن باشقا قەيەر بار؟

قەيسەر ئەترەت باشلىقىنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىشىگە ئۇ ئادەم قەيسەر بىلەن قىزغىن كۆرۈشتى، ئەھۋال سورىدى. قەيسەرنىڭ مۇزلاپ كەتكەن ۋۇجۇدىغا يەنە ئىللىق ئېقىم تارقىدى.

— قىش كېلىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئىش توختىغاندى، — دېدى ئەترەت باشلىقى رەسمىي گەپچە ئېچىپ، — ھازىر ئىشچىلارنىڭ ھەممىسى قىشلىق دەم ئېلىش ئالدىدا تۇرۇپتۇ. سەن...

ئەترەت باشلىقى تەكلىكتە قالغاندەك سۆزدىن چىپچىدە توختىدى. بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ يۈرىكى قىسىلىپ، كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلغاندەك بولدى.

— ئەمما...، — ئەترەت باشلىقى يەنە تەستە ئېغىز ئاچتى، — ساڭا ئالاھىدە مۇئامىلە قىلمىساق بولمايدۇ. يەنە كېلىپ سېنىڭ بۇ ئۇزۇن قىشتا تۇرمۇشۇڭنى قامدىمىغىمۇ بىر گەپ. شۇڭا، ھازىرچە سېنىڭ ئويلىغىنىم مۇنداق: ۋىلايەتلىك دارىلمۇئەللىمىن مەكتىپىنىڭ ياتاق بىناسىنىڭ قۇرۇلۇشى يېرىم يولدا توختاپ قالدى. سەن قىشتا شۇ قۇرۇلۇشقا قارىساڭ، ساڭا بۇرۇنقىدەك ھەق بەرسەك. قالغان ئىشنى كېيىن ئويلاشساق...

— رەھمەت! رەھمەت! — دېدى قەيسەر ئارانلا. ئۇ تەسىرلەنگىنىدىن يىغلىۋەتكىلى تاسلا قالدى.

— قەيسەر، سېنى يەنە قىيناپ قويىدىغان بولدۇق، — دېدى ئەترەت باشلىقى تۆۋەنچىلىك بىلەن.

قەيسەر نەرسە - كېرەكلىرىنى ئېلىپ ئۇدۇل قۇرۇلۇش ئورنىغا قاراپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ ئۆيىدىكىلەرنى ئويلىغۇسى- مۇ، نەپرەتلەنگۈسىمۇ، ئاچچىقلانغۇسىمۇ كەلمىدى.

قۇرۇلۇش قىلىۋاتقان بىنانىڭ بىرىنچى قەۋىتىدىكى بىر ئېغىز ئۆينىڭ دېرىزىلىرىنى خىش بىلەن ئېتىپ، مەش قويۇپ ياتاق قىلىپ قويغانىدى. قەيسەر ئۇچ قۇر خىش يېيىتىپ ئۈستى- گە ئىككى پارچە تاختايىنى قويۇپ كارىۋات قىلىۋالدى. ئۇ مەشكە ئوت يېقىپ تۇرۇۋىدى، ياتاقتا بىرى كىرىپ كەلدى.

— تۇرسۇن! — قەيسەر ئۇنى كۆرۈپ ۋارقىرىۋەتتى ۋە قولىنىڭ كۆمۈر يۇقى ئىكەنلىكىنىمۇ ئۇنتۇپ ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى. تۇرسۇن ئۇنىڭ ساۋاقدىشى بولۇپ، ئۇرۇم- چىدىكى بىر مەكتەپنىڭ تەنتەربىيە كەسپىنى ئوقۇپ كەلگەندىن كېيىن، مۇشۇ مەكتەپكە ئورۇنلاشقانىدى.

— سېنى قۇرۇلۇشقا قارايدىغان بوپتۇ، دەپ ئاڭلاپ كىرد- ىم، — دېدى تۇرسۇن ساۋاقدىشىغا ھېسداشلىق بىلەن تىكە- لىپ، — بېشىڭغىمۇ جىق ئىشلار كېلىپتۇ. غەيرەت قىل، ئاداش، ئىشلەپ تۇرساڭ بۇ جاپالىق كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتەر.

ئۇلار ئوتتۇرا مەكتەپ ھاياتى ھەققىدە خېلىغىچە سۆزلەشتى. بىر چاغدا تۇرسۇن گەپنىڭ كۆپ بولۇشىنىڭ قەيسەرگە بېسىم بولۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ قايتماقچى بولدى.

— زۆھرەنى كۆرۈۋاتامسەن؟ — دەپ سوراپ قالدى قەيسەر ئىشىك تۈۋىگە بارغاندا. بۇ گەپنى ئاڭلاپ تۇرسۇن ئىككىلەنگەن- دەك بولۇپ تۇرۇپ قالدى، كېيىن قەيسەرنىڭ چىرايىغا قارىماي ئاستا ئېيتتى:

— ئۇ... توي قىلىپ بولدى...

قەيسەر لېۋىنى ئاستا چىشلەپ ئارتۇقچە سۆزلىمىدى. تۇر- سۇن بېشىنى چايقىغىنىچە كېتىپ قالدى.

تۇرسۇن چىقىپ كېتىشىگىلا قەيسەر يانچۇقىدىكى نەرسىنى

چىڭگىده سقىمدىدى. ئۇ نەرسە پۇرلىنىپ، پۇكلىشىپ كەتتى. قەيسەر ئۇ نەرسىنى سقىمدىغىنىچە يانچۇقىدىن چىقىرىپ ئالىقىنىنى ئېچىپ قاراپمۇ قويماستىن تولىمۇ سولغۇن ھالەتتە مەشكە تاشلىۋەتتى. ئوت غىل - پاللا ئۆزگەرگەندەك بولۇپ يەنە دەرھاللا ئەسلىگە كەلدى. قەيسەرنىڭ ھاياتىمۇ ئەنە شۇ كۆيگەن نەرسىدەك، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ قەدىرسىز ھاياتتەك بىلىندى. ئۇ كۆردىغۇ، ئۇنىڭ تۇرمىدىن چىقىشى ئۇنىڭغا ئالاقىدار كىشىلەرگە ئاۋارىچىلىكىتىن باشقا ھەقىقىي مەنىدىكى خۇشاللىق ئەكېلەلمىدى.

قەيسەر خۇددى كۆيگەن بايىقى نەرسىنىڭ مەزمۇنى ئوتتا قايتا ئەكس ئېتىدىغاندەك ئوت يالقۇنىغا سىنچىلاپ قارىدى. ئۇ نەرسە زۆھرەنىڭ رەسىمى ئىدى. قەيسەر بۇ رەسىمنى تۇرمىدىمۇ يېنىدىن ئايرىماي ساقلاپ كەلگەن، ئاجىز بىر ئۈمىدنىڭ قۇدرىتىنى ھېس قىلىپ تۇرغان، ئۆز كۆڭلىدىكى قىسمەن بوشلۇقنى بولسىمۇ تولدۇرۇپ تۇرغانىدى.

تۇگىدى، پۈتۈنلەي تۇگىدى!

جاھاندا شۇنداق مۇھەببەتلەرمۇ بولىدۇ:

«قەلبىمدە بار ھىجران ۋە ۋىسال،

مەن ياش تۆكەي، سەن كۈلگىن خۇشال.»

قەيسەر مەشئىلىكى ئوتقا قاراپ تۇراتتى. ئەمما، مەشئىلىكى ئوت قەلبىلىكى ئوتقا قەتئىي ئوخشاشمايدىغان ئوت ئىدى! ئوت! مۇھەببەت ئوتى، قىساس ئوتى، نەپرەت ئوتى...

مەشئىلىكى ئوت ياتاقنى يورۇتۇپ تۇراتتى. قەيسەرنىڭ ئوتى بولسا دۇنيانى ئىللىتىشقا تىرىشقان ئوت ئىدى. قەيسەر كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلاپ ياتتى ۋە ئۆيىنى ئويلىدى. ئۇلار ئۇنى تۇرمىگە يوقلاپ بارغان، سوغۇق تەلەپپۇزدا بولسىمۇ ئۇنىڭغا تەسەللى بەرگەن. ھەرنېمە بولسا قەيسەرگە ئەڭ يېقىن كىشىلەر شۇلار ئوخشايدۇ. ئائىلە مۇھەببىتىنىڭ يوشۇرۇن كۈچى يەنىلا ئۆزىنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتى
ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتىنىڭ رەسمىي تور بېكىتى

كۆرسىتىدىكەن. ئەنە قەيسەر ئەكى ئېغىر كۇنگا قالغاندا ئۇلار يوقلاپ باردى، هاياتنىڭ تارتىشلىق تەرەپلىرىنى پۇراتتى. «ئۇ لارنىڭ ئالدىغا باراي، چۈشەندۈرەي، يېلىنماي، يالۋۇرماي، هەتتا ... هەتتا تىزلىنماي ... قۇلدەك ئىشلەتسەمۇ شۇ ئۆيدە تۇرۇپ قالاي ...» قەيسەر ئورنىدىن تۇردى، بۇ هاياتتا تارتىشقۇدەك ئادەملىرىنىڭ شۇلار ئىكەنلىكىنى هېس قىلدى.

قەيسەر سىرتقا چىقتى. سوغۇق شامال ئۇنىڭ يۈزلىرىگە ئۇرۇلدى. هاياتنىڭ سوغۇقلۇقى ئالدىدا بۇ سوغۇقلار نېمىتتى!

قەيسەر هېچنېمىگە قارىماي يېقىنلا يەردىكى مەهەللىگە قاراپ ماڭدى. ئەنە، قەيسەر خۇشال كىرىپ مەيۇس قايتىپ چىققان كوچا. ئەمدى ئۇ قەتئىيلىك بىلەن كىرىپ كېتىۋاتىدۇ. قانداق چىقار؟

قەيسەر هويلا ئىشىكىنى مەردانىلىك بىلەن ئۇردى. ئىشىك ئېچىلدى. قەيسەر كىرىشكە تەمشەلدى. بىراق، بىر سوغۇق تەلەت ئىشىكنى توسۇۋالدى. ئۇ — سەلمە ئىدى. سەلمە قەيسەرگە هەيران بولۇپ قاراپلا قالدى. قەيسەر بولسا كۈلۈمسىرەشكە تىرىشتى.

— نېمە ئىشىك بار؟ — دېدى سەلمە ئىشىكنى قىيا يېپىپ تۇرۇپ.

— سىلەرنى كۆرگىلى كەلدىم، — دېدى قەيسەر سىلىق تەلەپپۇزدا.

— تۇرمۇشىمىزنى بۇزما، — دېدى سەلمە چىرايىنى پۈرۈشتۇرۇپ، — سېنىڭ سەۋەبىڭ تۈپەيلى ئاتام بىلەن ئاپاڭ كېچىچە ئۇرۇشۇپ چىقتى. بىر يىل خويمۇ تىنچ ئۆتۈۋىدۇق... ئەمدى كەلمە، ئاپاڭنىڭ گېپىمۇ شۇ، «بىزنىڭ تۇرمۇشىمىزنى بۇزمىسۇن، ئۆزىمۇ تىنچ ئۆتسۇن» دەپ گەپ ئېيتىپ بەردى. شۇنداق بولسۇن. بىز بەربىر بىر ئۆينىڭ ئادەملىرى ئەمەس. بىزگە كېرىكى ئاپاڭ. شۇنى ئېسىڭدە تۇت.

ئىشىك يېپىلدى، گەرچە بوش، سىلىق يېپىلغان بولسىمۇ، قەيسەرگە تازا كۆچەپ يېپىلغاندەك تۇيۇلدى. ئىشىك زەنجىرىنىڭ شاراقلىتىلىپ ئىلىنىشىمۇ، خۇددى ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان جىنايەتچىنىڭ پۈت - قوللىرىدىكى كىشەنلەر شاراقشىغاندەك ۋەھىمىلىك سېزىلدى. قەيسەرنىڭ ۋۇجۇدى كىرىشتى. ئەمما، دەرھال بوشاشتى. ئۇ يېنىك تىنىۋېلىپ ئىشىكنى يەنە قاقتى. ھويلا ئىچىدىن ھېچقانداق سادا چىقمىدى. ئەكسىچە چىراغ ئۆچۈرۈلىدى. قەيسەر ئادەتتە كوچىغا شۇنچە سېخىيلىق بىلەن يورۇقلۇق بەخش ئېتىپ تۇرغان ئاشۇ نۇرلارنى كۆرۈشتىنمۇ مەھرۇم قىلىندى.

قەيسەر كەينىگە ياندى. بىراق، ئۇلار تەسىرلەنگىچە كېلىپلا تۇرۇشنى كۆڭلىگە پۈكتى. قەيسەر دائىمۇئەللىمىن مەكتىپىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، كىچىك دۇكاندىن بىر بوتۇلكا ھاراق ئالدى.

مەشتىكى ئوت ئۆچەيلا دەپ قالغان بولۇپ، ياتاق خېلىلا مۇزلاپ كەتكەنىدى. قەيسەر مەشكە كۆمۈر تاشلاپ، ئوت ئۇلغايغاندىن كېيىن كەچقۇرۇن مەكتەپ ئاشخانىسىدىن ئالغان يېمەكۇمىسىنى مەشنىڭ ئۈستىگە قويۇپ ئىسىتتى.

ھاراق ئۆزىنىڭ ئاچچىق تەمى بىلەن قەيسەرگە ھەرھالدا تەسەللى بولدى. كۆڭلىنى كۆتۈرۈپ قويدى. «ئاپام بەربىر ئۆز ئاپام، داۋۇت ئۆگەي بولسىمۇ ئاتام. مېنى ھامان قوينىغا ئالىدۇ.» قەيسەر قايتا - قايتا شۇ خىيالنى قىلىپ ھاراقنى ئىچىۋەتتى. ئائىلىنىڭ ئىللىق مېھرى ئۇنى داۋاملىق چاقىرىپ تۇراتتى...

قەيسەر بېشى تاشتەك ئېغىر ھالدا ئويغاندى. ئۇ توڭلاپ تىترەپ تۇراتتى. مەشتىكى ئوت ئاللىقاچان ئۆچكەن، قەيسەر بولسا مەست بولۇپ يېتىپ قالغانىدى. قەيسەر توڭلاپ، تىترەپ تۇرۇپ مەشكە ئوت قالىدى...

ئاردىن ئىككى كۈن ئۆتۈپ قەيسەر ئۆيگە يېنە بارىدى. بۇ قېتىممۇ ئۇمىد بىلەن ئىشىكنى ئۇردى. ئىشىكنى ئاچقان سەلىمە قەيسەرنى كۆرۈپلا يېپىۋەتتى. قەيسەر ئىشىكنى ئۇزۇنغىچە ئۇرغان بولسىمۇ ھويلا ئىچىدىن ئىنكاس قايتمىدى. قەيسەر ئىچىگە تىنغانچە تۇرۇپ قالدى. قەيسەر ئۆزىنى تاشلىۋېتىشكە تىرىشىۋاتقان بۇ ئائىلىگە نىمە ئۈچۈن شۇنچە يېپىشىۋاتقانلىقىنى ئېنىق بىلەلمەي قالدى. ئۇنىڭ ئويىدا پەقەت سەۋەبتىن خالىي بولغان «مۇشۇ ئائىلىنىڭ ئەزاسى بولىمەن» دېگەن ئويلا ھۆكۈمرانلىق ئورۇندا تۇرۇۋاتاتتى.

— كىمكەن؟ — سورىدى سارەم. داۋۇت لەپپىدە سەلىمەگە قارىدى.

— نىمە كېلىۋېرىدىكىن؟ — دېدى سەلىمە غۇدۇراپ.

— قەيسەرمۇ؟ — سارەمنىڭ كۆزلىرى چاقناپ كەتتى.

— شۇ بولماي... بىرەر دىۋانە بولغان بولسىمىغۇ...

— سەلىمە، سىز... ئۇنداق دېمىڭىز قانداق بولىدۇ؟

— قانداق بولىدۇ، دەپ... شۇنچە ياشقا كىرىپ قالغان ئادەم ئۆزىنى بىلىپ كەلمىسە بولىدۇ.

— ئۇنچىلىك قىلىپ كەتمىسىڭىزمۇ بولار؟ ئۇنىڭمۇ بىر يىل جەبىر تارتىپ ئۆيگە مۇشۇ بىر كېلىشىغۇ. بېشىغا شۇنچە ئىشلار كېلىپ ئۇمۇ ئەمدى چۈشەنگەندۇر؟

— مۇشۇ بىر يىل خۇيمۇ ئۇبدان ئۆتۈۋىدۇق، يولىغا ماڭماي ...

— ۋاي - ۋۇي نېمىدېگەن چىق گەپ بۇ...، — گۈلشەن، — شۇنداق دېۋىدى، داۋۇت ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

— بولدى قىلىڭلار ئەمدى. كەتكەن ئادەمگە نىمە غىز - غىزلىشىسىلەر. ئادەم دېگەنگىچۇ ئارامچىلىك بولمىسا، چىداش- لىق بەرگىلى بولامدۇ؟ كەلسە كېلۇر، ئارامىمىزنى بۇزمىسىلا بولدى. بىراق مەن ئەينى ۋاقىتتا ئۇنى كەت دېمىگەن. شۇڭا بۇ

ئۆينىڭ ئۇنىڭغا نېمە كېرەكى بار؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇنىڭ يېشىمۇ بىر يەرگە بېرىپ، خېلى ئادەم بولۇپ قالدى. تۇرمۇشنى بىلگۈ-چىلىكى، ئۆزىنى جۆندەپ يۈرگۈچىلىكى بار. ئۇنىڭغا ئارىلىشىد-ۇالمىساقمۇ بولىدۇ. تۆتىنچى ئۇرمۇشىمۇ ئۆزىنىڭ يېتەرلىك.

بۇ گەپ بىلەن سەلىمە سارەمگە مىيىقىدا كۈلۈپ قاراپ قويدى. سارەم بولسا ئەلەمدىن لېۋىنى چىشلىدى ۋە كۆزلىرىگە ياش ئالدى. داۋۇتنىڭ غەرەزلىك سۆزلىرىدىن دىلى تېخىمۇ زېدە-لىنىپ كەتتى. «بىچارە بالام، هېلىمۇ سېنى جىق تاشلىۋەتتىم. هەي... كەلگۈلۈكلا بولسا نېمىشقا ساقلا كېلىدىغاندۇر؟ نېمىلا ئىش قىلساڭ هەممىنىڭ كۆڭۈل ئاغرىقى تېپىپ بېرىسەن. نەرىڭ بارکىنتاڭ، سەنلا بولساڭ هېچكىمگە ئارامچىلىك يوق. يەنە نېمە تارتقۇلۇقلىرىڭ بارکىن؟» سارەم ئائىلە، تۇرمۇش، ئەر ۋە پەرزەنت مېهرى ئوتتۇرىسىدا گاڭگىراپلا قالغانىدى. يەنە بىر تەرەپتىن بالىسىغا تارتىشۋاتقان قەلبىگە «هەي، تۇرمۇش ئارامىم بۇزۇلماي ئۆتۈپ باقسا بولمامدۇ؟» دېگەن بىر ئىستەك غىل - پال قارا سايىسىنى تاشلاپ ئۆتتى.

قەيسەر قايتتى. بۇ كوچىغا — ئۆزىنىڭ تالاي نادامەتلىك يېشى تۆكۈلگەن بۇ كوچىغا يەنە كېلىش ئۈچۈن قايتتى. قەيسەر ياتقىغا كېلىپ ئازابلىق خىياللار قاينىمىدا قىينالماسلىق ئۈچۈن يەنە مەست بولغۇچە هاراق ئىچتى. ئەمما، يېرىم كېچىدە سوغۇق-تىن مەستلىكى يېشىلىپ كەتتى. بۇ تاملار شۇ قەدەر سوغۇق ئىدى، خۇددى مۇزدىن ياسالغاندەكلا...

ئاندا - ساندا قار ياغىدىغان تۇرپان ۋادىسىغا بۇگۈن قېلىن قار ياغدى. قەيسەر قارنىڭ قېلىنلىقى، هاۋانىڭ سوغۇقلۇقىغا قارىماي، يەنە ئۆيىگە باردى. لېكىن ئىشىك ئالدىغا بېرىپ، قەلبى قاتتىق ئازابلىنىپ ئىشىكىنىمۇ چەكمەي قايتىپ كەلدى.

شۇنىڭدىن كېيىن كۆڭلى ئۇ ئىشىككە تەلپۈنسىمۇ، ئۇرۇن، ۋا-قىتلارغىچە بارمىدى.

ئەتراپ ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئازادىلىككە تولدۇرىدىغان ئاق قارغا پۇركەنگەندى. ئاق، ئاقلىق! نۇرغۇن كىشىلەر ئاق رەڭنى پاكلىقنىڭ سىمۋولى دەپ قارىشىدۇ. زېمىن ئەسلىي پاك. قار يېغىشى بىلەن بۇ پاكلىق تېخىمۇ جۇلالايدۇ. زېمىنغۇ پاكلىققا تولىدۇ. ئەمما، ئادەملەرنىڭ قەلبىچۇ؟

قەيسەر ئاق قارنى غاچىلدىتىپ دەسسىگىنىچە ئۆزىنى بارغاد-چە يات كۆرۈنۈشلەر كوچىغا قاراپ ماڭدى. قاردا نۇرغۇن كىشى-لەرنىڭ ئاياغ ئىزى. پاكلىق دەپ قارىلىدىغان قار كۆكتىن چۈشۈپ، كىشىلەرنىڭ ئايىغىدا چەيلىنىشكە دۇچار بولىدىكەن، يا پاكلىق دېگەن دەپسەندە قىلىشلار ئىچىدە ئۆزىنىڭ نۇرانە قىيا-پىتىنى نامايان قىلىپ تۇرامدىكىن؟

سۇزۇك ئاي نۇرى ئەتراپنى ھەقىقەتەن ئاق نۇرى بىلەن بېزىگەنىدى. مۇشۇنداق ھاياجانلىق مۇھىتتا قەيسەر ئازاب ئىچىدە كېتىۋاتاتتى. ئاۋادا بۇ قېتىمۇ ئىشىك ئېچىلمىسا ... «مەن ساقلايمەن ... بىر كۈنى كېلىپ ئۇلار بىلەنمۇ خۇشال ئولتۇرۇپ بىر چىنە چاي ئىچەرمەن... ئەمدى كەلسەم تۇرمۇشۇم-دا بىرەر ئۆزگىرىش قىلىپ كېلىمەن...»

قەيسەر ئىشىك ئالدىغا يېتىپ كەلدى. قەيسەر ئىشىكنى ئۇردى. ئىشكىنىڭ كېشىكىدە تۇرۇپ قالغان قار ئاستا تۆكۈ-لۈپ، ئۇنىڭ جۇرئىتىگە جۇرئەت قوشقاندەك بىلىندى.

ئىشىك چېكىلىشى بىلەن خۇددى سارەمنىڭمۇ يۈرىكىنى بە-رى ئىللىق قولى بىلەن چەككەندەك ۋۇجۇدى تىترەپ كەتتى. داۋۇت چىقىپ كېتىپ بىردەمدىلا قايتىپ كىردى. سارەم ئۇنىڭغا سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلدى. داۋۇت سېمىز بەدىنى بىلەن ئورۇندۇقتا تولىمۇ ئېغىر ئولتۇردى.

— سارەم، — دېدى ئۇ ئۆزىنى ناھايىتىمۇ بېسىۋېلىۋاتقان-

دەك تەرزدە، — مەن كۆڭلىگىزنى چۈشىنىپ تۇرۇپتىمەن. لېكىن... سىز ئەك ياخشىسى قەيسەرگە چىرايلىقچە گەپ قىلىك. ئۇ ئەمدى كەلمەسۇن.

سارەم ئەندىكىپ داۋۇتقا تىكىلدى:

— سىز... سىز قەيسەرنى بۇ ئۆيدە تۇرمەسۇن دېمەكچىمۇ؟

— مەن تۇرمەسۇن دېمىدىم. ئەمما، ئۆزى تۇرمايمەن دەپ كېتىپ قالغان. سۆزۈمنى خاتا چۈشىنىپ يامان ئاقىۋەتكىمۇ قالدى. شۇنداق تۇرسا مەندە يەنە نېمە گۇناھ؟ شۇڭا... قەيسەرگە ماڭا مۇناسىۋەتلىك بىرەر ئىش بولۇپ قالسا مەن ئۇنى كۆتۈرەلمەيمەن. مەن چارچىدىم، ماڭا ھازىر تىنچلىق كېرەك. مەن ئۇنى يامان دېمەيمەن، پەقەت مېنىك ئويلاۋاتقىنىم تىنچ، خاتىرجەم ياشاش.

— مەن ئۇنىڭغا بۇ گەپنى قانداق دېيەلەيمەن؟

— دېيەلمىسىڭىز باشقا ئامال يوق.

— باشقا ئامال يوق؟ — سارەم تۇرۇپلا قالدى، — سىز... سىز...

— سىز باشقىچە خىيالدا بولماي شۇنداق قىلىك. بەلكىم قەيسەرگىمۇ بۇ ئۆي خۇشياقماس. ئۇ بۇ ئۆيگە كەلگەندىن بۇيان مەن بىلەن پۇرچىقى پىشماي كەلدى. نەرىمگە ئۆچ بولۇپ قالدىكىنتاك؟ بالىنىمۇ، ئۆزىمىزنىمۇ قىينىماپ نېمە قىلىمىز؟

سارەم داۋۇتنىك ئېغىر قاپاقلىرىنى، كۆلۈپ تۇرغان كۆزلىرىدىكى سوغۇق نۇرنى، جەھلى تۇتقاندىكى رەھىمسىزلىكىنى، بەزىدە كۆزىگە ھېچنېمە كۆرۈنمەيدىغان زەھەرخەندىلىكىنى ئويلاپ ئاستا ئورنىدىن تۇردى. سارەم بەزى چاغلاردا ئۆزىنى مۇشۇنداق ئاجىز، ئامالسىز ھېس قىلاتتى. يالغۇز قالغىنىدا بولسا نېمىشقا داۋۇتنىك ئالدىدا ئۆزىنى ئاشۇنداق ئاجىز، ئامالسىز ھېس قىلغىنىغا ئاچچىقى كېلەتتى. ئاشۇ يۇرىكىنى چىرماپ تۇرغان ئامالسىزلىق تۇيغۇسى نېمىشقىكىن يەنە ئۇنى مۇشۇ ئۆيگە باغلاپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تۇرۇۋالاتتى. ئەمەلىيەتتە، سارەم ئېتىراپ قىلمىغان بىلەن، ئۇ-نىڭ تۇرمۇش، ئائىلە قارىشى ئۇنى شۇنىڭغا مەجبۇرلايتتى، بەر-دە سارەم بۇنىڭدىن قورقۇپمۇ قالاتتى.

خېلىدىن بېرى ئىشىكنى تەلمۈرۈپ تۇرغان سارەم ئەمدىلىكتە هويلىغا ئېغىر قەدەملەر بىلەن چىقتى.

قەيسەر ئىشكىنى يەنە ئۇردى. ئۆينىڭ ئىشكى ئېچىلدى. قەيسەرنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ كەتتى. بىرى قارنى ئېغىر قەدەملە-رى بىلەن دەسسىگىنىچە كېلىپ جىممىدە تۇرۇپ قالدى. نېمىش-قىدۇر قەيسەرنىڭ قولى تىترىدى ۋە ئىشكىنى بوش چەكتى.

— قەيسەرمۇ سەن بالام؟ — دېدى ئىچىدىكى ئادەم. بۇ ئاۋازنى ئاڭلاپ قەيسەرنىڭ ئىشىك چېكىشكە تەمشىلگەن قولى بوشلۇقتا توختاپ قالدى. قۇلىقىنىڭ هاردۇقى چىققاندەك بول-دى، ئۇنىڭ ئاڭلاش سېزىمىنى بۇ ئاۋازنىڭ كۈتكىلى قانچە ئۇزۇن بولدى - هە؟

— كەت، بالام، — دېدى سارەم يېلىنىش تەلەپپۇزىدا، — بۇ ئۆيدە سېنىڭ قىينالغىنىڭنى كۆرگۈم يوق. بىر ئوبدان تۇرۇ-ۋاتىسەن، تۇرمۇشۇڭنى قامدىغۇچىلىكىڭ بار. بۇنىڭدىن كېيىن-كى تۇرمۇشۇڭنىڭ غېمىنى قىل، ئۆزۈڭنىڭ تۇرمۇشىنى بىل. ئەمدى كەلمە. ئۆزۈڭنى ئايا، بالام. بولدى كەت... بۇ ئۆينى ئۇنتۇپ كەت!

قەيسەر تولىمۇ تەسلىكتە «ئاپا» دېمەكچى بولۇۋىدى، سارەم يەنە ئېغىز ئاچتى:

— قەيسەر، خوش، بالام، ئەمدى كەلمە... هەممىمىزگە ئاراملىق كېرەك...

غاچىلدىغان ئاۋاز ئاڭلاندى، سارەم كىرىپ كەتكەندى، ئەم-ما ئۇنىڭ يۈرىكى ئىشىك تۈۋىدە قالغانىدى: «بالام، مېنى كە-چۈر، مەنمۇ سېنى دەپلا مۇشۇنداق قىلىۋاتىمەن. قارىغاندا كۆرە-دىغان كۈنىمىز مۇشۇ ئوخشايدۇ. سەنمۇ خېلى چوڭ بولۇپ

قالدىڭ، بۇ ئىشلارنى چۈشەنگۈچىلىكىڭ بار. ئەتە ـ ئۆگۈن بۇ ئۆيگە بۇنچىلىك قىلىش كەتمەيدىغانلىقىنى بىلىپ قالىسەن، كۆـ نۈپمۇ قالىسەن. مېنى كەچۈر، بالام، ئۆزۈڭنى ئاسىرا، خوش، بالام...»

قەيسەر كەينىگە بۇرۇلدى. تولىمۇ ئاستا قەدەم بىلەن مېڭىپ كەتتى. ئايىغى ئاستىدىكى قار ئاجىز غىچىلدايتتى. ئەمما، قەيـ سەرنىڭ قەلبىدە شۇنچىلىكمۇ ئۈمىد قالمىغانىدى. مانا ئاپىسىمۇ ئەڭ قەھرىلىك گەپنى سىلىق قىلدى. ئەجەبا، ئەڭ ئاخىرقى رىشتىمۇ ئۈزۈلدىمۇ؟ ياق، ئۇ رىشتە ئەۋرىشىم بولغان بىلەن ئۇنداق ئاسان ئۈزۈلمەيدۇ! «بوپتۇ، مەن كۆتەي، مەنمۇ بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇتارمەن، قولۇمدىن ئىش كەلگۈدەك بولغاندا يەنە ئىزدەيمەن...» نېمىشقىكىن قەيسەرنىڭ خىيالىغا شۇ ئائىلىدە ياشاشلا كىرىۋالغانىدى. تۇرمىدە پەيدا بولغان بۇ خىيال قەيسەرـ نىڭ قەلبىگە مەھكەم ئورنىشىپ قالغانىدى. لېكىن، قەيسەر بىرەر ئىش تەۋرەتكۈدەك بولغۇچە ئۇنى پالاكەت باسقىلى تۇردى.

1990 ـ يىلىنىڭ باھار كۈنلىرى ھاۋا ئوبدانلا ئىللىپ قالـ دى، كۈن نۇرى ئادەمگە تولىمۇ ئارامبەخش تۇيغۇ بېغىشلايتتى، ئادەم ئۆزىنى خۇددى جەنىي قايتىدىن ياشىرىۋاتقاندەك سېزەتتى. ئەمما، باھارنىڭ بۇ قىممەتلىك نېمەتلىرى قەيسەرگە تېگىل بول ـ مايۋ تۇرۇپلا چوڭ كۆڭۈلسىزلىك ئۇنى ئۆز كەپسىگە تەكلىپ قىلدى.

3 ـ ئاينىڭ 10 ـ كۈنى قۇرۇلۇش ئەترىتىدە زور ئۆزگـ رىش بولدى. ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر يىغىنى چاقىرىلدى. يىغىنـ دا شەھەر رەھبەرلىرى تەنتەنىلىك ھالدا:

«تۇرپان شەھەرلىك قۇرۇلۇش ئەترىتى بۇگۈندىن باشلاپ «تۇرپان شەھەرلىك قۇرۇلۇش شىركىتى» گە ئۆزگەرتىلدى!» دەپ جاكارلىدى. بۇ جاكارنى ئاڭلاپ ئىشچىلار ھەيران قالدى،

www.uyghurkitap.com

هەتتا بەزى ئىشچىلار «شىركەت دېگىنى نېمىسى ئەمدى؟» دەپ غودۇراپمۇ قويۇشتى. ئارقىدىنلا تارقالغان بىر قورقۇنچلۇق خەۋەر هەممەيلەننىڭ دېمىنى ئىچىگە چۈشۈرۈۋەتتى. ئەمدىلا قورۇلغان بۇ شىركەتنىڭ «قۇرۇلۇش سۈپىتىنى ئۆستۈرۈش، شەهەرگە خاس يېڭىچە زامانىۋى بىنا سېلىش» تەلىپى ئۈچۈن شىركەتنىكى تېخنىكا سەۋىيىسى تۆۋەن، يېڭىچە قۇرۇلۇشقا ماس كەلمەيدۇ... دېگەندەك سەۋەبلەرگە چۈشۈپ قالغان ئىشچىلار قايتۇرۇلىدىكەن.

قەيسەر ئەترەت باشلىقى، هە راست، شىركەت دېرېكتورى تەرىپىدىن چاقىرتىلدى. قەيسەر تۇرمىدىكى ناچار ئوزۇقلۇق سەۋەبىدىن خېلىلا ئاجىزلاپ قالغان بولۇپ، بۇنىڭغا قوشۇلۇپ سوغۇق ياتاقتا يېتىۋېرىپ ئۇنى سوغۇق ئېلىپ قويغانىدى. شۇڭا ئۇ بەكلا ئاجىزلاپ كەتكەنىدى. ئۇ بۇ هالدا بۇرۇنقىدەك گۈرسۈلدەپ مېڭىپ خىش توشۇيالايدىغان، جازا باغلاش ئۈچۈن ئېگىزلىكتە ئەركىن هەرىكەت قىلالايدىغان، نەچچە تاختايىنى قاتلاپ كۆتۈرۈپ ماڭىدىغان ئىشلارنى ئەمدىلىكتە... هەي...

— ساڭا ئاخىرغىچە قارىيالمايدىغان بولدۇم، — دېدى دېرېكتور تولىمۇ تەڭلىكتە، — ئالدىڭدا بەك خىجىلمەن، ئوكا. ماڭا ئامال بولمىدى. هۆكۈمەت ئىشى ئىكەن... تۇرمۇشۇڭنى ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇپ، بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇت... هە، هازىر سودا يولىغا ماڭغانلار تازا پۇل تېپىۋاتىدۇ. ئىشنى ئاددىيدىن باشلاپ باق. كۆزۈڭ يېتىپ ئىقتىسادىڭ يەتمەي قالسا ماڭا دە. قولۇمدىن كېلىشچە ياردەم قىلىمەن.

قەيسەر يىغىنىدىلا بۇ ئاقىۋەتنى سېزىپ يەتكەنىدى. شۇڭا بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ئار ئېلىپمۇ كەتمىدى.

— هېلىمۇ ساڭا جىق ياردەملەرنى قىلدىلا، سىلىگە رەهمەت!

— هە... بۇ ئاز بولسىمۇ، قەيسەر، تۇرمۇشىڭغا ئىشلىتەر-

سەن، — دېرېكتور ئۇچ يۈز يۈەننى مەجبۇرىي ھالدا قەيسەرنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى…

قەيسەر كوچىغا چىقىپ تۇرۇپ قالدى. نەگە بېرىش كېرەك؟ نېمە ئىش قىلىش كېرەك؟ ئۆيگە بېرىشنىڭ ئورنى يوق، ياتاقتىنمۇ ئايرىلدى. ئۇ ئەمدى ھەقنىڭ يەككە ـ يېگانە ئادەمگە ئايلاندى. تۇرىدىغان ئۆيىمۇ، چاقىرىدىغان ئادىمىمۇ، ياتىدىغان ياتىقىمۇ، قىلىدىغان ئىشىمۇ يوق. قەيسەرنىڭ ئىچى قۇپقۇرۇقلا بولۇپ قالدى.

قۇياشنىڭ ئىللىقلىقى، باھارنىڭ گۈزەللىكى قەيسەر ئۈچۈن ئەمدى نېمە؟ قىش بولامدۇ، ياز بولامدۇ، گۈللۈك بولامدۇ، چۆللۈك بولامدۇ، بەرىبىر. قەيسەرگە جان كېرەك. قەيسەر چوڭقۇر تىنىۋېتىپ، دوقمۇشتىكى يېڭى ئېچىلغان ئاشخانىغا ماڭدى: «تاماق يەي، تاماق. تازا تويغىچە يەي… ئىسسىق شورپا بىلەن گۆشمۇ يەي…»

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئون ئىككىنچى باب

يېگىت

قەيسەر شۇنچە ئىشتىھا بىلەن يەپمۇ بىر قاچا لەڭمەن، ئوتتۇرا قاچا شورپا ۋە ئىككى پارچە گۆشنى ئارانلا يېيەلىدى. بۇيرۇتقان ئۇچ دانە مانتا شۇ پېتىلا ئېشىپ قالدى. قورسىقى چىڭقىلىپ، قۇسقۇسى كەلدى. شۇندىلا ئۇ قورساق تويدۇرۇش-نىڭ ئىنسانلار ئۈچۈن دائىملىق ئىش بولسىمۇ، لېكىن چاغلىقلا ئىش ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

ئەمدى نېمە قىلىش كېرەك؟

قەيسەر مەقسەتسىز ئايلىنىپ بىكەتكە كېلىپ قالدى. بىكەت-نىڭ ئىشىكىدىن ئىچىدىكى تىقىلىشىپ ئولتۇرغان كىشىلەر كۆ-رۈنۈپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ ئاپتوبۇس توختايدىغان مەيدانغا ئىنتى-لىپ تۇرۇشىدىن سەپەرگە چىقىشقا تەييارلىنىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. بۇنى كۆرگەن قەيسەرگە بىردىنلا باشقىچە خىيال كىرە-ۋالدى. ئۇ بىكەت ئىچىگە كىردى ۋە ئاپتوبۇس توختايدىغان مەيدانغا چىقتى. ئاپتوبۇسلار قاتار توختىتىپ قويۇلغان بولۇپ، قەيسەر ئاپتوبۇسلارنىڭ ئالدى ئەينىكىگە بىكىتىپ قويۇلغان تاخ-تايدىكى خەتلەرنى ئوقۇپ ماڭدى: «تۇرپان ـ توقسۇن»، «تۇر-پان ـ لۇكچۇن»، «تۇرپان ـ تۇيۇق»، «تۇرپان ـ پىچان»...

پىچان! قەيسەر بۇ ئىسىمغا قىزىقتى ۋە ئېسىگە ئالدى: ئوقۇتقۇچىسى ئۇلارغا ئۆزىنىڭ پىچانلىق ئىكەنلىكىنى سۆزلىگەنده قەيسەر ۋە بىرقانچە بالىلار كۈلۈپ كەتكەنىدى. چۈنكى ئۇلار

پىچان دېگەن ئۆسۈملۈكنى يادلىرىغا ئېلىشىپ «مۇشۇنداقمۇ يۈرت نامى بارمىدۇر؟» دەپ قېلىشقانىدى. كېيىن قەيسەر مۇ-ئەللىمىدىن «ئۇ يەردە پىچان دېگەن ئۆسۈملۈك كۆپ چىقىدىغان بولغاچقا شۇنداق دەپ ئاتالغانمۇ؟» دەپ سورىغاندا، مۇئەللىمى كرورەن، پىشامشان دېگەندەك ئىسىملارنى تىلغا ئېلىپ بىرمۇنچە تارىخ سۆزلىگەنىدى. شۇڭا «پىچان» دېگەن ئىسىم قەيسەرنىڭ يادىدا قالغانىدى. بۇلارنى ئويلاپ قەيسەر ئىككىلەنمەيلا ئاپتوبۇسقا چىقىپ ئولتۇردى. تۇرپان شەھىرىدىن پەقەت بىر قېتىم سىرتقا چىقىپ باققان — كۇمۇشكە بارغان قەيسەر هاياجانلاندى، ئۆزىنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنىمۇ ئويلىغۇسى كەلمىدى. پەقەت «يۈرىكىم-نى مۇزلىتىۋەتكەن بۇ شەھەردە ياشىغاندىن، ماڭا يات بولغان شەھەردە ياشاپ باقاي» دېگەن نىيەت بىلەن خۇددى بىرى ئۇنى مەجبۇرىي چۈشۈرۈۋېتىدىغاندەك ئورۇندۇقىنىڭ يۆلەنچۈكىنى چىڭكىدە تۇتۇپ ئولتۇردى. ئاپتوبۇس قوزغالدى. ئەمما، قەيسەر-گە خوش دېگۈدەك، قەيسەرنىڭمۇ كۆزى قىيماي خوش دېگۈدەك ئادىمى يوق. ئۇزاتقىچىمۇ، ئۇزىتىلغىچىمۇ ئۆزى. كىم بىلىدۇ، ئۇنىڭ هاياتىنىڭ ئاخىرلىشىشىمۇ شۇنداق بولامدۇ تېخى؟ ئاپتو-بۇس قەيسەر ئۈچۈن قۇپقۇرۇق بولغان شەھەرنى ئارقىدا قالدۇ-رۇپ كېتىپ باراتتى. مانا ئاپتوبۇس يېڭى بېكەتكە كېلىپ شەرقە بۇرۇلدى. شۇ هامان قەيسەرنىڭ يۈرىكى سىقىلىپ كەتتى. نېمە-گىدۇر تارتىشتى. خۇددى ئۆزى ئارزۇلاپ تۇرغان نەرسىنى ئۆزى تاشلىۋېتىپ بارغاندەك تۇيغۇغا كېلىپ يېرىم بول-دى. قەيسەر كەينىگە قارىدى. ئەنە، هەممە نەرسە قەيسەرنىڭ سوغۇق هېسسىياتىنىڭ سىرتىغا تاشلىنىپ قالماقتا. ياق، ياق، قەيسەرنىڭ قەلبى نېمىگىدۇر تولۇپ كېتىۋاتىدۇ، نېمىگىدۇر قىزىپ كېتىۋاتىدۇ، نېمىگىدۇر پىژىلداۋاتىدۇ... قەيسەر ئورنى-دىن تۇرۇپ كەتتى. «نەگە بارىمەن — هە؟ يۈرتۇم تۇرۇپ مۇسا-پىر بولمەنمۇ؟ ئۆز ئاپام تۇرۇپ ئاتا — ئانىسى يوق يېتىم بولمەنمۇ؟»

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تورىسى

ئالدىراپ قالغان قەيسەر ئاپتوبۇسنى توختاتتى. بۇ چاغدا ئۇلار تۇرپان شەھىرىگە كىرىش ئېغىزىدىكى دۆڭكۆۋرۈكنى كېچىپ قالغانىدى.

— تېزرەك چۈشۈپ چىقىڭ. بولمىسا كەچ قالىمىز، — دېدى بېلەتچى.

— مەن پىچانغا بارمايدىغان بولدۇم.

— بېلەت پۇلى قايتۇرۇلمايدۇ! — بېلەتچىنىڭ تەلەپپۇزى بىردىنلا يېرىكلەشتى. قەيسەر ئۇنىڭ گېپىگە پىسەنت قىلماي ئاپتوبۇستىن چۈشۈپ قالدى.

«ئۇھ» دەپ ئېغىر تىندى قەيسەر نېمىگىدۇر ھېرىپ كەتكەندەك. ئۇ بىرئاز تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن كىرا ھارۋىسىدىن بىرنى چاقىردى.

— نەگە، ئاكا؟ — دېدى ھارۋىكەش بالا. «نېمىلا بولسا ئۆيىنىڭ ئەتراپىغا بېرىۋالاي» دەپ ئويلىغان قەيسەر:

— خەلق كىنوخانىسىغا، — دەپ ھارۋىغا چىقىپ ياتتى. ھارۋا ئەللىك مېتىردەك مېڭىپلا جەنۇپ تەرەپكە بۇرۇلدى.

— ھوي، نەگە ماڭدىڭ؟ — دېدى قەيسەر چۆچۈپ.

— يېقىنراق باغرى بىلەن ماڭاي، — دېدى ھارۋىكەش بالا. باغرى! قەيسەرنىڭ يۈرىكى تىترىدى. ئېھ، باغرى يوللىرى، قەيسەرنىڭ يۈرىكىنى قانچە ـ قانچە ياشارتقان، قانچە ـ قانچە تېپىچەكلەتكەن يوللار! مۇھەببەتنىڭ ۋىسال ۋە ھىجرانى قالغان يوللار!

ئېشەك بىر خىلدا كېتىپ باراتتى. قەيسەر ئۆزىنى ھەرقانچە تىزگىنلەي دېسىمۇ، خىيالى قەيسەرگە بوي بەرمەي زۆھرە تامان يۈگۈرۈپ كېتىپ باراتتى. «بىر چاغلاردىكى ئەڭ چوڭ خۇشاللىقىم ئىدى ـ ھە!» قەيسەر چوڭقۇر ھەسرەت چەكتى. ئەنە، دوقمۇشىغا كېسەك قىرلاپ قويغان كوچا، مۇشۇ كوچىغا كىرگەندىن كېيىنكى يەتتىنچى ئۆي زۆھرەلەرنىڭ ئۆيى... قەيسەرنىڭ

يۇرىكى ئېچىشتى. ئەنە قەبرىستانلىق، ئۇ يەرگە ئۆلۈكلەر كۆمۈلگەن. قەيسەرنىڭ تۇنجى سۆيگۈسىمۇ دەپنە قىلىنغان. ئەما، تىرىك پېتىلا... قەيسەر قاتتىق ئازابلاندى. تونۇش نەرسىلەرنى، ئەسلىمىگە باشلايدىغان نەرسىلەرنى كۆرمەسلىك ئۈچۈن يۈزىنى ئالمقانلىرىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ يېتىۋالدى. كۆزلەر ئېتىلدى. بىراق، قەلب كۆزىنى ئېتىۋېلىش قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن؟

ئىچى سىقىلىپ كەتكەن قەيسەر تۆت كوچىغا كەلگەندە هارۋىنى توختاتتى.

— خەلق كىنوخانىسىغا تېخى كەلمىدۇق، — دېدى بالا، ئۇ قەيسەرنى خەلق كىنوخانىسىنى بىلمەيدۇ دەپ ئويلىغان چېغى. قەيسەر پۇلنى بېرىپ هارۋىدىن چۈشۈپ قالدى.

ئازابلىق ئەسلىمىلەر تۈپەيلى قەيسەر ئۆزىنى كونترول قىلالماي قالدى. ئۇ تۇرپان شەهەرلىك خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ ئالدىدىكى ئاشخانىغا كىرىپ تاماق، سەي ۋە بىر بوتۇلكا هاراق بۇيرۇتتى. تاماق تېتىمىدى، هاراق ئۇنىڭغا تەسەللى بولدى. ئۇ ئازابلىق خىياللار ئىلكىدە بىر بوتۇلكا هاراقنى ئىچىپ تۈگەتتى. ئۇ دەلدەڭلىگەن پېتى تۇرۇپ مەيدە يانچۇقىدىكى پارچە پۇللارنى تېرىشتۇرۇپ ئاشخانا خوجايىنى بىلەن هېسابىنى ئۈزگەندىن كېيىن، خەلق كىنوخانىسى يېنىدىكى «شەرق شامىلى ياتاقخانىسى» غا بېرىپ يېتىش ئۈچۈن يۈرۈپ كەتتى. ئۇ دوختۇرخانىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ، ئىچى ئېلىشتى ۋە تېرەك ئارىسىغا كىرىپ قۇسۇۋەتتى. قەيسەر ئورنىدىن تۇرماقچى بولدىيۇ، لېكىن ئۆزىنى باشقۇرالماي يىقىلىپ چۈشتى. قەيسەر هەرقانچە قىلىپمۇ بېشىنى كۆتۈرەلمىدى...

ئەتىيازنىڭ سوغۇقىدىن سەگىگەن قەيسەر بېشىنى كۆتۈرۈپ ياتقان يېرىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى. ئارقىدىن ئىشتان يانچۇقىنى تۇتۇپ بېقىپ لاسسىدە بوشىشىپ كەتتى. ئىشتان يانچۇقىغا سېلىپ قويغان ئىككى يۈز ئەللىك يۈەن يوق ئىدى!

قەيسەر يانقان يەرلىرىنى سىيپاشتۇردى، يول چىراغلىرى-نىڭ گۈڭگا يورۇقىدا سىنچىلاپ قاراشتۇردى. يوق! قەيسەر ئولتۇرۇپ قالدى. «نەدە چۈشۈپ قالغاندۇر؟ ھارۋىدا چۈشۈپ قالدىمىكىن؟ يا... بۇ يەردە خۇدۇمنى بىلمەي يانقاندا بىرەرى... ھەي، ئەجەبمۇ نەس بېسىۋاتىدۇ. نېمە كەلگۈلۈك، نېمە كۆرگۈ-لۈك بۇ!» قەيسەر ئەلەمدىن يىغلىۋەتكىلى تاسلا قالدى. قەيسەر مەيدە يانچۇقىغا قاراشتۇردى. ئۇ يەردىكى پۇللار بار ئىكەن. قالغىنى يىگىرمە بىر يۈەن ئۇچ مو. قەيسەر شۇ پۇللارنى تۈتۈپ ئولتۇرۇپ قالدى. بۇ پۇل بىلەن قانچە كۈن جان باققىلى بولار؟ «جان باقساممۇ كىم ئۇچۇن جان باقىمەن؟ ئۆزۈم ئۈچۈنمۇ؟ قېنى مېنىڭ ئاپامنىڭ ئالدىغا بىرەر ئىش تەۋرىتىپ بارىمەن دېگىنىم؟...».

— داۋۇ[1] ئاداش نېمىنى پايلاپ ئولتۇرىدىغاندۇر؟

— كەسىپدىشىمىزمۇ نېمە؟

بۇ ئاۋازلاردىن چۆچۈگەن قەيسەر بېشىنى كۆتۈرۈپ پىيادىلەر يولىدا ئۆزىگە قاراپ تۇرغان ئۈچ ياش يىگىتنى كۆردى. ئۇلارنىڭ تۇرقىدىن قەيسەرنى بىرئاز سۈر باستى. قېرىشقاندەك ئۇلار قەيسەر تەرەپكە كېلىشكە باشلىدى. قەيسەر بۇنى كۆرۈپ ھەر ئېھتىمالغا قارشى زوكزىيىپ ئولتۇرۇۋالدى.

— قانداق ئۇۋنىڭ كويىدا ئولتۇرىسەن؟ — دەپ سورىدى بىرى سىرلىق قىلىپ. قەيسەر چۈشىنەلمەي قالدى.

— ئۆيۈڭگە قايتماي كېچىدە بۇ يەردە نېمىنى ماراپ ئولتۇرىسەن؟ — دېدى يەنە بىرى ئوچۇقراق قىلىپ.

— جىقراق ئىچىپ قويۇپتىكەنمەن، قۇستۇم، — دېدى قەيسەر قوپال تەلەپپۇزدا.

— جىقراق ئوقەتنى كۆرۈپ قويدۇم دېگىنە.

---

① داۋۇ — ئاۋۇ دېگەن مەنىدە (تۇرپان شېۋىسى).

— بولدی، بولدی. هەممىمىز ئوخشاش تۇرۇپ گەپ يوشۇ-رۇپ نېمە قىلىمىز، — دېدى ئارىدىن يەنە بىرى، — سەنمۇ يالغۇز ھەربىرىڭ قىلىدىكەنسەن. بىزگىمۇ ئادەم ئازلىق قىلىۋاتا-تى. بىرلىشىپلا كەتمەيمىزمۇ، ئالە، تاماكا چەك. كىشىلەر بىزنى كۆزگە ئىلمىغاندىكىن، بىزمۇ ئاشۇنداق ئۇسۇل بىلەن كۆزگە ئىلمايمىز. سېنىڭمۇ دەردىڭ جىق، تۇرمۇشۇڭمۇ تەس ئوخشايدۇ.

بۇ گەپلەر قەيسەرگە دەرھاللا تەسىر كۆرسەتتى. ئۇ تاماكىنى بىر شورىۋېلىپ ئالدىراپ سورىدى:

— نېمە ئىش قىلىمىز؟

— ئاشۇ پوچىلارنىڭ يانچۇقىنى كولايمىز.

— ئوغرىلىق؟! — قەيسەر قولىدىكى تاماكىنى يەرگە ئاتا-تى، — شۇ ئىشمىدى. ئۆزۈڭ قىلىشۋال. مەن كەتتىم.

قەيسەر چوڭ يولغا بىرقەدەم ئالدى.

— توختا! — بىرى تېزلىك بىلەن ئالدىنى توستى.

— تولا خۇپسەنلىك قىلما. بىزدەك ئادەملەر شۇنداق كەسىپ بىلەن جان باقمىسا، نەدە تەييار نان.

— شۇنداق تۇرمامدۇ، قىلمەن دېسەڭ ئىش يوق. ئارانداا ئىش تاپساڭ ئىگىسى ساڭا ئىشەنمىگەن. باشقىلار سېنى ياراتمە-غان. ئەمىسە قانداق قىلىسەن؟ قانداق جان باقىسەن؟ خۇددى چوڭ بىر گۇناھىڭ، ئەيىبىڭ بارىدەك، سېنى ئادەمدەك كۆر-مىسە...

— ئۇنداق ئەمەس دەپ باقە، سېنى بىرەرى ۋاي دەمدۇ، ئىززەتلەمدۇ؟

شۇ ھامان قەيسەرنىڭ خىيالىغا ئۇنىڭ كۆڭلىنى سۇندۇرغان بىر قاتار ئىشلار تېزلىكتە كېلىپ ئۇنتى. خورلۇقلار، كۆز ياشلار، ئاچچىق تولغىنىشلار، مانا ئەمدى سەرسانلىق... قەيسەر بوشاشتى.

— مانا بىز ئۆز يولىمىزنى تاپتۇق. يېيىشىمىز، ئىچىشىمىز ھەممىسى ئېسىل. تۇرقىمىزغا قاراپ باشقىلار ھېيىقىدۇ... بۇ يولغا ماڭغان بولساڭ قايتما. بولمىسا بىزگە ئەگەش، قوشۇل...

قەيسەر ئىچىنى تىڭشاپ قالدى. ھاياتىدىكى ئەڭ مۇڭلۇق سىگە تېپىپ، ئۇنىڭ ئەقلىنى چىرىتىشكە باشلىدى. راست، ئۇنىڭ ئەڭ يېقىن ئادەملىرى قاچان ئۇنى ئادەمدەك كۆرۈپ باققان؟ مانا ئۆيى تۇرۇپ سىرتتا يۈرمەمدۇ؟... بىراق... قەيسەر چۆچۈدى.

— ياق، ياق، مېنى ئارىلاشتۇرماڭلار.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئۇلار قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى.

— بولدى، خالىمىساڭ مەيلى. ھەركىمنىڭ تۇرمۇشى ئۆزىگە، — دېدى ئۇلاردىن يېشى چوڭراقى.

— خوش، — دېدى ئۇلار، — جېنىڭنى باقالمىساڭ بىزنى ئىزدە. ماكانىمىز تۆت كوچا...

ئۇلار كېتىپ قېلىشتى. قەيسەر ئۇزۇنغىچە ئويلىنىپ تۇرۇپ قالدى. كىشىلىك تۇرمۇش ھەقىقەتەن چىگىش ئىكەن. قەيسەرنى كۈتۈپ تۇرغان يەنە قانداق ياخشى ـ يامان ئىشلار بار؟ يەنە نېمە قىسمەتلەر ئۇنى كۈتۈپ تۇرىدۇ. كەچلىكى توپىغا مىلىنىپ ياتتى. بايا بولسا ئوغرى بولۇپ كەتكىلى تاس قالدى. تەقدىرنىڭ قىزىقچىلىقى ئۇنىڭغا يەنە نېمىلەرنى كۆرسىتىدۇ؟

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇغمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

قەيسەر شۇ خىياللار ئىلكىدە خەلق كىنوخانىسى تەرەپكە قاراپ ماڭدى. كىنوخانىنىڭ ئالدىدا ئاخشىمى كەچلىك بازار

بولاتتى، تاكى تۇن كېچىگىچە سودا ئۇزۇلمەيتتى. بۇ كىنوخانـ
ـنىڭ غەرب تەرىپى ئۇ ياتماقچى بولغان «شەرق شامىلى» ياتاقخا-
نىسى. كىنوخانىنىڭ ئۈدۈلى، چوڭ يولنىڭ شىمال تەرىپى بولسا
قەيسەرنىڭ يۇرتكىنى ئازابلىغۇچى، ئەمما، قەيسەر قاتتىق تەلپۈ-
نىدىغان ئۆزلىرىنىڭ كوچىسى. ئۇنىڭ نادامەتلىك ياشلىرى تۆ-
كۈلگەن كوچا. ئۇ شۇ كوچىنى بويلاپ ئوتتۇز مېتىرىدەك مېڭىپ
ئوڭغا بۇرۇلسىلا ئۆزلىرىنىڭ ئۆيى. ئۇ ئۆيدە ئاپىسى ۋە ئۆگەي
ئاتىسى قەيسەرنى ئۇنتۇغان، لېكىن قەيسەر ئۇنتۇمىغان.
قەيسەر كىنوخانىنىڭ ئالدىدا بىر ھازا تۇرغاندىن كېيىن،
كۆڭلى بىسەرەمجان بولۇپ ياتاقخانىغا كىرىپ كەتتى.
«ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ نېمىمۇ ئىش قىلالارمەن؟
يا قولۇمدا پۇلنىڭ تاينى بولمىسا، يا ھۇنەردىن ئېغىز ئاچقىلى
بولمىسا، قۇرۇلۇشلارغا بېرىپ ئىشلەي دېسەم، تېنىمدا بۇرۇنقـ
ـدەك ماغدۇر يوق... ھەي، دەرھال بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇتمـ
ـسام يانچۇقتىكى پۇل ئىككى كۈنغۇ يېتەر، ئۇنىڭدىن كېيىنچۇ؟
ياز بولۇۋاتقاندىكىن سىرتتىغۇ ياتارمەن. ئەمما، قورساقنىچۇ؟
يەنە كىملەر ماڭا ئوخشاش غەمدە يۇرىدىغاندۇر؟...» قەيسەر ئەنە
شۇنداق غەملەر بىلەن خېلىغىچە ئۇخلىيالمىدى.
ئۇ ئەتىسى ئەتىگەنلىك چاينىڭ پۇلىنى تېجەپ قېلىش ئۈچۈن
ۋاخچە ئۇخلىدى. چۈشكە يېقىن كونىشەھەر بازىرىغا كىرىپ
چۈشلۈك تاماق يېدى ۋە مال بازىرىغا بېرىپ سودا كۆرگەچ ئىش
كۈتتى. ئۇ زېرىكىش ئىچىدە مەدىكار ئىزدەپ كەلگۈچىلەرنىڭ
كۆزىگە چېلىققۇدەك يەردە ئولتۇرغان بولسىمۇ ئۇنىڭغا قىلغۇدەك
ئىش چىقمىدى.
قاراڭغۇ چۈشتى. قاتتىق ئۈمىدسىزلەنگەن قەيسەر روھى
چۈشكەن ھالدا خەلق كىنوخانىسىنىڭ ئالدىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ
ھەم ھارغىن، ھەم ئاچ ئىدى. ئۇ بىر چىنە سۈيۇقئاش بۇيرۇتۇپ
خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇردى. «ئەتە قانداق قىلىمەن؟ قانداق قور-

ساقي تويدۇرىمەن؟ ...» قەيسەرنىڭ مېڭىسى قاتتىق ئاغرىپ، ھېچقانداق يول قالمىغاندەك، جاھان قۇپقۇرۇق ۋە قورقۇنچلۇق بولۇپ قالغاندەك تۇيۇلدى. قورسىقى شۇنچىلىك ئېچىپ كەتكەن بولسىمۇ ئاشنى مەززىسىز ئىچتى. شۇنداق تەملىك ئېتىلگەن ئاش ئۇنىڭ كۆڭلى جايىدا بولمىغاچقا ئۇنىڭ ئىچىنى ئىلەشتۇردى. ئۇ ئاشنى زورىغا يۇتاتتى، قەيسەر ئاشنى تولىمۇ تەستە ئىچىپ تۈگەتتى. ئەنە يولنىڭ شىمال تەرىپىدە، دەرەخلەرنىڭ ئاراچلىرىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ئاشۇ كوچا ئەسلىي ئۇنىڭ ئۆچۈن ئەمىنلىك كوچىسى ئىدى. ئەمما، ئاشۇ كوچا قەيسەرنى بالدۇرلا ھايات قاينامليرىغا تاشلاپ، مەزگىلسىزلا ھاياتنىڭ ئاچچىق - چۈچۈك نېمەتلىرىگە داخىل قىلىپ قويدى. مانا ئەمدى ھاياتى كاپالەتسىز ھالدا گاڭگىراپ تۇرماقتا. خۇددى ھەممىلا تەرەپتە قىزىل چىراغ يېنىۋاتقاندەك.

— ھەي قەيسەرغۇ سەن!

قەيسەر چۆچۈپ يانغا قارىدى. بىر كاۋاپچى قولىدىكى يېرىم گۆش ئۆتكۈزۈلگەن زىخنى تۇنقىنىچە ھەيران بولۇپ قاراپ قالغانىدى. قەيسەر ئۇنى تازا يادىغا ئالالمىدى. كاۋاپچى قولىدىكى زىخنى قويۇپ، قولىنى بىر ياغلىققا سۈرتۈۋېتىپ قەيسەرنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە قەيسەرنىڭ قولىنى چىڭىدە سىقىپ كۆرۈشتى. قەيسەر يەنە تازا ئىسىگە ئالالمىدى.

— تونۇمىدىڭ - ھە؟ مەن ئەنۋەر ئاتا.

ئەنۋەر ئاتا؟ ھە... قەيسەر ئىسىگە ئالدى. قەيسەر باشلانغۇچ مەكتەپنى تۇرپان شەھەرلىك ئىككىنچى باشلانغۇچ مەكتەپ — خەنزۇچە مەكتەپتە ئوقۇغان بولۇپ، شۇ چاغدا ئۇ مۇشۇ ئەنۋەر بىلەن بىر پارتىدا ئولتۇرغانىدى. ئەنۋەرنىڭ ئاپىسى ئۆگەي بولۇپ، ئۇ ئاپىسىغا بەك ئۆچ ئىدى. شۇڭلاشقىمۇ ئۇ بالىلارنىڭ ئالدىدا ئاپىسىنى تىلغا ئالمايتتى. نېمىلا ئىش بولسا «ئاتام، ئاتام» لا دەيتتى. شۇنداق بولغاچقا كېيىن بالىلار ئۇنى «ئەنۋەر

ئاتا» دەپ ئاتىۋېلىشقانىدى. ئۇ تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندە ئوتتۇرا تېخنىكوم ئىمتىھانىغا قاتنىشىپ ئىمتىھاندىن ئۆتۈپ يېزا ئىگىلىكىنى ماشىنىلاشتۇرۇش مەكتىپىگە قوبۇل قىلىنغان، كېيىن هاراق ئىچىپ جېدەل تېرىپ قويغاچقا مەكتەپتىن چېكىندۈرۈلگەنىدى. بۇنىڭ بىلەن ئۆگەي ئاپىسى ئۇنى يەكلىگەن، نەتىجىدە ئەنۋەر سودا قىلىش باهانىسىدە يېگىشەھەر-دىكى ئائىلىسىدىن بۇ يەرگە كۆچۈپ كېلىۋالغانىدى.

ئەنۋەر كاۋاپنىڭ ئىشىنى بىر بالىغا تاپىلاپ قويۇپ ئون زىخ كاۋاپنى ئېلىپ قەيسەرنى چەتتىكى ئېگىز پۈتلۈق بىر شىرەگە باشلىدى ۋە بىر جىڭ پىشىق گۆش، بىر بوتۇلكا هاراق ئەكەلدى.

— ئۆگەي ئاپىنىڭ قولىغا قېلىپ قالغان هالىم بۇ تۇرسا، ئۆگەي ئاتىنىڭ قولىدىكى قەيسەر قانداق قىلىۋاتقاندۇر؟ دەپ سېنى ئەسلەپلا تۇردۇم.

ئۇلار ئىككى رومكىدىن ئىچىشكەندىن كېيىن ئەنۋەر ئۆز بېشىدىن ئۆتكەن ئىشلارنى قەيسەرگە سۆزلەپ بېرىپ، ئۆزىنى خېلىلا ئازادە بولۇپ قالغاندەك هېس قىلدى. ئاندىن:

— بىز ئۆگەي بالىلار بەربىر ئۇنداق ئائىلىگە پاتمايدىكەن-مىز. شۇڭا ۋاقتىدا تۇرمۇشىمىزنى ئۆز قولىمىزغا ئالغىنىمىز تۈزۈككەن. ئىشنىڭ چىرايلىقىمۇ شۇ ئىكەن. مانا هازىر بۇ يەردە يېتىپ - قوپۇپ سودا قىلىمەن. سودام ياخشى، ئىجارىگە ئالغان تەييار ئۆيۈم بار. ئايدا بىرەر قېتىم ئاتاملارنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئۇلار بىلەن راست - يالغاندىن بىر ئوبدان پاراڭلىشىپ بىرەر ۋاخلىق تامىقىنى يەپ كېلىمەن.

«مېنىڭ شۇنچىلىكمۇ ئىمكانىيىتىم يوق» دەپ ئويلىدى قەيسەر ئىچى ئېچىشىپ.

— هە، سەنچۇ؟ بايا غەمگە چۆكۈپ تۇرۇپتىكەنسەن.

— نېمىسىنى دەيسەن، ئاداش، ماڭىمۇ قازاننىڭ قۇلىقى

تۆت ئىكەن، — دېدى قەيسەر ۋە ئۆزىنىڭ بىر قىسىم دەرىلىرىنى سۆزلەپ بەردى.

— ھالىم بولسا شۇ. ئۆيۈم بار تۇرۇپ ئۆيۈمگە كىرەلمەيمەن، — دېدى قەيسەر كۆڭلى بۇزۇلۇپ، — مانا ئەمدى، ئاداش، جان بېقىشىمۇ تەسكە چۈشۈۋاتىدۇ. جان قايغۇسىدا ھەممىنى يامان يولغا مېڭىۋەتكىلى قىل قالدىم. ھەي... بۇگۈن بىر كۈن ساقلاپمۇ مېنى ئىشقا سالغۇدەك ئادەم تاپالمىدىم...

— تەلىيىڭ بار ئىكەن، مانا سېنى ئىشقا سالمىدىغان ئادەم ئۆزى چاقىردى، — دېدى ئەنۋەر ئوتتۇرىدىكى ئېغىر كەيپىياتنى بۇزۇش ئۈچۈن.

— مۇشۇ گېپىڭ راستمۇ، ئاداش؟ — دېدى قەيسەر جانلىنىپ، — قانچىلىك ئېغىر ئىش بولسىمۇ مەيلى جۇمۇ.

— ئېغىر ئىشقۇ ئەمەس، — دېدى ئەنۋەر سەل ئوڭايسىزلانغاندەك، — نەچچە كۈن بۇرۇن ماڭا يارەملىشىۋاتقان بالا كېتىپ قالدى. ماڭا يارەملىشىسەن: كاۋاپدانغا ئوت قالايسەن، زىخقا گۆش ئوتكۈزىسەن، خېرىدارلارغا كاۋاپ ئېلىپ بارىسەن. ھازىر-چە ھەق بېرەلمەيمەن. بىراق، ئۆيۈمدە يېتىپ - قوپىسەن، ئۇچ ۋاخلىق تامىقىڭ مېنىڭدىن. ئىش دېگىنىم شۇ. خالىساڭ مانا مەن، كۆڭلۈڭگە كەلگەن بولسا خاپا بولما، ئاداش.

— ياقتۇرماسلىققا ھەددىمۇ، ئاداش، — دېدى قەيسەر جىددىيلىشىپ، — شۇ گېپىڭ بىلەن تاغدەك غېمىم يوقىلىپ كەتكەندەك بولۇپ قالدى.

ئۇلار شۇ ئاخشىمى ئەنۋەرنىڭ ئىككى كارىۋات قويۇلغان، ئاددىيغىنا سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بىر ئېغىزلىق ئۆيىدە يېرىم كېچىگىچە پاراڭلاشتى، دەردلىرىنى تۆكۈشتى.

ئەتىسىدىن باشلاپ قەيسەرنىڭ ئالدىراش كۈنلىرى باشلىنىپ كەتتى. ئۇلار كەچكىچە سودا قىلىدىغان بولغاچقا، ئەتىسى ۋاختىچە ئۇخلايتتى. ناشتىدىن كېيىن ئەنۋەر گۆشكە ماڭسا، قەيسەر كەچ-

لىك سودا ئۇچۇن كۆمۈر ۋە ئوتۇن نەقلەيتتى، زىخلارنى يۇيۇپ پاكىزلەيتتى. تاماقتىن كېيىن ئۇلار قولمۇ قول گۆش توغراپ ۋە قېيما قىلىپ بىر قىسىم زىخلارغا گۆش ئۆتكۈزۈپ تەييارلىۋا-لاتتى. كەچكە يېقىن بازاردا پەيدا بولاتتى. بۇ بازاردا پەقەت ئەنۇەرلا قېيما كاۋاپ قىلىدىغان بولغاچقا ئۇلارنىڭ سودىسى قا-ىزىپ كېتەتتى.

كۇنلەر گەرچە مۇشۇنداق ئالدىراشچىلىق ئىچىدە ئۆتسىمۇ قەيسەرگە ئىككى خۇشاللىق كۇندە ھەمراھ ئىدى: بىرى، ئالدا-راشچىلىقتا ھېرىپ - چارچىسىمۇ، ئۆز ئەجرى بىلەن يەۋاتقان تامىقىغا رازى ئىدى. يەنە بىرى بولسا... بۇ بازار بىلەن ئۇنىڭ ئائىلىسى ئىككى يۇز مېتىردەك كېلىدىغان بولغاچقا، بەزىدە بۇ يولدىن ئانىسى ياكى ئۆگەي دادىسىدىن بىرەرى ئۆتۈپ قالاتتى. بەزىدە بولسا يا سەلىمە، ياكى گۇلشەن... بۇنداق چاغلاردا قەيسەر ئۇلار بىلەن ھېلىلا بىر داستىخاندا ئولتۇرغاندەك خۇش بولۇپ ئۇلارغا تىكىلىپ قاراپ كېتەتتى. ئۇلارنى كۆرۈۋالغىنىدىن، ئۇلارنى سالامەت كۆرگىنىدىن خۇشال بولۇپ كېتەتتى. ھەتتا بەزىدە يۇگۇرۇپ بېرىپ ئۇلار بىلەن كۆرۈشكۈسى، سۆزلەشكۈ-سى، ئۆزى پىشۇرغان مەززىلىك كاۋاپلاردىن يېگۈزگۈسى كېلەتـ-تى. بىراق... «ھەي، شۇ كۇنلەرمۇ كېلەرمۇ؟» قەيسەر ئۇھسـ-ىناتتى. ئىچى پۇشقان، كۆڭلى نېمىگىدۇر تارتىشقان چاغلاردا ئۇ دەممۇ دەم شۇ كوچىغا قاراپ كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا قەيسەرنـ-مۇ ئۆزىگە ئوخشاش «ئۆيدىكىلەر بىلەن بېرىش - كېلىش قىلىشى بەرىبىر» دەپ ئويلايدىغان ئەنۇەر:

— ھە، ئەجەب قاراپ كەتتىڭغۇ؟ بىرەرىگە كۆزۈڭ چۈشتـ-مۇ؟ — دەپ سورايتتى ۋە ئۆزىمۇ ئەتراپقا قاراپ كېتەتتى. كۆزى چۈشكۈدەك بىرەرى كۆرۈنمىسە: «ھە، بولدى، بولدى، كاۋاپقا قارا» دەپ غۇدۇراپ قويىاتتى. قەيسەر بولسا ئۇلارنى نەچچە كۇندە بىر كۆرۈۋالىشنى، ھېچبولمىسا ھېلىقى توڭ قاپاق سەلىمەنى

بولسمۇ كۆرۈپ تۇرۇشنى ئارزۇ قىلاتتى.

ئەنە شۇ تەرەپلەر ئۇنىڭ يوقسۇللۇق ئىچىدىكى بۇ كۈنلىرىنىڭ مەنىلىك تەرەپلىرى ئىدى. ئىنسان ئۇچۇن ھەربىر كۈندىكى كىچىككىنە خۇشاللىق، ئاجىز ئۈمىد، ئازراق ئارمانمۇ ھاياتنىڭ قىممەتلىكلىكىنى ھېس قىلدۇرۇپ تۇرسا كېرەك. ئەمەلىيەتتە مىغۇ كۆپىنچە كىشىلەرنىڭ بىر كۈنلۈك ھاردۇقىنى چىقىرىدىغان نەرسىمۇ شۇ.

كۈنلەر ئاشۇنداق ئالدىراشچىلىق ۋە ئىنتىلىش ئىچىدە ئۆتۈپ يازنىڭ ئوتتۇرىلىرىمۇ بولۇپ قالدى. قەيسەرنىڭ دائىم كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان، ئەمما كىشىلەرنىڭ نەزىرىدە ئاددىي بىلىنىدىغان بۇ كوچا ئۇنىڭ ھەربىر كۈنىدە مۆجىزە يۈز بېرىدىغاندەك تۇيۇلاتتى. بىر ئائىلىدە بىرەر كىشى تۇغۇپ كەتسە ئائىلىدىكىلەر تۇغۇپ كەتكۈچىنىڭ قەبرىسىنى يوقلايدىغۇ. بىراق، بۇ ئائىلىدە كىلەر قەيسەر تىرىك جان تۇرسىمۇ...

تۇرپاندىكى يازنىڭ ئىسسىق كىشىلەرنىڭ كۈندۈزى دېرىزە لىرى ھىم يېپىلغان ئۆيگە، سالقىن يەرلەرگە ھەيدىسە، ئاخشىمى كوچىغا، رەستىلەرگە سۆرەپ چىقاتتى. دەرۋەقە، كەچلىرى خەلق كىنوخانىسىنىڭ ئالدىدىكى بۇ بازار قىزىپ كېتەتتى، كىشىلەر مىغىلدايتتى، ئۇششاق تىجارەتچىلەر خېرىدارلارنى كۈتۈپ پايپېتەك بولۇشاتتى. قەيسەر كاۋاپ بېسىپ، زىخقا گۆش ئۆتكۈزۈپ ئۇلگۈرەلمەيتتى. شۇنداقتىمۇ قەيسەر كىشىلەر توپىغا دەممۇ دەم ئىنچىكە نەزەر سالاتتى. ئۆزى ئارزۇ قىلمۇاتقان تونۇش چىرايلاردىن بىرەرىنى ئۇچرىتىشنى تولىمۇ ئۈمىد قىلاتتى. شۇنداقلا سودىغا كۆنۈۋالغاندىن كېيىن ئۆزى ئايرىم ئىش قىلىپ، ئاندىن ئاشۇ كوچىغا قەدەم بېسىشنى ئويلايتتى. قاينام ـ تاشقىنلىق شۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە قەيسەرنىڭ بۇ ئارزۇ ئىشىكى تىرىشىغاندەك قىلدى.

شۇ كۈنى ئەنۋەر «كىنوخانىنىڭ ئالدىدا سودا قىلىدىغانلارغا ئازراق مەجبۇس بار ئىكەن» دەپ چىقىپ كېتىپ بىرەر سائەتلەر-دىن كېيىن خۇشال قايتىپ كىردى.

— ۋاي ئاداش، ئامەت كەلدى، ئامەت، — دېدى ئەنۋەر ئۆيگە كىرىپ خۇشاللىقىنى باسالماي، — نېمە مەجبۇسكىن دېمەسەن، كىنوخانىنىڭ مەسئۇللىرى تىجارەتچىلەرگە قولايلىق بولسۇن، ئارتۇقچە ئاۋارىچىلىك تارتمىسۇن دەپ كىنوخانىنىڭ ئوڭ بىقىنىدىكى بوش يەرگە بىر لاپاس ياساپ، تىجارەتچىلەر-نىڭ نەرسە - كېرەكلىرىنى كېچىسى شۇ يەرگە قويۇپ قويۇشنى ئويلىشىپتۇ. شۇنىڭ مەسلىھەتى ئىكەن. بۇ مەسلىھەت بىزگە ئەلۋەتتە خۇشياقىدۇ - دە. ئۆزۈڭ بىلىسەن، يېرىم كېچىدە ھېرىپ - چارچاپ تۇرغاندا شىرە - ئورۇندۇقلارنى ئۆيگە ئەكىتىش جاپالىق بىر ئىش - دە. شۇنىڭ بىلەن بىز ئوتتۇز بەش تىجارەتچى بىر ئايدا لاپاس ئورنى ئۈچۈن ئون يۇەندىن ئۈچ يۈز ئەللىك يۇەن تۆلەيدىغان بولدۇق.

قەيسەر بۇنى ئاڭلاپ «بۇ ئىشنىڭ شۇنچىۋالا خۇشال بولغۇ-چىلىكى بارمۇ؟» دەپ ئويلىدى ۋە شۇنداقتىمۇ «ھە، ياخشى بوپتۇ» دەپ قويدى.

— يەنە، — دېدى ئەنۋەر خۇپسەنلىك بىلەن كۈلۈپ، — لاپاسقا قارايدىغان ئادەم لازىم بولدى. ئۇنى شۇنداقلا تاشلاپ قويغىلى بولمايدۇ - دە، كىنوخانىنىڭ باشقۇرغۇچىلىرى قارايدى-غان ئادەمنى ئۆزۈڭلار تېپىڭلار، دېدى. شۇنىڭ بىلەن مەن سېنى كۆرسەتتىم. باشقىلارمۇ سېنى ئوبدان بىلىدىغان بولغاچقا قوشۇ-لۇشتى. ساڭا لاپاس ھەققىدىن بىر يۈز ئەللىك كوي بېرىدىغان بولدى. ئەمدى شۇ بىرئاز جاپالىق. قىشمۇ ياز شۇ يەردە يېتىپ قارايسەن.

بۇنى ئاڭلاپ قەيسەرنىڭ كۆزلىرى چاقناپ كەتتى.

— چاتاق يوق، ئاداش، يېتىش قانداق جاپالىق بولسۇن؟

www.uyghurkitap.com

هەر جاپالارنى تارتقانمەن. ھەرقانداق جاپا بولسا مېنىڭدىن قورقمىدۇ.

— قاراش دېگەن ئاخشىمى سودا تۈگەپ تاك ئاتقۇچە بولمىدۇ. شۇڭا قالغان ۋاقىتتا ئوخشاشلا ماڭا يارەملىشىۋېرىسەن... ئاداش، سودىمىزمۇ خېلى ئېقىپ قالدى. ئۆزۈك بىلىسەن، ھەر ھالدا هاللىنىپ قالدىم. شۇڭا ئاداش، ساڭا ئېيىغا يۇز كوي ھەق بېرىشنى ئويلىدىم. ئاز كۆرمىسەك... شۇنىڭ بىلەن ئىككى يۇز ئەللىك كويلۇق ئايلىقچى بولۇپ كەتمەمسەن، — دېدى ئەنۋەر كۈلۈپ تۇرۇپ.

— رەھمەت، ئاداش، مەن بۇ يارىمىڭنى ھەرگىز ئۇنتۇمايمەن.

— بۇنى ئەمەس، بىزنىڭ ئاغىنە ئىكەنلىكىمىزنى ئۇنتۇما.

قەيسەر ئاجايىپ خۇشال بولدى ۋە شېرىن خىياللارغا چۆمۈلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئىشلىرى يۇرۇشۇپلا كېتىدىغاندەك، چوڭ بىر ئىشنىڭ قۇتلۇق قەدىمى بېسىلىدىغاندەك بىر ئۇمىد ئۇنى ئىلىكىگە ئالدى.

— ئۆگۈنلۈككە ئاخشامدىن باشلاپ ئىشقا چۈشسەك بولغۇدەك.

ئىككىسى كۈلۈشۈپ كەتتى. شۇ ئاخشىمى قەيسەر خېلى كەچكىچە ئۇخلىيالمىدى: «سودىنىڭ ئېپىنىمۇ بىلىپ قالدىم. قېنى، چىشىمنى چىشلەپ بىر پۇل يىغاي... ئاپا، قېشىڭلارغا يەنە بارىمەن. سېنى يەرگە قاراتمايدىغان بولۇپ بارىمەن...»

ئەتىسى چۈشتىن كېيىندىن باشلاپ، بىردىنلا ھاۋا تۇتۇلۇپ، قىشلىقى ئاسانلىقچە قار چۈشمەيدىغان، يازلىقى ئاسانلىقچە يامغۇر ياغمايدىغان بۇ قۇرغاق شەھەردە يامغۇر يېغىشقا باشلىدى. بۇنداق ئۆتكۈنچى يامغۇرنى تولا كۆرگەن تۇرپانلىقلار شۇ تۈيغۇ بىلەن بۇ يامغۇرنىمۇ بىردەمدىلا توختاپ قالىدۇ، دەپ ئويلىشىپ

ئىشلىرىنى داۋام قىلىۋەردى. ئەمما، كەچكىچىلا يېغىۋاتقان بۇ يامغۇرنىڭ ئەلپازىدىن قارىغاندا، ھازىرچە توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

— بولدى ئىش تۈگىدى، — دېدى ئەنۋەر قولىدىكى زىخنى تاشلاپ، — بۇ يامغۇردا كاۋاپ سېتىپ ئولتۇرغىلى بولامدۇ.

ئىككىسى كارىۋاتلىرىغا چىقىشىپ ئۆز خىيالىلىرى بىلەن يېتىشتى. بىر چاغدا ئەنۋەر ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى.

— كىمنىلار: «بىراندا ئۈيقۇ، يامغۇردا مەشرەپ» دەپ-تىكەن، — دېدى ئەنۋەر ئايىغىنى كىيىپ، — نەچچە ۋاقىتتىن ئالدىراش ئىشلەپ ھېرىپمۇ قالدۇق. ھاردۇق چىقارغاچ سېنىڭ ئەتىدىن باشلىنىدىغان يېڭى خىزمىتىڭنى تەبرىكلىمىسەك بولماس. يۈر.

ئۇلار كوچىدىكى دۇكانغا چىقىپ مېۋە - چېۋە ۋە بەش بوتۇلكا ئۈزۈم ھارىقى ئالدى.

— سەن بۇ نەرسىلەرنى ئېلىپ ئۆيگە كىرىپ تۇر. مەن كەينىڭدىنلا كىرىمەن. ھە، راست، كاۋاپلارغا ئوت يېقىۋەت.

ئەنۋەر كېتىپ قالدى. قەيسەر ياتاقتا كىرىپ نەرسە - كېرەكلەرنى جايلاشتۇرۇپ، كاۋاپلارغا ئوت يېقىپ، كۆمۈرنىڭ چوغلىنىشىنى كۈتۈپ تۇراتتى. ئەنۋەر ئىككى قىزنى باشلاپ كىرىپ كەلدى.

ئۇلار — قەيسەرلەر بىلەن تەڭ دېمەتلىك قىزلار ئىدى. ئۇلار قەيسەر بىلەن مۇنداقلا سالاملىشىپ قويغاندىن كېيىن، يامغۇردا بۇزۇلۇپ كەتكەن گىرىملىرىنى تۈزەشكە كىرىشتى. ئاندىن ئېچىلىپ - يېيىلىپ شىرە ئەتراپىدىن ئورۇن ئېلىشتى.

— ۋىييەي، ئەنۋەرجان، — دېدى بىرى كاۋاپلاننى كۆرسىتىپ، — بازارغا يارىمىغان كاۋىپىڭنى بىزگە ساتامسىز نېمە؟

— تېتىپ بېقىڭلار. كاۋاپىنلا ئەمەس، كاۋاپتەك پىژىلداپ ۋاتقان يۈرىكىمىزنىمۇ تېتىپ بېقىڭلار.

ئۇلار قاقاقلاپ كۈلۈشتى. قەيسەر ئۇلارنىڭ يېنىدا سەل قورۇنۇپ قالدى. ئىستاكانلارغا هاراق لىقلاپ قۇيۇلدى.

— مەن تونۇشتۇرۇپ قويماي، — دېدى ئەنۋەر، — بۇياق مېنىڭ يېقىن ئاغىنەم هەم شېرىكىم قەيسەر، بۇ خېنىملار...

— بولدى ئۆزىمىز تونۇشتۇرىمىز، — دېدى بايا تىدىن بېرى قەيسەرگە لەپ ـ لەپ قاراۋاتقان بىرى، — بىز جىنشيۇبۇنىڭ[1] ئوقۇغۇچىلىرى... كېلىڭە، مۇشۇ تارتىنچاق يىگىت بىلەن قانتىقـ راق سوقۇشتۇرۇۋالاي...، — ئۇ قىز گۈپپىدىلا ئېچىۋەتتى. قەيسەر بولسا ئېچىلالماي بىر ئىستاكان ئۈزۈم هارىقىنى تولىمۇ تەستە ئېچىپ تۈگەتتى.

— هېسساب ئەمەس، — دېدى ئەنۋەر ئۇنىماي هېلىقى قىزغا، — سىز جىممىدىلا ئېچىۋەتسىڭىز قانداق بولىدۇ؟ قىزىق گەپلىرىڭىزنى سېغىنىدۇق.

ئۇ قىز شۇ گەپنىلا كۈتۈپ تۇرغان چېغى:

— بولىدۇ، دوستلاردىن گەپ ئايمايمىز. ئۇنداق بولسا يەنە بىر ئىستاكان قۇيۇڭلار، — دېدى ئىستاكاننى ئەنۋەرگە تەڭلەپ، — مەن سىلەرگە بىر لەتىپە سۆزلەپ بېرەي: لۇكچۇندە نايخان ئىسىملىك بىر ساتىرىك شائىر ئۆتكەنىكەن...

— نايخان؟ ئەرمۇ، ئايال؟

— هەقىقىي ئەر، — دېدى ئۇ قىز سۆزىنى داۋاملاشتۇـ رۇپ، — نايخان ئون سەككىز ياشقا كىرىپ قالغاندا ئاتىسى ئۇنى قورۇقلا ئېلىپ بېرىپتۇ. قورۇقلا كېلىپ بىرنەچچە كۈن بولغاندا نايخان هەركۈنى چۈشتىن كېيىن ئاتىسىغا دەپمۇ قويماي يوقلىپ كېتىدىغان قىلىق چىقىرىۋاپتۇ. بىر كۈنى ئاتىسى كۆـ زەتسە نايخان ساي بويىغا كېتىپ بارغۇدەك. نايخان قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئاتىسى سوراپتۇ:

---

① جىنشيۇبۇ — ئوقۇتقۇچىلارنى تەربىيىلەش مەركىزى.

— ئوغلۇم، ساي ياقىسىدا نېمە بار؟
تىلى ئىتتىك نايىخان دەرھاللا شېئىرىي جاۋاب قايتۇرۇپتۇ:

— كۆرۈڭ، ساي بويىدا بىر يارىم بار،
ئۇنىڭ ئىشىكىدا كۈندە بېرىڭ بار.
سىنەلىرى قوش ئالمىلىق باغ،
*تىرەن جىلغاسىغا خاتىگا تېرىڭ بار.*①

بۇ لەتىپىدىن ئۇلار تىزلىرىنى شاپىلاقلاپ قاقاقلاپ كۈلۈشىتى. قەيسەرنىڭ شۇنداق كۈلگۈسى كەلگەن بولسىمۇ، بىراق خىجىللىقتىن قىزىرىپ كەتتى.

— ئەمدى نۆۋەت دوستۇمنىڭ، — لەتىپە سۆزلىگەن قىز، — دوستۇم سىلەرگە بىر ناخشا ئېيتىپ بېرىدۇ.

— بولىدۇ، — دېدى دوستى نازلىنىپ ئولتۇرمايلا، — ئاۋازىم كەلمىسىمۇ كۆڭۈل خۇشى ئۈچۈن.

ئاق ناۋات دېگەن قوغۇن،
پەلەكنىڭ ئاستىدا بارمۇ.
مېنى باقىقان ئانام نەدە،
يەرنىڭ ئۈستىدە بارمۇ؟

ئاتام بولسا، ئانام بولسا،
غېرىپ بولارمىدى بېشىم.
غېرىبلىقتا تولا يىغلاپ،
كۆزۈمدە قالمىدى يېشىم.

---

① بۇ لەتىپە «تۇرپان» ژۇرنىلىنىڭ 1989 - يىللىق 1 - سانىغا بېسىلغان.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تورىسى
www.uyghurkitap.com

نان بەرسە كۆيۈك بەردى،
ئاش بەرسە سۇيۇق بەردى.
قانداق قىلىمەن ئەمدى،
ئۆگەي ئانىنىڭ دەردى.

ئۇلار بۇ ناخشىنى ئاڭلاپ مۇڭلىنىپ كېتىشتى. بۇ ناخشا قەيسەرگە بەكرەك تەسىر قىلدى. قەيسەر ناخشىدا «ئانام» دېيىلگەن بولسا، ئۆز خىيالىدا «ئاتام» دەپ ئويلىدى ۋە ئۆزىنىڭ هازىرقى ئەهۋالىغا باغلاپ كۆڭلى بۇزۇلدى، يىغلىغۇسى كەلدى.

— مەن كاۋاپ پىشۇراي، — دېدى قەيسەر ئۆزىنى بېسىۋېلىش ئۈچۈن كاۋاپدانىنىڭ قېشىغا مېڭىپ.

ئۇلار نۆۋەت بىلەن ئەنە شۇنداق ئايىماي چاقچاق قىلىشىپ، بولۇشىغا ناخشا توۋلاپ كۈلۈشتى، هاراقنى گۈپۈلدىتىپ ئىچىشتى، مەززىلىك پىشقان كاۋاپنى هۇزۇرلىنىپ يېيىشتى... تۇرۇپ - تۇرۇپ قەيسەرنى چاقىرىپ كېلىپ كۈلكىلىك ئەمما سەت چاقچاقلارغا قوشۇۋالاتتى. كېلىپلا قەيسەرگە كۆز تاشلاپ تۇرغان قىز هەتتا نەچچە قېتىم قەيسەرنى چىڭ قۇچاقلاپ تانسىمۇ ئويناندى...

بىر چاغدا ئەنۋەر قەيسەرنى سىرتقا چاقىردى. بۇ چاغدا يامغۇر توختاپ قالغان بولۇپ، هاۋا خېلى سالقىن بولۇپ قالغانىدى.

— ئاداش، ئەمدى كۆڭۈل ئېچىشنىڭ ئەڭ نوچىسىنى قىلىمىز. لەتىپىچى قىز سېنىڭ. هە، بولدى، ئۆيدە ئېلىپ قالامسەن - يا...

ئون ئۇچىنچى باب

«ناتونۇش» بالا

قەيسەر لاپاسىنىڭ بىر تەرىپىگە قويۇلغان كارىۋاتتا يېتىپ كۆزەتچىلىك قىلاتتى. كېچە سائەت ئون ئىككىدىن باشلاپ سودا-سىنى تۈگەتكەن تىجارەتچىلەر ئېغىر نەرسە - كېرەكلىرىنى لاپاس ئاستىغا جايلاشتۇرۇپ قويۇپ خاتىرجەم كېتىپ قېلىشاتـ-تى. شۇ چاغدا بازاردا پەقەت قەيسەرلا قالاتتى. قەيسەر يالغۇز يېتىپ نۇرغۇن خىياللارنى قىلاتتى، ھېلىقى كوچىغا قاراپ ئۇھ تارتاتتى.

قەيسەرنىڭ تۇرمۇشى ھەر ھالدا خاتىرجەم بولۇپ قالدى. لېكىن ئۇزۇن كېچىلەر قەيسەرگە غېرىبلىق ۋە تۇگىمەس خىيال-لارنى بەخش ئېتەتتى. ئۇ تۇرمۇشىدا يەنە قانداقتۇر بىر نەرسە-نىڭ كەملىكىنى ھېس قىلاتتى. بۇنداق كەملىك تۇرمۇش كاپا-لەتكە ئىگە بولغاندا ئۇزىنى تېخىمۇ كۆرسىتەتتى. شۇڭا ئەتىدىن كەچكىچە ئۇنىڭ ئىچ - باغرى تارتىشىدىغان، ئۇزۇن مەزگىللىك جۇدالىق يۈرىكىنى كۆيدۈرىدىغان بولۇپ قالدى. كۈنلەر ئەنە شۇنداق ئىنتىلىش ئىچىدە ئۆتۈۋەردى. قەيسەر بۇ ئاخشىمى تول-غىنىپ پەقەت ئۇخلىيالمىدى. ئاخىرى ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆزىنى ئۇنتۇغان ئەمما يۇزمۇ يۈز قارىشىپ تۇرغان كوچىغا قەدەم تاشلا-دى. بۇ كوچىغا قەدەم بېسىپ باقمىغىلى ناھايىتى ئۇزۇن بولغاچ-قا قەيسەر ھاياجانلىنىپ تۇراتتى. يېرىم كېچە بولۇپ قالغاچقا

www.uyghurkitap.com

كوچىدا ئادەم يوق، جىمجىت، ئۆيلەرنىڭ چىراغلىرى ئۇچۇرۇل-گەنىدى. قەيسەر تىنچقىنە بۇ كوچىدا ئاستا قەدەم تاشلاپ كېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئاياغ تىۋىشى بۇ جىمجىتلىقتا پەقەت ئۆزىگىلا ئاڭلىنىپ بۇ سوغۇق كوچىنىڭ تاملىرىغا يېتىپ بارالمايۋاناتتى.

قەيسەر خىيال سۈرگىنىچە ئۆزىنىڭ ئاجايىپ قىسمەتلىرى قالغان هويلا ئالدىغا كېلىپ توختىدى. مانا مۇشۇ هويلا ئالدىدا زۆهرە نومۇستا قالغان، مانا مۇشۇ هويلىدا قەيسەر قاتىللىق ئۇچۇن قولىغا پىچاق ئالغان، ئەنە شۇ ئۆيدىكى شاپىلاق ۋە بىر تېپىك ئۇچۇن ئۆيدىن تۇنجى قېتىم قېچىپ چىققان، مانا مۇشۇ ئىشىك ئالدىدا سەبىي بىر بالا سوغۇقتا قورقۇنچ ئىچىدە يېرىم كېچىگىچە ئۇخلاپ قالغان... هەي... قەيسەر ئۆز بەشىغا يېنىك مۇشتلىدى: «نېمە بۇلارنى خىيال قىلىپ يۈرىمەن، ئۇ ئىشلار ئاللىبۇرۇن ئۆتتى.» قەيسەر تېزلا ئۆزىنى ئۇ خىياللارنىڭ يامان ئىسكەنجىسىدىن قۇتۇلدۇرۇۋ چىقتى.

قەيسەر تامنى ۋە ئىشىكنى ئاستا تۇتۇپ باقتى. سوغۇق تام ئۇنىڭ قولىنى ئىللىتتى. قەيسەر تامنى تۇتقان پېتى خېلى ئۇزاق تۇردى. ئۇ ئۆزىگە ئىللىق چىراي ئاچىدىغان كىشىلەر شۇ تاپتا مۇشۇ تامنىڭ ئىچىدە، ئۇنى ئۇنتۇغان هالدا خاتىرجەم ئۇخلىماقتا ئىدى. قەيسەر بىرەر قېتىم بولسىمۇ بۇ ئۆيدە شۇلار قاتارى شېرىن، خاتىرجەم ئۇخلاپ بېقىشنى ئارزۇلاپ قالدى. قەيسەر يۇزىنى ئىشىككە بېقىپ، ئاراڭچىن هويلا ئىچىگە قارىدى. قاراڭغۇ هويلا جىمجىت ئىدى. شۇنداقتىمۇ قەيسەر شۇ قاراڭغۇلۇق ۋە جىمجىتلىق قوينىدىن بەزى سېيمالارنى كۆرگەندەك بولدى. «ناۋادا... ناۋادا شۇ تاپتا ئاپام چىقىپ (بالام) دەپ كۈلۈپ قارىسا، داۋۇت چىقىپ قوپال ئاۋازى بىلەن (هە، قەيسەرمۇسەن؟)، دەپ قويسا قانداق بولۇپ كېتەرمەن؟ شۇ كۈنلەرمۇ كېلەرمۇ؟ ئۇلار مېنىڭ ئۆيدىن چىقىپ كەتكىنىمنى هازىرغىچە كەچۈرمىگەندىمۇ؟ قاچان كەچۈرەر؟ قاچانمۇ ئۇلار مېنى (بالام)

دەپ چاقىرار؟...» قەيسەرنىڭ كۆزلىرىدە ياش ئەلەڭگىدى. ئۇ لېۋىنى چىڭىشىدە چىشلەپ بوغۇلۇپ كەتتى. ئۇ شۇ ھالدا بىر پەس تۇرغاندىن كېيىن بىردىنلا چۆچۈپ كەتتى. ئۇ لاپاس ئاستىدىكى نەرسىلەرنى ئۇنتۇپلا قالغانىدى. قەيسەر كۆزى قىيمىغان ھالدا بۇ كوچىدىن ئايرىلدى.

قەيسەر بۇ كوچىدىن ئايرىلدى. ئەمما، ئۇنىڭ تەلپۈنۈشى، تاتلىق خىياللىرى بۇ كوچىدا قالدى. قەيسەر كوچا ئاغزىغا كېلىپ، كوچىغا قىيالماسلىق بىلەن قاراپ قويغاندىن كېيىن لاپاس تەرەپكە كەتتى.

ئۇ لاپاس ئاستىغا كېلىپ ياتتى. كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمىدى، خىياللىرى ئۆزىگە بويسۇنمىدى. ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسلىدى. «بۇ ئائىلە ئۈچۈن ھەقىقەتەن كەچۈرگۈسىز ئىش قىلدىممۇ؟» دەپ ئويلاپ بېشى قېتىپ كەتتى. ئارقىدىن «ھەر ئېغىر گۇناھلارنى ئۆتكۈزگەن بالىلارمۇ يەنىلا ئۆز ئائىلىلىرىدە بىر ئوبدان ياشاپ كېتىۋاتامدۇ؟» دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى. يەنە تۇرۇپ ئۆزىنىڭ بۇ ئائىلە ئۈچۈن ئۆگەي بالا ئىكەنلىكىنى ئويلاپ يۈرىكى ئاچچىق ئېچىنىشتى. «ئۆگەيلىكىم مېنىڭ گۇناھىممۇ؟ ھەممە ئۆگەي بالىلار مۇشۇنداق يەكلىنەمدۇ؟ زادى ئىللىق مۇئامىلىگە ئېرىشەلمەيمىزمۇ؟» قەيسەرنىڭ دېمى سىقىلىپ كەتتى. «ياق، ئۇلارمۇ بەربىر ئادەم، ھامىنى مېنى چۈشىنىدۇ... مەيلى، ئۇلار مېنى ئۆز بالىسىدەك كۆرەلمىسۇن، ئائىلىنىڭ بىر ئەزاسى دەپ بىلسىلا بولدى. چوپچوڭلا يىگىت بولۇپ قالغان مۇشۇ ۋاقتىمدا ئۆي ئۈچۈن چوڭ كۈچ بولماسمىدىم.» قەيسەر ئىختىيارسىزلا ئەنە شۇنداق ئۇزۇك ـ ئۇزۇك خىياللارغا بېرىلىپ پەقەت ئۇخلىيالمىدى. شۇنداق قىلىپ ئۇ تاڭغا يېقىن ئۇخلاپ قالدى. ئەتىسى بولسا بېشى چىڭقىلىپ ئاغرىغان پېتى ئويغاندى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ كوچىنى يوقلاش قەيسەرگە ئادەت بولۇپ قالدى. ئۇ كېچىسى ئەل ئايىغى بېسىققاندا جىممىدە ئاشۇ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتى
ئۇيغۇر كىتاب نەشرىياتىنىڭ بېكى تارىسى

كوچىغا كىرىپ، تونۇش هويلا ئالدىدا ئۇز ۋاقىچە جىمجىت تۇرۇۋېلىپ كېتەتتى. تامنى، ئىشىكنى بارماقلىرى بىلەن ئاستا سىلاپ چىقاتتى، هاياجانغا چۆمەتتى، خىيالغا چۆكەتتى. ئاندىن يەنە جىمىدە قايتىپ چىقاتتى. ئائىلە مېهرىگە تولۇق قانمىغان قەيسەر ئۇ هويلىغا ئۆزىنى شۇنداق باغلاپ تۇرغان نەرسىنىڭ نېمىلىكىنى بىلىپ يېتەلمىگەن بولسىمۇ، لېكىن يۈرىكىدە قۇتراپ تۇرغان بىر تۈيغۇ هامان ئۇنى شۇ هويلىغا تەلپۈندۈرەتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ ئۆزىنىڭ ئەينى ۋاقىتتا بالىلىق قىلىپ قويغىنىغا ئۆكۈنەتتى. ناۋادا، شۇنداق بولمىغاندا، ئۇ هېچبولمىسا كۈندە ئاپىسى بىلەن بىر شىرەدە تاماق يەپ خاتىرجەم ياشىماسمىدى؟ ئاپىسىنى كۈندە كۆرۈپ تۇرماسمىدى؟ ئۇنچىلىك جېدەل ـ ماجىرالار بىر ئائىلىدە بولۇپ تۇرمىدىغۇ؟ «هەي، ئەسلىي ئۆزىنى تاشلاپ چىقمىسام بوپتىكەن، دوستلىرىم ئوچۇن شۇنداق قىلىۋىدىم، ئەمدى قېنى ئۇ دوستلىرىم؟ زۆهرەمۇ تاشلاپ كەتتىغۇ؟ هەي، شۇ چاغدا قىزىق قانلىق قىپتىمەن... ئەمدى... ئەمدى بۇ ئىشلار قاچانمۇ ئەسلىگە كېلەر؟...»

كېيىنچە ئەنۋەر ئۇنىڭ بۇ هېسسىياتىنى سېزىپ قېلىپ:

— قەيسەر، ساڭا دەپ قويايى، سەن هەرگىز خام تەمەدە بولما، ئۇنداق ئۆگەي ئاتىلاردىن هەرگىز ياخشىلىق كەلمەيدۇ. ئۇ ئۆيگە قايتىشىنى ئويلىماي، ئوبدان ئويلىنىپ، كىچىكرەك بولسىمۇ بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇتۇۋالغىنى غېمىنى قىلىشىنى بىل. ئۇنداق ئادەملەرنىڭ كۆزىگە بىز ئالۋاستىدەك كۆرۈنىمىز. ئابرۇيلۇق ئادەم بولساڭ ياكى بېيىپ كەتسەڭ يالغاندىن چىشىنىڭ ئېقىنى كۆرسىتىپ قويىدۇ شۇ. ئەگەر ياخشى ئۆگەي ئاتا بولسا بۇ چاغقىچە سېنى نەچچە ئىزدەپ كېلىپ بولاتتى، — دېدى.

— ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن، ئاداش، — دېدى قەيسەر، — نېمىشقىكىن، شۇ ئۆيگە كەتكۈم كېلىپلا تۇرىدۇ. يەكلەنسەممۇ

ئاپام بىلەن بىللە تۇراي، ئائىلەم بار دەپ يۈرەي دەيمەن... راست، شۇ ئۆيگە كەتسەملا...

— بۇ ئىشلارنى ئاددىي ئويلىما، ئاپاڭغا كەلسەك... ھەممىلا بالا ئاپىسىنى ئەسكى دېگۈسى كەلمەيدۇ. لېكىن، ئويلاپ باق، ئاپاڭمۇ سېنىڭ دېرىكىڭنى قىلىپ باقمىسا... يا ئاپاڭمۇ تەڭلىكتە قالىدىغان بىرەر سەۋەب باردۇر. لېكىن، ئۆز ئاپاڭنىڭ ھالى شۇ تۇرسا، ئۆگەي ئاتاڭنىڭ ھالى قانداق بولماقچىدى، — دېدى ئەنۋەر.

— راست گەپنى قىلسام، مەنمۇ بۇرۇن ئۇلارغا قاتتىق نەپرەتلەنگەنىدىم. مېنى قىلچىلىكمۇ كۆزدە تۇتمىغىنى ئۈچۈن ئاچچىقىمنى باسالماي ھەتتا ئۆگەي ئاتامنى... بىراق، مەن سوت مەيدانىدا ۋە تۇرمىدە ناھايىتى ئېنىق چۈشىنىپ يەتتىم. ئۇلار قانچىلىك ئەسكى بولسىمۇ، مەن ھەقىقىي تەشنا بولغان ئادەملەر شۇلارئىكەن. بېشىمغا شۇنداق ئېغىر كۈنلەر كەلگەندە مېنى ئويلىغان ئادەملەر، ئەمدىلىكتە مېنى كەچۈرمەي قويارمۇ؟

ئەنۋەر ئىشەنمىگەندەك قىلىپ بېشىنى چايقىدى:

— ئاداش، مەن بۇ ئىشلىرىڭغا تازا ئارىلىشىپ كېتەلمەيمەن. لېكىن ساڭمۇ جان كېرەك، يۈز كېرەك. شۇڭا، ئاخىرقى گەپىم، ئۇنداق ئۆينى ئۇنتۇپ ئۆز تۇرمۇشۇڭنى بىل.

شۇنىڭدىن كېيىن ئەنۋەر بۇ ھەقتە قايتا ئېغىز ئاچمىدى. قەيسەرمۇ ئۇ كوچىغا بېرىشتىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىدى، ھەتتا ئۇلار بىلەن يارىشىۋېلىشنىڭ بەزى ئامىللىرىنىمۇ ئويلاپ باقتى. بىر كۈنى بۇ پۈرسەت ئەپلىكلا كېلىپ قالدى.

شۇ كېچىسى قەيسەر ئۇ كوچىغا بېرىپ كېلىپ چۆچۈپ كەتتى. لاپاستىكى كارىۋاتتا بىر ئادەمنىڭ قارىسى كۆرۈندى. قەيسەرنىڭ يۈرىكى جىغىدە قىلىپ قالدى. ئۇ جىددىيلەشكەن ھالدا قەدىمىنى تېزلەتتى. ئۇ يېقىن بارغاندا كارىۋاتتا ئولتۇرغان ئادەم قولىدىكى تاماكىسىنى ئىككى شوردى. «مۇنداق خاتىرجەم

www.uyghurkitap.com

تاماکا چېكىۋاتقان كىمكىنە؟» قەيسەر يېقىن بارغاندىلا ئۇ كىشىنى تونۇپ خاتىرجەم بولدى. ئۇ كىشى رېھىم شەپقەت ئىدى.

رېھىم شەپقەت خەلق كىنوخانىسىنىڭ يېنىدا ئولتۇرىدىغان كىشى بولۇپ، شەھەرلىك خەلق ئىشلار ئىدارىسىدىن ئۆتكەن يىلى پېنسىيىگە چىققان كادىر ئىدى. ئۇ خەلق ئىشلار ئىدارىسىدە ئىشلەۋاتقان مەزگىلدە نامرات ئائىلىلەرگە ھۆكۈمەتتىن ئاجرىتىلغان ياردەم بۇيۇملىرىنى تارقىتىپ بېرىپ قالماي، ئۆز يېنىدىنمۇ پۇل - پۇچەك چىقىرىپ يوقسۇللارنى يۆلەپ تۇرغاچقا كىشىلەر ئۇنى «شەپقەت» دەپ ئاتىشىۋالغانىدى. ئۇ كىشى تولىمۇ يۇمشاق، سىلىق سۆزلەيتتى. رېھىم شەپقەت ئۆزىدىكى بۇ مىجەز بىلەن بۇ يەردىكى كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشكەنىدى.

رېھىم شەپقەت پېنسىيىگە چىققاندىن كېيىن، ھازىرغىچە ئۆيدە ئولتۇرۇشقا كۆنەلمەي يۈرەتتى. شۇڭا ئۇ پات - پاتلا «ئىچىم پۇشۇپ كەتتى» دەپ قەيسەرنىڭ يېنىغا چىقىۋالاتتى. بەزىدە بولسا، مۇشۇنداق كەچلەردىمۇ «يالغۇز چەككەن تاماكا تېتىمىدى» دەپ قەيسەرنىڭ يېنىغا چىقىپ، موخورکىسىنى ھۇزۇرلىنىپ چەككەچ ئۇنى - بۇنى دېيىشىپ ئولتۇراتتى.

— نەگە كەتتىڭىز، بالا؟ — دېدى ئۇ قەيسەرنى كۆرۈپلا.

— ھە، بار، — دېدى قەيسەر دۇدۇقلاپ.

— قايسى كۈنى چىقىپ خېلى ساقلىساممۇ كەلمىدىڭىز. بۈگۈنمۇ خېلى بولدى. ئەمدى قايتاي دەپ تۇراتتىم.

— ھە، ئىچىم پۇشۇپ ئايلىنىپ...، — قەيسەر ئۇنىڭ سۆزىدىن ھودۇقتى.

— ئۇخلاتمايدىغان بىرى بارمۇ - يا؟ — دەپ خىرىلداپ كۈلدى رېھىم شەپقەت.

— ياق، ياق، — دەپ قىزىرىپ كەتتى قەيسەر.

— بۈگۈن مېنىڭمۇ ئىچىم تازا پۇشتىغۇ، — دېدى رېھىم شەپقەت يەنە بىر تال موخورکا ئوراپ، — خىزمەت قىلىپ ئۆگىد-

ىنىپ قالغان ئادەمگە ئۆيدە ئولتۇرماق ئېغىر كېلىدىكەن. ئەگەر شۇ باللىرىم بولمىسا، زېرىكىپ نېمە بولاتتىمكىن... «بالا دې-گەنىنىڭ چىللىشىمۇ شېكەر، تىللىشىمۇ شېكەر» دېگەن گەپلەر راست ئىكەن، قەيسەرجان...

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەرنىڭ كۆڭلى يېرىم بولدى. بايا كوچىدا ئويغانغان ھېسلىرى قايتىدىن دەۋرىگەندەك بولدى.

— ئادەم ئۆچۈن ئائىلە بىر چوڭ يۆلەك ئىكەن جۇمۇڭ. بەزىدە... ھى... ھى... ھى... مۇشۇنداق زېرىككەننى ھېسابقا ئالمىغاندا... خۇشاللانىسىڭىزمۇ، دەرد تارتسىڭىزمۇ ئالدى بىلەن ئۆيدىكىلەرگە دېگۈڭىز كېلىدىكەن. بەزىدە باللىرىم تۇرمۇشتە-كى خۇشاللىقلار ھەققىدە چۆچۈرلىشىپ سۆزلىشىپ كەتسە، بالە-لارغا قاراپ ئولتۇرۇپ: «جاھانغا تارتىشىدىغان يېرىمىز شۇ سەۋەبتىن ئوخشايدۇ» دەپ قالىمەن.

بۇلارنى ئاڭلاپ قەيسەرنىڭ كۆڭلى بۇزۇلدى. ئۇ لېۋىنى قاتتىق چىشلىدى.

— ھە، سىزنىڭ ئاتا ـ ئانىڭىز تىنچلىقتۇر؟ — سورىدى رېھىم شەپقەت.

— تىنچلىق، — دېدى قەيسەر بوش ئاۋازدا ھەسرەت بىلەن.

— ئۆينى تاشلاپ يۈرىدۇ، دەيدىغۇ سىزنى؟

گەرچە بۇ سوئال تۇيۇقسىز ئېيتىلغان بولسىمۇ، رېھىم شەپقەتنىڭ تەلەپپۇزىنىڭ سىلىقلىقى، سۆز ۋەزىنىنىڭ يۇمشاقلە-قى تۇپەيلى قەيسەرگە قەدىردان ئاتىسى تەنبىھ بېرىپ، نەسىھەت قىلىۋاتقاندەك تۇيۇلدى. قەيسەرنىڭ يۈرىكى پۇچىلىنىپ يىغلىۋې-تىشكە قىل قالدى. بۇنىڭ بىلەن چىڭدىلىپ، سىقىلىپ كەتكەن ئىچى ئۇندىگەندەك بولدى، ئۇ بولغان ئىشلارنى رېھىم شەپقەتكە قىسقىلا قىلىپ سۆزلەپ بەردى.

— ھە! سىز ماڭۇ، ماڭۇ كوچىدىكى داڭۇتىنىڭ... مۇنداق دەڭ... مۇنداق دەڭ... ئاۋۇ كوچىدىكى...، — رېھىم شەپقەت

www.uyghurkitap.com

هەيرانلا قالدى. ئاندىن، — بۇ ياخشى بولماپتۇ، بىر ئاغىلە كىشىلىرى كۆز ئالدىلىرىدا تۇرۇشۇپ گەپلەشمىدى دېگەن قانداق گەپ. بۇنداق بولسا ئائىلىدىن، ئادەمدىن بەرىكەت قاچىدۇ. چوڭلار كىچىكلەرنى كەچۈرگۈلۈك، كىچىكلەر چوڭلارنىڭ گېپىنى يېگۈلۈك. توۋا، مۇشۇ چاغقىچە بىلمەي يۈرگىنىمنى، ھەي، ھەي، بۇ ئوبدان بولمىغىنى، ئۆينىڭ ئالدىدا يۈرۈپ ئۆيگە كىرمىدى دېگەن... بەرىكەت قاچىدۇ بەرىكەت! ھە، ئۇ-كام، سىز قانداق خىيالدا، باشباشتاقلىق قىلىسىڭىز ئاچچىقىم كېلىدۇ. تۇزۇكلا بالا كۆرۈنۈۋېدىڭىز...، — دەپ سۆزلەپلا كەتتى.

— مېنىڭغۇ ئۇلار بىلەن تازا يارىشىۋالغۇم بار، — دېدى قەيسەر ئىچىدىكىنى يوشۇرماي، — لېكىن، لېكىن ئۇلار مېنى تا ھازىرغىچە كەچۈرمەيۋاتىدۇ.

— سىز دېگەن بالا، — دېدى رېھىم شەپقەت، — شۇنداق دەپلا قاراپ تۇرسىڭىز بولمايدۇ - دە، بالىلىق بۇرچىڭىزنى ئادا قىلىڭ، بالىلىق مېھرىڭىزنى يەتكۈزۈڭ، ئۇلار تەسىرلەنگۈچە شۇنداق قىلىڭ.

— قىلمىغىنىم قالمىدى، ئاكا، — دېدى قەيسەر چوڭقۇر ئاھ ئۇرۇپ، — شۇنچە چۈشەندۈردۈم، بېرىپلا تۇردۇم، نەچچە ھەيدەلدىم... شۇ ئۆيگە پۈتۈمنى سالالمىغىلى يىلدىن ئاشتى. ئۇلار يەنىلا... شۇڭا... شۇڭا... ئاخشاملىرى ئۇلارنى تولا ئويلاۋېرىپ بولماي، مۇشۇنداق كېچىلەردە شۇ كوچىغا بېرىپ ھويلا ئىشىكى ئالدىدا تۇرۇپ - تۇرۇپ قايتىپ كېلىمەن.

— مۇنداق دەڭ، — دېدى رېھىم شەپقەت ھەيران بولۇپ، — ياخشى قىلىپسىز. بالا دېگەن شۇنداق بولۇشى، ھەر-قانداق ئەھۋالدا ئۆينى تاشلىماسلىقى كېرەك. ھە، ئاپىڭىزچۇ؟

قەيسەر بۇ سوئالغا بىرنېمە دېيەلمىدى. ئىچىنى تىڭشاپ جىممىدە ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ ئاپىسى ھەققىدە نېمىمۇ دېيەلىسۇن!

— ئۇزۇندىن بۇيان خىزمىتىمنى ئىشلىتىدىغان يەر تاپالمايۋ ئىچىم پۇشۇپ يۇرەتتىم، — دېدى رېھىم شەپقەت گەپنى دەرھال بۇراپ، — بولدى، بۇ ئىشىكىزنى مەن ھۆددىگە ئالاي، يەنە ئىككى ئادەمنى ھەمراھ قىلىپ ئۆيىڭىزگە بېرىپ مۇشۇ سىلىق ئاۋازىمنى بىر قويۇپ بېرەيكى... داۋۇت دېگەن تەسىرلەنگىنىدىن «قەيسەر، نەدە سەن؟» دەپ قالسۇن.

بۇ گەپتىن ئۇلار ئىككىسى تاتلىق كۈلۈشۇپ كەتتى.

— پۇل - پۇچىكىڭىز بارمۇ؟ — سوردى رېھىم شەپقەت.

— بار، بار، — دېدى قەيسەر ئالدىراپ، — ئۇچ يۈز ئەللىك كويدەك پۇل بار.

— ھە، ئۇنداق بولسا، ئەتىلىككە پارچىسىغا گۆش، مېۋە - چېۋە، ياخشىراق رەختتىن ئىككى كىيىملىك... بولدى. ئىشەنسىڭىز ئەكېلىڭە شۇ پۇلنى، ئۇ نەرسىلەرنى مۇنۇ يان كوچىدىكى ئىبادەتخان جايلىسۇن. مۇنداق ئىشلارغا تولا مېڭىپ پىشقان خوتۇن ئۇ.

رېھىم شەپقەت ئۇنىڭ بىلەن تۇرمۇش ھەققىدە، بولۇپمۇ ھالال ياشاش ھەققىدە بىرمۇنچە سۆزلەشكەندىن كېيىن ئۆيگە كىرىپ كەتتى. بۇ چاغدا قەيسەر خېلىلا يېنىك بولۇپ قالغان، غەشلىككە پاتقان كۆڭلىمۇ ئارام تېپىپ قالغانىدى. خۇشاللىقتىن ئۇنىڭ ئۇيقۇسى كەلمىدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆزىگە ئازادە، ئوڭچە قالدۇرۇلغان كوچىدا بىر ھازا ئايلانغاندىن كېيىن، لاپاس يېنىدىكى دەرەخلىككە قويۇلغان سېمونت تاختايغا كېلىپ ئولتۇرىدى. بۇ سېمونت تاختاينىڭ يۈزى سىلىق بولۇپ، رېھىم شەپقەت بەزىدە بۇ يەردە كىملەر بىلەندۇر ئەتىدىن كەچكىچە شاھمات ئوينايتتى. بەزىدە ياش بالىلار بۇ تاختاي ئۈستىدە سورۇن تۈزۈشۇپ خېلى بىر ۋاقىتلارغىچە ئىچىشۋازلىق قىلىشاتتى. قەيسەر كىشىلەر ئامراق بۇ تاختايدا ئولتۇرۇپ ئەتىسى بولىدىغان خۇشاللىق ئىشنى ئويلاپ كەتتى (قەيسەر شۇ تاپتا، بۇ تاختاينىڭ

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كېيىنچە ئۆزىنىڭ خارلىق كۈنلىرىدىكى بىردىنبىر ماكانى بولۇپ قالمىدىغانلىقىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىدى، ئەلۋەتتە).

ئەتىسى كەچقۇرۇن رېھىم شەپقەت ئىبادەتخان ئاتا، يەنە بىر ئادەمنى باشلاپ قەيسەرنىڭ داستىخىنىنى كۆتۈرۈپ قەيسەرتى ئۇزۇندىن بۇيان تەلپۈنۈش ۋە ئۇمىدسىزلىك ئىلكىدە قىينىپ كەلگەن كوچىغا قەدەم باستى. قەيسەر ئۇزۇن كېچىلەردە جىممىدە تۇرۇپ كەتكەن ئېتىك هويلا ئىشىكى ئۇلار ئۇچۇن قىزغىن ئېچىلدى. ئۇلار هۆرمەت - تەكەللۇپلار بىلەن قەيسەرنىڭ قان - تەرى سىڭگەن، ئەمما قەيسەرنىڭ غۇرۇرى دەپسەندە قىلىنغان يېڭى ئۆيگە باشلاندى.

مېهمانلارنى كۆرۈپ چىرايىغا خۇشاللىق تېپىپ چىققان دادۇت كىچىك قىزى گۈلشەنگە سىرلىق بىر نەزەردە قارىۋەتكەندىن كېيىن، چاي تەييارلاۋاتقان سارەمنىڭ قېشىغا چىقتى.

— بۇگۇن ئەلچى كېلىدىغانلىقىنى سەلىمە ئەجەب ئېيتمىدا؟ — دېدى داۇت خوشخۇيلىشىپ.

— شۇنى دەيمەن. هېچبولمىسا ماڭا بولسىمۇ پۇرىتىپ قويسا ياخشىراق تەييارلىق...

— قازانغا گۆشنى لىقلاپ سالساق تەييارلىق دېگەن شۇ. لايىق قانداقراق يېگىتتۇر؟ گۈلشەن قازان - قومۇشلارنى تەييار قىلىپ تۇرسۇن. يۇر، بىز ئۇلارنىڭ گېپىنى تېڭشاپ باقلى.

داستىخانغا مەزىلەر مول تىزىلدى. ئۇلار تۇرپاننىڭ ئىسسىقى، ئۆرلەۋاتقان مال باهاسى هەققىدە بىرمۇنچە ئۇششاق پاراڭ قىلىشقاندىن كېيىن، رېھىم شەپقەت ئادەمگە سالقىن شامالدەك تەسىر قىلىدىغان يۇمشاق ئاۋازى بىلەن ئائىلە، ئائىلە ئەزالىرىنىڭ ئىناقلىقى، ئاتا - ئانىلارنىڭ پەرزەنت ئالدىدىكى بۇرچى، ئۇنىڭ ساۋابى، گۇناهى هەققىدە بىرمۇنچە سۆزلىدى ۋە ئىسلام شەرىئىتىدىن بىرمۇنچە تەسىرلىك مىساللارنى كەلتۈردى. ئۇنىڭ

سۆزى ئولتۇرغانلارغا ئوبدان تەسىر قىلغان بولسىمۇ، داۋۇت بىلەن سارەم سەل تەئەججۇپلىنىپ يەر تېگىدىن بىر - بىرىگە قارىشىپ قويدى. رېھىم شەپقەت ئولتۇرغانلارنىڭ كەيپىياتىنى دەڭسەپ كۆرۈپ، ھېسسىيات ئاساسىنى سېلىشتۇرغانلىقىنى دەڭسەشتۇردى - دە، مەقسەتكە كۆچتى:

— قەيسەرجان باللىق سالاھىيىتىگە مۇخالىپ ئىش قىلىپ قويغىنىغا ئۆكۈنۈپ، پۈشايمان قىلىپ يۈرگىلى خېلى بولۇپ قالدى. ئۇ يەنىلا بۇ ئائىلىنىڭ ئىللىق مېھرىگە تەلپۈنۈپ، سېغىنىپ ياشاۋاتىدۇ. ئۇ بىزگە كۆپ قېتىم «ئاتا - ئانامنىڭ خىزمىتىنى قولۇمدىن كېلىشچە قىلىشتۇرسام، پەرزەنتلىك بۇرچۇمنى ئادا قىلىشتۇرسام» دەپ كۆڭلىنى ئىزھار قىلدى. ئۇمۇ ھەرقايسىلىرىغا ئوخشاش ھالال ياشايدىغان، ئادەمگەرچىلىككە توشقان دۇرۇس يىگىت بوپتۇ...

بۇ چاغدا داۋۇتنىڭ چىرايى تاتىرىپ، بايىقى ھالىدىن ئەسەرمۇ قالمىغان، سارەم بولسا ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالغاندى. داۋۇت بىر - ئىككى قۇرۇق يۆتىلىشۇەتكەندىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ ئاشخانا ئۆيگە چىقتى. ئاشخانا ئۆيدە گۈلشەن گۆشنى پارچىلاشقا تەييارلىنىپ تۇراتتى.

— بولدى قوي. تۇرۇپ تۇرسۇن! — داۋۇت شۇنداق دەپ ئىشكنى جالاقشىتىپ ئېچىپ چىقىپ كەتتى. نېمە ئىشلىقىنى بىلمىگەن گۈلشەن تۇرۇپلا قالدى.

مېھمانخانا ئۆيگە قايتىپ كىرگەن داۋۇت بىزارلىق چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىنى «ھە، نېمە ئىش؟» دېگەندەك ئۇلارغا تىكتى.

— ھەرقايسىلىرى ئاتا - ئانىلىق مەرھىمىتىگىزلەرنى ئايماي، قەيسەرجاننى ئىللىق ئائىلە قوينىغا...

— كىم ئۇ قەيسەر دېگەن؟

داۋۇتنىڭ ناھايىتى قوپال ئېيتىلغان بۇ سۆزى ئولتۇرغانلارنى چۆچۈتۈۋەتتى.

— سىزلەرنىڭ پەرزەنتىڭىزلەر...

— بىز تونۇمايدىكەنمىز، — دېدى داۋۇت باشقا ياقتا قاراپ.

— قەيسەرجان ھەقىقەتەن ھەرقايسىلىرىغا يۈز كېلەلمەيدۇ. غان ئىش قىلىپ قويۇپتۇ، — دېدى ئىبادەتخان ئانا سۆز ئېلىپ، — تۇرمۇشنى چۈشەنمەسلىك بىلىملىنىڭ ئىشى. بۇنى ئاتا ـ ئانا بولغۇچىلار ئوبدان چۈشىنىمىز. مانا ئەمدى، قەيسەرجانمۇ چوڭ بولۇپ، بۇ ئىشلارنى چۈشىنىپ پۈشايمان قىلىپ، بىزنى ئالدىلىرىغا بۇ سوۋغىلىرى بىلەن كىرگۈزدى. قەيسەرجان ئۇچۇن بىز ناماقۇل.

ئەمما، ئىبادەتخان ئانىنىڭ داستىخاننى سۈنغان قولى بوشلۇقتا تۇرۇپ قالدى.

— ئالتۇن بولسىمۇ يىغىشتۇرۇۋالسىلا، بىزگە ناتونۇش ئادەمنىڭ سوۋغىسىنىڭ كېرىكى يوق.

— ئەمدى ھەرقانچە بولسىمۇ ھەرقايسىلىرى ئاتا ـ ئانا، — دېدى رېھىم شەپقەت سارەمگە قاراپ، — ئاتا ـ ئانا پەرزەنتىنىڭ ھەرقانچە گۇناھى بولسىمۇ كەچۈرمىكى لازىمدۇر. ئۇلارنى ياخشى تۇرمۇش يولىغا باشلاش بىزنىڭ ۋەزىپىمىز.

بىراق، سارەم بىر ئېغىزمۇ سۆز قىلماي بېشىنى ساڭگىلىتىپ ئولتۇرۇۋالدى.

— ھەرقايسىلىرى خاتا كىرىشىپ قاپلا. بۇ ئۆيدە قەيسەر دەپ بىرى ياشىغان ئەمەس. ئۇنداق بىرىنىمۇ تونۇمايمىز، — داۋۇت شۇنداق دەپ «گەپ تۈگىدى» دېگەندەك قىلىپ ئورنىدىن تۇردى.

چىرايى ئۆڭۈپ كەتكەن ئىبادەتخان ئانا «توۋا» دېگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشىكىگە ماڭدى. بۇ ئىشلارغا ئەقلى يەتمەي بىر ھازا ئولتۇرۇپ قالغان رېھىم شەپقەتمۇ «ھەي، بۇ... ئەستا...» دېگىنىچە ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ ئىشىكتىن چىققۇچە كەينىگە نەچچە قاريغان بولسىمۇ، داۋۇت «خوش» مۇ دەپ قويمىدى.

— بۇ خەق يوق ئىشقا ئارىلىشىۋالغىچە، ئۆيىدىكى بالىلىرى-نى باشقۇرسا بولمامدۇ؟ بىزگە ئاراملىق بولمايدىغان ئوخشايدۇ، بۇ شەھەردە! قېنى بۇ بىر نېمىلەر، يەنە شۇنداق دەپ كېلىپ باقسۇنچۇ؟

داۋۇت يەنە نېمىلەرنىدۇر دېمەكچى بولدىيۇ، سارەمگە قاراپ قويۇپ قالغان گېپىنى يۇتۇۋەتتى - دە، هويلىغا چىقىپ كەتتى. ئىبادەتخان ئانىلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان سارەم دەسلەپ خىجىل ئۇمىدلىنىپ قالغانىدى. بىراق، داۋۇتنىڭ يەنە شۇ قاتتىق پوزىتسىيىسى... ئەگەر ئەچچە كۈن بۇرۇنقى ئەھۋال سېزىلمىگەن بولسا... سارەم مۇشۇ بىر قانچە كۈندىن بۇيان ئۆزىنىڭ قەيسەرگە — ئۆز يۈرەك پارىسىغا قارىتا خاتا قىلىۋاتقانلىقىنى بارغانچە هېس قىلىۋاتقانىدى. «مەن مۇشۇنداق بىر ئائىلىنى، مۇشۇنداق مەجەزنىڭ تايىنى يوق ئەرنى دەپ ئائىلە مېهرىگە قانمىغان بالامنى تاشلىۋەتتىممۇ؟ مەن ئۆزۈمنىلا ئويلىسام بولامدۇ؟ ياق، ياق! بۇ بولماپتۇ. مەن پۈرسىتىنى تېپىپ داۋۇتقا ئېيتاي، باشقىچىمۇ ئامال قوللىناي... بالام سىرتتا سەرسان - سەرگەردان بولۇپ يۈرسە مەن بۇ ئۆيدە قانداقمۇ خاتىرجەم ياشىيالايمەن. توغرا، مەن داۋۇتقا ئېيتاي، ناۋادا يەنە مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان ئىش بولسا، بولدى...» ئەگەر نەچچە كۈن بۇرۇن ئىبادەتخان ئانىلار كىرىپ داۋۇت يەنە مۇشۇنداق مۇئامىلە قىلغان بولسا ئىشلار باشقىچە بولۇرمىتىكىن؟ شۇڭا، سارەم بۇ كىشىلەر-دىن خۇش بولغان، ئالامچە سۆيۈنگەنىدى. ئەگەر بۇ كىشىلەرنىڭ كېلىشى نەچچە كۈن بۇرۇن بولغان بولسا سارەم ھەقىقەتەن پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشقىدەك قەتئىي نىيەتكە كەلگەنىدى. بىراق... بۇ ئائىلىنى دەپ قەيسەردىن ئايرىلىپ ياشىسا بولمايدىغانلىقىنى تونۇپ يېتىۋاتقان سارەم ئۆزىدىكى غەيرىيلىكنى بىردىنلا سېزىپ يېتىپ تۇرۇپلا قالدى.

ئۇنىڭ بويىدا قالغانىدى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ داۋۇتنىڭ

www.uyghurkitap.com

گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى. لېكىن، سارىم تېخىمۇ تەڭلىكتە قالدى. قىلغان پىلانلىرى، كىلگەن قەتئىي نىيەتلىرى ئاستىن - ئۈستۈن بولۇپ كەتتى. «ھەي، ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق؟ خۇدايىم مېنىڭ يەنە كۆرىدىغان قانداق كۈنۈم باردۇر؟» سارىم ناھايىتى كۆپ ئويلاندى. ئىككى پەرزەنتى ئەمدى ئۇنىڭ ئاجىزغىنە يۈرىكىنى ئىككى تەرەپتىن تارتىشقا باشلىدى. ئەگەر قەتئىي نىيىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرسا ئىككىلا پەرزەنتى يېتىم بولىدۇ. بىرى، ئاتىسى يوق يېتىم، يەنە بىرى، ئانىسى بار يېتىم. قانداق «قىلاي؟» سارىم يۈرىكى ئاغرىغان ھالدا نەچچە كۈن ئويلاندى. ئويلىنا - ئويلىنا ئاخىرى شۇنداق قارارغا كەلدى: ئىككىلا بالىنى يېتىم قىلماي. ناۋادا داۋۇتتىن ئاجرىشىپ كەتسەم بوۋاق بىلەن نەدە يۈرىمەن؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ بالامنۇ يېتىمچىلىكتە تاسقىلىپ چوڭ بولىدۇ. يېتىمچىلىكتىكى بىر بالامنىڭ دەردىمۇ ئاز بولۇۋا- تامدۇ؟ قەيسەر بولسا يېشى ئەرگە يېتىپ قالدى، جاھاننىڭ ئىسسىق - سوغۇقىدا خېلى پىشتى، بىرەر ئىشنىڭ ئېپىنى قىلىپ جېنىنى جان ئېتىپ كېتەلەيدۇ. ئۇمۇ كېيىن ئەھۋالىمنى چۈشىنىپ قالار... «مېنى كەچۈر، بالام...»

ئاشۇنداق تەڭقىسلىقلار بولغاچقا، سارىم بۈگۈن ئىبادەتخان ئانىلارنى كۆرۈپ خۇشال بولغان بولسا، داۋۇتنىڭ قىلمىغا ئار- تۇقچە بىر نەرسە دېيەلمەي جىم تۇرۇپ قالغاندى.

كوچىغا چىقىپلا ئۇلار ئۆزلىرىنى تۇتالماي قېلىشتى.

— قەيسەر بۇ بىرنېمىلەرنى ئاتام - ئانام دېگەندىن...، — ئىبادەتخان ئانا گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتى.

— مۇشۇنداقمۇ پوق يۇز ئادەملەر بولىدىكەن - ھە! — دېدى رېھىم شەپقەت قەھرى بىلەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆزلىرىنى بېسىشالماي «توۋا، توۋا...»، «خەپ، خەپ...»، خەپ...»، «ئىسىت...» دېيىشىپ ئۇ كوچىدىن ئايرىلىشتى.

نەرسە - كىرەكلەرنى ئۆيگە ئەكىرىۋەتكەن رېھىم شەپقەت روھى چۈشكەن ھالدا، تولىمۇ ئاستا قەدەملەر بىلەن قەيسەرنىڭ يېنىغا كەلدى.

ئۈمىد ۋە خۇشاللىق ئىلكىدە تاقەتسىزلىنىپ ياتقان قەيسەر رېھىم شەپقەتنى كۆرۈپ ئورنىدىن چاچراپ تۇردى. ئەمما، ئۇنىڭ چىرايىغا قاراپ يۈرىكى ئاغقاندەك بولدى.

— ئوغلۇم، بەزى ئاتا - ئانىلارنىڭ بولغىنىدىن بولمىغىنە- مۇ ياخشى ئىكەن، — دېدى رېھىم شەپقەت ئەللىك كوي پۇلنى قەيسەرنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ، — مۇنچىلىك پۇشايمان قىلىپ پۇچىلىنىپ كەتمە... بۇ سېنىڭ ئائىلىگە تايىنىدىغان ۋاقتىڭ ئەمەس... جاپاغا چىداملىق بولۇپ، پىشىپ چوڭ بوپسەن. مۇشۇ بويىچە تۇرمۇشۇڭنى قولۇڭغا ئالساڭ، تۇرمۇشۇڭ گۈلدەك ئۆتە- دۇ. ھايات دېگەن ئەنە شۇ. ئادەم ئۇچۇن ئەڭ مۇھىمى مۇستە- قىل ياشىيالايدىغان بولۇش.

رېھىم شەپقەتنىڭ تولىمۇ ئايانچلىق بىلەن ئېيتىلغان بۇ سۆزلىرى قەيسەرگە ئۇلارنىڭ ياخشى كۆڭلىنىڭ، ئۆزىنىڭ ئار- زۇسىنىڭ قانداق جاۋابقا ئېرىشكەنلىكىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بەردى.

رېھىم شەپقەت قەيسەرگە ئۆزىنى تاشلىۋەتمەسلىك ھەققىدە بىرمۇنچە نەسىھەت قىلغاندىن كېيىن كېتىپ قالدى.

قەيسەر قاراڭغۇ كېچىدە ئۆزىنى بەكمۇ يېگانە ھېس قىلدى. دېمەك، ئاتا - ئانىسى ئۇنى تېخى كەچۈرمەپتۇ. قەيسەر ئۇ كوچىغا ئارمان بىلەن قاراپ ياتتى. «ئاشۇ كوچىغا قاچانمۇ خۇ- شال كۈلۈپ كىرەرمەن؟... يا، ئۇلار مېنىڭ مەڭگۇ...» قەيسەر- نىڭ ۋۇجۇدى ئاچچىق تىترەپ كەتتى. ئۇ كوچىنىڭ قاپقاراڭغۇ ئاغزى قەيسەرنىڭ كۆز ئالدىدا سوغۇق پېتى قېتىپ تۇراتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىگە ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئون تۆتىنچى باب

زېدىلەنگەن قەلب

ئەتىسى قەيسەر بېشى زىڭىلداپ ئاغرىغان ھالدا ئورنىدىن تۇردى. ئەتراپ سوغۇق ئىدى. ئۇ سەل مۇزلىغاندەك ئەتراپقا قارىدى. ئاسفالت يانقۇزۇلغان يوللار ھۆلچىلىك، دەرەخلىك ئالىرىلىرى پاتقاقچىلىق ئىدى. نەم ھاۋا دىماغقا ئۇرۇلۇپ تۇراتتى. «قاتتىق يامغۇر يېغىپتۇ ـ دە، — دەپ ئويلىدى قەيسەر ئىككى چېكىسىنى ئۇۋۇلاپ، — ئاخشام مەست بولۇپ قېلىپ سېمونت تاختايدا يېتىپ قالغاندەك قىلىۋىدىم. قانداقسىغا... مەستلىكتە قاتتىق ئۇخلاپ كېتىپتىمەن ـ دە...»

قەيسەر «ئاخشام»نى خىيال قىلىش بىلەن يۇرىكى قاتتىق ئاغرىپ كەتتى. ئۇ ئاخشام قانچىلىك پۇچىلانمىدى ـ ھە؟ داۋۇتنىڭ سۆزى، كۆزى، ھەركىتى قەيسەرنىڭ تەلپۈنۈشلۇك سوقۇۋاتقان يۈرىكىنى ئۆتمىتۆشۈك قىلىۋەتتى. كىچىككىنە يۈرەكنىڭ يامانلىقتىن، ئازاردىن بىر جىغىلدىشى ئادەمنىڭ ئىچىنى قورۇق، كۆز ئالدىنى قاپقاراڭغۇ قىلىپ، تومۇرلىرىنى تىكەنگە تولدۇرۇۋېتىدەكەن. قەيسەر ئاخشام ھەقىقەتەن قاتتىق ئازابلانىدى. ھازىر ئاخشامقى ئىشلار ئېسىگە كېلىۋىدى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى ئىختىيارسىز تىترەپ، ئىچى ئېلىشىپ كەتتى.

قەيسەر ئېغىر ئۇھ تارتىپ، مۆڭلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ ئويلىماسلىققا ھەرقانچە تىرىشسىمۇ، ئاخشامقى كۆرۈنۈش ئۇنىڭ زىڭىلداپ ئاغرىۋاتقان مېڭىسىگە زەرب بىلەن ئۇرۇلۇپ تۇر-

دى. «ئەمدى قانداق قىلىمەن؟ قانچىلا قىلسام بولغۇلۇقۇم شۇنـ
چىلىكلا ئىكەن... مەن ئۇلار بىلەن پۈتۈنلەي مۇناسىۋەتسىز ئادەم
ئىكەنمەن. ئارتۇقچە، ئۇلارغا كېرىكى يوق. لېكىن...» قەيسەر
گاڭگىراپ قالدى. داۋۇتلارغا قارىتا ئەمدى قانداق مۇئامىلە بو-
لۇشنى بىلەلمەيلا قالدى. «ئاپامچۇ؟ — قەيسەر بىردىنلا ئاپىسـ
نى ئېسىگە ئالدى، — ئۇ مېنى راستتىنلا تاشلىۋەتكەندىمۇ؟ مەن
بىلەن ئەمدى راستتىنلا كارى يوقمىدۇر؟ بىر ئانىنىڭ بۇنىڭغا
باغرى قانداقمۇ چىدىسۇن، يۈرىكى قانداقمۇ يول قويسۇن؟ بـ-
راق، ئاپام نېمىشقا ھازىرغىچە ئىزدىمەيدۇ؟ «بالام» دەپ ھالىمـ
نى سورىمايدۇ؟ مەن بىلەن بىر چىنە چاي ئىچىپ ئولتۇرۇپ،
كـۆزلىرىمگە مېھرى بىلـەن تىكىلىپ دەردىمنـى ئـاڭلاپ
باقمايدۇ؟...» قەيسەرنىڭ كۆزلىرى نەمدىلدى. دېمىسىمۇ، قانچە
يىللار بولدى ـ ھە، سارەم ھەقىقەتەن ئوغلىنى تاشلىۋەتتى. ئۆز
تۇرمۇشى ئۈچۈن قەيسەرنى قۇربان قىلدى. ئەينى يىللىرى سارەم
«قەيسەر چوڭ بولۇپ، نېنىنى تېپىپ يېيەلەيدىغان بولغۇچە چـ-
دايلى» دېگەن سۆزىدىنلا قەيسەرنىڭ بۇگۈنكى بەختسىزلىكى پۈ-
راپ تۇرغانىدى. بەلكىم، سارەمنۇ ئازابلىنىدىغاندۇر؟ ئامالسىز-
لىق ھېس قىلىدىغاندۇر؟ قەيسەرنىڭ ئۆ ئۆيده ئۆگەيلىنىپ تۇر-
غىنىدىن كۆرە ھەقىقىي ئادەمدەك، خورلۇقتىن خالىي مۇشۇنداق
ياشىشىنى لايىق كۆرگەندۇر؟ بۇ كەڭرى جاھاندا قەيسەرنىڭ تـ-
ىرىكچىلىك قىلىپ كېتەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنگەندۇر؟... ياكى بول-
مىسا ئانىلىق مېھرىنى دات بېسىپ، باغرى تاشلىق بىلەن قەيـ-
سەردىن قۇتۇلۇشنى ئىستىگەندۇر؟

بىراق، قەيسەر ئاپىسىنى «مەن ئۆچۈن ئۆ ئائىلىدە قىسـ-
لىپ يۈرۈۋاتىدۇ» دەپلا ئويلايتتى. بۇگۈنمۇ شۇنداقراق خىيال
بىلەن سوئاللار قاينىمىدا تېڭىرقاپ قالدى. قەيسەر ئۇيان
ئويلاپ، بۇيان ئويلاپ ئاخىرى يەنە ئۆزى ئۈستىدە ئويلىنىپ
قالدى: «يا مەن خاتا قىلدىممۇ؟ نېمىنى؟... ئۇلار بىلەن

خۇشال ـ خۇرام بىر ئائىلىدە ياشىغۇم كەلدى. ئىزدىدىم، يار-دىم، ئۇلارنىڭ ئېرىشىنى كۈتتىۈم، شۇنچە خەقنىڭ ئىالدىدا يەنە ئىالدىغا باردىم...» قەيسەر بۇ خيالىدىن ئەندىكىدەك بولدى. ئاندىن بىر خىل ئۆكۈنۈش يىراقتىن ئۇنىڭ خيالىغا ئاستا ـ ئاستا باستۇرۇپ كېلىشكە باشلىدى. «يا ئۇنىڭ ئالدىغا شۇنچە ئادەملەرنىڭ كۆزنچە بارغىنىم خاتا بولدىمۇ؟ راست، شۇ ئىشنى خاتا قىلىپتىمەن، ئارىغا رېھىم شەپقەتتەك ئادەملەرنى سېلىپ ئۇلارنى ئېرىتەلمىگەن يەردە... شۇنچىۋالا ئادەمنىڭ ئالدىدا بارسام ئۇ ئەلۋەتتە باشقىچە ئويلاپ قالىدۇ ـ دە... ھەي، شۇ چاغدا ئۇنىڭ ئالدىغا بارمىسامۇ بوپتىكەن. ئەنۋەرنىڭ گېپىگە كىرگەن بولسامۇ نېمە بولغاي... ئۆزۈمنى تۇتالماپتىمەن. ئاغىنىلىرىنىڭ ئالدىدا ئۇنى قىستىلىدۇرمىسام بوپتىكەن...»

قەيسەر ئۆكۈنۈش ئىچىدە خىلىغىچە خىيال سۈرۈپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئاندىن يېقىنلا يەردىكى ئاشخانىغا ناشتا قىلىشقا باردى. ئەمما، بايىقى خيالالار سەۋەبلىك تولىمۇ ئىشتىھاسىزلىق بىلەن ناشتا قىلدى. يۇمشاق نان، ئوبدان دەملەنگەن سۈتلۇك چاي ئۇنى بۇرۇنقىدەك ھۆزۈرلاندۇرالمىدى. شۇنىڭ بىلەن قەيسەر كەيپى ئوسال ھالدا ئاشخانىدىن چىقتى. شۇ تاپتا تۇرمۇش ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن مەززىسىز بىلىندى. دېمىسىمۇ، ئەمدىلىكتە قەيسەرگە لاپاسنى ساقلاپ، پۇل تېپىش، قورساق توقلاش، ئۇخلاشتىن باشقا نېمە ئىش بار؟ پەقەت سەمىمىي ھېسسىيات بىلەن قىلىنىدىغان تەلپۈنۈشمۇ ئاخشام دەپسەندە قىلىندى. ئۇ ئەمدى نېمە ئۈچۈن ياشايدۇ؟ كىم ئۈچۈن ياشايدۇ؟ ھاياتنىڭ مەنىسى بەلكىم مۇشۇنداق سوغاللارغا كۆمۈكلۈك بولسا كېرەك.

قەيسەر ئاشۇنداق خيالالارغا غەرق بولۇپ بىرئاز مېڭىۋىدى، ئالدى تەرەپتىن ئەنۋەر ئالدىراپ كېلىپ قالدى.

— ئاخشام يامغۇردا قانداقراق ئۇخلىدىڭ؟ — سورىدى ئەنۋەر ئېھتىيات بىلەن ئېغىز ئېچىپ.

— تازا خۇشياقتى، — دېدى قەيسەر ئۆزىنى چاقچاققا مەجبۇرلاپ.

— خۇشياققان بولسا، يۇر، خۇشياقمىدىغان گەپ بار، — ئەنۋەر ئۇنى يول بويىدىكى رېشاتكا يېنىغا باشلىدى، — ئاخشام دەي دېسەم... شۇڭا بۇگۈن ئەتىگەندىلا سېنى ئىزدەپ كېلىشىم.

قەيسەرنىڭ سولغۇن چىرايىدا ھەيرانلىق ئالامەتلىرى كۆرۈلدى.

— قەيسەر، مەن... توي قىلمىدىغان بولدۇم...

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر بىرئاز جانلاندى.

— توي؟ قاچان قىلىسەن؟ — قەيسەر ئالدىراپ سورىدى.

— بۇگۈن توي خېتى ئېلىۋالسام، كېيىنكى يەكشەنبە كۈنى، — دېدى ئەنۋەر مەلۇم ئىشتىن ئەنسىرەۋاتقاندەك تەلەپپۇزدا.

— بەك ياخشى بوپتۇ، — دېدى قەيسەر خۇشال ھالدا، قەيسەر ئەمدى خېلى تېتىكلىشىپ قالغانىدى.

— بىرئاز جاپا تارتىپ قالمىدىغان بولدۇڭ، — دېدى ئەنۋەر بوش ئاۋازدا.

— نېمە دېگىنىڭ ئۇ، ئاغىنىلەرنىڭ ئۆمۈرلۈك چوڭ ئىشى ئۇچۇن... بولۇپمۇ سەن ئۇچۇن ھەرقانچە جاپا تارتسام ئەرزىيدۇ.

ئەمما، ئەنۋەر نېمىشقىدۇر جىم بولۇپ قالدى. قەيسەر بۇنى سەل باشقىچە ھېس قىلىپ ئەنۋەرگە تىكىلىپ قارىدى.

— بىراق، — دېدى ئەنۋەر تەستە ئېغىز ئېچىپ، — مەن توي قىلسام سەن... سەن... ئەستا... ئاداش، سېنى سىرتتا قويمىدىغان بولدۇم. ساڭا بىر ئوبدانلا ئۆگىنىپ قالغىنىدىم.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ قەيسەر دەمالىلىقتا چۈشىنەلمەي تۇرۇپ قالدى. بىرئازدىن كېيىن گەپنىڭ تېگىنى چۈشەندى.

— ھە... شۇ گەپمىدى، — دېدى قەيسەر كۈلۈپ، — مېنىڭدە چاتاق يوق، ئۆزۈمنىڭ مېھمانخانىسىغىمۇ كۆنۈپ قالدىم. سەن ئەمدى بۇ خىياللارنى قىلماي، تويۇڭنى قانداق قىلىشنىڭ غېمىنى قىل.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تارىسى

— لېكىن، قىشتا تەس بولىدۇ، قەيسەر.

— بەربىر لاپاسقا قارىمىسام بولمايدۇ ـ دە.

— كېچىسىغۇ مەيلى. كۈندۈزى قانداق قىلىسەن؟

— بۇ گېپىڭغۇ ئورۇنلۇق، — دېدى قەيسەر ئويلىنىپ قېلىپ، — ئۆي ئىجارە ئالاي دېسەم، بەربىر ئاخشىمى ئىشلەتـمەيمەن... ھە، بولدى بۇ غەملەرنى قويۇپ تۇرايلى. ۋاقتى كەلـگەندە كۈندۈزى بىرەر ئىش تېپىپ قىلىپ كۈننى كەچ قىلارمەن. شۇنداق قىلسام تۇرمۇشۇمغىمۇ ياخشى. ھە، تويۇڭنى قانداق قىلاي دەۋاتىسەن؟

ئەنۋەر ھېلىغىچە تەڭلىكتە تۇرۇۋاتاتتى. شۇڭا ئۇنىڭ ئېغىز ئاچمىقى تەس كەلدى.

— ئۇنداق بولسا... چۈشتىن كېيىن ئۆيگە بارساڭ بەزى ئىشلارنى ئالدىن مەسلىھەت قىلىشۋالايلى.

— بولىدۇ، مېنىڭدىن خاتىرجەم بول.

— مېنى توغرا چۈشەنگەن بولساڭلا بولدى، — دېدى ئەنۋەر خوشلىشۋېتىپ. ئەمما، يەنە كەينىگە بۇرۇلدى، — ئاداش، بەزى ئىشلارنى بەك كۆڭلۈڭگە ئېلىپ كەتمە، سېنىڭ قانداق ھالدا يۈرۈشۈڭ بىلەن ئۇنداق ئادەملەرنىڭ قىلچە كارى يوق. شۇڭا ئورۇنسىز ئازابلىنىشنىڭ نېمە ھاجىتى. شۇڭا، ئۆزۈڭنى ئايا، خۇشال تۇت.

ئەنۋەر خوشلىشىپ كېتىپ قالدى. شۇندىلا قەيسەر ئۆزىنى ھەقىقەتەن يېتىم ھېس قىلدى. تۇرمۇشتا ئەمدى تۇرۇكىرەك چـىقىش يولى يوقتەك تۇيۇلدى. ئەمدى ئەنۋەردىن ئاغرىنىشنىڭ ئورنى يوق. ئۇنىڭغىمۇ ئۆز تۇرمۇشى كېرەك. بۇ دۇنياغا سالـمەت كۆز ئاچقانلىكى ئىنساننىڭ جاھاندارچىلىقتا ئۆزىگە مۇناسىپ رىزقى بار. ئۇنداقتا، قەيسەرنىڭ رىزقى زادى قەيەردە؟ يا كۆرۈ-ۋاتقان مۇشۇ كۈنلەر شۇمۇ؟ ئۇنداقتا، ئۇنىڭ قايسى گۈناھى ئۈچۈن رىزقى شۇنچە ئاز؟

قەيسەر لاپاسقا بېرىپ كارىۋىتىدا ئولتۇردى. ئەنۋەر تويىنىڭ گېپىنى چىقىرىۋىدى. قەيسەر خۇددى زور بىر يۆلەنچۈكىدىن ئايرىلىپ قالغاندەك غەمگە پاتتى: «زادى ماڭا نورمال تۇرمۇش كەچۈرگۈدەك يول يوقمۇ؟ بىر ئۆمۈر بۇ يەردە كۆزەتچىلىك قىلىپ ئۆتكىلى بولامدۇ؟ بىرنېمىلەرنى قىلىپ جاننىغۇ باقار-مەن، لېكىن تاشلاندۇق ئادەم پېتى ئۆتۈۋېرىمەنمۇ؟ بۇ دۇنيا-دىن... بۇ دۇنيادىن مۇشۇ پېتىلا كېتىپ قالارمەنمۇ؟...» ئويلا-غانسېرى قەيسەرنى يىغا قىستىدى. دېمىسىمۇ ھاياتنىڭ ئېغىر سىناقلىرى، مۇشكۈلاتلىرى ھەر قەدەمدە ئۇنىڭ ئالدىغا تاشلا-نىپ، تۇرمۇشنىڭ ئاچچىق تەمىنىلا تېتىتىپ تۇرۇۋاتاتتى.

قەيسەر ئاخىرى ئېغىر تىنىپ ئورنىدىن تۇردى: «ياق، تۇرمۇشمۇ بۇنداق بولۇۋېرمەس؟ ئادەملەرمۇ مۇشۇ پېتى ياشاۋېر-مەس؟ ناۋادا شۇنداق بولسا، باشقا كەلگەننى كۆرەي. ئۇ خىيال-لارنى قانچە سۈرگىنىم بىلەن ماڭا يەنە نېمە ئامال... بولدى، باشقا خىيالنى قويۇپ ئەنۋەرنىڭ تويىنىڭ غېمىنى قىلايلى...»

توي؟ بۇ گەپ بىلەن قەيسەر ئىختىيارسىز زۆھرەنى ئويلاپ قالدى. «زۆھرە، زۆھرە ھازىر نەدىدۇر؟ ئەگەر ئىشلار ئۆز يولىدا ماڭغان بولسا ئۇمۇ زۆھرە بىلەن لايىقىدا تويىنى قىلىۋال-غان بولار ئىدى. بىراق، ھەي... ئۇ مۇشۇ كۈنلەردە قانداقراق تۇرغاندۇر؟ بىرەر قېتىممۇ ئۇچراشمىدى. يا... يا... ئۇمۇ توي... ياق، ياق. لېكىن... لېكىن توي قىلمىغان بولسا مەن توي قىلالايتتىممۇ؟ يا توي دېگەن بىزدەك ئادەملەرگە يوقنىڭ ئورنىدىكى ئىشمىكىن؟ بولدىلا... قولۇمدىن كېلىدىغىنى ئازابلا-نىش، ئەسلەشلا ئىكەن...» بىراق، قەيسەر زۆھرەنىڭ ھېلىقى يىگىت بىلەن ئاللىقاچان توي قىلىپ، ئېرىگە ئەگىشىپ ئۇرۇم-چىگە كۆچۈپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى زىنھار بىلمەيتتى.

خىيالىنى بىر ياشقا ئاچچىق كېتەلمىگەن قەيسەر ئاخىرى ئاچچىق كۈلدى: «بولدىلا، زۆھرەگە ئۆيلىنىش ماڭا نېسىپ بولاتتىمۇ؟»

شۇنىڭدىن كېيىن قەيسەر ئۇ خىياللىرىنى تاشلاپ، ئەنۋەرنىڭ توي تەييارلىقىغا ياردەملىشىشكە كىرىشىپ كەتتى. ئەنۋەرنىڭ توي ئىشى بىلەن ئۇلارنىڭ كەچتىكى سودىسى بىر مەزگىل توختاپ قالدى. ئىككىسى ئۆيلەرنى تۈزەشتۈرۈش، نەرسە - كېرەك سېتىۋېلىش ئىشلىرى بىلەن ئەتتىدىن كەچكىچە پالاقلاپ يۈرىدىغان بولدى. شۇنداق قىلىپمۇ ئۇلار ئۆگۈنلۈككە توي دېگەن كۈنى تەييارلىق ئىشلىرىنى ئاران تۈگەتتى. ئەمدى پەردە ئاسقۇچ (گەرنىز) نى ئەكىلىپ بېكىتىپ قويسىلا بولاتتى.

— مەن مۇنچىغا چۈشكەچ، ياغاچچى بىلەن كۆرۈشۈپ ئۆتەي، — دېدى قەيسەر سىرتقا مېڭىپ.

— ئاداش، — دېدى ئەنۋەر ئوچۇق كۆڭۈللۈك بىلەن، — ئەمدى توي بولۇپ قالدى. بۇنىڭلىق بىلەن ئارىمىزدىكى مۇناسىۋەت ئۆزگىرىپ قالمايدۇ ھەم ئۇزۇلۇپ قالمايدۇ. كەچلىكى كاۋاپچىلىقنى قىلىۋېرىمىز. ئەگەر مۇھىمى، ساڭا ئوچۇقلا دەي: كۈندىلىك تامىقىڭنى بۇرۇنقىدەك مۇشۇ ئۆيدە يەيسەن.

قەيسەر بېشىنى لىڭشىتتى ۋە چىقىپ كەتتى. ئۇ ئەنۋەردىن مىننەتدار بولدى ھەم قانىتىق تەسىرلەندى: «مۇشۇنداق ئاغىنىلەر بىلەن بىر ئۆمۈر بىرگە ئۆتكىلى بولغان بولسا قانچىلىك ياخشى بولار ئىدى - ھە!»

ياغاچچىنىڭ ھويلىسى ھېلىقى كوچىدا ئىدى. قەيسەر بۇنى ئويلاپ سەل ھاياجانلاندى. ئۆزىدە ئاستا - ئاستا پەيدا بولۇۋاتقان جىددىيلىكنى ھېس قىلدى. قەيسەرنى ئىزچىل تەلپۈندۈرگەن ۋە ھازىرغىچە ئازابلاپ كېلىۋاتقان بۇ كوچا قەيسەرنىڭ سېزىملىرىگە ھەر ۋاقىت تەسىر كۆرسىتىدىغان قۇدرەتكە ئىگە بولۇپ قالغانىدى. چۈنكى، بۇ كوچىدا... قەيسەر بۇ كوچىغا ھاياجان بىلەن قەدەم باستى. ئەگەر قەيسەر بۇ قىسمەتكە دۇچار بولمىغان بولسا، بۇ كوچىغا كىرىپ - چىقىشلار ناھايىتىمۇ ئادەتتىكىچە بىر ئىش بولۇپ قالار ئىدى. قارىغاندا ئېرىشەلمىگەن نەرسىلەر ئەڭ قىمى-

مەتلىك ئوخشايدۇ. قەيسەر بۇ كوچىغا كىرىپ، كوچىنىڭ ئىچىگە كىرىسىدە توپلىشىۋالغان ئادەملەرنى كۆردى ۋە ژارقىراشقان ئاۋازلارنى ئاڭلىدى. قەيسەر «نېمە ئىش بولدىكىنە؟» دېگەن ئوي بىلەن ئۇلارغا يېقىنلاشتى. قەيسەر يېقىن بېرىپ بىر تونۇش چىرايىنى كۆرۈپ يۈرىكى قارتتىدە قىلىپ قالدى. بۇ يەردە ئىككى كىشى جېدەللىشىپ قالغان بولۇپ، كىشىلەر ئۇلارنى ئاجرىتىش ئۈچۈن ئاۋارە بولۇۋاتاتتى. جېدەللىشىۋاتقانلارنىڭ بىرى، قەيسەر قورۇلۇش ئەترىتىدە ئىشلەۋاتقاندا يېقىن ئۆتكەن ئاغىنىسى ئىدى. يەنە بىرى بولسا داۋۇت! ئۇنىڭ بۇرنىدىكى قان، يىرتىلغان چاپىنىدىن قارىغاندا تايياق يېگەنلىكى ئېنىقلا ئىدى. بۇنى كۆرگەن قەيسەر بىر پەس قېتىپ تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ نېرۋىلىرى بەك جىددىيلىشىپ، يۈرىكى ئەنسىز سوقۇپ كەتتى. قەلبىنىڭ ئەڭ يارقىن يېرىدە ساقلىنىپ تۇرغان تەلپۈنۈش ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى سېھىرلەپ، پۈت ـ قولىنى غۇژۇيدە تىترىتىۋەتتى. ئەقلى ۋە كۆڭلى شۇ دەقىقىدە ھېلىقى ھويلىغا ئىختىيارسىز باغلىنىپ قالغان قەيسەر ئەسەبىي تىترەك ئىچىدە ئۆزىنىڭ نېمە بولغانلىقىنى بىلمەي قالدى. مېڭىسىدىكى بىر غۇژۇلداش بىلەن خۇددىنى يوقاتقان قەيسەر يۈگۈرۈپ بېرىپلا ھېلىقى ئاغىنىسىنىڭ قولىغا ئېسىلدى. ئۇنى كۆرگەن كىشىلەر نېمە ئىشلىقىنى بىلمەي گاڭگىراپ قېلىشتى. داۋۇت بىلەن دوستى بولسا چۆچۈپ تۇرۇپ قېلىشتى. قەيسەر بولسا ھاسىراپ كەتكەنىدى.

— نېمىشقا ئاتامنى ئۇرىسەن؟ — دېدى قەيسەر دوستىغا غەزەپ بىلەن تىكىلىپ. ئۇنىڭ ئەلپازىدىن ھېلىلا مۇشت ئاتىدىغاندەك ئىدى.

— ياقامنى قويۇۋەت، قەيسەر، ئىككىمىز ئاغىنە، ئاربىدىكى ئىشنى سەن چۈشەنمەيسەن، — دېدى دوستى ئاچچىقلىنىپ.

— ئاغىنە بولساق، ئاغىنىدارچىلىقىنىڭ يۈزىنى قىلىپ ئاتامنى ئۇرمىسالىڭ بولمامدۇ! — دېدى قەيسەر ژارقىراپ. شۇندىلا

قەيسەرنى تونۇشقا باشلىغان كىشىلەر جېدەلنى قويۇپ كۈشۈرلە-شىشقا، بايا ئىچ ئاغرىتقان داۋۇتقا ئەيىبلەش نەزەرلىرى بىلەن قاراشقا باشلىدى.

— نېمە؟ ھەي...، — دەپ بېشىنى چايقىدى ئاغىنىسى، — شۇ بىرنېمىنى ئاتام دەپ يۈرەمسەن؟ ئىسىت جۇمۇ، قەيسەر، نومۇس! مۇشۇ نىجىسنىڭ ساڭا قىلغانلىرى... قىساسىڭنى ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن بولسىمۇ ئۇرىمەن. بولسا، سەنمۇ ئۇر! — ئاغىنىسى شۇنداق دەپ داۋۇتنى ئۇرۇش ئۈچۈن قولىنى ئۇزاتتى. قەيسەر چاققانلىق بىلەن ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋالدى.

— ھېي، نېمە دەۋاتىسەن، ئۇ مېنىڭ ئاتام جۇمۇ! — دەپ ئاغىنىسىنىڭ مەيدىسىگە بىر مۇشت ئاتتى. ئەمما، ئۇنىڭ مۇشتىنىڭ كۈچى بولماي قالدى.

— سەن! — ھېلىقىسى يىگىت كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ لېۋىنى قاتتىق چىشلىدى، — شۇ ئېپلاسنىسى ئاتام دەۋاتقان ئاغزىڭ شۇمۇ؟ — يىگىت شۇنداق دەپ قەيسەرنىڭ ئاغزىغا گاچىچىدە بىر مۇشت ئاتتى. مۇشت زەربىسىگە بەرداشلىق بېرەلمىگەن قەيسەر كەينىگە بىرنەچچە قەدەم سەنتۈرۈلۈپ يەردە ئولتۇرۇپ قالدى. بىر قولى بىلەن يەرنى تايىنىپ، ئاغزىنى تۇتۇۋالغان يەنە بىر قولىغا قارىۋىدى، قان! ئۇنىڭ ئاغزى، قولى قانغا بويالغانىدى. قەيسەر ئاغزىدىكى قانىنى يەرگە تۈكۈرۈۋىدى، قان بىلەن بىللە بىر تال چىشىمۇ يەرگە چۈشتى.

جېدەلنىڭ ئەمدى بارغانچە چوڭىيىپ كېتىۋاتقانلىقىدىن قورقۇپ قېلىشقان كىشىلەر ئۇلارنى تۇتۇۋالماقچى بولۇشۇۋىدى، ھېلىقى يىگىت قەيسەرگە قاراپ «ئىسىت» دەپ بېشىنى چايقىۋەتكەندىن كېيىن كېتىپ قالدى. شۇ چاغدا بۇ يەرگە سەلىمە بىلەن گۈلشەن ئۆڭسۈلى ئۆچكەن ھالدا ئالدىراپ يېتىپ كېلىشتى.

گۈلشەن كېلىپلا چالۋاقماقچى بولدىيۇ، يەردە ئولتۇرغان، ئاغزى قان قەيسەرنى كۆرۈپ تۇرۇپ قالدى. ئاتىسىنىڭ بۇر-

نىدىكى قانىنى سۇرتۇۋاتقان سەلىمە قەيسەرنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ئالدى. غا دېۋەيلەپ كەلدى:

— سەن... سەن... ئاتامنى ئۇردۇڭمۇ تېخى! ھۇ لالما!

بۇ ھاقارەتنى ئاڭلاپ قەيسەر لاسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى. گۈلشەن بولسا نېمە قىلىشنى، نېمە دېيىشنى بىلمەي تېپىرلاپ كەتتى. بىر چاغدا ئۇ قەيسەرگە زەردە بىلەن ئالىيىپ، بىر نەرسە دېمەكچى بولۇۋىدى، داۋۇتنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى:

— بولدى! ئۆيگە قايتىڭلار!

داۋۇت سەلىمەنى تارتىپ ئەكەتتى. گۈلشەن بولسا كىشىلەر-نىڭ ئۆزىنى ئەيىبلەۋاتقانلىقىنى چۈشىنەلمەي ئۆيگە مېڭىشقا مەجبۇر بولدى. كىشىلەرمۇ كۈسۈرلاشقانچە تارقىلىپ كېتىشتى.

قەيسەر ئاغزى - بۇرنى قان ھالدا ئۆزى تەلپۈنگەن كوچىدا رەسۋا ھالەتتە ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ خىلىغىچە كوچىنىڭ ئوتتۇ-رىسىدا ھاڭۋېقىپ ئولتۇردى. بىر ھازادىن كېيىن مەكتەپتىن قايتقان كىچىك بالىلار «سارىڭ ئىكەن، سارىڭ ئىكەن» دېيىش-كەندىلا ئورنىدىن تۇرۇپ، كوچا بويىدىكى لىمغا بېرىپ ئولتۇردى ۋە يانچۇقىدىكى پارچە - پۇرات قەغەزلەرنى ئىلىپ ئاغزىدىكى قانىنى سۇرتتى. «گۈلشەنلەر مېنى خاتا چۈشىنىپ قالدى، — دەپ ئويلىدى قەيسەر خىلىدىن كېيىن ئەسلىگە كېلىپ، — شۇ تاپتا ئاتام ئۇلارغا مېنىڭ قىلغىنىمنى چۈشەندۈرۈۋاتقاندۇر؟ ئۇلار ئەمدىغۇ مېنى چۈشەنگەندۇر؟ ماڭا ئىشەنگەندۇر؟ ھىلىلا ئاپام يۈگۈرۈپ چىقىدۇ...» قەيسەر شۇ خىيال بىلەن ھىلىقى ھويلىغا تەلمۈرۈپ ئولتۇردى. گەرچە چىش ئورنى ئاغرىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇنىڭ قەلبىنى خۇشاللىق سېزىمى چۈلغىۋالدى. ئەمما، قەيسەر بىرەر سائەتچە ئاشۇنداق تۇيغۇدا كۈتكەن بولسىمۇ، بىرەرى قۇچاق ئېچىپ ئەمەس، «ھالىڭ نېچۈك؟» دەپمۇ چىقىپ قويمىدى. بۇنىڭدىن تاقەتسىزلەنگەن قەيسەر بىر ھېسىپ، ئىككى ھېسىپ ھويلىنىڭ ئالدىغا باردى. ھويلىدىن گۈم - گۈم قىلغان ئاۋاز

ئاڭلاندى. قەيسەر ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن قارىۋىدى، داۋۇت ماي-
كىچان بولۇۋېلىپ، ئىلگىرى قەيسەر تولا ئىشلەتكەن كونا پالتا
بىلەن ئوتۇن يېرىۋېتىپتۇ. قەيسەر ئىشىكنى ئۇرايمۇ - ئۇرماي-
مۇ، دەپ ئىككىلىنىپ تۇرغاندا ئۆيدىن گۈلشەن ئۈيقۇلۇق كۆز-
لىرىنى ئۇۋۇلاپ چىقىپ قالدى.

— بولدى قىلساڭچۇ، ئاتا، — دېدى گۈلشەن خاپا بولۇپ، — ئاپام بىلەن ئەمدىلا ئۇخلىغان.

بۇ گەپ زەھەرلىك ئوقيا كەبى ئۇدۇل كېلىپ قەيسەرنىڭ يۈرىكىگە تەگدى. شۇندا قەيسەرنىڭ چىشى قاتتىق ئاغرىپ كەتتى.

قەيسەر ئېغىر ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە كەينىگە ياندى. دې-مەك، ئۇنىڭ كۆتكەنلىرى، تەلپۈنگەنلىرى، بەدەللىرى هەممىسى خام - خىيال ئىكەن.

قەيسەر قاتتىق ئازابلاندى. تۇرمۇشنى، كۆز ئالدىدىكى رې-ئاللىقنى بۇرۇنراق ئەنۇەر چۈشەنگەندەك چۈشەنمىگىنىگە ئۆكۈن-دى. ناۋادا شۇنداق بولغان بولسا قەيسەر ئاللىقاچان پىچانغا كەتكەن بولاتتى. ئۇ چاغدا نېمە ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولار ئىدىكىن؟ هېچبولمىسا تۇرمۇشنىڭ مۇنداق تار يولىغا كىرىپ قالمىغان بولاتتى.

قەيسەر ئېرىقتىكى سوغۇق سۇدا ئاغزىدىكى قانلارنى يۇدى. ئاندىن هېلىقى سېمونت تاختايدا مۇڭلىنىپ ئولتۇرۇپ كەتتى. تۇرۇپلا ئۇ ئۆزىدىكى ئېغىر تۈيغۇلارنىڭ يوقلىپ كېتىۋاتقانلىقى-نى، قەلبىنى بېسىپ كېلىۋاتقان چىدىغۇسىز دەردنىڭ ئاجىزلا-ۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئەسلىي ئۇ بىر يەككە - يېگانە ئادەم ئى-كەن. ئۆزى تارتىشىپ كېلىۋاتقان ئۇ ئادەملەر ئەسلىي قۇيقۇرۇق بىر بوشلۇق ئىكەن. قەيسەر ئويلاۋاتقان رىشتە، مېهىر - مۇھەب-بەت دېگەنلەر قەيسەرلا ئويلاپ كېلىۋاتقان نەرسىلەر ئىكەن.

ئۇلار هەقىقەتەن قەيسەرنى ئۇنتۇپتۇ. قەيسەرنىڭ قانچىلىك قانداق ئادەم بولۇشى بەربىر ئىكەن. «ئىسىت، ئۇلار ئۇچۇن

ئازابلىنىپ يۈرگەنلىرىم. بۇ كوچا، ئۇ هويلىنىڭ گۈل كۆرۈنۈپ كەتكەنلىرى... سىلەر، سىلەر... هەممىڭلار ئادەم ئەمەس ئىكەنسىلەر. هەقىقەتەن كالۋا ئىكەنمەن. شۇنچە ئىشلاردىنمۇ ئۇلارنىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلمەي يۈرۈپتىمەن. ئىسىت، هاماقەتلىكىم...» قەيسەر شۇلارنى ئويلاپ ئۇلارغا — شۇ هويلىدىكىلەرگە قاتتىق نەپرەتلەندى. ئەمما، غەزەپلەنمىدى. چۈنكى، ئۇنداق كىشىلەر غەزەپكە ئەمەس، نەپرەتكىلا لايىق ئىدى.

قەيسەر يېنىك تىندى ۋە يېنىغا بىر بىنىڭ كەلگەنلىكىنى تۇيدى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۆزىگە چەكسىز مېهرى بىلەن قاراپ تۇرغان ئىبادەتخان ئاننى كۆردى.

— يۇر، قەيسەر بالام، سۈيۈقئاش ئەتكەنىدىم. ئىسسىقىدا بىر چىنە ئىچىۋال، — دېدى ئىبادەتخان ئانا رەت قىلغىلى بولمايدىغان بىرخىل ئىللىق، يۇمشاق تەلەپپۈزدا. قەيسەر ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ بىلەن بىللە ماڭدى. ئىبادەتخان ئاننىڭ ئىنسانىي مېهىر ـ مۇهەببىتى داۋۇتلارنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن روشەن سېلىشتۇرما بولۇپ، قەيسەرنىڭ قەلبىدىكى نەپرەت ۋە مۇهەببەتنى ئۇلغايتىۋەتتى. شۇنداقلا قەيسەر تا هازىرغىچە شۇنچە خورلۇقلار ئىچىدىمۇ يوق نەرسىلەر ئۈچۈن ئۆمىد باغلاپ ياشاپ كەلگىنىگە هەيران قالدى. ئۆمىدنىڭ كۈچى نەقەدەر زورهە! گەرچە، كېيىن ئۇنىڭ خام ـ خىيال ئىكەنلىكى ئاشكارا بولغان بولسىمۇ.

ئىسسىق ئاشنى ئىچىۋاتقان قەيسەر ئىللىق هېسسىيات تۇيۇلى هاياجانلىنىۋاتقانلىقىنى، چوكا تۇتقان قولىنىڭ تىترەۋاتقانلىقىنى، تومۇرلىرىغا قانلىرى بىلەن بىللە ئىللىق ئېقىمنىڭ تارقىلىۋاتقانلىقىنى سەزدى. دەرۋەقە، قەيسەرنىڭ كۆزىدىن ياش سىرغىپ چىقتى.

ئۆزى ئۆزۈندىن بۇيان تەلپۈنۈپ كېلىۋاتقان نەرسىنىڭ ئەمەلىيەتتە ئەرزىمەس نەرسە ئىكەنلىكىنى سېزىلگەن ئىنسان هاياتىنىڭ يېپىيېڭى مەنزىلىگە يېتەلەيدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تارقىسى
www.uyghurkitap.com

ئون بەشىنچى باب

كېسەل

قەيسەر ئىسسىق سۈيۇقئاش، ئىللىق چىرايلاردىن ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇرۇپ شۇنداق نىيەتكە كەلدى: «ئەمدى ئۆزۈمنىڭ تۇرمۇشىنى ئويلايمەن. ئۇلار مەن تارتىشقۇدەك ئادەملەر ئەمەس ئىكەن···»

قەيسەر شۇنىڭدىن باشلاپ يېنىكلا بولۇپ قالدى. كۈنلەرمۇ ئالدىراشچىلىق ئىچىدە ئۆتۈشكە باشلىدى. ئەنۋەرنىڭ تويىدىمۇ شۇنداق خۇشال ئويناندى، ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ يۈردى، تونۇشلىرى بىلەن ئوچۇق ـ يورۇق پاراڭلاشتى، رېھىم شەپقەت، ئىبادەتخان ئانىلارنىڭ قىلىشىپ بەرگۈدەك ئىشلىرى بولسا يۈگۈرۈپ يۈرۈپ يارەملەشتى···

شۇنىڭدىن باشلاپ قەيسەرنىڭ روھىدا خۇشاللىق سېزىملىرى پەرۋاز قىلىپ، ھەربىر ئىشىدىن شادلىق ھېس قىلىدىغان، ژۇجۇدى سۆيۈنۈش ئىچىدە يۈرىدىغان بولدى. جاھان ئىللىق، ئادەملەر ئىللىق ئىدى! شۇڭا كىشىلەر ھاياتلىقنى سۆيىدىكەن ـ دە، جاھاندا ئادەمنى بەخت پەيزىگە چۆمدۈرىدىغان ئىشلار نېمىدېگەن كۆپ ـ ھە! بۇرۇقتۇرمىچىلىق ئىچىدە ئازابلىنىپ ئۆتۈپ كەتكەن ئۇ كۈنلەر··· «ھەي، بىكارلا كۆڭۈل ئاغرىقى تارتىپ كېتىپتىمەن. ھەي ئادەملەر···»

قىش كىرىپ ھاۋا سوۋۇپ كەتتى. بىر ھەپتىدىن بۇيان

ئەتۇەر بىلەن قەيسەر كەچلىكى كاۋاپ ئاچىقمايۋاتاتتى. بىر كۈنى تاماق يەۋېتىپ ئەتۇەر قەيسەر ئويلىمىغان، ئەمما قەيسەرنىڭ ھا-ياتلىق يولىغا مۇز قاتۇرىدىغان بىر گەپنى قىلىپ قالدى.

— ئاداش، بىز ئالدىمىزدىكى ھەپتە پىچانغا كۆچۈپ كېتىدە-غان بولۇپ قالدۇق، — دېدى ئەتۇەر تولىمۇ تەسلىكتە. بۇ گەپنى ئاڭلىغان قەيسەر تۇرۇپلا قالدى.

— ھازىر پىچاننىڭ تەرەققىياتى، ئىقتىسادىي ئەھۋالى ياخ-شى. سودىمۇ بۇ يەردىكىگە قارىغاندا كۆپ ياخشىكەن. ئۇنىڭ ئۇستىگە، قېينانامىلار قايتىپ كەلسەڭلار دەپ تۇرۇۋالـ-دى. ئۇلارنىڭ بەزى شارائىتلىرى ئەپلىك ئىكەن··· شۇنداق قىلىپ كېتىدىغانغا قارار تاپتىم···

بۇ گەپكە قەيسەر نېمە دېيەلىسۇن؟

— بۇ ئىشتا سېنى زورلىمايمەن. مەن بىلەن كېتىمەن دېسەڭ، بېرىپ بىللە ئىش قىلىمىز.

قەيسەر تاسادىپىي ئېيتىلغان بۇ سۆزگە قانداق ئىنكاس بىل-دۇرۇشنى بىلمەي قالدى.

— سەن ھەيران قالما، مەن بۇ ئىشتا شۇنداق ئويلىدىم: سەن بىلەن مېنىڭ بۇ شەھەردە تارتىشقۇدەك ئاتا ـ ئانىمىز يوق. قەيەردە ئوبدان جان باقالىساق شۇ يەر بىزنىڭ ئاتا ـ ئانىمىز.

ئاتا ـ ئانا ھەققىدىكى گەپلەرنى ئاڭلاپ قەيسەرنىڭ يۈرىكى ئېچىشتى. بۇ جەھەتتە ئۇنىڭ تارتقان كۈلپەتلىرى، كۆڭۈل ئاغـ-رىقلىرى، خورلۇقلىرى، تۇرمۇش مۇشەققەتلىرى ئازمۇ؟ شۇڭا قەيسەر پىچانغا كېتىش ئىشىدا تارتىشىدىغان ئاتا ـ ئانا ھەققىدە ئەمەس، باشقا بىر ئىشنى ئويلىدى: «ناۋادا پىچانغا بارسام ئۇ يەرگە كۆنۈپ، كىشىلەر بىلەن چىقىشىپ بولغۇچە بىرمۇنچە ۋا-قىت كېتىدۇ، ئارانلا ئۆتۈۋالغان تۇرمۇشۇم ئۇ كۈنلەرگە بەرداش-لىق بېرەلمەيدۇ. ئەڭ ياخشىسى ماڭا كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان، مېنى ياخشى چۈشىنىدىغان كىشىلەر بار يەردە بىر ئىش قىلاي···»

www.uyghurkitap.com

— بولدى، مەن بارماي، مېنى ئوبدان چۈشەندىڭلار كېيىن لەرنىڭ ئارىسىدا تۇراي. بىرەر ئىش قىلالمىسام، سەن ئۇ يەردە ئىشلىرىڭنى يۈرۈشتۇرۇۋالغاندىن كېيىن باراي، — دېدى قەيسەر ئاخىرى كۆڭلىدىكىنى ئېيتىپ.

— مەنمۇ شۇنداقراق ئويلاۋاتقان، — دېدى ئەنۋەر كەچۈرۈم سوراۋاتقاندەك تەلەپپۈزدا، — نېمىلا دېگەنبىلەن يېڭىياچە يەردە بىر ئىشنى يۈرۈشتۈرۈۋالماق مۇشكۈل. دۈرۈس، مەن ئالدى بىلەن ئورۇنلىشۋالاي، ئاداش، ئۆزۈڭنى ئاسرا، ئۆزۈڭنىڭ تۇرمۇشىنى ئويلا، كۈنلەر بۇنداقلا ئۆتۈپ كەتمەس.

«شۇنداق، كۈنلەر مۇنداقلا ئۆتۈپ كەتمەس، — دەپ ئويلىدى قەيسەر ئەنۋەرنىڭ ئۆيىدىن قايتىپ چىقىۋېتىپ، — بىراق، بۇ كۈنلەر ئۆتۈپ كەتكۈچە يەنە نېمە كۈنلەرنى كۆرەرمەن؟ ھەي... جاھاندىكى ماڭا ئوخشاش كۈنگە قالغانلار نېمە قىلىۋاتقاندۇر؟»

شۇنداق قىلىپ 1 ـ ئاينىڭ بېشىدا ئەنۋەرنى پىچانغا ئۇزىتىپ قويدى. شۇ دەقىقىلەردە قەيسەر نېمە سەۋەبتىن مۇنداق ئازابلارنى تارتىشقا دۇچار بولىدىغانلىقى ھەققىدە ئويلىنىپ قالدى. يا ئۇ ھايات ئالدىدا خاتا قىلدىمۇ؟ كىشىلىك تۇرمۇشقا مۇخالىپ يولدا ماڭدىمۇ؟ يا ئۇ ھەقىقىي ئىنسانلارغا خاس قەلبكە ئىگە بولالمىدىمۇ؟ ياكى ئۇ كىشىلەرنى خاتا چۈشەندىمۇ؟ ياكى مەلۇم بىر كۈچ ئۇنى ھاياتنىڭ مۇشۇنداق ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرى بىلەن سىناۋاتامدۇ؟ ۋە ياكى بۇ ھاياتنىڭ ئىمتىھانىمىدۇر؟ ئۇنداقتا، ئۇنى مۇنداق سىناپ زادى نېمىگە ئېرىشمەكچى؟ مەيلى، ئۇغۇ شۇ يوسۇندا ھاياتقا نۇرغۇن بەدەللەرنى تۆلىدى. ئۇنداقتا، ئۇ قاچان ھاياتتىن ئالىدىغانلىرىغا نائىل بولىدۇ. ئەمما ھاياتنىڭ ھەربىر ئىنسان ئۈستىدىكى سىناقلىرى، چاقچاقلىرى ئاخىرلاشمىغۇچە يوق.

شۇنداق قىلىپ ئەنۋەر كەتتى. قەيسەر يەنە مۇزلاپ ـ توڭلاپ

تۇرغان هايات ئالدىدا قىشتا يېلىڭ كېيىم بىلەن تالادا قالغان ئادەمدەك قالدى.

كېچىسى سوغۇق قاتتىق بولاتتى. گەرچە قەيسەر بىر ئەسكى چېلەكنى مەش قىلىپ كىنوخانىنىڭ كۆمۈرىنى قالاپ كارىۋاتنىڭ تەكتىگە قويۇپ، كونىراپ كەتكەن يوتقانغا مەھكەم ئورىنىۋالسە-مۇ، سوغۇق ئۇنىڭغا ئەجەللىك زەربە بېرەتتى، بەدىنى مۇزلاپلا تۇراتتى. بەزى كېچىلىرى توختىماي تىترەپ چىقاتتى. كېيىنچە قەيسەر بىر بوتۇلكا هاراقنى يېستۇقىنىڭ ئاستىغا تىقىۋېلىپ، ئاز - ئازدىن ئوتلاپ بەدىنىنى قىزىتىدىغان بولدى. گەرچە هاراق-نىڭ تەسىرىدىن ئۇ ئىسسىغاندەك قىلسىمۇ، بىراق، سوغۇق ئۇنىڭ غولىدىن ئۆتۈپ كېتەتتى. بەزى كۈنلىرى ئۇنىڭ پۈت - قوللىرى سوغۇقتىن مۇزلاپ قالاتتى... شۇنداق بولغاچقا سوغۇق-نىڭ دەستىدىن قەيسەرگە باشقا خىياللارنى قىلىشقا پۇرسەت يوق ئىدى. ئۇ پۈتۈن بىر كېچە قانداق ئىسسىقراق يېتىشنىڭ غېمىنى-لا قىلىپ چىقاتتى. بەزى كېچىلىرى رېھىم شەپقەت ئۇنى ئۆيىگە چاقىراتتى. ئۇلار مەشنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، بىرەر تالدىن چېكىشكەچ بىرەر - يېرىمدەم گۈڭۈر - مۈڭۈر قىلىشاتتى. بۇنداق چاغدا، مەشنىڭ تېپتى، قىپقىزىل قىزىرىپ تۇرۇشى، گۈرۈلدەپ ئاۋاز چىقىرىپ كۆيۈشى قەيسەرگە ئاجايىپ هۇزۇر بېغىشلايتتى. سوغۇقتا ئەسىر بولغان تېنى راهەتلىنەتتى. بەزى كېچىلىرى سوغۇقتىن چىشلىرى كاسىلداپ كەتكەن قەيسەر مەش-نى قۇچىقىغا ئالغۇدەك بولۇپ، «قىشنىڭ گۈلى ئوت دېگىنى شۇ ئىكەن - دە» دەپ ئويلاپ كېتەتتى.

بۇنىڭغا قوشۇلۇپ تاماق مەسىلىسىمۇ ئۇنىڭغا چوڭ غەم بولدى. بۇرۇن ئۇ ئۇچ ۋاخلىق تامىقىنى ئەنۋەرنىڭكىدە يېگەچكە بىلىنمەپتىكەن. مانا ئەمدى نەچچە ۋاقىتتىن يىغىپ كەلگەن پۇلى گالغا ئېقىشقا باشلىدى. بەزىدە ئىبادەتخان ئانا، رېھىم شەپقەتلەر ئۇنى تاماققا چاقىرىۋالسىمۇ، ئەمما دائىملا ئۇنداق قىلىۋېرىش

ئەپسىز بولغاچقا، قەيسەرنىڭ ئۆچ ۋاخلىق تامىقى ئاشخانىدا بولۇپ قالدى، ئۇنىڭ چەكلىك ئىقتىسادى خوراپ ئاز كۈندىلا يانچۇقى قۇرۇقدىلىپ قالدى. قەيسەر كۆپىنچە هاللاردا ناۋايخانە-نىڭ تونۇر بېشىدا بىر چىنە چاي بىلەن ئىسسىق نان بىرنى يېيىشكە، هەتتا بەزى كۈنلىرى چىشىنى چىشلەپ غەيرەت قىلىپ چۈشكە يېقىن يېگەن بىر نان بىلەن كۈننى كەچ قىلىشقا مەجبۇر بولاتتى. بۇنداق ئاچ يۇرۇشكە ئادەمنىڭ جېنى قانداق چىدىسۇن؟ ئاچلىق ئاز كۈندىلا قەيسەرنىڭ تېنىدە ئۆز ئىپادىسىنى كۆرسەتتى. قەيسەر كۆرۈنەرلىك ئورۇقلىدى، تېنى ئاجىزلىدى، پۈت - قوللىرى كۈچىدىن كەتتى. شۇنداقتىمۇ قەيسەرنىڭ كۈنى بىر بۇردا نانغا زار بولۇپ يۈرگەن سەرسانلارغا قارىغاندا كۆپ ياخشى ئىدى. بەزىدە قەيسەر ئۇنداقلارغا ئىچى ئاغرىپ، يۈرىكى پۇچىلانغاندەك بولۇپ، قولىدىكى نانىنىڭ يېرىمىنى بىرەرىگە بېرەتتى. بۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزىدىن رازىمەن بولماقچى بولسىمۇ، ئەمما ئاچلىق بالاسى ئاشۇ يېرىم نانغا گاھىدا قورسىقىنى ئاغرىتاتتى... قېنى تۇرمۇش مۇشۇنداق ئۆتۈۋېرگەن بولسىمۇ نېمە بولغاي...

12 - ئاينىڭ كىرىشى بىلەن سوغۇق ئەدەپ كەتتى. بازاردا كەچلىكى سودا قىلىدىغانلار ئازلاپ ئونداكلا تىجارەتچى قالدى. ئۇلار بىرنەچچە كاۋاپچى، زاسۇيىپەز بولغاچقا ئاساسەن نەرسە - كېرەكلىرىنى ئەكېتىشەتتى. بۇ ئەھۋالغا قاراپ كىنوخانا لاپاسنى ۋاقتىنچە يېغىشتۇرماقچى بولدى. ئۇنىڭسىزمۇ قەيسەر بۇ قاتتىق سوغۇق بولۇۋاتقان كۈنلەردە تالادا يېتىپ توڭلاپ قېلىشتىن ياكى پۈت - قولىنى ئۇششۇتۇۋېلىپ ناكار بولۇپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ، قورقۇپ نېمە قىلىشنى بىلمەي يۈرەتتى. چۈنكى، بىر تەرەپتە سوغۇق ۋەھىمىسى، يەنە بىر تەرەپتە ئاچلىق ۋەھىمىسى. مانا ئەمدى قەيسەر تۇرمۇش مەنبەسىدىن ئايرىلدى. نېمە

قىلىش كېرەك؟ «ئەنۋەرنىڭ قېشىغا بارايمۇ؟ ياق، بۇ سوغۇقتا ئۇمۇ ئوقەتنى باشلىمىدى بولغاي. بارسام يۈك بولىمەن. ئەمما، بۇ يەردىچۇ؟ بۇنداق سوغۇقتا قىلغۇدەك نېمە ئىش بار؟ ياتىدىغان يەرچۇ؟ يوتقان ـ كۆرپىگە ھەرقانچە ئورىنىۋالغان بىلەنمۇ بەربىر سىرت دېگەن سىرت ـ دە. يانچۇقتىكى ئازغىنە پۇلنى يەپ ـ تۈگەتسەم كېيىنكى ئىشلىرىمغا نېمىنى خىراجەت قىلىمەن؟ بۇ پۇلنى ساقلاپ قالاي، بىر ئامالىلارنى قىلىپ بۇ قىشنىمۇ چىقرار-مەن. ھەي، مەنمۇ ئەمدى كىيىدىغىنى، ئىچىدىغىنى، ياتىدىغىنى يوق رەسمىي سەرسانىلارغا ئوخشىدىمغۇ... ياق، كېيىن مەن ھەر-گىز مۇنداق يۈرمەيمەن...»

ئەمما، ھايات ئۇنىڭ بۇ ئىرادىسىگە مۇخالىپ ھالدا ئۇنى ئەڭ ئېغىر كۈنلەرگە قويدى. ئادەم ئۇچۇن يەككە ـ يېگانە، ئاچ ـ يېلىڭ ھالدا سىرتتا قېلىشتىنمۇ ئارتۇق ئېغىر كۇن بولماس.

قەيسەر شۇ كۇنى چۈشتىلا كونىشەھەر بازىرىنىڭ ئارقا كو-چىسىغا باردى. قاتتىق سوغۇق دەستىدىن سودىگەرلەر ئازلاپ كەتكەن. پەقەت مال بازىرىدىلا سودا قىزغىنىدى. قەيسەر مال بازىرىدا بىرەدەم ئايلىنىپ بېقىپ زېرىكتى، ئۇمىدسىزلەندى. چۈنكى، ئۇنىڭغا بۇ يەردە قىلغۇدەك نېمە ئىش بار؟

قەيسەر ئۇ يەردىن ئايرىلىپ ئۇ ئاشخانا، بۇ ناۋايخانىلاردىن ئىش ئۇقۇشۇپ يېگۈشەھەر رايونىغا پىيادە يېتىپ باردى. ئاچ-لىق، چارچاش تۈپەيلى ھېرىپ كەتكەن قەيسەر بىر ناۋايخانىنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ خېلىغىچە ئۇھ ـ ئۇھلاپ دېمىنى ئېلىۋالغاندىن كېيىن ناۋايدىن بىر نان ئېلىپ شۇ يەردىلا نانىنى چوڭ ـ چوڭ چىشلەپ، يالماپ يۇتۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن ناۋاي بىر چوڭ چىنىگە چاي قۇيۇپ بەردى. بىر يۇتۇم چايمۇ ئىچمەي بىر نانىنى پاك ـ پاكىز يەۋەتكەن قەيسەر تونۇر بېشىدىكى نانلارغا ئاچ كۆزلۈك بىلەن قاراپ قولىنى پۇل

بار يانچۇقىغا ئېلىپ باردى. ئەمما بىرئاز تۇرۇپ قېلىپ ئاستا چۇشۇرۇۋالدى. ئاندىن ئاغزىدىكى تۇكۇرۇكىنى تەشنالىق بىلەن غۇرت قىلىپ يۇتتى. ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان ناۋاي ئېغىز ئاچتى:

— مۇساپىرمۇ سەن؟

روھسىز ھالدا بېشىنى چايقىدى قەيسەر. بۇنى كۆرگەن ناۋاي ئارتۇقچە ئىپادە بىلدۈرمەي ھورى سوغۇقتا تۇمانسىمان كۆرۈنۈپ تارقىلىۋاتقان ئىسسىق نانلارنى تونۇردىن قومۇرۇشقا باشلىدى. قەيسەرنىڭ كۆزلىرى مەززىلىك ھىد تارقىتىۋاتقان نانلارغا تىكىلدى. قەيسەرنىڭ ئاشقازىنى ئىختىيارسىز لىپىلداپ كەتتى.

— لېكىن، ئىش بولسا قىلمەن، — دېدى قەيسەر ئالدىراپ. ناۋاي قولىدىكى ئۈزۈن ئىلمەك تۇمۇر بىلەن قىزىرىپ تۇرغان چوغنى نېرى - بېرى قىلغاچ ئېھتىيات بىلەن دېدى:

— ساڭىمۇ خۇشياقماسمىكىن؟

— نېمە ئىشتى؟ — سورىدى قەيسەر «باشقىلار قىلمىغان نېمە ئىشتۇر؟» دەپ ئويلاپ.

— تونۇرنىڭ كۆلىنى ئاۋۇ كىنوخانىنىڭ كەينىگە ئاپىرىپ تۆكۈش ماڭا بەك ئاۋارىچىلىك بولۇۋاتىدۇ. ئىش شۇ. ئىككى كۈندە بىر كۈل تۆكسەڭلا بولىدۇ. ھەققىگە كۈندە بىر نان، قانداق؟

ناۋاي شۇنداق دەپ قولىدىكى ئىلمەك تۇمۇر بىلەن يەنە بىر نانىنى قومۇردى. ھور چىقىپ تۇرغان نان تونۇر بېشىغا تاشلىنىشى بىلەن قەيسەر ئۆزىنى تۇتالماي قالدى.

— بولدى، ھېساب، بۇگۈندىن باشلاپ، — دېدى قەيسەر پىيازلىرى سەل - پەل قورۇلۇپ، سارغىيىپ پىشقان نانغا قاراپ.

— مەيلى، — دېدى ناۋاي. ئاندىن ناندىن بىرنى بېرىپ

تونۇر بېشىدىكى چەينەكنى ئىشارە قىلدى، — ناننى يەپ بولۇپ ماۋۇ كۆلنى تۆكۈۋەت.

ئىسسىق نان قەيسەرنىڭ تومۇر - تومۇرلىرىنى يايرىتىۋەتتى. «ئۇچ كۈندە بىر قېتىم كۆل تۆكۈش قانچىلىك ئىشتى؟ بىر دەمچىلىكلا، شۇنىڭ بىلەن قورساقنى غەملەپ، يەنە ئانچە - مۇنچە ئىش تاپسام، ياز يورۇغاندا يانچۇقۇمدىكى ئۇچ يۈز كويەك پۇل بىلەن بىر ئىش قىلالايمەن...» قەيسەر ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇرۇپ نان يەۋېتىپ شۇلارنى ئويلىدى. شۇنداق قىلىپ، موھتاجلىق قەيسەرنى بۇ ناۋايخانىغا باغلاپ قويدى.

بىراق، قەيسەرگە تۇزۇكرەك بىر ئىش چىقمىدى. ھەتتا، قىش پەسلى بولغاچقا يېقىن ئەتراپتىكى دېھقانلارنىڭ قىلىشىپ بەرگۈدەك ئېتىز - ئېرىق ئىشلىرىمۇ چىقمىدى. بۇلارغا قارىغاندا قەيسەرنى ئەڭ قىيناۋاتقىنى ياتاق مەسىلىسى ئىدى. شۇ كۈنى ئۇ تونۇر بېشىدا ئولتۇرۇپ بۇ ھەقتە كۆپ ئويلاندى. تونۇر ئىچىدە سۇس يېلىنجاپ تۇرغان ئوت ئاندا - مۇندا چوغلىنىپ ئۇنىڭغا راھەت ئاتا قىلغان بىلەن تونۇر بېشىدا ئولتۇرۇپ ئۇخلىغىلى بولمايدۇ - دە.

قەيسەر تونۇر بېشىدا باش - ئاخىرى يوق، تولىراق تاتلىق ئۇمىدكە تولغان خىيال بىلەن ئۇيقۇسى كەلگۈچە ئولتۇردى. بىراق، يۈزىگە، دۇمبىسىگە ئۇرۇلۇپ تۇرغان سوغۇق شامال ئۇنى تاتلىق ئۇمىدلەر قوينىدىن رەھىمسىزلىك بىلەن سىلكىشلەپ تاراتتى قىشتەكلا سوغۇق رېئاللىققا يۈزلەندۈرۈپ قويدى.

توغرا، ھازىر ھەممىدىن ئەۋزىلى ئەپلىك بىر يەرنى تېپىپ ئۇخلاش.

قەيسەر تونۇر ئىچىدىكى بارغانچە كۆلگە ئايلىنىپ كېتىۋاتقان ئاخىرقى چوغلارغا قاراپ بىردىنلا ئەقىل تاپقاندەك بولدى. ئۇ دەرھال تونۇر بېشىدىن چۈشۈپ، تونۇرنىڭ كۆل تارتىدىغان كۈلۈكىغا يېپىپ قويۇلغان چىگە تاغارنى ئېلىپ كۆرۈپ باقتى.

تاغارنىڭ ئۇ يەر - بۇ يېرى تېشىلگىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ساپساقلا ئىدى. ئارقىدىن قەيسەر تونۇر بىلەن تام ئارىلىقىدىكى بوش يەردىكى پارچە كېسەكلەرنى ئېلىۋېتىپ ئۇ يەرنى تۈزلىدى. ئاندىن كۈل ئېلىشقا ئىشلىتىدىغان گۈرجەك بىلەن تونۇردىكى چوغ - كۈللەرنى ئۇ يەرگە تاشلاشقا باشلىدى. چوغ كۈل بىر قۇر يېيىتىلىپ بولغاندىن كېيىن، قەيسەر پۇتىنى ئىسسىق ئۆر-لەپ تۇرغان تونۇرغا ساڭگىلىتىپ خېلىغىچە ئولتۇردى...

بىر ھازاغىچە مۈگدەپ ئولتۇرغان قەيسەر كۈل ئالىدىغان ئىككى كونا چېلەككە لىقلاپ چوغ ئۈستى ۋە ئۇلارنى ھېلىقى بوشلۇقنىڭ ئىككى چېتىگە بىردىن قويدى. ئاندىن يېيىتىلغان چوغلارنى بىر - بىرلەپ تېرىۋېتىپ قىزىپ تۇرغان كۈل ئۈستىگە ھېلىقى تاغارنى سالدى. بۇ يەر ھەم دالدا، تېگى ئىسسىق، ھەم باش پۈتى تەرەپتە ئېچىگە چوغ سېلىنغان چېلەك بار. ئۇلار ئازراق بولسىمۇ ئىسسىتىدۇ.

قەيسەر بېشىغا يېرىم كېسەكنى ياستۇق ئورنىدا قويۇپ ياتتى. بىردەمدىلا كۈلنىڭ قىزىقى ئۇنىڭ بەدىنىگە ئۆتتى ۋە ئۇخلاپ قالدى.

ئەتىگەندىن بۇيان چارچاپ كەتكەن قەيسەر خېلى تاتلىق ئۇخلىدى. بىراق، تاڭ سەھەر سائەت تۆتلەرگە يېقىن ئەدىگەن سوغۇق ئۇنى ئويغىتىۋەتتى. ئۇ تىترىگىنىچە ئامالسىزلىق بىلەن ئورنىدىن تۇردى. يەر سوغۇق، چېلەكتىكى چوغلارمۇ ئاللىقاچان سوغۇق كۈلگە ئايلانغان. جاندىن ئۆتىدىغان سوغۇق شامال ئۇنىڭ يۈزلىرىنى تىلىپ ئۆتمەكتە. بۇنىڭغا قوشۇلۇپ پۈتىنىڭ توڭلىشىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن قەيسەر تېزلىك بىلەن تونۇرغا سەكرەپ چۈشتى. ئارانلا تەپتى قالغان كۈل ئۇنىڭ توڭلاپ قېتىپ قالاي دېگەن بارماقلىرىغا ئىللىقلىق بەخش ئەتتى. بەدىنى ئازراق ئىللىغان قەيسەرنىڭ كۆڭلى بۇزۇلدى: «نېمىدېگەن ئېغىر كۈنلەر - ھە!»

كۆزنگه يىغا ئەلەڭگىپ قالغان قەيسەر تۇرمىدىكى ئېغىر روھىي ئازابقا دۇچار بولغان كۈنلەردىمۇ ئۆزنگه زور تەسەللى بولغان ھېلىقى ناخشىنى ئىختىيارسىز ئېيتىگه ئالدى:

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇغمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

بىرى قەيسەرنىڭ مۇشۇنداق كۈنلەرگه دۇچار بولىدىغانلىقىنى ئالدىن بىلىۋالغاندەكلا ـ ھە؟ بەدىنىنى بىر ئاز ئىسسىتىۋال-غان قەيسەر كۈللەرنى تازىلىۋەتتى. ئۇزاق ئۆتمەي تونۇرغا ئوت يېقىش ئۈچۈن ناۋايمۇ يېتىپ كەلدى. ئاخشام سوغۇقنىڭ دەردىنى تولا تارتقان قەيسەر تونۇرغا يانداش، ئوتۇن ـ كۆمۈر قويۇلغان، نان راسلايدىغان كىچىككىنه ئۆي ھەققىده ئېغىز ئېچىشقا شۇنچە تەمشەلدىيۇ، ناۋاينىڭ ناھايىتى پەرۋاسىز تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ بۇنى ئېغىزدىن چىقىرالمىدى.

شۇنداق قىلىپ، پەقەت ھاياتىنى ساقلاپ قېلىشنى مەقسەت قىلغان جاپالىق كۈنلەر باشلاندى. بىر نان بىلەن قورساقنى گوللاش، ئاخشىمى كۈلنى يېيىتىپ يېتىش، ئىچ ـ ئىچگه ئۆتۈپ كەتكەن سوغۇق دەستىدىن يېرىم كېچىده ئويغىنىپ كېـ تىشكه مەجبۇر بولۇش، سوغۇقتا بارغانچە يەم بولۇپ كېتىۋاتقان ئاجىز بەدەن... كۈنلەر ئەنه شۇنداق رەھىمسىزلىك قوينىدا ئۆ-تۈشكه باشلىدى. سوغۇق بارا ـ بارا قەيسەرنى ئېلىپ قويدى، ئوزۇقلۇقنىڭ يېتەرلىك بولماسلىقى، ناچارلىقى، سوغۇق ھاۋا، سوغۇق يەر ئۈنىڭغا دەھشەتلىك زەربە بولۇپ، ئۈنىڭ بارغانچە ئاجىزلاپ كەتكەن بەدىنىنى يىمىرىپ تاشلىدى.

ۋاقتىنكى قەدىمى 1992 ـ يىلىنىڭ باھارىغا يەتتى.

قۇياش ئىللىق نۇرلىرىنى سەپتى، جاھان ئىسسىدى. ئەما، قەيسەرنىڭ ۋۇجۇدىدىن قىشنىڭ ئاسارىتى كەتمىدى. تۇرسۇدىكى روھىي ۋە جىسمانىي ئازاب ـ ئوقۇبەتلەر، دارىلمۇئەللىمىن مەكتەپنىڭ ياتاق قۇرۇلۇشىدا مەستلىكتە سوغۇق ياتاقتا ھېچنېمىنى سەزمەي ئۇخلاپ كېتىشلەرگە، ئەمدىكى توك قىشتا تونۇرنىڭ سوغۇق تېمىغا دۇمبىسىنى چاپلاپ يېتىش قوشۇلۇپ قەيسەرنى چوڭ پالاكەتكە دۇچار قىلدى. ئۇنىڭ نەپەس ئېلىشى تەسلىشىپ، ئۆپكىسى خىرىلداپدىغان بولۇپ قالدى. «ھەرقانچە ئاچ-توق قالساممۇ كېسەل بولۇپ قالمىسام بولاتتى.» قەيسەر ئەنسىزلىك ئىچىدە قالدى ۋە ساق ـ سالامەت يازغا ئۇلىشۇېلىشنى تىلىدى. ئەمما ئازراقلا كۆچەپ قويسا نەپىسىنىڭ قىسىلىپ، ھاسىراپ ـ ھۆمۈدەپ كېتىشى ئۇنىڭدا خېلى مەسىلە بارلىقىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى.

بىر كۈنى يار يېزىلىق دوختۇرخانىسىنىڭ بىر قىسىم دوختۇر ـ سېستىرالىرى خالىسانە كېسەل كۆرۈپ مەسلىھەت بېرىش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن يېڭىشەھەردىكى كىنوخانا ئالدىغا چىقتى. قەيسەر ئولىشۇالغان كىشىلەرگە قاراپ خېلى ئىككىلەنگەندىن كېيىن، ئاستا، قورۇنۇپ چەتتىكى ئۈستەلدە ئولتۇرغان دوختۇرنىڭ ئالدىغا باردى.

— نېمە بولدۇمكىن، مۇشۇنداق خىرىلداپ...، — قەيسەر ئولىشۇالغان كىشىلەر ئارىسىدىن تەستە ئۆتۈپ شۇنداق دېيىلدى. دوختۇر ئۇنىڭ چىرايىغا بىر قاراپ قويۇپ، تىكشىغۇچنى ئېلىپ ئۇنىڭ مەيدىسىگە قويدى.

— ئۆپكىڭىز يالىلۇغلىنىپتۇ، — دېدى دوختۇر جىددىيلىشىپ، — تېزرەك داۋالىنىپ ئالدىنى ئالمىسىڭىز... ئەمدى كېچىكتۇرمەك.

قەيسەر دوختۇرنىڭ ئالدىدىن تولىمۇ روھسىز ھالدا تۇردى.

بۇ پالاكەتچىلىكىنىڭ ئىسپاتلىنىشى ئۇنىڭ روھىنى چۈشۈرۈۋەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ قولىدىكى ئازغىنە پۇلىنى مەھكەم سىقىمدىغىنىچە دوختۇرخانىغا باردى. ئەمما، بىرقانچە قېتىم ئاسما ئوكۇل سېلىش بىلەن چىقىپ كەتكەن يىگىرمە نەچچە يۈەننى ئويلىغان قەيسەر ئازراق ياخشىلىنىشىغىلا توختىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن ھاۋانىڭ ئىسسىشىغا ئەگىشىپ ئۇنىڭ كېسەللىك ئەھۋالى سەل ياخشىلانغان بولسىمۇ، ئېغىر ھاسىرايدىغان، بەزىدە ئۆپكىسى خىرىلداپ كېتىدىغان بولۇپ قالدى. بۇنىڭدىن قەيسەر «ھەر نېمە بولسا جىق ياخشىلىنىپ كەتتىم» دەپ خۇشال بولدى. ئەمما، ئۇ مۇشۇنىڭ بىلەن ئۆزىنىڭ نۇرغۇن يوللىرىنىڭ ئېتىلىپ قالىدىغانلىقىنى بىرئازمۇ ئويلىمىغانىدى.

ھاۋانىڭ ئىسسىشىغا ئەگىشىپ كىنوخانا ئالدىدا كەچلىكى بولىدىغان بازار يەنە ئاۋاتلىشىپ كەتتى. يېڭىشەھەردىكى بازاردا ئۆزىگە تېخىچىلا تۇزۇك ئىش تاپالمىغان قەيسەر بىر كۈنى ئۆزىنىڭ ئۇ قەدىناس ماكانىدا پەيدا بولدى.

ھېلىقى سېمونت تاختايدا موخوركا چېكىپ ئولتۇرغان ئادەم قەيسەرنى كۆرۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى.

— ھوي! قەيسەرغۇ سەن! — دېدى ئۇ ئادەم ھەيرانلىق بىلەن. بۇ كىشى — رېھىم شەپقەت ئىدى. قەيسەر ئۇنى كۆرۈپ خۇشال بولدى.

— بۇ يىل قىش نەلەردە يۈردۈڭ؟ يوقلىپلا كەتتىڭغۇ؟ — دېدى رېھىم شەپقەت قەيسەرنىڭ ئۇچىسىدىكى پېتىدىن چۈشۈپ كەتكەن پاختىلىق كىيىملەرگە ئىچى سىيرىلگەن ھالدا قاراپ. دېمىسىمۇ، بۇ پاختىلىق كىيىملەر كونىراپ، كىرلىشىپ، يىرتىلىپ قارىغۇسىز دېگۈدەكلا بولۇپ قالغانىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە تۇرپاننىڭ 3 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدىكى ئىسسىقى سەۋەبىدىن كىشىلەر ئاللىقاچان قىشلىق كىيىملىرىنى سېلىپ تاشلاپ، يېنىك كىيىنىشىۋالغانىدى. قەيسەرنىڭ پاختىلىق كىيىم كىيىپ يۈرۈشى...

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

— شىنچېكىدا بىر ناۋايغا قاراشتىم...

رېھىم شەپقەت قەيسەرنىڭ دېمى سىقىلىپ ئېغىر ئېپس ئېلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ بىرئاز چۆچۈدى.

— يەنىلا لاپاس ياخشى ئىكەن، ئاخشىمى لاپاسقا قارىسام، كۆندۈزى باشقا ئىشلارنى قىلىۋالىدىكەنمەن. كىنوخانا مەسئۇللىرى بىلەن كۆرۈشۈپ باقاي دەپ كېلىۋىدىم.

— ھە، بوپتۇ. ئىشىڭ تۈگىگەندە ئۆيگە كىر. تاماق يېگەچ پاراڭلىشىمىز.

ئۇلار خوشلاشتى.

— قەيسەرمۇ نېمە؟ — دەپ سورىدى كۆكتات سېتىۋېلىپ قايتىپ كېلىۋاتقان ئىبادەتخان ئانا رېھىم شەپقەتتىن.

— ھەئە، — دېدى رېھىم شەپقەت خۇرسىنىپ.

— قىشچە نەدە يۇرۇپتۇ؟

— شىنچېكىدا، ناۋايخانىدا ئىشلىگەنلىكى گېپىنى قىلىدىغۇ.

— تېخىچىلا پاختىلىق چاپان بىلەنغۇ.

— شۇ گەپ.

— ئۆيگە كىرىپ باقاي، — دېدى ئىبادەتخان ئانا ئۆيىگە مېڭىپ، — ئۆيدە بىر قۇر كۇزلۇك كىيىم تۇرغاندەك قىلغان.

— ئۆيدىمۇ بار ئىدى، — دېدى رېھىم شەپقەت، — بىراق، بالىنىڭ كۆڭلىگە كەلمىسۇن دېدىم. كېيىنچە، ئەپلىك پۇرسىتىنى تېپىپ...

— ھە، بۇمۇ توغرا. قەيسەرنى بىزنىڭ ئۆيگىمۇ باشلاپ كىرسىلە.

ئىبادەتخان ئانا كېتىپ قالدى. رېھىم شەپقەت «ھەي» دەپ بېشىنى چايقاپ قويغاندىن كېيىن سېمونت تاختايغا بېرىپ ئولتۇرۇپ قەيسەرنى كۈتتى.

ئەمما، قەيسەر كىنوخانىدا ئۇمىدسىز جاۋابقا ئېرىشتى.

— شەھەر قۇرۇلۇشى ئىدارىسىدىكىلەر ئۇ لاپاسنى بىكار

قىلىش ھەققىدە بىر ھەپتە بۇرۇن ئۇقتۇرۇش ئەۋەتىپتىكەن، — دېدى كىنوخانا مەسئۇلى ئېغىر تىنىپ ئەپسۇسلانغان ھالدا، — ئۇلارچە، مۇنداق لاپاسلار شەھەر ئوبرازىغا تەسىر يەتكۈزىدىكەن. شۇڭا... كېيىنچە بىرەر ئىش چىقىپ قالسا سىزگە خەۋەر قىلايلى... خاپا بولمىسىڭىز.

قەيسەر قانداقمۇ خاپا بولالىسۇن؟ قەيسەر ئۇمىدسىزلىك بىلەن قايتىپ چىقتى. بارغانچە ئېتىلىۋاتقان ھاياتلىق يوللىرى ئۇنى يەنە قانداق سىنىماقچىدۇر؟ ھېلىمۇ يېتەرلىك جاپا - مۇشەققەتكە دۇچار قىلدى. نورمال ئىنسانلىق مېھىر - مۇھەببەتكە زار قىلدى. ھېسسىياتى، ئەقىل - ھوشى جايىدا پۈتۈنسۈرۈك بىر ئادەمنى خار قىلدى. ئەجەبا، مۇشۇلارمۇ يېتەرلىك ئەمەسمىدۇر؟... قەيسەرگە كىنوخانىنىڭ ئون نەچچە مېتىر كېلىدىغان كىچىك كارىدورى تولىمۇ ئۇزۇن بىلىندى. خىياللىرى ئېغىر ئىدى. يانچۇقتىكى پۇلنىڭ تايىنى يوق. تەييار خىزمەتنى كۆزلەپ مېڭىڭ - مۇشەققەتتە قىشنى چىقىرىۋېدى... ئەمدى ئۇ ئاجىز، كېسەلچان تېنىنى سۆرەپ نەدىنمۇ ئىش تاپار؟ قەيسەر كىنوخانا ئىشىكىدىن چىقىپلا ھېلىقى كوچىغا لەپىدە قاراپ سالدى. ئەما، بۇ قېتىم ئۇ كوچا قەيسەرنى ھېچقانداق ھاياجانغا سالالمىدى. خۇددى، بىر كۆرۈپلا ئۇنتۇلۇپ كېتىلىدىغان نۇرغۇنلىغان كوچىلارغا ئوخشاش. چۈنكى، ئاشۇ چەكسىز، ۋەھشىيانە خورلۇقلار تۈپەيلى قەيسەرنىڭ يۈرىكىدىكى ئۇ كوچىغا تۇتاشقان تالالار ئۇزۇلگەن، سوغۇق كۈل كەبى توزۇپ كەتكەن. «مۇشۇنداق ياشاش نېسىپ بولغان بولسا مۇشۇنداق ياشارمەن ياكى ئاخىرقى كۈچ - قۇۋۋىتىمنى سەرپ قىلىپ جان باققۇدەك بولسا ئۇنىمۇ كۆرەرمەن. بولمىسا...» قەيسەر كۆز چانىقىغا كېلىپ قالغان ياشنى سىڭدۈرۈۋەتتى.

سىرتتا ئۇنى رېھىم شەپقەت كۈتۈپ تۇراتتى. ئىسسىپ، تەرلەپ كەتكەن قەيسەر پاختىلىق چاپىنىنىڭ تۈگمىلىرىنى ئاچقاچ ئۇنىڭ قېشىغا باردى.

— هه؟ — دېدى رېھىم شەپقەت ئۇنىڭغا سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلىپ.

— شەھەر قۇرۇلۇشى ئىدارىسىدىكىلەر ئۇنىماپتۇدەك — دېدى قەيسەر بوش ئاۋازدا.

— تۆت - بەش كۈن بۇرۇن شۇلار تەكشۈرۈپ يۈرۈۋىدى... هه، بولدى، قەيسەر، ھازىرچە بۇ غەملەرتى قوي. يۈر، ئۆيدە تاماق تەييار بولۇپ قالدى.

ئىسسىق ئۆيدە، ئىسسىق تاماقنى ھۇزۇرلىنىپ يېگەن قەيسەر تەرلەپ ئولتۇرالماي قالدى. قىشچە ئۇنىڭ جېنىغا ئازا تۇرۇپ كەلگەن بۇ كونا پاختىلىق كىيىملەر ئەنە شۇندىلا ئۇنىڭغا ئېغىرلىق قىلدى. ئۇنىڭ بۇ ھالىنى چۈشىنىپ يەتكەن رېھىم شەپقەت نەچچە قېتىم ئاغزىنى مىدىرلاتتىيۇ لېكىن بوغۇزىغا كېلىپ قالغان گەپنى يۇتۇۋەتتى.

— يۈر، بازارغا چىقىپ باقايلى، — دېدى ئاخىرى قەيسەرنىڭ ئىچى پۈشۈپ كېتىۋاتقىنىغا چىدىمىغان رېھىم شەپقەت، — ھېلىقى ئەنۋەردەك بىرەرى چىقىپ قالسا يارەملىشىپ تۇرارسەن...

قاراڭغۇ چۈشۈپ قالغان بولۇپ، بازارچىلارنىڭ، ئوقەتچىلەرنىڭ ئالدى كېلىپ بولغانىدى. كاۋاپچىلار قەيسەرنى كۆرۈپلا خۇشال بولۇشۇپ كەتتى.

— ھوي، بارمۇسەن، قەيسەر؟

— قىشچە قەيەردە ئۆچەككە كىردىڭ؟

— پىچانغىغۇ كەتمىگەنسەن؟

ئۇلار تۇشمۇ - تۇشتىن ئەھۋال سوراۋېتىپ ئۇنىڭ تۇرقىغا دىققەت قىلدى ۋە ئۇنىڭ ئۇچىسىدىكى كونا پاختىلىق كىيىملەردىن ئەجەبلەندى.

— هه، نېمە ئوقەتلەر بىلەن يۈرىسەن؟

قەيسەر تولىمۇ تەستە ئېغىز ئاچتى:

— توك قىشتا نېمىمۇ ئىش بولسۇن. مانا ئەمدى سىلەرنىڭ يېنىڭلارغا ئىش ئىزدەپ كەلدىم، — ئۇ سۆزلىگەندە ئېغىر هاسىراپ، ئۆپكىسىمۇ ئارىلاپ ـ ئارىلاپ خىرىلداپ قالاتتى. قەيسەرنىڭ بۇ هالىنى كۆرگەن تونۇشلىرى چۆچۈپ كېتىشتى ۋە نېمە ئىشلىقىنى ئاستا ـ ئاستا چۈشىنىپ يېتىشتى.

— سودىنىمۇ ئەمدى باشلىدىم، ئالدىراپ قالغۇدەك بولسام بىرىنچىلەپ سىنى هايت دەيمەن، — دېدى بىرى كۆزىنى ئېچىپ.

— قېنى سودىمىز بىر يۇرۇشۇۋالسۇن...

— شۇ، شۇنداق...

بۇ جاۋابلاردىن قەيسەرنىڭ روهى چۈشۈپلا كەتتى. ئۇنىڭ هالىغا قاراپ رېھىم شەپقەتنىڭ ئىچى سېيرىلىپ كەتتى.

— بىرەر ئىش چىقىپ قالسا خەۋەر بېرەرسىلەر، — دېدى رېھىم شەپقەت قەيسەرنى باشلاپ كېتىۋېتىپ. ئۇلار ئون نەچچە قەدەم مېڭىۋىدى. بىرى رېھىم شەپقەتنى چاقىردى. ئۇ قەيسەرگە شەرەتلەپ قويۇپ كەينىگە ياندى.

— رېھىم ئاكا، بىزنىڭ قەيسەرنى ئىشقا سالغىمىز، ئۇنى يۆلىگىمىز بار ئىدى. بىراق، ئۆزۈڭمۇ كۆردۈڭ... بىز يېمەكلىك ساتىدىغان خەق، قەيسەرنى ئىشقا سالساق خېرىدارلار... بىزنى خاتا چۈشەنمىسەڭ. ئەپلىكرەك ئىش چىقىپ قالسا...

— چاتاق يوق، ئۈكىلىرىم، سىلەرنى چۈشىنىمەن. يا قەيسەرمۇ كېسىلىنى ۋاقتىدا داۋالاتماپتۇ. هەي... بولىدۇ، كۆز ـ قۇلاق بولۇپ قويساڭلار، ئەپلىكرەك ئىش ئۇچراپ قالسا هايت دەۋەتسەڭلار...

رېھىم شەپقەت كۆڭلى يېرىم بولغان هالدا كېتىپ قالدى.

شۇنداق قىلىپ رېھىم شەپقەتلەرنىڭ ئۆيىدە ئېتىلگەن پولۇ ئىشتىهاسىزلا يېيىلدى. رېھىم شەپقەت تەڭلىكتە قالغان، قەيـ

www.uyghurkitap.com

سەرنى غەم باسقاندى. شۇنداق بولغاچقا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تاماق تىن كېيىن ئوشۇق ـ توشۇك گەپمۇ بولمىدى.

ئۇلار ئېغىر كەيپىيات ئىلكىدە يېتىپ قېلىشتى. قەيسەر بۇنىڭدىن كېيىن قانداق قىلىشى ھەققىدە تولا ئويلىنىپ توزۇك ئۇخلىيالمىدى. ئەمما، خىياللىرىمۇ ئۇنىڭ ھاياتىغا ئوخشاشلا نىشانسىز، ئامالسىز ئىدى. يېرىم كېچىدىن ئۆتكەندە قەيسەرنى يوتەل توتوپ كەتتى. قەيسەر ھاسىراپ ـ ھوموەپ، ئوپكىسى خىرىلداپ يوتىلىپ خىلىغچە قينالدى. ئەمما، ئۇ بۇنىڭدىن ئەمەس، باشقىلارنى ئاۋارە قىلىپ قويغىنىدىن ئازابلاندى. مانا، رېھىم شەپقەتنىڭ كىچىك ئويى قەيسەر يېتىشى بىلەن تېخىمۇ كىچىكلەپ كەتكەندەك بولدى. ئۇنىڭسىزمۇ ھەرقانچە بولسىمۇ باشقىلارنىڭ ئويىدە ئۇزۇن تۇرۇۋېرىشكە بولمايدۇ ـ دە. قەيسەرنىڭ ئازابلىق خىياللىرىغا ئەنە شۇلار قوشۇلۇپ تاڭغا يېقىن تەستە كوزى ئويقوغا باردى.

— ئونچە غەم قىلىپ كەتمە، قەيسەر. ئارام ئالغاچ بىرنەچچە كون قاراپ باقايلى، — دېدى ئەتىسى رېھىم شەپقەت. ئەمما، قەيسەر غەمگە پاتماي تۇرالىسۇنمۇ؟ شۇڭا ئۇ ئىبادەتخان ئانىنىڭ ئويىدە چوشلوك تاماق يېگەندىمۇ ئېچىلالمىدى. ئىبادەتخان ئانا ئۇنىڭ كونا پاختىلىق كىيىم بىلەن تاماقنى تەرلەپ ئولتۇرۇپ يەۋاتقانلىقىغا قاراپ ئىچى سىيرىلىپ كەتتى. «ھەقىقەتەن ئېغىر كونگە قاپتۇ» دەپ ئويلىدى ئىبادەتخان ئانا كوڭلى بوزۇلۇپ.

ئاشۇنداق قىسىلىپ، قورۇلۇپ يورۇپ قەيسەر ئۇ ئويدە ئالتە كون تۇردى. گەرچە رېھىم شەپقەت ۋە بالىلىرى ئۇنىڭغا ياخشى مۇئامىلە قىلغان بولسىمۇ، قەيسەر ئوز ـ ئوزىدىن قورۇنۇپ پەقەت تاقەت قىلالمىدى.

— مەن پىچانغا — ئەنۋەرنىڭ قېشىغا بېرىپ باقايمەكىن؟ — دېدى بىر كونى قەيسەر.

— توختا، يەنە ئىككى كون غەيرەت قىل، — دېدى ئۇنىڭ

ئىچىدىكىتى چۇشىنىپ تۇرغان رېھىم شەپقەت، — بۇ يەردە بىر ئامالى بولمىسا...

قەيسەرنىڭ ھاياتلىق رىزقى ۋە خورلۇقى مۇشۇ شەھەرگە پۈتۈلگەنمۇ، ئۇ يەنە مۇشۇ شەھەردە تۇرۇپ قالدى. ئەتىسى رېھىم شەپقەت خۇشال كىرىپ كەلدى.

— ۋاي قەيسەر، ساڭا ئىش چىقتى.

قەيسەر بۇ گەپنى ئاڭلاپ سەل جانلاندى.

— كەچلىك بازارنى تاڭ ئېتىشتىن بۇرۇن تازىلايدىغان بولـدۇڭ. ھېلىقى كاۋاپچى بالىلار كىنوخانا مەسئۇلىغا جىق چۇشەدۇرۇپ بۇ ئىشنى ساڭا ئېلىپ بېرىپتۇ.

رېھىم شەپقەت بەك خۇشال ئىدى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ قەيسەرمۇ خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرىگە نۇر يىغىلىپ، بەدىنى يېنىكلەپ قالغاندەك بولدى.

— ئېيتقا سەكسەن كويدىن بەرگۈدەك، ئاز كۆرمە.

— ياق، ياق، — دېدى قەيسەر، — مەن قانداقمۇ ئاز كۆرەي.

قەيسەرگە ئىش ئىزدەپ يۈرۈپ رېھىم شەپقەت بىلەن قەيسەر تۇزۇكرەك پاراڭلىشالمىغانىدى. مانا ئەمدى ئۇلار خېلى ئۇزۇنغىچە پاراڭلاشتى.

3 ـ ئاينىڭ ئاخىرى بولۇپ قالغاچقا ھاۋا ئىسسىپ قالغان، بولۇپمۇ «ئوت يۈرتى» دەپ نام ئالغان تۇرپاندا ھاۋا بالدۇرلا قىزىپ كەتكەنىدى. شۇنداق بولغاچقا سەللا ئىسسىق يەر بولسا ياكى ئازراق جىددىي ھەرىكەت قىلىپ قويسا قەيسەر تەرلەپ بىئارام بولۇپ ئولتۇرالماي قالاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە پاختىلىق كىيىملەر بەك كونىراپ، يىرتىلغان يەرلىرىدىن پاختىلىرى كۆرۈنۈپ، ساڭگىلاپ قالغانىدى. قىسقىسى، نورمال تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقان ئادەملەرگە نىسبەتەن ئۇ كىيىمىنىڭ كىيگۈچىلىكى قالـ

www.uyghurkitap.com

مىغانىدى. بۇ ھەقتە ئويلىنىپ ئولتۇرغان رېھىم شەپقەت كەسكىنلىك بىلەن ئورنىدىن تۇردى ۋە ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كېتىپ بىرنەچچە قۇر كىيىم كۆتۈرۈپ چىقتى.

— ئۇكام، سەن بىلەن تارتىنىشىدىغان يېرىمىز يوق، دېدى رېھىم شەپقەت يۈمشاق تەلەپپۇزدا، — شۇڭا بۇ ئىشىمنى كۆڭلۈڭگە ئېلىپ يۈرمە. ھاۋا بەك ئىسسىپ كېتىۋاتىدۇ. ئەمدى پاختىلىق كىيىم بىلەن يۈرسەڭ بولماس، سېلىۋەتكىن. بۇ كىيىملەر ئانچە يېڭى بولمىسىمۇ خەقنىڭ ئالدىغا كىيىپ چىققۇچىلىكى بار.

رېھىم شەپقەت سۆزلىگەچ كىيىملەرنى بىرمۇ بىر كۆرسىتىپ چىقتى. قەيسەرنىڭ يۈرىكى ئىسسىقلا بولۇپ قالدى، تىترەپ كەتتى.

— ھە، ئالدى بىلەن ئوبدان بىر يۇيۇنۇۋالغىن، — دېدى رېھىم شەپقەت بەش يۈەن پۇلنى سۇنۇپ، بۇنى كۆرۈپ قەيسەرنىڭ سوغۇق تومۇرلىرىغا ئىللىق ئېقىم يۈگۈرۈپ، كۆز چاناقلىرى نەمدەلدى.

مۇنچا... قەيسەرنىڭ بەدىنى مۇنچىنى كۆرۈپ باقمىغىلى نەچچە يىللار بولۇپ كەتكەندۇر؟ ياز، باھار، كۈز كۈنلىرى، قىشنى قىش بويى يۇيۇنماي دېگۈدەك چىقىرىش... مۇنچىنىڭ ئىسسىق سۈيىدە قەيسەر ئاجايىپ راھەتلەندى. خۇددى ئۇنىڭ بەدىنىدىكى كۆزى پۈتۈپ كەتكەن بۇلاقلار ئەمدى ئېچىلغاندەك بەدىنىنىڭ ھەممە يېرىدىن بىر شېرىن سېزىم، تاتلىق ھۇزۇر يۈرىكىگە تىنىمسىز ئېقىشقا باشلىدى.

ھور چىقىپ تۇرغان ئىسسىق سۇ قەيسەرنىڭ يۈرىكىدىكى دەرد داغلىرىنى بىردەملىك بولسىمۇ قوغلاپ چىقاردى. شۇڭا قەيسەر ئىسسىق سۇغا ئۆزىنى تۇتۇپ تولىمۇ ئۇزاق تۇردى. ئىسسىق سۇ خۇشياقىقانسېرى ئۇ سۇنى تېخىمۇ كۆپ چۈشۈرۈپ، كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ خىياللارنى ئۆزىدىن نېرى قىلىشقا تىرىش-

تى. سۇ شارىلداپ چۇشەتتى. قەيسەرنىڭ راھەتلىنىۋاتقان ئېغىر بەدىنىگە، قاسماقلىشىپ كەتكەن تېنىگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلاتى. ئۇنىڭ بەدىنى بوشاشتى. قەيسەر تېخىمۇ ئازادە، تېخىمۇ يېنىك بولماقچى بولغاندەك ئەتىر سوپۇنۇنى بەدىنىگە كۈچەپ سۈركىدى. قايتا - قايتا، خۇددى تېرىسى ئىچىدىكى كىرلەرنىمۇ چىقىرىۋەتمەكچى بولغاندەك سۈركىدى.

قەيسەر كۆزىنى ئېچىپ پۈتىدىن سىرغىپ ئېقىۋاتقان سوپۇن ئارىلاشقان كىر سۇغا تىكىلىپ قارىدى. شۇ ئاجىز، يېنىك نەرسىلەر ئادەمنىڭ بەدىنىنى نەقەدەر ئېغىر، ھارغىن، بىسەرەمجان قىلىۋېتىدۇ - ھە! شۇ چاغدا قەيسەر بىر كۈنلەر كەلگەندە ھاياتىدىكى كۈلپەتلەرنىڭمۇ مۇشۇنداق ئېقىپ تۈگەپ كېتىشىنى ئارزۇلاپ ئاھ ئۇردى.

پاك سۇغا نادامەتتە قالغان بىر پاك قەلبنىڭ ئاھۇ زارلىق كۆز - يېشى قوشۇلۇپ كەتتى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئون ئالتىنچى باب

شەپقەت ۋە ھەسرەت

ئەتىسى ناشتىدىن كېيىن قەيسەرنى يەنە مۇگدەك تۇتۇپ، بىر يانغا ئاستا قىڭغايدى ۋە تاتلىق ئۇيقۇغا كەتتى. رېھىم شەپقەت بالىلىرىغا ئىشارەت قىلىپ ئۇلارنى ئۆيدىن چىقىرىۋەتتى ۋە ئەشىكىنى مەھكەم يېپىپ قويدى. قەيسەر تولىمۇ ھۇزۇرلىنىپ ئۇخلىدى. مۇنچىنىڭ ئاخشامقى ھۇزۇرى ۋە پاكىز كىيىملەرنىڭ راھىتى قەيسەرنى يېنىك ئەللەيلىمەكتە ئىدى. ئۇ چۈشمۇ كۆرمەيدى، ئۇنى غەم چۆللىرىدە سەرسان قىلغان تۈيغۇلىرى ئارام تاپقاندەك بولدى. بۇنداق راھەت، بۇنداق ھۇزۇر، بۇنداق بەخىرامان ئارام ئېلىشلار قەيسەرنى تاشلىۋەتكىلى، ئۇنىڭ تۇرمۇش كىتابىدىن يىرتىلغان ۋاراق كەبى يوقىلىپ كەتكىلى نەۋاخ. ئەگەر، ئادەم ئۇخلىغاندىكى ھۇزۇرنى سېزىپ يېتەلىسىدى، قەيسەر ھاياتنىڭ بۇ ئېسىل نېمىتى ئالدىدا ئۆز كۆلپەتلىرى ئۈچۈن يۈرەك ـ باغرىنى زەردابقا تولۇشتىن توسۇپ قالالىغان بولاتتى. شۇنداقلا، كەلگۈسى كۆلپەتلىك ھاياتنى ياشاش ـ ياشىماسلىق ئالدىدا گاڭگىراپ قالمىغانمۇ بولاتتى. يەنە، ھاياتنىڭ ھەربىر ئىنسان تارتىشىدىغان سىرلىق يەرلىرى بولغانلىقى ئۈچۈنلا ئىنسانلار ھەر قانچە جەبر ـ جاپا كۆرسىمۇ ئۆز ھاياتلىقى ئۈچۈن تىرىشىپ ـ تىرمىشىدۇ. ئۆز تۇرمۇشىغا يارىشا ئۈمىد تىكلىشىپ شۇنىڭ ئۈچۈن ھاياتنى بېغىشلايدۇ. ھاياتنىڭ قىزىقمۇ شۇ يەردە.

چۈشكە يېقىن ئويغانغان قەيسەر ئۆزىدە ئۈزۈن يىللاردىن بۇيان ئۇنتۇلغان يېنىكلىكنى، ئارامنى سېزىپ تازا بىر كېرىلە-ۋالدى. ئاندىن ئوڭدىسىغا يېتىپ يېنىك تىنغىنىچە، تورۇسقا ھۈزۈر بىلەن تىكىلىپ ياتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا ھۆكۈم-رانلىق قىلىۋاتقان تۈيغۇ ئۇنىڭغا بۇ ئۆيىنى، ھازىرقى تۇرمۇش-نى، تۇنۇگۈنكى، بۈگۈنكى، ئەتىكى جاپالىق تۇرمۇش ھەلەكچە-لىكىنى ئۇنتۇلدۇرغاندەك ئىدى. ئۇ گويا ئارامخۇدا تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقان ئادەمدەك، ھېلىلا ئىشىكتىن چىقىپ نورمال يۈرۈ-شۈۋاتقان ئىشىنىڭ كويىدا خۇشاللىق بىلەن پالاقلايدىغاندەك ھالدا تامغا يۆلىنىپ ئولتۇردى. ناۋادا، رېئاللىق شۇنداق بولسىدى... ئەمما، مۇنچىدا بىر يۈيۈنۈش بىلەن بولغان ھۈزۈر بىر ئادەمنىڭ ھاياتىنى قانداقمۇ بىردىنلا ئۆزگەرتىپ تاشلىيالىسۇن؟

ئىشىك ئېچىلدى. ئىشكىتە رېھىم شەپقەتنىڭ سەل مۇكچەي-گەن گەۋدىسى پەيدا بولۇۋىدى، قەيسەر چۆچۈپ ئۆزي ئىچىگە ئەلەڭلەپ قارىدى، ئاندىن يۈرىكى ئاغقاندەك بولۇپ ئىشىككە تىكىلدى. ئاشۇ ئىشىكنىڭ سىرتى قەيسەرنىڭ ھەقىقىي رېئاللىقى ئىدى. شۇ ھامان قەيسەرنىڭ ۋۇجۇدىغا ئېغىر بىر ھارغىنلىق يوپۇرۇلۇپ كەلدى. ئۇ تەستە قىمىرلىدى.

— ئەجەب ئۇخلاپ كېتىپتىمەن، — دېدى قەيسەر خىجىل بولۇپ.

— بەزىدە مۇشۇنداق ئۇيقۇلار جانغا ئوزۇق، — دېدى رېھىم شەپقەت ئادەتتىكىدەك مۇلايىم ئاۋازدا، — يۇر، تاماقمۇ تەييار بولۇپ قالدى.

مۇشۇنداق ئارامنىڭ ئۈستىگە تاماقنى ئىسسىقدا يېسىزە، ئادەمنىڭ ھاردۇقى تازا چىقىدۇ. ئەمما، قەيسەرنىڭ ھەقىقىي ھاردۇقى قاچانمۇ چىقاركىن؟

نېمىلا بولمىسۇن قەيسەر تاماقنى ھەقىقەتەن راھەتلىنىپ يېدى. ئۇ تاماقتىن كېيىن بىر چىنە ئىسسىق چاينى ھۈزۈرلە-

www.uyghurkitap.com

ىنىپ ئىچىۋەتكەندىن كېيىن ئۆز رېئاللىقى ھەققىدە ئاخشام ئويلىغانلىرىنى دەرھال ئېسىگە ئالدى. قىينىچىلىق يامان، ئۆزىنى-مۇ، ئۆزگىنىمۇ قىينىچىلىققا قويغان قىينىچىلىق تېخىمۇ يامان! قەيسەر ئۇچۇن ئېيتقاندا، ئۇ تېخىمۇ دەھشەتلىك، قەيسەر بۇنى چوڭقۇر چۈشىنىدۇ.

— ئىشىمىز ئىزىغا چۈشتى. سىلەرگە كۆپ رەھمەت، ئاتام-نىڭ، ئائىلەمنىڭ ئورنىدا بېشىمنى سىلىدىڭلار، — دېدى قەيسەر تاماقتىن كېيىن، — يازمۇ يوروپ قالدى. قىلىدىغان ئىشىمىز كەچلىك بازار بولغاندىكىن، شۇ يەردىلا ياتاي.

— ھوي! — دېدى رېھىم شەپقەت چۆچۈپ، — تالادا ياتتى دېگەن قانداق گەپ.

— بۇنىڭغا كۆنۈپ كەتتىم، — دېدى قەيسەر مەيۈس كۈ-لۈپ، — ئىت توڭلايدىغان سوغۇقلاردىمۇ يېتىپ باقتىم، ئاخىرى كۆنۈپ قالدىم. ھازىر دېگەن ھاۋا خېلىلا ئىسسىپ قالغان تۇرسا. تېخى يېزىلاردا بەزى كىشىلەرگە.ئۆي ئىسسىق كېلىپ، سىرتتا ياتىدىغان ۋاقىتمۇ كېلىپ قالدى. ئاكا، مەن شۇنداق قىلاي، ھېلىمۇ سىلەرنى جىق ئاۋارىچىلىكلەرگە قويدۇم.

ئۆزىنىڭ ئۆي ئەھۋالى ئۆزىگە ئايان بولغاچقا، رېھىم شەپقەت ئارتۇق تۇتۇپ قالالمىدى. پەقەت قەيسەرنىڭ مۇشۇنداق قىيىن كۈنلەرگە قالغىنىغا ئېچىندى، ئازابلاندى.

ھاۋا ھەقىقەتەن ئىللىپ قالغاندى. كۈننىڭ تەپتىدە كىشى-لەر يېلىڭ چاپانلار بىلەنمۇ تەرلەپ تۇراتتى. يول بويىدىكى تې-رەكلەرنىڭ ئېگىز ئۇچلىرىدىكى بەزى نوتىلار پوتلا چىقىرىپ بولغان. تۇرپان قىشتىمۇ باھار پۇراپ تۇرىدىغان خاسىيەتلىك ماكان. «ئوت يۇرتى» دېگەن نامىغىمۇ نۇرغۇن ئەھمىيەتلىك مەنىلەر يوشۇرۇنغان. ئوت ئۇلۇغ! ئىنسانىيەتنى يېڭى مەدەنىيەت مەنزىلىگە باشلىغانمۇ ئوت! ئالتۇندىن تۆمۈرگىچە بولغان بارلىق مەدەتلەرنى تاۋلاپ پاكلايدىغان نەرسىمۇ ئوت! ئىنسانغا ھاياتلىق

هارارىتى بېرىدىغان نەرسىمۇ ئوت! ئىنسانىنىڭ جىسمى ۋە ئەقلى-
نى تاۋلايدىغان نەرسىمۇ ئوت! دېمەك، ئوت ئۇلۇغ! شۇنداق
ئىكەن، ئوت يۇرتى تېخىمۇ ئۇلۇغ! ئۇنداقتا، ئوت يۇرتى خەلقى-
چۇ؟ ئوت يۇرتى خەلقى ئىچىدىكى بىر ئەزا سانىلىدىغان
قەيسەرچۇ؟

ئۇلۇغ يۇرتنىڭ بىر پۇقراسى بولغان قەيسەر دەرەخلىكتە،
ھېلىقى سېمونت تاختاي ئۈستىدە ئولتۇرۇپ كەچلىك قونالغۇ
ھەققىدە غەملىك خىيالغا پېتىپ ئولتۇراتتى. ئۆتكەن يىلى ئۇ
لاپاسقا قارىغاندا ياتقان كارىۋاتىمۇ كۆرۈنمەيتتى. كونىراپ كەتكەن
يوتقان - كۆرپىلىرىنى كىمدىن سۈرۈشتۈرۈشى مۇمكىن؟

قارىغاندا، ئۇنىڭغا ئەڭ ياخشى ماكان مۇشۇ سېمونت تاختاي
ئوخشايدۇ. باشقا نېمە ئامال؟ توڭ قىشتا ئىچى ئىسسىقتىن
دوزاخ، سىرتى سوغۇقتىن دوزاخ بولۇپ كېتىدىغان تونۇرنىڭ
كەينىدە توڭلاپ ياتقاندىن مەڭ ياخشى. ھېلىمۇ مۇشۇنچىلىك
ھاياتلىق يولى بولغىنىغا شۈكرى!

قەيسەر شۇ ئاخشىمى پاختىلىق چاپىنىنى بېشىغا قويۇپ
يېتىپ قالدى. سېمونت تاختاي بولسىمۇ ئۇنىڭغا راھەت بېلىنە-
دى. چۈنكى، رېھىم شەپقەت ۋە ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ كۆڭلى
ھەرقانچە ياخشى بولسىمۇ، قەيسەر قورۇنۇپ تۇزۇك ئارام ئالالمە-
غاندى. پۈت - قوللىرىنى ئۇزۇن سۇنۇپ، ئۆز خىيالى بىلەن
يېتىش نېمىدېگەن راھەت - ھە! ئەمما، قەيسەردە سۈرگىنەك
نېمە خىيال بولسۇن؟ رەھىمسىز، تاش يۈرەك ئۆگەي دادىسىنى
ئويلىسۇنمۇ؟ ۋاپاسىز ئاپىسىنى ئويلىسۇنمۇ؟ ئۆز ئاتىسى...
ئەمما، ئۇ ھەرقانچە ئويلىسىمۇ بالىلىق خاتىرىلىرىدىن پەقەت
ئاتىسىنى كۆيۈمچان، تىرىشچان ھالەتتىلا تاپالىدى. ئۇ ئاتىسە-
دىن كىچىكلا ئايرىلغان بولغاچقا، ئاتىسى ھەققىدە ئۇنىڭغا تۇزۇك
ئەسلىمە قالمىغانىدى. ئۇنى ھاياتنىڭ مۇشۇنداق دەشۋارچىلىق
بالاسىغا بەند قىلغان ھېلىقى كېچىمۇ ئۇنىڭ يادىدا غۇۋا قالغا-

نمدی. هېلىقى ئادەم — مۇرىسىدە مېڭى بار ئادەم — ئۇ كىم بولغىيدى؟ ماتېرىياللارنى نېمىگە ئىشلەتكەندۇر؟ ھەي... قالغىنى ھەممىسى ئازابلىق، نەس باسقان كۈنلەر، قەيسەر بۇ كۈنلەرنى ئەسلىمىسىمۇ، ئۇنداق كۈن ھازىرمۇ ئۇنىڭ رېئاللىقىدا ئۇنى قىينايتۇر. قارىغاندا تۇرمۇشى خاتىرجەم، ئىشلىرى يۇرۇشكەن كىشىلەردىلا پىلان، خىيال تولا بولىدىغان ئوخشايدۇ. بۇ كۈلپەتلىك كۈنلەر قاچانمۇ ئاخىرلىشىدىكىنىتاڭ؟

قەيسەرنىڭ بۇرۇنقىدىن ئانچە پەرقلەنمەيدىغان جاپالىق كۈنلىرى باشلىنىپ كەتتى. ئۇ ئۇزۇن مۇددەتلىك جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرگەچكە ھەمدە ئوزۇقلۇق كەم، ناچار، ئۆپكىسىدە دەرد بولغاچقا، ئۇنىڭ تېنى بەكلا ئاجىزلاپ كەتكەنىدى. شۇنداق بولغاچقا، ئۇنىڭغا جىسمانىي كۈچ تەلەپ قىلىدىغان بەزى ئىشلار ئۈچرىسىمۇ، ئۇ ئامالسىز ھالغا چۈشۈپ قېلىپ قاتتىق ئازابلىناتتى. قېنى ئۇنىڭ بېجىرىم تەنلىرى: ئۇ ئاجىز، كۆچى قالمىغان قول - پۇتلىرىنى سىلاپ ئاھ ئۇرغىنىچە سېمونت تاختاي ئۈستىدە ئۇزۇندىن - ئۇزۇن خىيال سۈرۈپ ئولتۇرۇپ كېتىدىغان بولۇپ قالدى. ئاجىز بەدەن ئۇنىڭغا ھەرقاچان ۋەھىمە ئېلىپ كېلەتتى. ئۇنى قورقۇنچقا سالاتتى. شۇنداق بولغاچقا، ئۇ بۇرۇن كۆپ تەلپۈنگەن كوچىغا قارىماس، ئويلىماس بولدى. ئۇ بىر چاغلاردا ئارزۇلىغان ھېلىقى كىشىلەرنىمۇ كۆرۈشنى ئارزۇلىماس بولدى. قىسقىسى، كارى بولمىدى، ئۆز ھالى بىلەنلا بولدى.

ئېغىر ھاسىراش، ئۆپكىسىنىڭ يېقىمسىز خىرىلدىشى، بەدىنىنىڭ تېگى - تېگىگە چاپلىشىۋالغان ھارغىنلىق ئۇنىڭ ھەمراھى، سىرداشى ئىدى، چوڭ غەم - ئەندىشىسى ئىدى. ئۇ بەزىدە رېھىم شەپقەتنىڭ ئۆيىگە ياكى ئىبادەتخان ئانىلارنىڭكىگە تاماققا چاقىرتىلسىمۇ، كۆپىنچە ھاللاردا ئۇلارنى بىسەرەمجان قىلىپ قويۇشتىن ئەنسىرەپ بارمايتتى.

كۆنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قەيسەرنىڭ تەن زەئىپلىكى ئاشكارا بىلىنىشكە باشلىدى. كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ، مەڭز سۆڭەكلىرى چىقىپلا قالدى. پۈت - قوللىرىن كۈچ - مادار كەتتى. ئوزۇقلۇقنىڭ ئۇزۇن مۇددەت ناچار بولۇشى، كۈن بويى ئاچ - توق يۈرۈشى، تۈرمە، دارىلمۇئەللىمىن مەكتىپى ياتاق قۇرۇلۇشى، لاپاس تېگىدىكى كارىۋاتتا يېتىشى، قىشتا تونۇر كەينىدە يېتىش سەۋەبلىك ئۇنىڭ تەن - تېنىگە ئۆتۈپ كەتكەن سوغۇقلۇق تۈپەيلىدىنمۇ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن ماغدۇر كەتكەچكە پۈتى ئىششىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن رېھىم شەپقەت نەچچە قېتىم: «دوختۇرغا بېرىپ بۆرىكىڭنى تەكشۈرتۈپ باقساڭ بولۇر-دى» دېگەن بولسىمۇ، قەيسەر ھە دەپ قويۇپلا بولدى قىلدى. ئەھلىيەتتە، ئۇ تەكشۈرتۈشكە كېتىدىغان پۇلدىن ئەنسىرىگەندى. شۇنداق قىلىپ تېنى ھەم ئاجىزلاشقان ھەم پۈت - قولى ئىششىپ قالغان قەيسەرگە بىرەر يېنىكرەك ئىشنى قىلىشمۇ تەسكە چۈشىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە قاتتىق سېمونت تاختايدا يېتىۋېرىشمۇ ئۇنىڭ بۇ ھالىنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى. بۇنىڭ بىلەن ئۇ روھىي جەھەتتىنمۇ تۈگىشىشكە باشلاپ، «ھاياتىنىڭ بولارىنى كۆرەرمەن» دېگەندەك ھالغا كېلىپ قالدى... تۈرمۇشنىڭ ئېغىرچىلىقى ئۇنىڭ روھى ۋە جىسمىنى ئەنە شۇنداق بارغانچە ئەزمەكتە ۋە نابۇت قىلىشقا تىرىشماقتا ئىدى.

ھايات ھەركىمگە چاقچاق قىلىشى، ھەركىمنى سىنىشى مۇمكىن. ھالبۇكى، ھاياتنىڭ قەيسەرگە قىلغان چاقچىقى، سىنىقى ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى. قەيسەرگە ئىبادەتخان ئانىنىڭ ئىچى ئاغرىدى، ھېسداشلىقى كەلدى.

— خۇدايىم ھەركىمگە كۆرسەتسىمۇ ئۇنچىلىك كۈن كۆرسەتمىسۇن؟ باشقا بىرى چىدىمايدۇ بۇ كۈنگە! — دېدى ئىبادەتخان ئانىنىڭ ئىچىك ھويلىسىغا كىرىپ كۆڭلى بۇزۇلۇپ.

— كىمنى دەۋاتسەن، ئاپا؟ — دېدى چوڭ ئوغلى.

— كۆرمىدىڭلارمۇ، كىنوخانا ئالدىدىكى قەيسەرنىڭ هالىنى...

— بەك ئۇۋال بوپتۇ ئۇنىڭغا. ئاتا ـ ئانىسىمۇ تازا بىر...

— بۇلارنى دەپ نېمە قىلىسەن. بالىلارغا ئۇنداق ئاتا ـ ئانىلارنىڭ بولغىنىدىن بولمىغىنى ياخشى.

— كېسەلمۇ نېمە، ئاپا، ئۇ بالا، هالى ئارانلىغۇ...

— قىشىنچە تالادا يېتىپ ئۆپكە كېسىلى بولۇپ قاپتىكەن. سىل بولۇپ قېلىشتىن خۇدايىم ساقلىسۇن، پۇتلىرىمۇ ئىششىپ قاپتۇ، يەنە نېمە بولىدىكىن بىچارىگە — ئىبادەتخان ئانىنىڭ يەنە كۆڭلى بۇزۇلدى.

— بۇنى بىلگەن بولسام بىرەرىڭلارنى ئاز تۇغاركەنمەن، — دېدى ئىبادەتخان ئانا كۆزىنى سۈرتۈپ، — ئۇنى سىلەر بىلەن تەڭ بېقىپ قاتارغا قوشۇپ قويغان بولسام، بۇنىڭدىنمۇ چوڭ ساۋاب نەدە؟ هەي...

توققۇز بالىنى دۇنياغا ئاپىرىدە قىلىپ، ئۇلارغا ئانىلىق مېهرىنى يەتكۈزۈۋاتقان ئىبادەتخان ئانا بۇنى ئۇزۇندىن بۇيان ئويلاپ كېلىۋاتقان، لېكىن بالىۋاقىسىنىڭ كۆپلۈكى سەۋەبلىك ئامالسىز قالغانىدى، قەيسەرنىڭ ئازابى ئۇنى ئازابلايتتى. ئانىنىڭ مېهرى قەيسەرگە ئىللىق مېهىر يەتكۈزۈشكە ئۇندەيتتى. ئاخىر، ئىبادەتخان ئانا مېهمانلىق ئۇچۇن تىزىپ قويغان يېڭى، ئېسىل يوتقان ـ كۆرپىلەرنىڭ ئالدىغا كەلدى.

قول ـ پۇتلىرىنىڭ بوغۇملىرىنىڭ ئاغرىشىغا چىدىماي ئازاب-لىنىپ ياتقان قەيسەر يېنىغا ئادەم كەلگەنلىكىنى تۇيۇپ كۆزىنى ئاچتى. ئۇنىڭ بېشىدا ئىبادەتخان ئانا بىر ياستۇقنى كۆتۈرۈپ تۇراتتى. يېنىدا بولسا قىزىل رەڭلىك پالاس ۋە يېڭى يوتقان ـ كۆرپە كۆتۈرۈۋالغان كىچىك ئوغلى. قەيسەر قىينىلىپ هەركەت قىلىپ، تەستە ئولتۇردى.

— سېنى ئۆيۈمدە تۇرغۇزۇپ بالىلىرىم قاتاردا باقالمىغە-

نىمغا ئىچىم ئاچچىق بولىدۇ... قوپ، قانتىق يەردە يېتىۋەرسەڭ بولمىغۇدەك...

ئىبادەتخان ئانا كەينى - كەينىدىن ئازابلىق ئۇھ تارتىپ سېمونت تاختاي ئۈستىگە يونتقان - كۆرپىلەرنى جايلاشتۇرۇپ بەردى. ئاندىن ئوغلىنى ئۆيىگە سۈپۈرگىگە بۇيرۇپ، سېمونت تاختاي ئەتراپىنى تازىلاپ زىچ تېرەكلىك ئىچىدىكى بۇ بوش يەرنى — قەيسەرنىڭ مۇقەددەس ماكانىنى تۈزەشتۈردى.

مۇشۇ ئەتراپتىكى ھەممە كىشى دېگۈدەك بىلىدىغان، ئەمما بەك بىلگىنى ئۈچۈن ئانچە دىققەت قىلىپ كەتمەيدىغان بۇ بوش يەر قەيسەرنىڭ ھاياتلىق ئۈچۈن تىركەشكەنلىكىنىڭ تولۇق گۇۋاھچىسى ئىدى.

كېيىنچە قەيسەرنىڭ ئەھۋالى يامانلاشقانسېرى ئىبادەتخان ئانا قەيسەرگە ئۈچ ۋاخلىق تاماق توشۇغاندىن باشقا، تىجارەتچىلەرمۇ ئۇششاق - چۈششەك نەرسىلەرنى ئەكېلىپ بېرىشنى ئادەتكە ئايلاندۇردى. ھەتتا، كەچلىكى تازا پەيزى قىلىشقان مەستلەرمۇ بۇ دەرەخلىككە كىچىك تەرەت قىلمايدىغان، بۇ يەرگە كېلىپ قالايمىقان ۋارقىراشمايدىغان بولدى. قەيسەرنىڭ قەلبىدە ئەجەللىك داغ قالدۇرغان ھېلىقى ئائىلىدىكىلەرنىڭ نەزىرىدە بۇ يەر ئاللىقاچان ئۇنتۇلغانىدى.

قەيسەر يات ۋۇجۇدلاردىكى ئىللىق مېھرىلەردىن تەسىرلەنگەن ھالدا جىمجىت ياتاتتى. ئۇنىڭ ھالسىز تېنى تولىمۇ تەسىلىكتە ھەربىرتەكە كەلگىنى بىلەن يۇرىكى ئۇ ئوتتەك مېھرىلەرنىڭ قۇدرەتلىك، سېھرىلىك تەپتىنى ئۆزىگە مەھكەم ئورۇنلاشتۇرۇۋېلىشقا تىرىشاتتى.

ئۇيغۇر كتاب تورى بىكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بىرگى تارقىسى
www.uyghurkitap.com

ئون يەتتىنچى باب

مۇقەددەس ماكان

كېسەللىك، بەدەن زەئىپلىكى تۈپەيلى بەكلا هالسىزلىنىپ كەتكەن قەيسەر 6 ـ ئايغا كەلگەندە پەقەتلا بولالمىدى. ئۇنىڭ كەچلىك بازارنى تازىلايدىغانغىمۇ قۇربى يەتمەيدىغان بولۇپ قالدى ۋە ئاخىرى رەسمىي يېتىپلا قالدى.

6 ـ ئايدا تۇرپاننىڭ دەھشەتلىك ئىسسىقى باشلىنىدىغان ئاي بولۇپ، چۈش بولا ـ بولمايلا ئادەمنىڭ سىرتتا تۇرۇشى مۇمكىن بولمىغۇدەك دەرىجىدە قىزىپ كېتەتتى. ماشىنىلا ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان، ئادەملەر بىرقەدەر كۆپ بولغان دەرەخ سايىلىرىدىمۇ ئادەمنى بىئارام قىلىدىغان ئىسسىق شامال ئادەمدە يېقىمسىز تۈيغۇ پەيدا قىلىپ تۇرۇپ ـ تۇرۇپ پەيدا بولۇپ قالاتتى. ئادەتتە، ئادەم مىژىلداپ كېتىدىغان تۆت كوچىمۇ، ئىسسىق دەستىدىن ئادەملەر چىقمىغاچقا چۆلدەرەپ قالاتتى. شەهەر كوچىلىرىنىڭ ئادەمسىز بولۇشى ئادەمگە جىمجىتلىق، تىنچ ـ ئارامليق بەرسىمۇ، ئەمما شەهەرنىڭ پەيزى ئۇچۇپ كەتكەندەك تۇيىلاتتى.

مۇشۇنداق يېقىمسىز مۇهىت ئىچىدە قەيسەر كېسەل ئازابىنى تارتىپ گاهى ـ گاهىدا سۇس ئىڭراپ قويۇپ ياتاتتى. لەۋلىرى قۇرۇپ كەتسە كونسېرۋا قۇتىسىغا قۇيۇپ قويغان، ئىسسىقتىن ئىلمان بولۇپ قالغان سۇنى مەجبۇرىي بىرنەچچە يۇتۇم ئىچەتتى. ئەتراپىدا بولسا بىر توپ چۈشىن گىژىلداپ، ئۇنىڭ كىر ۋە تەر دەستىدىن يېنىدا تۇرغۇسىز دەرىجىدە پۇراپ كەتكەن بەدەنلىرىگە، بۇرۇن ـ ئېغىزلىرىغا توپ ـ توپ بولۇشۇپ قونۇشاتتى. قەيسەر

بولسا باش، پۈتىنى ھالسىز مىدىرلىتىپ ئۇلارنى قوغلاشقا مەجبۇر بولاتتى. ئەمما، ئۇ چۈشىلەر بىر كۆتۈرۈلۈپلا يەنە ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلاتتى. قەيسەر تولا قوغلاپ تەڭ كېلەلمەي بۇنىڭغا كۆنۈشكە مەجبۇر بولدى. شۇنداق قىلىپ، چۈشىلەر بۇ «گۆش ئايروپورت» تا بەھۇزۇر پەرۋاز قىلىشقا باشلىدى. تەن ۋە روھى ئوخشاشلا يىمىرىلىشكە باشلىغان بۇ ئادەمنىڭ ئازابىنى، دەرد - ھەسرىتىنى ئادەملەر چۈشەنمەيۋاتقان يەردە، چۈشىلەر قانداقمۇ چۈشەنسۇن!؟

چۈشلۈكى قەيسەرنىڭ بەدىنى قىزىپ كەتتى. تەر شۇرۇلداپ ئېقىشقا باشلىدى. قەيسەر بەك قىينىلىپ كەتتى. كۆز ئالدىغا ئۆزلىرى كىچىك چاغلىرىدا ئەتىدىن كەچكىچە چۆمۈلۈپ ئويناپدە-غان ئۆستەڭلەرنى، مۇشۇنداق ئىسسىقتا جاننى ياشارتىدىغان ئىكى موچەنلىك مۇز سۈيىنى، جۈمەك سۈيىگە چىلاپ قويغان تاۋۇزنى كەلتۈردى. ھېچبولمىسا ئاۋۇ چوكا مۇز ساتقۇچىلارنىڭ ۋېلىسىپىتىنىڭ كەينىدىكى ساندۇقتىكى بىر موچەنلىك چوكا مۇزدىن بىر - ئىككى تال شورىۋالسا. شۇلار چېغىدا قەيسەرنىڭ قېشىغا كېلىشنى خالىمايدۇ. بۇ جاھاندا ئاجىزلار ھەقىقەتەن ئۆۋال ئىكەن. قەيسەر ئىختىيارسىز ئۇنسىز يىغلاپ تاشلىدى. ئاچچىق كۆز - يېشى كىر - چاپاق يۈزىدە روشەن ئىز قالدۇرۇپ سىرغىشقا باشلىدى.

دەرەخلىك يېنىدا بىر نەرسىنىڭ تاراقلىشى بىلەن قەيسەر ئۆزىگە كەلدى. قەيسەر بېشىنى بۇراپ ئۆزىگە كۆيۈنۈش نەزىرى بىلەن قاراپ تۇرغان ئىبادەتخان ئاننى، بىر كىچىك قول ھارۋە-سىنى تۈتۈپ تۇرغان ئىككى كىچىك ئوغلىنى كۆردى.

— قوپ، بالام، — دېدى ئىبادەتخان ئانا، — بۇ يەر بەك قىزىپ كېتىپتۇ، نەدىن كەلدى بۇنچە كۆپ سۈپۈرۈندى...

قەيسەر نېمە دېيىشنى بىلەلمەي قالدى.

— بىزنىڭ كوچىدا ئورۇن راسلاپ قويدۇم...

ئۇلار قەيسەرنىڭ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرۇدى. ئىككى ئوغۇل قەيسەرنى يۆلەشتۇرۇپ ھارۋىغا ئولتۇرغۇزدى. بۇنىڭدىن قەيسەرنىڭ روھى كۆتۈرۈلۈپ قالدى.

ئۇلار ھارۋىنى يېنىك ئىتتىرىپ مېڭىپ كېتىشتى. قەيسەر دەرەخلىكتىكى بوش ئورۇندىن — مۇقەددەس ماكاندىن چىقىپ باقمىغىلى يىگىرمە كۈنچە بولۇپ قالغانىدى. شۇڭىمۇ ئۇ ئەتراپقا تىنماي قاراپ كەتتى. قەلبى ئىللىقلا بولۇپ قالدى. ھاۋا ئىسسىق، قەلبى ئىللىق. لېكىن، ھاۋانىڭ ئىسسىقلىقى ئۇنى بىزار قىلسا، قەلبىدىكى ئىللىقلىق ئۇنىڭ روھىغا ئارامبەخش سېزىم بېغىشلىدى.

ئىبادەتخان ئانا كىچىك كوچىدىكى ئىشىك ئالدىدىكى ئىككى تۇپ ئۈجمە دەرىخىنىڭ ئاستىنى تازىلاپ، سۇ سېپىپ تەييارلاپ قويغانىدى. ئۇنىڭسىزمۇ بۇ ئىككى تۇپ ئۈجمىنىڭ سايىسى سالقىن بولۇپ، بۇ كىچىك مەھەللىدىكىلەر چۈشلۈكى ئارام ئالغاچ قارتا ئويناپ ياكى پاراڭ قىلىشىپ سالقىنلىشاتتى. بۇگۈنكى ئىسسىقنى كۆرۈپ، قەيسەرگە ئىچى ئاغرىغان ئىبادەتخان ئانا ھويلىسىدىن تۇزۇك ئورۇن تاپالمايۋاتقان بۇ يەرنى راسلاپ بىر كارىۋات قويدۇرغانىدى. دەرەخ سايىسىدە ئادەمگە باشقىچىلا خۇش-ياقىدىغان سالقىنلىق بار ئىدى.

ئۇلار قەيسەرنى شۇ يەرگە ئەكىلىشتى. قەيسەر كارىۋاتتا يېتىپلا ئۇنتۇغىلى ئۇزۇن بولغان بىر ئارامىلىقنى ھېس قىلدى.

ئىبادەتخان ئانا ئۇنىڭ قېشىغا بىر چەينەك چاي ئاچىقىپ قويغاندىن كېيىن:

— ھازىرچە مۇشۇ يەردە يېتىپ تۇر، بۇ يەرمۇ ئۆيۈمگە ئوخشاشلا... سەن ئوبدان ئارام ئالمىساڭ بولمايدۇ، بالام، — دەپ بىرمۇنچە كۆڭۈل بىلدۇرگەندىن كېيىن ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. راھەتلىنىپ ياتقان قەيسەرنى شېرىن ئۇيقۇ قىستىدى...

هایات مۇشۇنداق شەرىن ئۈيقۇدەك تاتلىق - خۇشاللىق ئىچىدە داۋاملاشمىسمۇ، دەھشەتلىك جۆيلۇشلەر ئارا بىرەر دەم تاتلىقراق ئۇخلىۋالغانچىلىك بولسىمۇ ئۆتكەن بولسا، قەيسەرنىڭ مۇشۇ كۈنلەردىكى ئۇمىدسىزلىكىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئارمانلىرى قانغاندەك بولاتتى.

ئەمما، مەلۇملۇقكى، شەرىن چۇش ئېغىر، كۆڭۈلسىز جۆيلۇشلەر سەۋەبلىك بۇزۇلىدۇ.

قەيسەرنىڭ هاياتلىق شەرىنلىكىلا ئەمەس، ئاشۇ قىسقا دەملىك ئۈيقۇ شەرىنلىكىمۇ بۇزۇلدى.

چۇشتىن كېيىن خىزمەتتىن قايتىپ كەلگەن كىشىلەر ئۇچىمە دەرىخى ئاستىدا ياتقان قەيسەرنى كۆرۈپ هەيران قېلىشتى. شۇنداقلا، بۇ ئىشنى ئىبادەتخان ئاننىڭ قىلغانلىقىنى چۇشىنىشتى. ئەمما، ئىش «كۆرۈش»، «چۇشىنىش» بىلەنلا ئاخىرلاشمىدى.

ئىشتىن چۇشۇپ، بۇ كوچىغا تەرەپ يېتىپ كەلگەن تۇنجى كىشى — ئىبادەتخان ئانىلارنىڭ قوشنىسى قەيسەرنى كۆرۈپ توختاپ سالاملاشتى ۋە ۋېلىسىپىتىنى يېتىلەپ ئۆيىگە ماڭدى: «هەي، بىچارە بالا؟ بۇنچىلىك جاپا تارتقۇدەك نېمىمۇ گۇناھ ئۆتكۈزگەنسەن؟ ماكانسىزلىقىڭ، ئاچ - توقلۇقۇڭ بىر گەپ... ئەمدى بۇ كېسەللىكىمۇ سېنى بوزەك قىلسا... هەي، ئادەم هاياتلىققا ئېرىشكەنكەن، نورمال ياشىسا، نورمال ياشاش ئىمكانىيىتى بولمىسا ئەسلىدىلا هاياتلىققا ئېرىشمىسە... لېكىن، بۇنىڭغا بەندىنىڭ نېمە ئامالى... قارىغاندا ئادەم ئىنساپ بىلەن هەقىقىي ئادەم بولالايدىكەن. ئەگەر هېلىقى داۋۇتتا ئازراق ئىنساپ بولغان بولسا، بۇ بالا بۇنچىلىك كۈنلەرگە قالماس ئىدى ...» مۇشۇنداق خىياللار بىلەن يۇرىكىنى بىر نەرسە مەھكەم قىسىۋالغان بۇ ئادەم بالىسىدىن قەيسەرگە بىر قۇتا ئۇزۇم كونسېرۋاسى چىقارتقاندىلا ئازراق ئارام تاپقاندەك بولدى.

قەيسەر ئۇزۇم كونسېرۋاسىنى كۆرۈپ ئاچ كۆزلۈك بىلەن يېيىشكە باشلىدى. قەيسەر بۇرۇن ئۇزۇم كونسېرۋاسىنى كۆرۈپ بىر يېگىلىق سۈپىتىدە شۇنچە يەپ باققۇسى كەلگەن بولسىمۇ، پۈلىغا كۆزى قىيمىغان، نەپسىنىڭ بىر يېرىدىكى بوشلۇق تا بۇگۈنگىچە قىمىرلاپ كەلگەنىدى. خۇددى ئۇزۇم يەپ چوڭ بولغان تۇرپان باللىرى (بولۇپمۇ دېھقانلىرى) خېلى يىللارغىچە ئۇزۇم كونسېرۋاسى يەپ بېقىش ئارمانىدا يۈرگەنىدەك.

ئۇ ئۇزۇم كونسېرۋاسىنى مەززە قىلىپ يەپ، سۆيىنى ھۇزۇرلىنىپ ئىچىۋاتقاندا، بۇ كوچىدىكى خىزمەتچىلەر ئىسسىق ھاۋادىن قاقشىشىپ قايتىپ كېلىشكە باشلىدى. بەزىلەر قەيسەرگە مۇناقىلا، پەرۋاسىز قاراپ قويۇپ ئۆتۈپ كېتىشتى. يەنە بەزىلەر بولسا چىرايلىرىنى پۈرۈشتۈرۈپ، بىزارلىق ئىپادىلىرىنى ئاشكارا بىلدۈرۈپ قاراپ - قاراپ قويۇشتى. بۇ قاراشلار قەيسەرنى ۋۇجۇدىدىكى ئاغرىق ئازابىدىنمۇ بەكرەك ئازابلىدى، پۇچىلىدى. شۇڭا ئۇ مۇڭلۇق، غەمكىنلىك، بىچارىلىك چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىنى ئۇ نەزەرلەردىن ئېلىپ قېچىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ تۇرمۇش ئېغىرچىلىقىدىنمۇ، كېسەلنىڭ قىينىشىدىنمۇ ئېغىر بىر نەرسىنى ھېس قىلغاندەك بولدى.

قەيسەر كۆزىنى ئەمدى باشقىچە تېتىۋاتقان كونسېرۋاغا تىكىپ تۇرغاندا بىرى ئۇنىڭ ئالدىدىن ۋېلىسىپىتىنى جالاقشىتىپ ئۆتتى. ئاندىن ئۇ كىشىنىڭ بوش، ئەمما، ۋېلىسىپىتىنىڭ جالاقلىشىدىنمۇ دەھشەتلىك ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ئېغىر كېسەلنى بۇ يەرگە ئەكېلىپ ياتقۇزۇپ... يوقۇپ قالسىزە...

بۇ گەپ قەيسەرنىڭ يۈرىكىگە قاتتىق تەگدى. بەدىنى تىكەنلەشتى. تۇيۇقسىز كوچىدا يالىڭاچ قالغان ئادەم كۆچلۈك ئۈيات ۋە نومۇس تۇيغۇسى ئىلكىدە بىرەر قۇتقۇزغۇچىنى ئىزدەپ ئالاقزادىلىك بىلەن ئەتراپىغا قاغاندەك تار كوچىنىڭ ئىككى بېشىغا

تېز ـ تېز قاراپ چىقتى. خوددى سالامەتلىكى ھازىرلا ئەسلىگە كېلىپ، ئورنىدىن تۇرۇپ گۈرسۈلدەپ مېڭىپ كېتىدىغاندەك، ئىشىپ كەتكەن پۇتى تىترەپ كەتتى. ئۆزىنى تۇتالمىغان قەيسەر ئىبادەتخان ئاننى چاقىرىپ ئۆزىنى جايىغا ئاپىرىپ قويۇشنى ئېيتماقچى بولدىيۇ، ھەرقانچە قىلسىمۇ ئاۋازى چىقمىدى.

قەيسەر خېلىغىچە لېۋىنى چىشلەپ، ئىچ ـ ئىچىدىن بوغۇلۇپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئارقىدىن كۈچلۈك ئۇمىدسىزلىك كەيپىياتى ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ئارانلا تۇرغان روھىي دۇنياسى يەنە لىڭشىدى.

بىر چاغدا ئۆيلىرىدە بىرەر دەم ئارام ئېلىشىپ، سوۋۇتۇل-غان چايلىرىنى ئىچىشىپ ھاردۇقلىرىنى چىقىرىشقان كىشىلەر بىر ـ بىرلەپ ئىشىك ئالدىلىرىغا چىقىشىپ، كەچكى قۇياشنىڭ نۇرلىرىنى توسۇپ، سايىگە چۆمگەن تار كوچىدا پاراڭغا چۈشتى. ئەلۋەتتە، مۇنداق ۋاقىتتا نېمە پاراڭ بولماقچى؟ گۇڭۇر ـ مۇڭۇر قۇرۇق پاراڭ بىلەن ۋاقىت ئۆتكۈزۈشىدۇ! شۇڭا، مۇنداق ۋاقىت-تا پاراڭ تېمىسى پاراڭ ئىشتىراكچىلىرىنىڭ دىلىنى رەنجىتمەي-دىغان چاققان تېما بولۇشى كېرەك. دېمەكچى، ئۇلارنىڭ پارىڭى تەبىئىيلا قەيسەر ئۇستىدە بولدى. ئۇلار قەيسەرنىڭ ئاڭلاپ قېلىشى بىلەنمۇ ئانچە ھېسابلىشىپ كەتمىدى.

— بۇ بالىغۇ ئىچىم ئاغرىيدۇ. لېكىن، كېسەل ئادەمنى كوچىغا ياتقۇزۇپ قويسا... بۇ تازىمۇ بىر ئىش ـ دە...

— مەنمۇ شۇنى دەيمەن. كوچىنىڭ كىچىكلىكىگە باقماي، ئادەم كۆپ تۇرسا. كېسەل يۇقۇپ تارقىلىپ كەتسە، كىم ئىگە بولالايدۇ؟

— ياماڭ يېرى كىچىمۇ باشقىچىلا بولۇپ قالىدىكەن، ئەمەسمۇ.

— ئىبادەتخانزە، ياخشىلىق قىلىمەن دەپ ئاشۇرۇۋېتىدى-كەن. ئۆيىگە ئەكىرىپ باقالمىغاندىكىن، نېمە قىلىدۇ دەيمەن...

— بۇ ئايالغا ژاقتىدا گەپ قىلىپ قويىدىغان ئىشتى.
— ئۇنداقمۇ دەپ كەتمەڭلار، ناۋادا ئۆزىمىزنىڭ بالىمىز بولۇپ قالغان بولسا...
— بۇ نېمە دېگىنىڭ؟ بىزمۇ ئۇ بالىغا يامان بولسۇن دېمىدۇق. لېكىن، ھەممىمىزگە ياخشى بولسۇن — دە.
ئۇلارنىڭ بۇ خىلدىكى پارىڭى داۋاملىشىۋەردى. ھەتتا، بەزى مىجەزى چۈسلىرى بۇ گەپنى ئىبادەتخان ئالىنغا مۇژاپىق پەيتىنى تېپىپ ئوچۇقلا دېمەكچىمۇ بولدى.
بۇ گەپلەر قەيسەرنىڭ كېسەل چىرمىۋالغان ژۇجۇدىغا تىغ-دەك سانجىلىشقا باشلىدى. قەيسەر ئولتۇرالماي قالدى، تاقەت قىلالماي، كۆزلىرى دەم قاراڭغۇلىشىپ، دەم چەكچەيدى. دېمى سىقىلىپ، تېخىمۇ ھاسىراپ كەتتى. ئۆلۈك ئېقىۋاتقان قانلىرى بىردىنلا دەھشەتلىك ئۆركەشلەپ ئۇنىڭ ئەسەبىيلىرىنى قوزغاپ، ھېلىلا بەدەنلىرى تازا پىشقان تاۋۇزغا پىچاق سېلىنغاندەك چاراس — چاراس يېرىلىپ كېتىدىغاندەك بولۇپ كەتتى. ئۇ گەپ-لەرنى ئاخىرىغىچە ئاڭلاشقا بەرداشلىق بېرەلمىدى. ئۇ شۇ غە-زەپ، ئاچچىق، خورلۇقنىڭ كۈچىدە ئورنىدىن دەس تۇرۇپ كەت-تى. قىزغىن پاراڭلىشىۋاتقانلار بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ھەيران قېلىشتى. كۆزىگە ھېچنېمە كۆرۈنمەيۋاتقان قەيسەر قولىدىكى كونسېرۋا قۇتىسىنى تاشلىۋېتىپ كوچا بېشىغا قاراپ مېڭىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ قەدەملىرى ئېغىر، لېكىن كەسكىن ئىدى. قەيەر شۇ ھالەتتە ئازراق ماڭدىيۇ، ھالسىزلىنىپ، ئۆزىنى كونترول قىلالماي يىقىلىپ چۈشتى. ئۇنىڭغا قاراپ تۇرغان پا-راڭچىلار قەيسەرنىڭ يىقىلىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ بىردەم تېڭىر-قاپ قېلىشتى. ئاندىن «ھوي... ھوي...» دېيىشىپ قەيسەرنىڭ قېشىغا مېڭىشتى.
شۇ چاغدا قەيسەرنى ئىبادەتخان ئالىنىڭ ئەكەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ قەيسەرنى يوقلاپ ماڭغان بىرنەچچە تىجارەتچى ۋە سىرتتىن

يېڭىلا قايتىپ كەلگەن رېھىم شەپقەت كوچا بېشىدا پەيدا بولدى.

ئۇلار يېتىپ كەلگەندە قەيسەر كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ زەئىپ ھالدا ھاسىراپ ياتاتتى. كىشىلەر بۇنىڭدىن چۆچۈشتى ۋە دەرھال كۆتۈرۈپ بايىقى كارىۋاتقا قاراپ ماڭدى. ئەمما، قەيسەر كۆزىنى لەپپىدە ئېچىپ «ياق، ياق» دەپ ئىڭرىدى. كىشىلەر بۇنىڭغا پەرۋا قىلماي يەنە بىر قەدەم مېڭىۋىدى، قەيسەر ھالسىز تېپىرلىدى. كىشىلەر بۇ ئەھۋالدىن نېمە قىلىشىنى بىلمەي تېڭىرقاپ تۇرۇپ قېلىشتى. قەيسەرنىڭ مەقسىتىنى رېھىم شەپقەت بىردىنلا چۈشەندى.

— بولدى، ئۇنى دەرەخلىككە ئېلىپ بېرىڭلار، — دېدى ئۇ.

كىشىلەر ئارتۇق تارتىشماي دەرەخلىككە قاراپ مېڭىشتى. شۇندىلا قەيسەر كۆزىنى تىنچقىنا يۇمۇپ ئۆز ھالى بىلەن بولدى. رېھىم شەپقەت قەيسەرنىڭ ئەھۋالىنى چۈشىنىپ ئېغىر تىنىپ قويدى.

كىشىلەر تارقىلىشتى. رېھىم شەپقەتمۇ ئۆيىدىكىلەرگە قەيسەر ئۇچۇن سۈيۇق - سەلەڭ بىر نەرسە قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئالدىراپ ئۆيگە كەتتى.

ئەسلىدىلا يالغۇز قەيسەر يەنە يالغۇز قالدى. ئۇ كۆزىنى ئېچىپ يېڭىلا يورۇغان كوچا چىراغلىرىغا، ئۆزىدىن ئوتتۇز مېتىر نېرىدىكى ئەمدىلا قىزىشقا باشلىغان كىنوخانا ئالدىغا قارىدى.

بۇ يەر قانداق ئېسىل ماكان - ھە؟ ئەخلەت - يوندى پۇراپ تۇرسىمۇ، قاتتىق يەردە ياتسىمۇ، چۈشىنەر گىزىلدىشىپ تۇرسىمۇ قەيسەر ئۇچۇن ئەڭ راھەت، خاتىرجەم يەر مۇشۇ يەر ئىكەن، مۇشۇ ماكان ئىكەن! مۇقەددەس ماكان دېگىنى كىشىلەرنىڭ ئەزىزلىگەن، قەدىرلىگەن يەرلىرىغۇ. مەسىلەن، بىرلىرىنىڭ گۈزەل، يېشىللىققا تولغان كەنتلىرى، بىرلىرىنىڭ ئوڭ خۇمارىدىن

چىقىدىغان تاغلىرى، بىرلىرىنىڭ ھاياتىنىڭ رەڭگا رەڭلىكىنى ھېس قىلدۇرىدىغان مەركىزىي شەھەرلىرى... دەرۋەقە، بۇ يەر - كىشىلەرنىڭ نەزەرىدىن قالغان، قەيسەر ياتقانلىقى ئۈچۈنلا ئۇنتۇلۇشقا باشلىغان بۇ جاي — قەيسەرنىڭ مۇقەددەس ماكانى!

پۈتۈن ۋۇجۇدى تىنچلىنىپ قالغان قەيسەر ئۆزىنى تىكشاپ تۇرۇپ ئەمدى ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق ھالدا ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقىغا ئىشىنىپ قالدى. «مەيلى، ئۆلسەممۇ مۇشۇ جايدا خاتىرجەم ئۆلەي، ھاياتتا مەن تارتىشقۇدەك نېمە بار؟ ھايات تۇرۇشۇم زادى نېمە زۆرۈرىيەت ئۈچۈن؟ ئەكسىچە باشقىلار ئۈچۈن يوك ئىكەنمەنغۇ، گەرچە مۇناسىۋەتسىز بولسىمۇ...» ئارقىدىن قەيسەر شۇنچىلىك جەبىر - جاپالارنى تارتىپ، خورلۇقلاردىن پۈچىلىنىپ ئېرىشكىنىنىڭ مۇشۇ قىسمەت بولغىنىدىن ھەيران قالدى. ئەگەر، ئۇ يەنە شۇنچىلىك دەشۋارچىلىقلارغا بەرداشلىق بېرەلىسە، قانداقراق تەقدىرگە دۇچ كېلەر؟ «جاپالىق كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ» دېگەنبىلەن شۇ جاپالىق كۈنلەرنىڭ ئۆتۈۋاتقان ۋاقتى ئادەمگە بەك ئېغىر كېلىدىكەن ئەمەسمۇ. ھېلىقى ناخشا كۈلپەت تارتقۇچىلار ئۈچۈن تازىمۇ جايدا ئېيتىلغانىكەن (لېكىن ناخشا قىلىپ ئېيتقان بىلەن جاپاغا چىداشنىڭ تەسلىكى):

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇگمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

ئاياغ تۈۋىشى بىلەن قەيسەرنىڭ خىياللىرى ئۈزۈلدى. ئۇ كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ جىممىدە يېتىۋالدى. كەلگۈچى ئاستا قەدەملەر بىلەن كېلىپ قەيسەرنىڭ يېنىدا خېلىغىچە جىممىدە تۇردى. ئاندىن ئاھ ئۇردى:

— كىمدىن ئاغرىنغۇلۇق... ئۇ ئادەملەرنىڭ ئۆزىنى ئاسرىشىنى ئەيىبلىگىلى بولامدۇ؟ سالامەت بولغان بولساڭغۇ، ھەرنېمە بولسىمۇ، بۇ كۈنلەر بولمىغان بولار ئىدى...

بۇ ئىبادەتخان ئانا ئىدى. بايانىدىن بېرى قاتتىق خورلۇق ھېس قىلغان ۋە ئۈمىدسىزلىككە پاتقان بولسىمۇ، كۆزىدىن بىر تامچىمۇ ياش ئاققۇزمىغان قەيسەر ئەمدىلىكتە كۈچلۈك ئانىلىق مېھرىنىڭ سېھرىي كۈچىدىن ئۆزىنى تۇتالماي ئىختىيارسىز يىغلاپ تاشلىدى. ئۇنىڭ ئېچىنىشلىق يىغىسىنى كۆرۈپ ئىبادەتخان ئانىمۇ ئۇنسىز كۆز يېشى قىلدى. ئىبادەتخان ئانىنىڭ ئانىلىق باغرى ھەقىقەتەن چىدىماي قالغانىدى.

— بالام قەيسەر، — دېدى ئىبادەتخان ئانا خىلىغچە ئەنە شۇنداق پۇچىلىنىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن، — سەن يەنە بىر مەزگىل چىداپ تۇر. ئالدىمىزدا ھويلىدىكى ئەسكى - تۈسكىلەر بار ئامبار ئۆينى قايتىدىن ئوڭشاپ ئىككى ئېغىز ئۆي سالىدىغان بولدۇق. شۇ چاغدا سېنى ئۆيگە كۆچۈرۈپ ئۆزۈم باقىمەن. يەنە ئون - يىگىرمە كۈن جاپا تارتىدىغان بولدۇڭ... شۇنچە بالىنى بېقىپ چوڭ قىلغان ئادەممەن، ئەمدى سېنى بېقىشقا مادارىم يەتمەسمۇ؟ كۈنۈم مۇنداقلا ئۆتۈپ كەتمەس. ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ئىككى بالام 7 - ئايدا مەكتەپ پۈتتۈرۈپ كەلسە، كۈنىمىز ياخشىلىنىپمۇ قالار...

— ھېلىمۇ سىلىدىن... مەن بەك... رازى، — دېدى قەيسەر بوش شۇرلاپ. ئىبادەتخان ئانا بىر گەپنى دېمەكچى بولۇپ كۆپ ئىككىلەندى. ئاندىن ئېھتىيات بىلەن ئېغىزدىن چىقاردى.

— يا... ئاپاڭ بىلەن كۆرۈشۈپ باقايمۇ...

بۇ گەپتىن قەيسەرنىڭ بەدەنلىرى تىكەنلەشتى. قەلبى غۇم، نەپرەتكە تولدى، مۇشتى بوش تۈگۈلدى.

— ياق، ياق، — دېدى قەيسەر ئاچچىقى بىلەن، — ئۆلۈپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ ئۇلارنى كۆرگۈم يوق.

ئىبادەتخان ئانا ھازىرچە بۇ گەپنى دېسە بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ ئارتۇق سۆزلىمىدى ۋە ئورنىدىن تۇردى.

— ئوبدان ئارام ئال، كۆڭلۈڭ تارتقان تاماقنى ماڭا دە....

ئىبادەتخان ئانا كېتىپ قالدى. قەيسەر «ھەي، نېمىشقا مۇشۇ ئايالنىڭ بالىسى بولۇپ قالمىغاندىمەن؟» دەپ ئويلىدى ئەلەم بىلەن.

قاينىاق شەھەرنىڭ قاينىاقلىقى بۇ كىچىككىنە زېمىندىن ئەمەس ئۆتۈپ كېتىدۇ. شەھەرنىڭ خۇشاللىقلىرى دائىمايدۇ، تەنە-تەنىلىرى تەسىر قىلمايدۇ. ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرى شېرىكمۇ قىلمايدۇ. ئەمما، قەيسەر پەقەت مۇشۇ ئۇنتۇلغان كىچىككىنە بوشلۇقتىنلا خاتىرجەملىك تاپالايدۇ.

روھىي ۋە جىسمانىي جەھەتتىكى زەربە قەيسەرنى بارغانسېرى تۆگەشتۈرۈشكە باشلىدى. تۈرپاننىڭ قاتتىق ئىسسىق كۈنلىرىنمۇ ئۇ ئاشلىقى مۇشۇنداق ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى.

رېھىم شەپقەت ۋە ئىبادەتخان ئانا ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرۇشنى كېلىشىۋالغانىدى. شۇڭا ئۇلار ھەر كۈنى قەيسەرگە تاماق چىقارغاندىن سىرت، ئىككى كۈندە بىر دېگۈدەك كېلىپ ئۇنىڭ بىلەن سىردىشىپ، كۆڭلىگە ئەمىنلىك، تەسەللى بېرىشىپ كېتەتتى. لېكىن، ئاخىرى بېرىپ كېسەل قەيسەرنى يېقىتتى. ئۇ ھەتتا تەرەتكە بېرىشنىڭ ھۆددىسىدىنمۇ ئارانلا چىقالايدىغان بولۇپ قالدى. شۇنداق بولغاچقا قەيسەر ئۆزىنى پەقەت ئۆلۈمنى كۈتۈۋاتقان ئادەم دەپلا بىلىدىغان بولدى.

قەيسەرنىڭ ھالى ھەقىقەتەن خاراب ئىدى. ئاخىرى بېرىپ ئۇنىڭ كۆڭلى تاماققىمۇ تارتمايدىغان بولۇپ قالدى. ئىشتىھاسى تۈتۈلۈپ كەتتى. ئۇنىڭغا ئاتاپ ئالايىتەن قىلىنغان تاماقلارنىمۇ

تۇزۇك يېيەلمەيتتى. شۇنداق بولغاچقا ئۇنىڭ تېنى ئاجىزلىغانچە، ژۇجۇدىنى چىرماپ تۇرغان كېسەل ئۇنى تېخىمۇ بوزەك قىلىشقا باشلىدى. بەزى كۈنلىرى قەيسەر بېشىدا شۇنداق ياخشى تاماقلار تۇرسىمۇ كۈن بويى ئاچ ياتاتتى.

ئۇنىڭ بۇ ھالىغا پەقەت چىدىمىغان ئىبادەتخان ئانا بىر كۈنى ئۇستىخان شورپىسىغا ئازراقلا خېمىر تاشلاپ، ئىشتىها ئاچىدىغان دورا - دەرمەكلەرنى ئوبدان تەكشىگەندىن كېيىن قەيسەرنىڭ قېشىغا كەلدى. بۇ ئاش قەيسەرگە بەك خۇشيېقىمپ بەش - ئالتە قوشۇقنى ئالدىراپ ئىچكەن بولسىمۇ، يەنە گېلى تۇتۇلۇپ قالدى. سۈيىنىمۇ خۇددى توپىنى يۇتقاندەك قىينىلىپ تۇرۇپ يۇتتى. ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن ئىبادەتخان ئانا نېمە قىلىشىنى، نېمە دېيىشىنى بىلمەي قالدى. ھەي، يوقسۇزچىلىق، ھەي، نامراتلىق! بىر ئادەمنىڭ مۇشۇنداق تۇغۇشىپ كېتىشىگە قاراپ تۇرۇشقا ئادەمنىڭ ھەقىقەتەن كۆڭلى چىدىمايدىكەن. ئەمما، كۆڭۈل چىدىمىغان بىلەن نېمە ئامال؟ كۆزنى يۇمۇپ، ئۆزىنى ئەپقېچىپ كۆرمىدىم دەپ يۈرگەندىن، ئازراق بولسىمۇ ئىللىقلىق بېغىشلاش، مېھىر يەتكۈزۈش كۆپ ياخشىغۇ! بىر نورمال ئىنسانلا بولىدىكەن ھەر ۋاقىت ياكى ھامىنى مېھىرگە موھتاج بولىدۇ. شۇڭا «بۇغداي نېنىڭ بولمىسا، بۇغداي سۆزۈڭ يوقمۇ؟» دېگەن ھېكمەتنىڭ مەنىسى ئۇنچىۋالا ئاددىي ئەمەس.

ئىبادەتخان ئانا قەيسەرگە قاراپ خېلىغىچە ئېغىر خىيالغا پېتىپ ئولتۇردى. ئاخىرى «ئاجىز بەندىڭگە خۇدايىم ئۆزۈڭ بار» دەپ ئېغىر، ئازابلىق خىيالدىن ئۆزىنى تارتىشقا مەجبۇر بولدى.

— نېمىلا بولسا ئازراق بىر نەرسە يەپ بەرسەڭ ياخشى بولاتتى، بالام، يېنىپ چىقىپ كەتسىمۇ يۇقۇندىسى بولسىمۇ قالاتتى ئەمەسمۇ، — دېدى ئىبادەتخان ئانا كۆڭلى بۇزۇلۇشتىن ئۆزىنى ئاران تۇتۇپ، — ھەر نېمە بولسا جېنىمىزنى جان ئېتىپ

www.uyghurkitap.com

تۇرساق، ياخشى كۆنلەرمۇ بولۇپ قالار ئىدى. ئۇشۇنچە چىدىمچانلىق جاننى بەرگەن خۇدايىمنىڭ بىر شەپقىتىمۇ باردۇر... شۇڭا نۇلا يامان خىياللارنى قىلماي، كۆندە ئازراق بولسىمۇ بىر نەرسە يەپ بەرگىن.

قەيسەر بەشىنى ئاستا چايقىدى، ئۇنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتكەنىدى.

— ئۆتمەيدۇ، ئىچىمنى كۆيدۈرۈپ، كەينىگە يانىدۇ، — دېدى قەيسەر ھاسىراپ تەستە سۆزلەپ، — بىرنېمە يۇتمىسام... بىرئاز ئارام تېپىپ قالىدىكەنمەن.

بۇ گەپتىن ئىبادەتخان ئانا ئۆزىمۇ يوشۇرۇن بىر ئۇمىدسىزلىكنى سېزىپ يۈرىكى ئاغقانىدەك بولۇپ، باشقىچىلا بولۇپ كەتتى ۋە بۇ ھەقتە سۆزلەشنىڭ ئورۇنسىزلىقىنى ھېس قىلدى.

ئىبادەتخان ئانا يەنە ئولتۇرۇپ قالدى. نېمە قىلىش كېرەك؟ قولىدىن كېلىدىغان نېمە ئىش بار؟ ئۇنىڭ يۈرىكى ئامالسىزلىق جۇدۇنىدا مۇزلاپ كېتىۋاتقان بولۇپ، ئۆزىنى گۇناھكارەك، ۋىجدان ئازابىغا قېلىۋاتقاندەك ھېس قىلدى. شۇڭا ئۇ ئارامسىزلىنىپ ئولتۇرالماي قالدى. بىر چاغدا قەيسەرنىڭ كېيىم - كېچىكى ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتتى. ئۇزۇن مەزگىل كىيىلىپ، بىرەر قېتىممۇ يۇيۇلمىغاچقا، ئۇنىڭ كۆڭلەك ۋە ئىشتىنى كىرلىشىپ، قېتىپ قالغانىدى. قەيسەرنى بىلمىگەنلەر قارىسىمۇ ئەچى ئېلىشقۇدەك دەرىجىدە كىر بولۇپ كەتكەن كىيىملەر ئۇنىڭ بەدىنىنى ئېغىرلاشتۇرۇپ قىيناۋاتقان يەنە بىر دۇشمەن ئىدى. توۋا بۇنى نېمىشقا بۇرۇنراق ھېس قىلمىدىم - ھە. ئىبادەتخان ئانا خۇددى گۇناھىنى يۇيۇش پۇرسىتىنى تاپقاندەك ھېسسىياتقا كەلدى.

— كىيىملىرىڭنى يۇيۇپ بېرەي، — دېدى ئىبادەتخان ئانا ئورنىدىن تۇرۇپ، — كىيىم پاكىز تۇرسا ئادەم يېنىكلا بولۇپ قالىدىغان نېمە.

— بۇ... بۇ...، — كېسەل ئازابىدا قىينىلىپ ياتقان قەيسەر بىردىنلا ئوڭايسىزلاندى. ھەقىقىي ئىنسانىي تۇيغۇنىڭ سېھرىي كۈچى مانا مۇشۇ.

— نېمىدىن تارتىنىسەن، كەچ كىرىپ كەتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە سېنىڭ يېنىڭغا باشقا بىرىكىمۇ كېلىپ يۈرمەس، — دېدى ئىبادەتخان ئاتا ئۇنى سۆيلەپ، — ھازىر يۇيۇپ قويسام نامازغا قوپقىچە قۇرۇپ كەتسەڭ ئەكېلىپ بېرىمەن.

ئەمما، قەيسەر يەنە ئۇنىمىدى. ئىبادەتخان ئاتىمۇ بوش كەلمىدى. ئۇ قەيسەرنىڭ يەڭلىرىنى تارتىشتۇرۇپ تۇرۇۋالغاچقا، ئاخىرى قەيسەر كۆڭلىكىنى سېلىشقا مەجبۇر بولدى. كۆڭلەك-تىن قاڭسىق بەتبۇي پۇراق چىقىپ تۇراتتى.

— ئىشتانىنىمۇ سال، — دەپ بۇيرۇدى ئىبادەتخان ئاتا.

— ياق، ياق، — دېدى قەيسەر كۆزىنى ئېچىپچىپ.

— نېمىدىن خىجىل بولىسەن؟ بەزىلەر كۇپكۇندۇزدىمۇ كو-چىدا كۇسارچان يۈرمەمدۇ؟ بۇ كېچە تۇرسا... چاققان بول...

قەيسەر يەنە ئۇنىمىدى. ئۇنىڭغا تولا گەپ قىلىپ ئىبادەتخان ئاتىمۇ ھېرىپ قالدى ۋە تەر، كىر دەستىدىن قېتىپ كەتكەن كۆڭلەكنى كۆتۈرۈپ ئۆيىگە ماڭدى.

كېچە قويىندا تەنھا قالغان قەيسەر يەنە ئۆزىنى قەبرىدە تۇر-غاندەك ھېس قىلدى. قەبرىگە كۆمۈلگەنلەرنىڭ يېقىنلىرى ئارد-لاپ ـ ئارىلاپ يوقلاپ قويىدۇ. بۇ يەردىمۇ شۇ. دائىم دېگۈدەك كېلىپ تۇرىدىغان رېھىم شەپقەت، ئىبادەتخان ئاتىلار ۋە ئارىلاپ كېلىپ قالىدىغان بىرنەچچە ئۇششاق تىجارەتچىنى ھېسابقا ئالمى-غاندا ئۇنى ھېچكىم يوقلاپ كەلمەيدۇ، يوقلىمايدۇ ئەمەس، ئۆزى-دەك بىر ئادەمنىڭ بارلىقىنىمۇ ئويلىمايدۇ.

قەيسەر ئەنە شۇنداق تۇيغۇدا يېتىپ، ئىبادەتخان ئاتىنى چوڭقۇر مىننەتدارلىق بىلەن ئويلىدى. ئاندىن خىجىللىقتىن يۈ-زى قىزارغاندەك بولدى. چۈنكى ئۇنىڭ ئىچىدە كالتە ئىشتىنى

يوق ئىدى. قەيسەرنى قاتتىق نومۇسلاندۇرغان ئىش مۇشۇ ئىدى. ئادەتتە، ئادەملەر ئىچىگە كالتە ئىشتان كىيمىسە كۆڭلى بىرخىل بوشلۇقنى، كەملىكنى ھېس قىلىدۇ. شۇڭا، قەيسەرمۇ شۇ چاغدا ئۆزىنىڭ قانچىلىك ھالدا تۇرغانلىقىنى ھېس قىلىپ يىغلىغۇسى كەلگەنىدى.

ۋەھالەنكى، قەيسەر مەيلى قانداق ھالدا تۇرمىسۇن شەھەر بارا ـ بارا كېچە جىمجىتلىقىغا چۆكمەكتە ئىدى. بۇ جىمجىتلىقتا كىملەرنىڭدۇر خۇشلۇقى، كىملەرنىڭدۇر جاپا ـ مۇشەققىتى، قەيسەردەكلەرنىڭ كۆز يېشى بولۇشى مۇمكىن. ئەمما، كىمنىڭ كىنى بىلەلىگەن؟ قەيسەرمۇ بىلمەيدۇ، ئۇنىڭ بىلىدىغىنى ئۆزىنىڭ نادامىتى ۋە مۇشۇ كېچىككىنە، بىراق، مۇقەددەس ماكانى. ھەر ئادەمنىڭ مۇقەددەس ماكانى بولۇشى كېرەك، مەيلى ئۇ ئېغىل بولسىمۇ.

ئون سەككىزىنچى باب

بالام!

شەھەر بىر كۈنلۈك ئالدىراشچىلىقىنى تۈگىتىپ، ئۈيقۇغا باش قويغان چاغدا، قەيسەر يەنىلا ئويغاق ياتاتتى. كېچە ھەرقانچە ئۇزۇن، ھەرقانچە قاراڭغۇ بولسىمۇ تۈتاش مېھىرلەرنىڭ چېقىنلىرى ھەر ۋاقىت ئۈچرىشىپ تۇراتتى. ئىنسان پسىخىكىسىنىڭ سېھرى شۇ بولسا كېرەك.

دەرۋەقە، كەچكىچە كىر يۇغان ئىبادەتخان ئانا پەقەت ئۇخلىيالمىدى. كۆزىنى مەجبۇرىي يۇمۇپ باقسىمۇ، خىياللىرى ھەريان چېچىپ ئۈيقۇسىنى بۇزۇپ تۇردى. خۇددى خەتەر يۈز بېرىش ئېھتىمالى بولغان بىرەر ئىشنىڭ نەتىجىسىنى كۈتۈۋاتقاندەك ئارامسىزلىنىپ، كۆڭلى ئۈيۇپ تۇردى. ئوقۇۋاتقان باللىرىغا بىرەر ئىش بولدىمىكىن دېسە، بۇگۈن كەچقۇرۇنلا ئۇلارنىڭ ئامان ـ ئېسەنلىكىدىن خەۋەر كەلدى. ئۇنداقتا، ئۇنىڭ يۈرىكى نېمىشقا مۇنداق ئەنسىز سېلىپ ئۇنى ئارامسىزلاندۇرىدىكىنە؟ «چارچاپ قالغان ئوخشايمەن» دەپ ئۆز ـ ئۆزىنى بەزلەپمۇ باقتى، لېكىن خىياللىرى ئۇنىڭ ئارزۇسىغا بويسۇنماي ئەنسىز چالغىپ تۇردى. ئېنىقسىز، ئەمما ئادەمنى بىئارام قىلغۇچى تۇيغۇلار تۇپەيلى ئىبادەتخان ئانا خاتىرجەم ياتالمىدى. ئۇ چىراغنى ياندۇرۇپ ئورنىدا ئولتۇردى. ئۇ «نېمە بولدۇمكىن؟» دەپ بېشىنى سېلىپ ئويلىنىپ كەتتى. بىرئازدىن كېيىن تۇيۇقسىز

قەيسەرنى ئېسىگە ئالدى: «ئۇ بىچارىگە بىرەر ئىش بولدىمۇ — يا؟» ئەمما، ئۇ بۇ خىيالنىغا ئانچە ئىشىنەلمىدى: چۈنكى، ئۇ بۇگۈن چۈشتىن كېيىنلا كۆكتات ئالغىلى بازارغا چىقىپ كەتكەن. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا ئۆزىنى تەسەللى قىلىشقا تىرىشتى. ئۇ ئۆزىگە «ئۇ ھازىرقى ئارامسىزلىقى ۋە ئەندىشىسىنى ئۆزىدىن قوغلاپ چىقارغان بولسا كېرەك» دەپ ئويلىدى. ئۇ ئۆزىنى ئالدىغا ئېلىپ ئۆيگە كىرىپ، ئىشىكنى ئىچىدىن تاقىۋالدى. ئۇ ئۆيدە ئۆزىنى ئالدىراش ھەرىكەتلەرگە سېلىپ، ئۆيىنى پاكىز سۈپۈرۈپ، ئۈستەلنى ياساپ، ئاشخانىنى تازىلىدى. ئۇ

باش ياغلىقىغا قەيسەرنىڭ يېنىدىكى بوتۇلكىدىكى سۇدىن قۇيۇپ، قەيسەرنىڭ پېشانىسىگە ئاۋايلاپ قويدى. بۇ قەيسەرگە خۇشياقتى بولغاي، نالىسى بىرئاز بېسىققاندەك بولدى.

يۇرىكى ئېچىشقان ئىبادەتخان ئانا قەيسەرنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ قالدى. ئەمدى كېچە جىمجىت ئەمەس ئىدى. قەيسەرنىڭ ئازابلىق نالىسى هاياتنىڭ جاپا - مۇشەققىتىنى يەتكۈچە تارتىۋاتقان بىر جاننىڭ كېچە جىمجىتلىقىدا مەۋجۇتلۇقىنى ئىسپاتلاپ تۇراتتى. ئاننىڭ يۇرىكى بىكارغا ئاغمىغانىكەن - دە، ئەمما... ئەمما... بۇ يەردىن ئانچە يىراق بولمىغان ئۆيدە هاياتنىڭ شېرىن-لىكىنى تېتىۋاتقان، رېئاللىقتا «ئانا» دەپ ئاتالمىغان ئۇ ئايال-دا — سارەمدە هەقىقىي ئانىلارغا خاس مېهىر بارمۇ، يوق؟ ئانىلىق مۇھەببىتى دائىم ئۇچقۇنداپ تۇرامدۇ، يوق؟ بالا ئۈچۈن سەدىپارە بولامدۇ، يوق؟ پەرزەنتىنىڭ بەخت - سائادىتى ئۈچۈن ئۆزىنى قۇربان قىلالامدۇ، يوق؟ ئىبادەتخان ئانا بۇلاردىن گۇمان-لاندى. ئۆزىنىڭ شۇنچە كۆپ بالىنى بېقىپ قاتارغا قوشقىچە تارتقان جاپاسىنى، ئەمما شۇنىڭ بىلەن تەڭ تېخىمۇ جۇلالىنىپ بارغان ئانىلىق مېهرىنى ئويلىغىنىدا بۇ گۇمانىدىن هەيران قال-دى. چۈنكى، هەرقانداق باغرى تاش، سوغۇق تەلەت، بېشەم ئانىلاردىمۇ مەڭگۈ يىمىرىلمەس ئانىلىق مېهرى بولىدىغۇ؟

ئەجەبا...

قەيسەرنىڭ ئۈنلۈكرەك گۈدىرشى ئىبادەتخان ئاننىنى كۆز ئالدىدىكى رېئاللىقتا قايتۇردى. كۆز ئالدىدا بايىقى گۇمانىنىڭ كۆچلۈك ئىسپاتى تۇراتتى.

ئازاب - ئوقۇبەت دەستىدىن نۇرى قاچقان كۆزىنى سەل ئاچقان قەيسەر ئىبادەتخان ئاننىنى كۆرۈپ لەۋلىرىنى يالىدى. ئىبادەتخان ئانا دەرهال بوتۇلكىنى ئېلىپ قەيسەرگە سۇ ئىچۈر-دى. ئاندىن ياغلىقىنى يەنە نەمدەپ پېشانىسىگە قويدى. بۇنىڭدىن

قەيسەر خېلى ئارام تېپىپ قالدى. ئىبادەتخان ئانا ئوغلىنىڭ يۈرىكىدىنى سىلىدى.

— ئەجەبمۇ كۈنلەرنى كۆرۈۋاتسەن، بالام، — دېدى ئىبادەتخان ئانا ئىختىيارسىز كۆز يېشى قىلىپ، — بۇنداق دەردنى سېنىڭدەك ئاق كۆڭۈل ئادەملەر تارتقۇچە ئائەھلىلەر تارتسا بولمامدىغاندۇر؟ بۇنداق كۈنلەر ئاشۇنداقلارنىڭ بېشىغا كېلىپ، ئۇلارنىڭ دىلىنى رۈسلىسا بولمامدىغاندۇر؟

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ قەيسەر كۆزىدىكى ئەلەملىك، پىغانلىق ياشلىرىنى تۆتۈپ قالالمىدى.

— يىغلىۋال بالام، ھېچبولمىسا ئىچىڭ بوشىسۇن، — ئىبادەتخان ئانا ئۆزىنىڭ ۋە قەيسەرنىڭ يېشىنى سۈرتۈپ ئۇلگۈرەلمەي قالدى.

يىغلىغۇدەك ئازابلار ئۇچۇن يىغلىغۇلۇق، بۇمۇ ھەقىقىي ياشايدىغان ئادەملەر ئۇچۇن ياخشى بىر پۈرسەت. چۈنكى، بەزى ئادەملەر ئەرزىمەس ئىشلار ئۈچۇنمۇ يىغلاپ ئېقىپ كېتىدىغۇ.

قەيسەر تازا يىغلىۋالاي دېگەندەك كۆز يېشىنى قويۇپلا بەردى. بۇ كۆز ياشلارنىڭ مەنبەسى ئانىلىق مېھرىدىن ئەچچە يىل مەھرۇم قالغان دەردلىك، ئارمانلىق بىر يۈرەك، بۇ يۈرەك «بالام» دېگەن ۋەزنى چوڭقۇر سۆزنى ئاڭلاشقا شۇنچە تەشنا، مۇنۇ ئانىنىڭكىدەك ئىللىق چىرايىنى كۆرۈشكە ئىنتىزار. ئادەم ئۆلۈم گۈلىنى قىسىش ئالدىدا تۇرغاندا، ئۆز ئانىسىنىڭ «بالام» دەپ باغرىغا بېسىشىنى ئەقەدەر ئارزۇ قىلىدۇ ـ ھە!، ئەمما، شۇ تاپتا، قەيسەر نىمجان ھالدا ھاياتقا تەلپۈنۈپ تۇرغاندا يات بىر ئانىنىڭ ئانىلىق باغرى ئۇنىڭغا كەڭ ئېچىلدى. لېكىن، بۇ ئانىلىق مېھرىدە قەيسەرگە يېتىپ ئاشقۇدەك سېھرىي قۇدرەت بار. شۇنداق ئىكەن، ئانا يات بولغان بىلەن مېھرى ئۇنىڭغا

تەبىئىي، مەھكەم باغلانغانىدى. شۇڭا، ئۇنىڭ كۆز يېشى ھازىر قەدىرلىك.

قەدىرلىك كۆز ياشلار، تۆكۈلگۈدەك بولسا تۆكۈلۈڭلار! دەردلىك يۈرەكتە تۇرۇۋېرىپ پىغانىنى ئۆرلەتمەڭلار!

— مەن قەتئىي نىيەتكە كەلدىم، — دېدى بىردىنلا ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ئىبادەتخان ئانا، — مەن ئەتىلا ئاناڭ بىلەن كۆرۈشىمەن. ئۇلار ئەھۋالىڭنى بىلسۇن، كۆرسۇن، باغرىدىن چىققان پەرزەنتنى مۇشۇنداق ھالدا تۇرسىمۇ چىدايدىغان قانداق ئانىكەن ئۇ. مەن بىر كۆرەي، ئەگەر ئۇلاردا شۇنچىلىكمۇ ئىنساپ بولمىسا...

— بولدى ئاۋارە بولمىسىلا، — دېدى قەيسەر تولىمۇ كۆچىنىپ سۆزلەپ، — ئەمدى ھېچبىر ھاجىتى يوق. پۈتۈنسۈرۈك ئوغۇل بالا چېغىمدا، قولۇمدىن ھەر ئىشلار كېلىدىغان ۋاقىتتا مېنىڭدىن تانغان ئادەملەر... ئەمدىلىكتە... مۇشۇنداق ئۆلەرمەن بولۇپ ياتقان ئادەمگە ئۇلار... كەينىنىمۇ قىلماس... بولدى، مېنىڭمۇ ئۇلارنى كۆرگۈم يوق.

— ياق، سەن ئۇنداق دېمە، مېھىر دېگەن باشقىچىلا نېمە. بۇ يېشىمغىچە ھەر ئىشلارنى كۆردۈم. ھەرقانچە ئانا بولسىمۇ، ئۆگەي ئانىچە بولماس.

قەيسەر جىمىپ قالدى. ئىبادەتخان ئانا ياغلىقىنى يەنە ھۆلدەپ قەيسەرنىڭ پېشانىسىگە باسقاندىن كېيىن، دورا ئەكېلىش ئۈچۈن ئۆيىگە ماڭدى.

ئىبادەتخان ئانىنىڭ بايىقى سۆزلىرى بىلەن قەيسەرنىڭ خىيالىغا سارىم كىرىۋالدى. قەيسەر ئۆزۈندىن بۇيان ئۆزى ھەقىقىي تەشنا بولۇۋاتقان نەرسىنىڭ نېمىلىكىنى بىلىپ قالدى. ئۇ ئاپىسىنى سېغىنىپتۇ، كۆرگۈسى كېلىپتۇ. گەرچە، سارىملەر كىنوخانا تەرەپكە كېلىشتىن ئۆزلىرىنى تارتقان، قەيسەرنى كۆرۈپ قېلىشنى خالىمىغان بولسىمۇ. قەيسەر ئۇلارنىڭ بۇ نىيىتىنى

باشتا سەزگەن، ئۇلاردىن نەپرەتلەنگەنىدى. شۇ ئاپتا قەيسەر ئۇ-
لارنىڭ ھەممىسىنى ئۇنتۇدى. پەقەت ئاپسىنى كۆرۈش ئىستى-
دە ئەمدىلىكتە يۈرىكى ئوت بولۇپ ياندى.

دورا، قاياناق سۇ ئەكەلگەن ئىبادەتخان ئانا قەيسەرگە دورا
ئىچۈردى، ئۆيىدىكى جۇمەك سۈيىدە يۇيۇپ چىققان لۆڭگىنى
قەيسەرنىڭ پېشانىسىگە باستى. بىرئازدىن كېيىن قەيسەر ئۆزىنى
خېلى ئارام تېپىپ قالغاندەك ھېس قىلدى. لېكىن، كۆڭلى
بىرئازمۇ ئارام تاپالماي قالدى. بايىقى خىيالىدىن ھەرقانچە تىرە-
شىپمۇ ئۆزىنى قۇتقۇزۇپ چىقالمىدى... ئاخىرى چىدىماي كۆڭلە-
دىكىنى ئېيتىۋەتتى:

— ئاپامنى كۆرمىگىلى ئىككى يىلدەك بولۇپ قاپتۇ... نېمىلا
بولسام... ئاپامنى بىر كۆرۈۋالغان بولسام... يىراقتىن بولسىمۇ
كۆرۈۋالسام مەيلى ئىدى...

— يامان خىيالنى قىلما، لېكىن، ئاپاڭ بىلەن كۆرۈشمە-
سەڭ، ياراشمىساڭ قانداق بولىدۇ. سەن خاتىرجەم بول، تېزلا
ئوڭشىلىپ ئەسلىگە كېلىسەن.

ئىبادەتخان ئانا قەيسەرنىڭ پېشانىسىدىكى لۆڭگىنى ئالماش-
تۇرغاچ ئانىلارنىڭ كۆڭلىنىڭ ئەزەلدىن ياخشى ئىكەنلىكىنى،
ئانىلارنىڭ ئاچچىقلىنىپ تىللاشلىرىدىمۇ كۆچلۈك مۇھەببەتنىڭ
بولىدىغانلىقىنى ئالدىرىماي ئۆز چۈشەنچىسى بويىچە سۆزلىدى.
قەيسەر بۇ گەپلەرنى، سارەم ھېلىلا «بالام» دەپ قۇچاق ئېچىپ
كېلىدىغاندەك ئارزۇدا ئاڭلىدى. دورا ۋە ھۆل لۆڭگە كۆچىنى
كۆرسەتكەندىن كېيىن، ئۆزىنى خېلىلا يېنىكلەپ قالغاندەك سەز-
گەن قەيسەر ئاستا ـ ئاستا ئۆيقۇغا كەتتى. ئەمدى، ئۇنىڭ
ھېلىقى ئازابلىق ئىگىراشلىرى ئاساسەن توختىغانىدى.

ئىبادەتخان ئانا ئۇنىڭغا قاراپ بىر ھازا تۇرغاندىن كېيىن
ئورنىدىن تۇردى. ئۇ سارەم بىلەن كۆرۈشۈش نىيىتىگە كەلگەن-
دى. «بۇزە، بۇ يەردە ئۆلسەن دەپ ياتسۇن، سەن ئۇ يەردە

شېرىن ئۈيقۇڭنى ئۇخلاپ يېتىۋەر... سەن ئانا بولغان ئادەم بۇ يەرگە كېلىپ كۆرۈپ باق... مۇشۇ ھالەتتىكى بالىنى كۆرۈپمۇ، بالام، دەپ باغرىڭنى يارمىساڭ... بولدى... بولدى مانا مەن ئۇنى بالا قىلىۋالىمەن. بالام دەپ چاقىرىمەن، ئەگەر كېسىلى يۇقسا ماڭا يۇقسۇن، مېنىڭ قېرى جېنىمنى ئېلىپ ئۆزى ساق قالسۇن...»

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئون توققۇزىنچى باب

ئۇ ئىشىك يەنە ئېتىك

سەھىپىمىزدىن خېلىدىن بۇيان چەتتە قالغان بۇ كوچىدا قەيسەرنىڭ نۇرغۇن مۇرەككەپ ھېسسىياتلىرى قالغان. ھويلىدىكى يېڭىلىقى بىلىنىپ تۇرغان ئۆيگە قەيسەرنىڭ نۇرغۇن ئەجرى سىڭگەن، لېكىن ئاشۇ ئۆي ئۇنىڭغا ئەڭ چوڭ ئازاب ئەكەلگەن، ئەڭ قاتتىق بەدەل تۆلىگەن. ئەمما، بۇ ئۆي يەنە شۇ يېڭىلىقى بىلەن. مەلۇم نەرسىلەر ياخشى نىيەتلەر بىلەن مەيدانغا كەلسۇن ياكى رەزىل نىيەتلەر بىلەن مەيدانغا كەلسۇن، ئۇ نەرسىلەر ۋاقتىنىڭ كەسكىن سىناقلىرىدىمۇ ئادەم ۋە ۋاستىسىدىن ئايرىلغان ھالدا ئۆز قىممىتىنى ساقلاپ قالالايدىكەن. كىشىلەرمۇ ئادەم ۋە ۋاستىنىڭ رەزىللىكىدىن پايدىلىنىپ نەرسىنىڭ قىممىتىنى باغلىۋالمايدىكەن. مەسىلەن، تۇرپان مۇنارى، بېيجىڭ خان سارىيى... شۇنىڭدەك، ئۇ ئۆيمۇ ئۇ ئازابلاردىن، ئۇ بەدەللەردىن پەرۋاسىز ھالدا ئۆز يېڭىلىقى بىلەن. مۇشۇ يېڭىلىقنىڭ ئىگىسى بولسا ئۆلۈم چىشلىرى ئارىسىدا.

ھويلىدا ھېلىقى ئادەملەر، ئۇلارنىڭ شۇ تاپتىكى ھېسسىياتى بىلەن دەرەخلىكتە ئىگىراپ ياتقان قەيسەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق باغلىنىش يوقتەك... ئۇلارمۇ ئۆز غېمىدە.

داۋۇت قاپاقلىرىنى تۇرۇپ، قولىنى سىلكىپ سەلىمەگە ھەدەپ كايىۋاتاتتى:

— هه دېسىلا ئانچىكىم ئىشلار ئۇچۇن يامانلاپ كېلىۋالـ
ساڭ، بۇ مەھەللىدە يۇزىمىزنى نەگە قويۇپ يۇرىمىز؟ (قەيسەرگە
قىلغان يۇزسىزلىكىدىن ئەينى چاغدىلا بۇ مەھەللىدە ئۇنىڭ يۇزى
قالمىغان) مۇشۇ قوپال مىجەزىڭ بولىدىغان بولسا شاھزادىگە
تەگسەڭمۇ بەربىر (ئۆزى قوپاللىقتا، سوغۇق نەپەسلىكتە بالىلـ
ىرىغا ئۇلگە). سېنىڭ دورىڭدا[1] ماڭا زادى ئارامىلىق بولمىسا.
تولا يالغان سەۋەب كۆرسەتمەي، تىنچ ئۆيۈڭنى تۆتۈشنىڭ غېمىنى
قىل... ئەمدى مىشىلداپ كېلىگۈچى بولما... خۇمار قىلدىغۇ
ئادەمنى...

داۋۇت ئىشكىلەرنى تاراقلىتىپ سىرتقا ماڭدى. يالغاندىن
مىشىلداپ ئولتۇرغان سەلىمە دەرھال توختىدى ۋە سارەمگە،
گۈلشەنگە ئوغرىلىقچە قاراپ قويدى.

— دادىڭىز توغرا ئېيتىدۇ، — دېدى سارەم تەنبىھ ئاھاڭىدا
قەيسەر ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىدىن غايىب بولغاندىن كېيىن، بولۇپمۇ
سارەمنىڭ قورسىقى تومپايغاندىن كېيىن سارەمنىڭ بۇ ئائىلىدىـ
كى ئورنى خېلى ئۆسۈپ قالغانىدى، — ئايال كىشى دېگەن
ئەپلەپ ـ سەپلەپ ئۆي تۇتۇشنىڭ غېمىنى قىلغىنى ياخشى.
قۇرۇق جاڭجاللىشىپ، باتناپ يۈرگەننىڭ تازا پايدىسى يوق.
شۇنداق قىلىۋېرىپ نېمىگە ئېرىشكىلى بولىدۇ. ناۋادا، ئاخىرى
بېرىپ ئاجرىشىدىغان ئىش بولۇپ قالسا، بۇ بىز ئايالىلار ئۈچۈن
چوڭ زىيان.

پەيلاسوپلارەك سۆزلەۋاتقان بۇ ئايالنى — بۇ ئاننى بىردىنـ
بىر يۇرەك پارىسىنى هاياتنىڭ كۈلپەتلىك قاينىمىغا تاشلىۋەتكەن
دېسە كىم ئىشىنىدۇ.

سەلىمە «ئاجرىشىش» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ چۆچۈدى. پەسـ
كويغا چۈشتى. سارەمنۇ گەپنىڭ يېتەرلىك بولغانلىقىنى هېس

---

① دورى — سەۋەبى، تۈپەيلى (تۇرپان شېۋىسى).

قىلىپ بولدى قىلدى. ئەھۋالنى چۈشەنگەن گۇلشەن ئورنىدىن تۇردى:

— سەلىمە ئايلا، يۇر بازار ئايلىنىپ كىرىمىز.

ئۆك، مىجەزى داۋۇتنىكى ئۆزىنىلا تارتقان سەلىمە ھېچ ئىش بولمىغاندەك سىكلىسىغا ئەگىشىپ كوچىغا ماڭدى. سارەم «ئۇھ» دەپ ئېغىر تىنىپ ئىشقا تۇتۇندى. ئۇنىڭ شۇ تاپتىكى خاتىرجەم تۇرقىدىن ئۇنى ھالىسىنى ئۇنتۇغان مېھرىسىز ئانا، يۇرەك پارىسىنى ھالاكەت قاينىمىغا تاشلاپ قويغان شەپقەتسىز ئانا دېيىشنىڭ ئۆزى تەس ئىدى. ھادىسە بىلەن ماھىيەت ئالدىدا بەزى كىشىلەرنىڭ ئالدىنىپ قېلىشى مۇشۇ سەۋەبتىن بولسا كېرەك.

مەيلى نېمىلا بولسۇن «ئانا» (ئاپا) دېگەن ئۇلۇغ نامغا ئىگە بولغان بۇ ئايال بەختىيار قىياپەتتە قولىدىكى ئىشىنى ئەمدىلا داۋام قىلىشىغا ھويلا ئىشكى ئېچىلدى. ئۇ ئېرەنسىزلىك بىلەن بېشىنى بۇرىدى. ئەمما، ئىشكتىن كىرگەنلەرنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى.

كىرگەنلەر رېھىم شەپقەت، ئىبادەتخان ئانا، كىنوخانا مەسئۇلى ۋە بىرنەچچە تىجارەتچىدىن تەشكىل تاپقان ئۆزلۈكىدىن ئىنسانىي مېھرىنى نامايىش قىلىپ ئوتتۇرىغا چىققان كىشىلەر ئىدى.

سارەم بۇ قېتىم ئۇلارنىڭ قانداقتۇر ئەلچىلىك ئۇچۇن كەلمىگەنلىكىنى دەرھال چۈشەندى. ئۇ قىلىۋاتقان ئىشىنى ئاستا توختاتتى.

كىرگۈچىلەر ئارتۇقچە سالام ـ سەھەتنىڭ زۆرۈرىيىتى يوقلۇقىنى، سارەمنۇ داستىخان سېلىپ، شەكىلگە قالدى ـ قاتتى نەرسىلەرنى تىزىشنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى بىلىشتى. مۇشۇ ئاندىنىڭ ئىچ ـ باغرىدىن ئاپىرىدە بولغان بىر پەرزەنتنىڭ شۇ تاپتا خارلىقتا چەيلىنىپ تۇرغانلىقىنى ئويلىغان ئىبادەتخان ئانا سارەمنىڭ تومپىيىپ تۇرغان قورسىقىغا قارىماسلىققا تىرىشىپ كۆزىنى ئەپقاچاتتى.

— كۆرۈپ، بىلىپ تۇرۇۋاتقانسىز، بىچارە بالا كېسەلگە يەم بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. ياشىنىپ قالغان ئادەم بولسىمىغۇ «ياشۇال-دى، مەيلى» دېسەك، لېكىن ئۇ غۇنچىسى ئەمدىلا ئېچىلغان ياش بالا تۇرسا، مۇشۇ كىۋنلەردە بۇ بالىنىڭ تارتىۋاتقان جەبرىسى-نى... ئادەم چىداپ تۇرغىلى بولمايدۇ. خۇدايىم، مۇشۇ كۈنلىرى-نى يەنە كىملەرگە كۆرسىتىپ، كىملەرنى خار - زار قاقشىتىۋا-تىدىكىن. كېچىلىرى «بۇنداق كۈن مۇشۇنداق بىچارىنىڭ بېشىغا كەلگۈچە، پۇل - بىساتى بار، ئۆزلىرىنى ئوڭشىۋالالايدىغان كى-شىلەرنىڭ بېشىغا كەلسە بولمامدۇ» دەپ ئويلىنىپ كېتىمەن. نېمە كۈن ئۇ بالىغا، قارىسىڭىز ئېچىڭىز سىيرىلىدۇ. بىز بۇنچە بولغان يەردە، سىز ئاپىسى بولغان ئادەم قانچىلىك بولۇپ كېتى-سىز. كۆرسىڭىز بىلىسىز. كۆرسىڭىزلا بىلىسىز، سىڭلىم. بىر تىرىك ئادەم شۇ كۈنلەرنىمۇ كۆرەرمۇ، دەپ ئىشەنمەيلا قالى-مەن. بىرەر قېتىم كۆرۈپ بېقىڭ، بىر قېتىم كۆرۈپ باقسىڭىز-لا بىچارە بالىڭىزنىڭ قانچىلىك ھالدا ئىكەنلىكىنى بىلىسىز، سىڭلىم...

ئىبادەتخان ئانا سۆزلەۋېتىپ ئىختىيارسىز كۆز يېشى قى-لىپ، سۆزىدىن توختاپ قالدى. ئىبادەتخان ئانىنىڭ ئۆزىنى باسالماي يىغلاپ گېپىنى داۋام قىلالمايۋاتقانلىقىنى سەزگەن رې-ھىم شەپقەت دەرھال سۆزگە ئۆتتى:

— سىڭلىم، قەيسەر ھەقىقەتەن كېسەللىك دەردىنى بەك تارتىپ كېتىۋاتىدۇ. ئاپىسى بار تۇرۇقلۇق مۇشۇنداق كۈنلەرگە دۇچار بولسا سىلەردەك يۇز - ئابرۇيلۇق كىشىلەرگە ياخشى ئەمەس. ئۇ سىزنىڭ بىردىنبىر بالىڭىز. ئاڭىزلاردا بىرەر كۆڭۈلسىزلىكمۇ بولغىنى يوق. ئۇ كېسەلدىن ئۆزە بولۇۋالسا، سىزلەرگە تاغدەك يۆلەك. داۋۇنتا ئېپىنى تېپىپ ئوبدان چۈشەد-دۇرۇپ بېقىڭ. ئۇمۇ ئەمدى گەپ يەپمۇ قالار. بۇنداق كېتى-ۋەرسە... پۈتۈنسۇرۇك بىر يىگىت مۇشۇنداقلا... بىزدىن ئايرى-

لىپ قالسا... ھەرقانچە بولغان تەقدىردىمۇ ئاپىسى بولغان سىڭ ئېغىر كېلىدۇ. ئۇ دۇنيادىمۇ قانداق يۈز كېلەلەيسىز. ئوبدانراق ئويلىنىپ بېقىڭ، سىڭلىم. ھېلىمۇ قەيسەر نەچچە يىلدىن بېرى ئاز جاپالارنى تارتمىدى. ئۇ ھېلىمۇ چىداشلىق ئىكەن. ئەمما، بىر ئىنسان ئۆچۈن شۇنچە جاپالارمۇ يېتىپ ئاشىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە كۆز ئالدىڭىزدىلا تۇرسا، كارىڭىز بولماي قانداقمۇ كۆڭلىڭىز توق يۈرەلەيسىز... گەپ بولسا شۇ، سىڭلىم، ئۇنى ئەكېلىۋېلىڭ، ئارىدا تىل قىسىنچىلىقىڭىز بولسا، مانا بىز تەييار. ھازىر قەيسەر بىزنىڭمۇ بالىمىز.

رېھىم شەپقەتنىڭ بۇ سۆزلىرى سارەمنىڭ يۈرىكىنى ئەزگەندەك بولدى. بولۇپمۇ، «ئۇ دۇنيادا» دېگىنى. ئەمما، ئۇ ئىپادىسىز تۇرۇپ قالدى.

«ئانا تۇرۇپ ـ ھە؟» دېگۈمىز كېلىدۇ، ئەمما ئۇ شۇنداق ئانا تۇرسا، نېمە دېگۈلۈك؟ ئىنسانلارنىڭ روھىي دۇنياسى ئۆچۈن سوئال قويۇپ ئۆزگىرىش ياساش مۇمكىنمۇ. كىشىلىك ھاياتنىڭ مۇرەككەپلىكى دەل كىشىلەرنىڭ روھىي دۇنياسىنىڭ مۇرەككەپلىكىدە. شۇڭا، بۇ دۇنيادا ئانىسىغا باسقۇنچىلىق قىلغان يالا بار بولغىنىغا ئوخشاش، ئۆز بالىسىنى بوغۇپ ئۆلتۈرىدىغان ئانىلارمۇ بولىدۇ. شۇلارمۇ پەرزەنت، شۇلارمۇ ئانا.

ئولتۇرغانلارنىڭ بەزىلىرىنىڭ ئەلپازىدىن ھېلىلا سارەمنى ئەسەبىي تىل ـ ھاقارەتلەر بىلەن ئۇجۇقتۇرۇۋېتىدىغان ھالەت چىقىپ تۇراتتى (تىل ـ ھاقارەتلەر مۇشۇنداق يەرلەردە ئىشلىنىدۇ ـ دەپ ئىجاد قىلىنغان ـ دە). ئاڭغىچە كىنوخانا مەسئۇلى ئېغىز ئېچىپ قالدى:

— بۇ يوشۇرغۇدەك يېرى قالمىغان ئىش. ياخشىسى سىز بالىنى ئۆيگە قايتۇرۇپ كېلىپ، ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىپ، كېسىلىنى داۋالىتىڭ! ئۆز بالىسىنى كېسەل پېتى سىرتقا تاشلىۋەتتى دېگەن قانداق گەپ، كىيگۈمىز كەلمىسە تاشلىۋېتىدىغان

ئاياغ بولمىسا ئۇ. ساقىيىپ باقسۇنچۇ، بىر ئائىلىگە يۆلەك بولغۇدەك راۋۇرۇس يىگىت ئۇ.

سارەم يەنە شۇ بىر خىلدا تۇراتتى. بەلكىم ئۇنىڭ ھېسسىياتى مۇزدۇر؟ ئېرىمەيدىغان مۇزدۇر؟ لاي ئارىلىشىپ قېتىپ قالغان مۇزدۇر؟ شېغىللار كاللەكلىشىپ قالغان مۇزدۇر؟ سارەم قىمىرلىدى. قەلبىنى تىڭشىغاندەك بولدى. بىراق، ئۆزىنى بەلەلمىدى. چۈنكى، ئۇ ئۆزىنى بىلەلمەي يۈرگىلى ئۇزۇن بولغان. ھالبۇكى، نېمىلا بولمىسۇن ئۇ سۆزلىدى:

— مېنىڭ ئىۇنى شۇنداق...، — سارەم كۆزىگە ياش ئالدى، — بىراق، داۋۇت... خىزمىتى بولغان بولسىمىغۇ...

كىرگەن ئاق كۆڭۈل ئادەملەر بۇنىڭغا دەماللىققا بىرنېمە دېيەلمەي قالدى.

كىنوخانا مەسئۇلى بايا ئوراپ قويغان موخوركىسىغا قوپالىق بىلەن سەرەڭگە چاقتى:

— قەيسەرگە ئىگە بولىدىغانلا ئىش بولسا، خىزمىتىنى مانا مەن ھۆددىگە ئالىمەن! بولدى ھېساب، ھازىرلا تىلخەت قىلىشىلى.

كىرگەنلەر بۇ گەپلەر بىلەن ھەممە ئىش ھەل بولۇپ كەتكەندەك يېنىك بولۇپ قېلىشتى ۋە سارەمگە تىكىلىشتى. بۇ گەپنى ئاڭلىغان سارەم بۇ ئىشتا ئاخىرقى ھېسابتا ئۆزىنىڭ ئامالسىزلىقىنى ئويلاۋاتقاندەك ياكى ئۇ سۆزنى ئويلاشماي دەپ قويغىنىغا پۇشايمان قىلغاندەك تەرزدە تۇرۇپ قالدى. ئاندىن تەستە ئېغىز ئاچتى:

— مەن ئۇنىڭغا نېمە دېيەلەيمەن... مەن باشتا ئۇ ئادەم بىلەن مەسلىھەتلىشىپ باقاي. ئاندىن...

ئۇلار ھەر ھالدا ئۈمىد بىلەن قايتىشتى.

— ھەي شۇمۇ ئانىمۇ؟— دېدى يولدا كېلىۋېتىپ رېھىم شەپقەت.

— هەيران قالغۇلۇقمۇ؟ — دېدى كىنوخانا مەسئۇلى. — بۇنىڭدىنمۇ ئىپلاس ئاتا ـ ئانىلار تۇرمامدۇ. ئۇلاردىكى قانداق كۆڭۈلكىنتاك!

— ھېچبولمىسا مۇشۇ قەيسەر ئۇچۇن بولسىمۇ ئۇلارغا ئىنساپ بەرسۇن خۇدايىم، — دېدى ئىبادەتخان ئانا يەنە كۆڭلى بۇزۇلۇپ، — ساربىخانغىمۇ نېمە ئامال؟ قەيسەر ساقىيىپلىۋالسا پۈتۈنسۇرۇك بىر ئەر. قورساقتىكى بالىچۇ؟ ساربىخان شۇلارنى ئويلىغاندۇر؟ بىچارىمۇ تەڭلىكتە ئۆز گۆشىنى ئۆزى يېگۈدەك بولۇۋاتقاندۇر؟

— ھەي، بۇلار ئىگە بولمىسز دېگىنى بىلەن تاك ـ تاك، — دېدى بىاياتىدىن بېرى غوتۇلداپ ئولتۇرغان سودىگەر، — ئۇلار ھە، مانا دەپ قويۇپ يۇرۇۋېرىدۇ. پۇل چىقىرىپ داۋالىتارما ئۇلار؟ پۇلنىڭ بىر ئۇچى بىلەكتە بولغان بىلەن بىر ئۇچى يۇرەكتە. شۇڭا، ئۇلارنى تېخىمۇ ئىنساپقا كەلتۈرۈش ئۈچۇن بۇ ئىشنى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا دەپ پۇل، شارائىت ھازىرلىساق بولىدۇ.

— ياخشى گەپ.

— بولىدۇ، بۇنىڭغا مەن مېڭىپ كۆرەي، — دېدى رېھىم شەپقەت، — مەن يەنە مۇنداقمۇ ئويلاۋاتىمەن. بىز ھېچبولمىسا مۇشۇ ئەتراپتا بولسىمۇ ئىئانە يىغىدىغان ئىشنى قىلىپ باقساق. شۇنىڭدا قەيسەرنىڭ ئىشى ئوڭۇشلىپ كەتسە ئەجەب ئەمەس.

— توغرا، شۇنداق قىلايلى.

— ئۇلارنىڭ يۇرىكى تاش بولغان بىلەن قەيسەرگە كۆڭۈل بۆلىدىغانلار كۆپ.

بۇ ئاق كۆڭۈل كىشىلەر ئاشۇنداق ياخشى مەسلىھەتلەر بىلەن تارقىلىشتى.

ئىبادەتخان ئانا ئۆيىگە كىرىپ ئەتىگەن تەييار قىلىپ قويغان شېكەر سۈيىنى ئېلىپ قەيسەرنىڭ قېشىغا باردى. قەيسەرنىڭ

هالى نەچچە كۈندىكىگە قارىغاندا تېخىمۇ ناچارلىشىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ تاتىرىپ كەتكەن چىرايى، گۈنسىز كۆزلىرىنىڭ پىلدىرلىشى، هالسىز نەپەس ئېلىشى، بىر نۇقتىغا تىكىلىپ قاراپ يېتىپ كېتىشلىرى، شېكەر سۈيىدىن باشقىنى يۇتالماسلىقى... هېلىلا ئۆلۈپ كېتىدىغاندەك ... بۇلارغا قاراپ ئىبادەتخان ئاننىڭ ئىچى سىيرىلىدى. كۆزىدىكى نەملىكنى يوشۇرۇشقا تىرىشتى. هەي، قىران بىر يىگىت مۇشۇنداقلا كېتىپ قالسا...

قەيسەر ئىبادەتخان ئاننىى كۆرۈپ خۇددى «بولدى، مەن ئۇچۇن هېچقانداق ئىش قىلماڭلار» دېگەندەك بېشىنى ئاستا چايقىدى. بۇنى كۆرۈپ ئىبادەتخان ئانا ئۇنىڭ باش - كۆزىنى سىلىغىنىچە ئۆزىنى باسالماي قالدى. قەيسەرنىڭمۇ نۇرى ئاجىزلاپ قالغان كۆزىدە ياش ئەلەڭگىدى.

— كۆڭلۈڭنى بۇزما، بالام، ساڭا مانا مەن ئىگە بولىمەن، سېنى ساقايتىمەن، راۋۇرۇس يىگىت قىلىمەن... ئۆز قولۇم بىلەن ئۆيلەيمەن. سەن مېنىڭ بالام... سېلىۋاتقان ئۆيىمۇ پۈتۈپ قالدى. شۇ ئۆينىڭ بىرى سېنىڭ. مەن سېنى ئۆيگە ئەكىرىتىمەن... جېنىم بالام...

ئىبادەتخان ئاننىڭ كۆز ياشلىرى تارىلاپ تۆكۈلەتتى. پاك قەلبلەرنىڭ يىغىسى دۇنيانىڭ يەنە بىر گۈزەللىكى. ئەمما بەزى كىشىلەر بۇنى بىلىپ يېتىشكە قادىر ئەمەس.

بۇ كىچىككىنە «مۇقەددەس ماكان» دىكى دەرەخلەر «بۇ يەرنىمۇ سولماس هاياتلىق بار» دېگەندەك يېپيېشىل ياشىرىپ تۇراتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرگى تارقىسى

يىگىرمىنچى باب

ئانا! ئانا!

بىر هاياتلىق هايات تەرىپىدىن ئەنە شۇنداق ئاستا ـ ئاستا ئۇنتۇلماقتا ئىدى. هاياتنىڭ ئەڭ رەڭدار بەزەكلىرى بولغان ئىنسانلار ئەسلىنى، ئۆزىنى، نەسلىنى ئۇنتۇشنىڭ ئازابلىق ئىدىكەنلىكىنى بىلىشىپ تۇرۇپمۇ يەنە ئۇنتۇشماقتا ۋە ئۇنتۇش ئۈچۈن تىرىشماقتا ئىدى.

ئۆلۈمنىڭ دەهشەتلىك ئىغىزىدا تۇرغان قەيسەرگە ۋاقىت تولىمۇ ئۇزۇن بىلىنىپ كېتىۋاتقان بىلەن نورمال كىشىلەر ئۈچۈن قىسقا كېلىپ يېتىشمەيۋاتاتتى. خۇددى، جاهاندىكى هەممە ۋاقىت يىغىلىپ كېلىپ ئاشۇ تىرەكلىكىنىلا ئورىۋالغاندەك قەيسەرنىڭ هەربىر كۈننى ئۆتكۈزمىكى ناهايىتى تەسكە چۈشۈۋاتاتتى. ۋاقىتنىڭ مۇشۇ ئىغىرچىلىقىنى ئەمدى ئىبادەتخان ئانمۇ تارتتى: چۈنكى ئۇ ئەتە ئۆزىدىكى بەسمىنى يېنىكلىتىدىغان جاۋابىنى ئاڭلايدۇ، قەيسەرنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى تەقدىرى كاپالەتكە ئېرىشىدۇ.

ئىبادەتخان ئانا ئەتىسى باشقا ئىش قىلماي، يىراق ـ يېقىنغا كېتىپ قالماي شۇ خەۋەرگە كۆز ـ قۇلاق بولۇپ تۇردى. ئۇنىڭ هازىرغىچە بىردىنبىر ئويلايدىغىنى شۇ ئىدى: قەيسەر هاياتنىڭ بۇنچىلىك جاپا ـ مۇشەققەتتىنى تارتقۇدەك گۇناه قىلغان ئەمەس. ئەمما، رېئاللىق ـــ ئادەملەر مەۋجۇت قىلىپ تۇرغان رېئال-

لىق بىر ئادەمنىڭ ياخشى ئىش قىلغانلىقى، خەيرلىك ئىشلار ئۇچۇن ئۆزىنى بېغىشلىغانلىقى بىلەن تەقدىر تونىنى پېچىپ تۇر- مايدىكەن. چۇنكى، تونىنى ئوڭمۇ پېچىدىغىنى، تەتۇرمۇ پېچىد- غىنى يەنە شۇ ئادەملەر - دە.

داۋۇتنىڭ «ھەھ، قېنى ئاۋۇال قەيسەر ساقىيىپ باقسۇن، خىزمىتى ھەل بولۇپ باقسۇن» دەپ دەھشەتلىك ئالىيىشى، قو- لىنى سامۇرايلارچە سىلكىشى ۋە سارەمنىڭ كۆزىگە لۆممىدە ياش ئېلىشى بىلەن سارەمنىڭ سۆزى ئېغىزدىن چىققان پېتى غايىب بولدى.

شۇنداق، ئۇ ئۆيدىن ئەتىسىمۇ، ئۆگۈنىمۇ ھېچبىر سادا بولمىدى. ئۇ ئۆيدىن — بىر ئىنسان پۈتۈن نىيىتى بىلەن تەلپۈن- گەن ئۇ ئۆيدىن خۇددى چىرىپ كېتىپ قۇرۇق ئۇستىخىنى قالغان جەسەتنىڭ گۆرىدەك سادا چىقمىدى!

ئۇمىدى ئۇزۇلگەن ئىبادەتخان ئانىنىڭ روھى چۈشۈپ يۇرد- كى تىلىنىپ كەتتى. نېمە قىلىش كېرەك؟ قارىغاندا ئۇنداق ئادەملەر ئۆزلىرىدىن باشقا ئادەملەر بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى بولسىمۇ بولىدىغان، بولمىسىمۇ بولىدىغان نەرسىنىڭ ئورنىدا كۆرىدىغان ئوخشايدۇ، بالىلىق مېھرىمۇ شۇ، ئانىلىق مېھرىمۇ شۇ، ئاتىلىق مېھرىمۇ شۇ... ئەمما بۇنى ئىبادەتخان ئانا ئەقلىگە يەتمەت سىغدۇرالمىدى.

ئىبادەتخان ئانا ئېغىر قەدەملەر بىلەن دەرەخلىككە يېتىپ كەلدى. قەيسەر ئېغىر نەپەس ئېلىپ ھالسىز ياتاتتى. ئۇ قەدەم تىۋىشىنى ئاڭلاپ كۆزىنى تەستە ئاچتى. بۇ نۇرسىز كۆزلەردە ھاياتقا — ھاياتتىكى نېمىلەرگىدۇر بولغان كۈچلۈك تارتىشىش سۈس ئىپادىلىنىپ تۇراتتى. بۇ خىل تارتىشىش خۇددى ئەزرائىل قولىنى تۇتقان ئادەمنىڭ ھاياتقا بولغان تارتىشىشىدىن قېلىشمايىد- تى. بۇنى چوڭقۇر چۈشىنىپ تۇرغان ئىبادەتخان ئانا قەيسەرنىڭ قېشىغا كېلىپ ئاستا ئولتۇردى. ئەمما، قاتتىق چۆچۈپ كەتتى.

چۈنكى، قەيسەرنىڭ ھاياتلىق نۇرلىرى بارغانچە ئاجىزلىشىپ كېتىۋاتقان كۆزلىرىدە چاپاق قاينىپ تۇراتتى. ھاياتنىڭ ئۆزۈن داۋالىرىدا ھاياتلىقنىڭ ئاچچىق ـ تاتلىقلىرىنى يېتەرلىك تېتىپ مۇشۇ ياشقا كەلگەن ئىبادەتخان ئانا بۇنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. ھاياتلىق نېسىۋىسى تۈگەپ قالغان ئادەمنىڭ كۆزلىرىدە ئەنە شۇنداق چاپاق پەيدا بولۇپ قالاتتى. ئىبادەتخان ئانا بۇنداق كۆزلەرگە كۆپ قېتىم مەجبۇرىي كۆلۈپ قارىغان، بۇنداق ئادەملەرنىڭ بېشىنى نۇرغۇن قېتىم يۇرىكى يىغلىغان پېتى سىلىغان... شۇڭا، بۇنىڭدىن ئىبادەتخان ئانىنىڭ كۆڭلى بۇزۇلدى، كۆزلىرىدە ياش ئەگىدى، لېۋىنى چىڭ چىشلىگەن پېتى قەيسەرنىڭ كۆزىدىكى چاپاقنى سۈرتۈۋەتتى.

ھەي، ئىستەي، ھاياتقا تويمىغان، ھاياتلىقنىڭ تۇرلۇك دوقاللىرىغا خۇمارى تېخى قانمىغان بىر جان ئەمدى شۇنچە رەزىل ئادەملەر بىلەن شۇنچە ئاق كۆڭۈل ئادەملەر يەنىلا كۆلۈپ، قاقشاپ ياشاۋاتقان بۇ دۇنيادىن ئارمان بىلەن كېتەمدۇ؟ قايسى گۇناھى ئۈچۈن؟.

ئىبادەتخان ئانا ئۇنىڭغا خۇدادىن شىپالىق تىلەپ دورا ئىچۈرەكچى بولۇۋىدى، قەيسەر بېشىنى چايقاپ دورىنى ئىچكىلى ئۇنىمىدى. ئۇنىڭ ھالىنى، رايىنى كۆرۈپ ئىبادەتخان ئانىمۇ قايتا زورلىمىدى. چۈنكى، بۇرۇنلاردا خېلى ئۇنۇمى بولۇۋاتقان دورىنىڭ ئەمدىلىكتە ھېچبىر تەسىرى بولمايۋاتقانلىقىنى قەيسەرمۇ، ئىبادەتخان ئانىمۇ بىلىپ قېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە يېگەن نەرسىلا ئەمەس، بەلكى ئىچكەن دورىمۇ يېنىپ كېتىۋاتاتتى. شۇڭا ئىبادەتخان ئانىنىڭ قەيسەرنى ئارتۇقچە قىينىغۇسى كەلمىدى. ئەمما، دورىمۇ ئىچمىسە، تۇزۇكرەك تاماقمۇ يېمىسە... كېسىلى بولسا ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتسا... قەيسەرنىڭ قېنى قاچقان، تاتىراڭغۇ، كېسەل ئازابى تۆكۈلۈپ تۇرغان چىرايىغا قاراپ ئىبادەتخان ئانىنىڭ كۆز چاناقلىرى يەنە نەملەندى. بۇنداق بولسا

بولمايدۇ، شۇنچه ئادەملەرنىڭ كۆزىچىلا تىرىك بىر جان دوزاخ ئازابىنى تارتىپ ئۆلۈپ كەتسە بولمايدۇ، تېخى ۋاقتى ئەمەس، تېخى...

شۇ هالدا خېلىغىچە كۆز يېشى قىلىپ ئولتۇرغان ئىبادەتخان ئانا قەيسەرنىڭ هالىغا پەقەت چىداپ تۇرالمىدى.

— ياق، بالام، مەن سېنى نېمىلا بولۇپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ داۋالىتىمەن، سەن مۇنداق ياتساڭ بىزگە خۇشلۇق هارام. بولدى، تاپقان - تەرگىنىم ساڭا هېساب، سېنى داۋالىتىپ ساقايتمىغۇچە توختىمايمەن...

قەيسەر بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ بېشىنى ئاستا چايقىدى. كۆزلىرىدە ئازراق نەملىك پەيدا بولدىيۇ، يەنە يوقالدى. ئۇنىڭ كېسىلىنىڭ چىرماشقان تېنى ئۇنى ئىنسانىي هېسسىياتلارنى ئىپادىلەشتىنمۇ مەهرۇم قىلغانىدەك ئىدى. قاتتىق ئازاب ئىلكىدە هالسىزلانغان بۇ تەن نېمىلەرنىدۇر، كىملەرنىدۇر مەسخىرە قىلماقچى بولغانىدەك ئىنسانىي مېهىر ۋە هايات سوغۇقلىرى ئالدىدا ئوخشاشلا قېتىپ تۇراتتى.

— بالام، سەن بۇنداق هالدا ياتساڭ مەن بۇ قېرى جېنىمنى سۆرەپ نەدە يۈرەي! قانداقلا قىلماي سېنى داۋالىتىمەن!

قەيسەرنىڭ ئۈمىدسىز تۇرقىدىن يۈرىكى ئېچىشىپ قەتئىي نىيەتكە كەلگەن ئىبادەتخان ئانا دەرەخلىكتىن چىقتى. هاۋانىڭ ئىسسىق تەپتى تېخىچە كەتمىگەچكىمۇ بۇ يەردىكى كىچىك، ئەمما ئۇزۇلمەس بازاردا بىرنەچچە لەڭپۇڭچى، كاۋاپچى، سامسىپەز ۋە ئىچىگە گېزىت سېلىنغان سېۋەتلىدىكى گازىرنى ئۆزى ياسىۋالغان قەلەي قۇتىدا بىر قۇتىسىنى بىر موچەندىن ساتىدىغان گازىرچى بوۋاي هەممە بىرنەچچە خېرىدارلار بار ئىدى. ئەمما، ئىبادەتخان ئانا بۇلار بىلەن هېسابلىشىپ ئولتۇرمىدى.

— خېرىدارىڭلار بولمىغاندىكىن قولۇڭلاردىكى ئىشىڭلارنى قويۇپ گەپىمنى تىڭشاپ باقساڭلار، — دېدى ئىبادەتخان ئانا

جەدەپچىلىكتە نېرى - بېرىستى ئويلىماي، — قەيسەر شۇ ھالدا ياتسا، قانداقمۇ خاتىرجەم سودا قىلغۇمىز كېلىدۇ؟ قارا بېقىڭلار، پۇتۇنسۇرۇك بىر ئەر چۈنگە يەم بولۇپ يېتىپتۇ. مانا ئەمدى دورىمۇ كار قىلماس بولدى. دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارمىساق بولمايدىغان يەرگە كەلدى... شۇڭا چۈشۈرۈپ قويغانلىكى ئورنىدىكى پۇللىرىمىزدىن ئازراقتىن تاشلىساق... قەيسەرنى نېمىلا بولسۇن دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ باقمىساق بولمايدۇ...

قەيسەرنىڭ ئەھۋالىنى بۇنداق چۈشەندۈرۈشىمىزمۇ ئوبدان بىلىدىغان بۇ كىشىلەر ئۇن - تىنسىز ھالدا قوللىرىنى غەللىرىگە ئۇزىتىشتى...

ئىبادەتخان ئانىنىڭ ئالدىغا بىرىدىمدە بىرمۇنچە پۇل يىغىلىدى. ئىبادەتخان ئانا سانىۋىدى، ئىككى يۈز ئاتمىش يۆندەك بولۇپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئىبادەتخان ئانا ھېچ ئىككىلەنمەيلا يېنىدىكى بىر يۈز قىرىق يۆەننى ئۇنىڭغا قوشتى ۋە قەيسەرنىڭ قېشىغا ماڭدى. ئۇ قەيسەرگە تەسەللى بولىدىغان بىرمۇنچە گەپلەرنى قىلىپ، پۇلنى ئوبدان جايلاشتۇرۇپ قويۇپ: «مۇشۇ قېتىم دوختۇرغا كۆرۈنۈپ ئوبدان بولۇپ كەتسەڭ مەھەللىدىكىلەر دېيىشكىنىمىز بويىچە سېنى ئۆز قولىمىز بىلەن ئۆيلەپ قويىمايدىغان بولساق...» دەپ تۇرۇشىغا بىر شۇم خەۋەر كېلىپ قالدى: ئىبادەتخان ئانىنىڭ توقسۇن خودۇكىدىكى[1] بىر نەۋرە تۇغقىنى قازا قىلغانىدى. شۇنىڭ بىلەن ئىبادەتخان ئانا كەينىگە يېنىپ ئۇدۇل رېھىم شەپقەتنىڭ ئۆيىگە بارىدى ۋە بۇگۈندىن قالدۇرماي قەيسەرنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىشنى قاتتىق جېكىلەپ توقسۇنغا يۈرۈپ كەتتى.

رېھىم شەپقەت شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىنلا بىرقانچە كىشىنى باشلاپ دەرھالكە كەلدى.

---

① خودۇك — توقسۇن ناھىيىسىنىڭ بىر يېزىسى (ھازىرقى غۇلجىنىڭ يېزىسى).

قەيسەرنىڭ ھالى تېخىمۇ يامانلاشقان بولۇپ، ئاچچىق ئىگىرە-شى يۈرەككە ئېغىر ۋەھىمە سالاتتى. بۇ ھالنى كۆرگەن ياشانغان كىشى بېشىنى چايقاپ قويدى. رېھىم شەپقەت قولىنى ئاستا سۈنۈپ قەيسەرنىڭ كۆزىدىكى چاپاقنى سۈرتۈۋەتتى. ئاندىن ئۇنىڭ بېشىنى سەل كۆتۈرۈپ:

— قەيسەر، بۇگۈن خېلى ياخشى كۆرۈنىسەن. شۇڭا سېنى دوختۇرغا كۆرسىتىپ باقايلى دەپ كەلدۇق، — دېدى. بىراق، قەيسەر بولسا بېشىنى بوشقىنا چايقاپ، سەلگىنە ئاچقان كۆزىنى يۇمۇۋالدى.

— قارا، قەيسەر بالام، مۇشۇنداق ياخشىلىنىپ كېتىۋاتقان ۋاقتىڭدا، — دېدى رېھىم شەپقەت چوڭقۇر مېھرى بىلەن سۆز-لەپ، — دوختۇرلار تازا كۆچلۈك ئوكۇلدىن بىرنەچچىنى ئۈرىدە-غان بولسا... نېمە ئۇ كېسەل دېگەن. سەنمۇ بىز بىلەن ھېيتلە-ساڭ تازىمۇ ئوبدان ئىش بولىدىغان بولدى.

بىراق، قەيسەر يەنە بېشىنى چايقىدى.

— راست، بالام، — دېدى ياشانغان كىشى، — سەۋەبىنىڭ ئالىمى، نېمىلا بولسا سەۋەب قىلىپ كۆرۈپ باققۇلۇق...

قەيسەرنىڭ نۇرسىز كۆزلىرى سەل ئېچىلدىيۇ، لەۋلىرىنى كۆچسىز يالاپ يەنە بېشىنى چايقىدى. ئاندىن رېھىم شەپقەتكە قاراپ لەۋلىرىنى تەستە مىدىرلاتتى:

— رېھىمكا، سىلەر ماڭا جىق يارەم قىلدىڭلار... مەن... مەن بىلىمەن... جىق جاپا تارتتىڭلار... مەن سىلەردىن رازى... مەن... مەندىن رازى بولۇڭلار...

ئۇنىڭ سۆزلىرى كەلگەنلەرنى چۆچۈتتى. رېھىم شەپقەت ئەندىككەندەك بولۇپ قەيسەرگە تىكىلىپ قارىدى.

—قەيسەر، بۇ نېمە دېگىنىڭ؟ — دېدى رېھىم شەپقەت ئۇنىڭ گەپلىرىدىن باشقىچە بولۇپ، — چوڭ دوختۇرلار كۆرە-دۇ، ئەمدى ياخشى بولۇپ كېتىسەن. مانا كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ،

www.uyghurkitap.com

ياخشىلىنىش تەرىپىگە مېڭىپسەن. قىلىدىغان ياشقا تەييارلىقىڭ بولمىسا ھازىرلا دوختۇرغا بارايلى...

— دوختۇرغا بارمايلى... مۇشۇنداق يې... يېتىۋېرەي... — دېدى قەيسەر كۆزلىرىنى يەنە يۇمۇپ، قەيسەرنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى چۈشەنگەن رېھىم شەپقەتنىڭ كۆزلىرى نەملەندى. ئۇ كۆڭلى بۇزۇلۇپ بىر پەس ئولتۇرۇپ قالغاندىن كېيىن، ئويلىنىپ كۆرۈپ بۇ ئىشتا ئالدىرىماي، ئىبادەتخان ئائىنىڭ كېلىشىنى كۈتمەكچى بولدى. «ئىبادەتخان بۇگۈن كەچ كەلمىسە، ئەتە ئەتىگەن كېلىدۇ. قەيسەر ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلايدۇ. ھازىر مەجبۇرىي ئاپىرىپ قويۇپ بالىنىڭ سۈنۈق دىلىنى رەنجىتىپ قويماىلى...» شۇلارنى ئويلىغان رېھىم شەپقەت باشقىلارغا ئىشارەت قىلىپ ئورنىدىن تۇردى:

— بولىدۇ، بالام، دوختۇرغا بارغۇڭ بولمىسا بوپتۇ، ئىبادەتخان كەلگەندە بىر گەپ بولسۇن...

ئۇلار كەتتى.

جىسمانىي ئازاب ئىلكىدە ياتقان قەيسەر شۇ تاپتا يەنە شېرىن ئىستەكنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرمەكتە ئىدى: ئۇ پەقەت ئائىسىنىڭ «بالام» دېگەن سۆزىنى، ئاۋازىنى ئاڭلىۋالسىلا، ئۆزىنى كۆرمىسىمۇ رازى ئىدى. شۇ زامانلا ئۆلۈپ كېتىشنى خالايتتى. چۈنكى، ئۇ بىلەتتى، ئۇ ئاتا ـ ئائىسىنىڭ مۇشۇنداق خاراب ھالدىكى ئۆزىدىن نومۇس قىلىدىغانلىقىنى، ئۆزىدەك بىر يارىماس پەرزەنتىنىڭ بولۇشى سەۋەبلىك كىشىلەردىن خۇدۇكسىرەپ، يۈزىنى تۆۋەن قىلىپ يۈرىدىغانلىقىنى، بارلىق خۇشاللىقلىرىغا غەشلىك سايىسى تاشلاپ تۇرىدىغانلىقىنى ناھايىتى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا، ئۇ «بالام» دېگەن ئاۋازنى ئاڭلاشنى ۋە كۆزىنى چىڭىدە يۇمۇپ تۇرۇپ ئائىسىنىڭ مېھرىبان چېھرىنى كۆڭۈل ئېكرانىدا نۇرلاندۇرۇپ «ئانا، ئانا» دەپ توۋلىشىنىلا ئارزۇ قىلاتتى. شۇنداق، ئۇنىڭدا دوختۇر، داۋالىنىش، ھايات دېگەنلەر نېمىتى.

بىراق، رېئاللىق باشقىچە ئىدى.

ئۆلۈم تەشۋىشلىرى ئۇنى ھەربىر ئەگىگەندە، ئانىسىغا بولغان مېھىر - مۇھەببىتى كۈچىيىپ كېتەتتى. ئانىسىنى كۆرگۈسى كېلەتتى، سۆزلەشكۈسى، بىر چىنە قاينات سۇنى بىللە ئىچكۈسى، ئانىسىنىڭ ھىدىنى تويماي پۇرىغۇسى، پۈتۈن دۇنيانىڭ ئىللىقلىقى مۇجەسسەملەنگەن قوللىرىغا بېشىنى سىلاتقۇسى كېلەتتى. بالىلىق چاغلىرىنى سېغىنىپ كېتەتتى، بالىلىق، ئېھ، بالىلىق! سەن قاچساڭ ئاناڭ قوغلاپ تۇرغان، تاماق يېمىسەڭ ئاناڭ ئاغزىڭغا تىقىپ تۇرغان، قولۇڭدىن مەھكەم تۇتۇپ تۇرۇپ كىيىملىرىڭدىكى توپىلارنى قېقىپ تۇرغان، ئازراقلا ئىڭراپ تاشلىساڭ تونۇرغا ھارارەت ئاتا قىلغان مەڭزىنى مەڭزىڭگە يېقىپ تۇرغان... پۈتۈن ئەتراپىڭ زىچ ئانىلىق مېھىر، سەن خۇددى ھاۋانى سۈمۈرگەندەك ئۇنىڭدىن خالىغانچە بەھرىمەن بولىسەن. نەدىسەن بالىلىق ئەسلىمىلىرى؟! قەيسەر كىچىك چېغىدا ئانىسى ئۇنى ئىچى پۇشقۇدەك قۇچاقلىغان، يۇزىگە، مەڭزلىرىگە قەيسەر زېرىككۈدەك سۆيگەن، كوچىدا، قاينات بازاردا قەيسەرنى كۆتۈرۈپ قوللىرى تېلىپ كەتكەن، ئويناپ ھارغاندا يۇگۇرۇپ بېرىپ توپا - چاڭ كىيىملىرى بىلەنلا ئۆزىنى ئاپىسىنىڭ قۇچىقىغا ئېتىپ كىيىملىرىنى مەينەت قىلىۋېتىپ ئانىسىنىڭ خاپا بولغىنى، غا قاراپ قاقاقلاپ كۈلگەن... ئەسلىمىلەرگە غەرق بولغان قەيسەرنىڭ كېسەللىك چىرماپ تۇرغان تاتىراڭغۇ چىرايىغا كۈلكە يۇگۈردى. بۇنداق كۈلۈش ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بۇيان مانا ئەمدى ئۇنىڭغا نېسىپ بولغان بولسىمۇ، بىراق... بۇ كۈلكە شېرىن بىر خىيالنىڭ تەمىلا ئىدى. خالاس! شۇڭا بۇ شېرىن خىيال قەيسەرنىڭ قەلبىگە بىر يورۇقلۇق تاشلاپلا يىراقلىدى. قەيسەرنىڭ چىرايىغا، روھىغا كېسەللىك ئازابلىرى باستۇرۇپ كەلدى. شۇنىڭ بىلەن قەيسەرنىڭ كۆز نۇرلىرىدىكى ئانا سېيمىسى يىراقلاپ، غۇۋالاپ ئاخىرى غايىب بولدى. بۇنىڭغا تاقەت قىلالمىغان قەيسەر

www.uyghurkitap.com

«ئانا، ئانا» دەپ ۋارقىرىماقچى بولدى. ئەمما ئۇنىڭ نەدىمۇ ۋارقىرغۇدەك ماجالى بولسۇن؟ شۇڭا، ئۇنىڭ ۋارقىرىشى ئەمەلىيەتتە «ئانا، ئانا» دېگەن زەئىپ ناله بولۇپ ئىپادىلەندى.

قەيسەر تىنماي «ئانا، ئانا» دەپ ناله قىلىپ ياتاتتى. ھەربىر نالىسى بىلەن تەڭ ئەتراپىغا تەستە قارايتتى. چۈنكى، ئۇنىڭغا ئانىسى مۇشۇ يەرگە قاراپ كېلىۋاتقاندەك، ئۇ «ئانا» دەپ چاقىرسا، ئانىسىمۇ باغرى ئېزىلگەن ھالدا «بالام» دەپ چاقىرىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى.

بۇ كېچىدە ھايات يەنە ئۆز يولى بىلەن داۋام قىلىۋاتاتتى. خۇشاللىق ۋە قايغۇلار ئۇنىڭ بىر مەزمۇنى بولغاچقا، بىر ئىنسانىنىڭ مۇنداق ئازاب - ئوقۇبىتى ھاياتلىقنىڭ قەدىمىنى سەل - پەل ئاستىلىتىشىغىمۇ توسقۇن بولالمايتتى.

قەيسەر قاراپ - قاراپ ھارغاندىن كېيىن قەدەم تىۋىشىغا ئوخشاپ كېتىدىغان ئاۋازلارنى زەن قويۇپ تىڭشاشقا باشلىدى. ئاۋازلار كۆپ ئىدى، ھەرخىل ئاۋازلار ئۆزۈلمەي ئاڭلىنىپ تۇراتتى. بىراق، پەقەت ئانىنىڭ قەدەم تىۋىشىلا ئاڭلانمىدى.

ئىنتايىن سوغۇق بىر نەپەستە ھاياتلىقنى تەرك ئەتكەن قەيسەر تاڭ سۈزۈلۈشىگە يېقىن ئۇيقۇغا كەتتى.

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا.
سايدا تۇغمەن چۆرگىلەر،
كۆزلەردىن ئاققان يېشىغا.

يىگىرمە بىرىنچى باب

ئەلۋىدا

هارپا كۈنى. هەممە كىشى هېيت تەييارلىقى بىلەن ئالدىراش بولسىمۇ، ئەمما چىرايلىرىدا هېيت خۇشاللىقى جىلۋە قىلاتتى.

ئۇيقۇدىن ئاران ئويغانغان قەيسەر رېهىم شەپقەت بالىسىدىن ئەۋەتكەن، يېڭىلا تونۇردىن سويۇۋالغان، سىياهدان، كۈنجۈت، پىيازلىرى گۈپۈلدەپ پۈراپ تۇرغان ئىسسىق ناندىن بىر بۇردىنى تەستە يەپ، قالغىنىنى پەقەت يېگىلى ئۇنىمىدى. يېمەكچى بولغان بولسىمۇ، گېلىدىن ئۆتمىدى. بالا خېلى زورلاپ بېقىپمۇ يېگۈزەلمىگەندىن كېيىن، ناننى قەيسەرنىڭ بېشىدىكى داستىخانغا ئوراپ قويۇپ ئورنىدىن تۇردى.

— رېهىمكامنى... چاقىرىپ قوي، — دېدى قەيسەر تەستە ئېغىز ئېچىپ. بالا بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ ئالدىراپ كەينىگە ياندى.

قەيسەر بەكلا ماغدۇرسىزلىنىپ كەتكەن بولۇپ، ئورنىدىن تۇرۇپ تەرەت قىلىشقا ئارانلا ماغدۇرى يېتەتتى. مانا ئەمدى ئولتۇرۇشمۇ ئېغىر كېلىدىغان بولۇپ قالدى. يەر دەسسىسە پۇتى تېلىپ كېتەتتى، تىك ئولتۇرسا بېلى ئاغرىپ، بەدىنى بېسىلىپ بولالمايتتى، ياستۇققا تايىنىپ ئولتۇرسا قولى بىردەمدىلا تېلىپ بەرداشلىق بېرەلمەي قالاتتى. يېنى يەر تارتىپ تۇراتتى، يېتىۋالغۇسىلا كېلەتتى. هەي، كۈچ - ماغدۇر...

قەيسەر ئەمدىلا يېتىپ تۇرۇشىغا بىرنەچچە ياش ئۇنىڭ يېنىدا پەيدا بولدى. ئۇلار ئۇزۇندىن بۇيان بۇ تەرەپلەرگە ئۇنۇپ باقمىغان، قەيسەرنى كۆرمىگىلى ئۇزۇن بولغان دوستلىرى ئىدى. قەيسەر ئۇلارنى كۆرۈپ خۇشال بولغان بولسىمۇ، بىراق قوپۇپ ئولتۇرۇش ئۈنىڭغا خۇشياقمىدى، ماغدۇرسىزلىقىنى ئويلاپ خالىمىدى.

ئۇلار قەيسەردىن قىزغىن ئەھۋال سورىغان بولسىمۇ، بىراق قەيسەرنىڭ ئەھۋالىنى كۆرۈپ قىزغىنلىقى تۆۋەنلەپ، بىر - بىرىگە قاراپ تۇرۇپ قېلىشتى. ئۇزاق ئولتۇرۇش ئەپسىز بولۇۋاتاتتى.

— ئاداش، ھېيت كېلىپ قالدى. بىز ھېيت تەييارلىقلىرىنى پۈتتۈرۈۋېلىپلا، ئەتىدىن باشلاپ ھېيتلايمىز. سېنى ھەممىمىزنىڭ ئۆيىگە ئاپارمىساق ھېساب ئەمەس.

— شۇنداق، ئاداش، بۇ ھېيتتا تازا بىر يايرىۋالمىساق بولمايدۇ. ئەتە گۆشنى قازانغا سېلىۋېتىپلا ئۆزۈم سېنى ئالغىلى كېلىمەن...

گەپلەر ھېچ قولاشمايۋاتاتتى. بۇنىڭدىن دوستلىرى ئوڭايسىزلىنىپ قېلىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئارىنى جىمجىتلىق باستى. ئەمما، قەيسەر بۇلارغا ئېرەن قىلىپ كەتمىگەندەك ياكى ئۇ گەپلەرنى تېڭشىمىغاندەك بىر گەپنى قىلدى:

— مەن سىلەردىن خوش، ئاغىنىلەر. سىلەر... سىلەر مېنىڭدىن رازى... بولۇڭلار...

دوستلىرى قەيسەرنى باشقىلارنىڭ ھېيت خۇشاللىقلىرىنى كۆرۈپ قەيسەرنىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ شۇنداق دەۋاتسا كېرەك، دەپ ئويلاپ قەيسەرنىڭ ئۇ گېپىنى ئانچە ئويلىشىپ كەتمەي، ئۇزۇندىن بۇيان ئىشلىرىنىڭ ئالدىراشلىقى سەۋەبلىك ئۇنى يوقىلىيالمىغانلىقى ئۈچۈن ئەپۇ سوراشتى. قەيسەر بولسا ئۇنسىز ھالدا بېشىنى چايقىدى.

شۇ چاغدا رېھىم شەپقەت ئالدىراپ يېتىپ كەلدى. قەيسەر-نىڭ دوستلىرى بۇنىڭدىن يېنىكلىگەندەك بولۇپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى ۋە ئەتە كېلىدىغانلىقلىرىنى ئېيتىشىپ ئوڭايسىز بىر كەيپىيات ئىلكىدە ئاستا بۇ يەردىن ئايرىلدى. ئۇلارنىڭ ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بۇيان بۇ يەرگە كەلمىگىنى قەيسەرگە ھېچقانداق تەسىر قىلالمىغان بولسا، مۇنداقلا كېلىپ كېتىشىمۇ قەيسەردە يۇرەك ئاغرىقى پەيدا قىلالمىدى.

— قانداق تۇرىسەن، بالام؟ — دېدى رېھىم شەپقەت. قەيسەر كۈلۈمسىرەشكە تىرىشىپ بېشىنى لىڭشىتتى ۋە يانچۇقىدىن بىر-مۇنچە پۇلنى چىقىرىپ رېھىم شەپقەتكە سۇندى.

— رېھىمكا، ئىبادەتخان ئانام بىلەن ئىككىڭلار مەن ئۈچۈن كۆپ جاپا چەكتىڭلار، — دېدى قەيسەر پۈتۈن غەيرىتى بىلەن ئىچىدىكى سۆزلىرىنى تولۇق دەۋېلىشقا تىرىشىپ، — نۇرغۇن چىقىم تارتتىڭلار... بۇ قېتىممۇ مېنى دوختۇرغا كۆرسىتىمىز دەپ... مەن ئويلاپ باقتىم، بۇ پۇلنى ئىشلىتىپ كېتەلمەيدىغان ئوخشايمەن. پۇلنىڭ مېنىڭ يېنىمدا تۇرغىنىنىڭ نېمە پايدىسى. شۇڭا، ھەي... مېنىڭ سىلەرگە قايتۇرغۇدەك باشقا نەرسەم يوق. شۇڭا مۇشۇ پۇل سىلەرنىڭ ماڭا قىلغىنىڭلارنى قايتۇرغىنىم بولسۇن. سىلەرگە جىق جاپالارنى سالدىم. مېنىڭدىن رازى بولۇڭلار...

— ھوي، نېمە دېگىنىڭ بۇ؟ — دېدى رېھىم شەپقەت جىد-دىيلىشىپ، — ياماق گەپلەرنى قىلما. بۇ پۇل سېنىڭ. ئوبدان ساقلا، لازىم بولىدۇ. ئىبادەتخان بۇۋىگۈن كەچلەردە كېلىپ قالسا... خۇدايىم بۇيرۇسا ئەتە چۈشتىن كېيىن ئۆيلەردە ھېيتلايمىز... ھېيت ئوبدان ۋاقىتتا كەلدى. مۇشۇ ھېيتنىڭ بەرىكىتىدە ئوڭۇشلىپ كەتسەڭمۇ ئەجەب ئەمەس.

— ھەي، — دېدى قەيسەر كۆزىنى ئاستا يۇمۇپ، — ياخشى كۆڭلۈڭلەرگە رەھمەت... مەن... مېنى ئويلىماي، ھېيتنى بول-

ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنى بىر يەردىن تاپالايسىز

سىموۇ خاتىرجەم ئۇتكۈزۈۋېلىشلار...

— نېمە گەپلەرنى قىلىپ يۈرىسەن، قەيسەر، — دېدى رېھىم شەپقەت قەيسەرنىڭ سۆزلىرىدىن بىرئاز ئەنسىرەپ، — ھېلىمۇ ساقا ياخشى قارىيالمايۋاتىمىز. بولمىسىغۇ كۈندىن كۈنگە ياخشى بولۇپ كېتىۋاتىسەن.

قەيسەر بېشىنى چايقاپ جىم يېتىپ قالدى. ئەمدى بىرئاز يېنىكلەپ قالغاندەك بولغان رېھىم شەپقەت پۈللارنى رەتلەپ ئوبدان قاتلىغاندىن كېيىن قەيسەرنىڭ يانچۇقىغا پۈختىلاپ سېلىپ قويدى.

— قەيسەر، سەن بىرئاز چارچاپ قالدىڭ، كىچىككىنە ئارام ئېلىپ تۇر.

رېھىم شەپقەت شۇنداق دەپ دەرھالىكتىن ئىتتىك چىقتى ۋە قەيسەرگە دەپ ئىشتان بۇيرۇتۇپ قويغان تىككۈچىلىك دۇكىنىغا قاراپ ماڭدى. «ئۇستامنى سۈيلەپ ئىشتاننى بۇگۈن كەچتىلا پۈتتۈرۈپ ئەكەلسەم بولغۇدەك. قەيسەرنىڭ كۆڭلى ئۇلۇپ كېتىپتۇ.» رېھىم شەپقەت تىككۈچىلىك دۇكىنىنىڭ قۇلۇپلاقلىق ئىشىكىنى كۆرۈپ تىتىلداپ كەتتى.

قەيسەر ھوشىنى بىلە - بىلمەي بىرنەچچە ئۇخلاپ - ئويغىنىپ كەچمۇ كىردى. ئۆي - ئۆيلەردىكى تەييارلىقلار ئاساسەن پۈتۈن قالغانىدى. كىنوخانا ئالدىدىكى سودىگەرلەر بولسا ئىككى قولىنى تۆت قىلىپ ئۆيىدىكى ھېيت تەييارلىقلىرىنى تۈگەتكەندىن باشقا، ھېيتتا بولىدىغان قىزىق سودىنىڭ غېمىدە ئالدىراپ يۈرۈشەتتى. كىنوخانىنىڭ ئاۋاز ياڭراتقۇسىدا بولسا ھېيتتا قويۇلىدىغان ئىككى يېڭى كىنو بىلەن ۋىلايەتلىك سەنئەت ئۆمەكنىڭ ھېيتلىق قويىدىغان ئويۇنىنىڭ ئېلانىنى تەكرار - تەكرار ئاڭلىتىلىۋاتاتتى.

قەيسەر بىر مەزگىل ئىللىقلىقتىن بەھرىمەن بولغان، قان - تەرى بىلەن ئۆرە قىلغان ھېلىقى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيىدىمۇ

ھېيت خۇشاللىقى ھۆكۈمران ئىدى. ئۆيلەر چىرايلىق ېزىلگەن، ساڭگىلار، پوشكاللار ئوخشىغان، نازۇ نېمەتلەر تەق قىلىنغان، قۇربانلىق قىلىنىدىغان سېمىز قوي ئېرىدىكى دەرەخكە باغلانغاندى. سەلىمەلەر بولسا ئەتە كېيىدىغان ھېيتلىق كىيىملىرىنى دەممۇ دەم ئۈستلىرىگە ئارتىشىپ سىناپ كۆرۈشۈپ خۇشال كۈلۈشۈۋاتاتتى. ئۇلار تۇرۇۋاتقان مۇھىت، نەرسە ـ كېرەك ۋە ئۆزلىرىدىن ھېيت خۇشاللىقى جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. ئەمما، بۇلار باشقا بىر دۇنيا ئىدى.

قەيسەرنىڭ ھاياتلىق رىشتىسىنىڭ تالالىرى چىرىسلاپ ئۈزۈلمەكتە ئىدى. ئۇ ئۇنسىز ھالدا ھەممە كىشى بىلەن ۋىدالىشىپ چىقتى.

قەيسەر خۇدىنى يوقاتقان ھالدا ياتاتتى. خۇشاللىقمۇ، ماتەممۇ بەربىر. چۈنكى، ئۇ نەرسىلەر ئۈنى ئۇنتۇغان. ئۆز تەسىرلىرىنى قەيسەردىن تەرك ئەتكەن. مانا شۇنچە كىشىلەرنى — ئاق كۆڭۈل كىشىلەرنىمۇ، رەزىل كىشىلەرنىمۇ ھاياجانغا سالغان ھېيت قەيسەرگە ئازراقمۇ خۇشاللىق بەرمىدى. قەيسەر بۇرۇن ئوقۇغان بولسىمۇ، بىراق ھازىر ئويلىغۇدەك ھەپسىلىسى يوق «سەرەڭگە ساتقۇچى قىزچاق»[1] دېگەن چۆچەك سەزگۈلەردە ئوقۇلماقتا ئىدى: «بېچارە قىزچاق! ئۇ ئېچىنىشلىق قىياپەتتە ھەم مۇزلىغان، ھەم ئاچ ھالدا ئالغا قاراپ كېتىۋاتماقتا. قار ئۇچقۇنلىرى ئۇنىڭ ئالتۇن رەڭلىك ساپسېرىق ئۇزۇن چاچلىرىغا چۈشمەكتە. يەلكىسىنى يېپىپ تۇرغان چاچلىرى بەكمۇ كۆركەم ئىدى. لېكىن ئۇ بۇنىڭغا دىققەت قىلمايتتى. دېرىزىلەردىن چىراغ نۇرى چۈشۈپ تۇراتتى، كوچىلاردىن غاز كاۋىپىنىڭ خۇشبۇي ھىدى كېلەتتى. چۈنكى، بۇ ھارپا كېچىسى بولۇپ، ئۇ بۇنى

---

① «سەرەڭگە ساتقۇچى قىزچاق» — دانىيىلنىڭ يازغۇچى ئاندېرسېننىڭ مەشھۇر چۆچىكى.

www.uyghurkitap.com

زادىلا ئۇنتۇمايتتى. ئۇنىڭ كىچىككىنە قوللىرى مۇزلاپ قېتىپ قالغاندەك بولدى. ئاھ، كىچىككىنە بىر تال سەرەڭگىمۇ ئۇنىڭغا قانچىلىك ھارارەت بەخش ئېتەتتى دېسىڭىزچۇ؟ ئۇ بىر باغلام سەرەڭگە ئىچىدىن بىر تالنى سۇغۇرۇۋېلىپ، تامغا سۇركەپ يالدۇرۇپ، قولىنى ئىسسىتىۋېلىشقا جۇرئەت قىلالمامدۇ؟ ئۇ ئاخىرى بىر تال سەرەڭگىنى ۋىژىرلىتىپ قېلىپ ياندۇرۇۋېدى، ئوت چاقناپ كەتتى! نېمىدېگەن ئىسسىق، ئۇرلۇق ئوت يالقۇنى - ھە، ئۇ گويا شامغا ئوخشايتتى. قىزچاق قولىنى ئوتقا قاقلىدى. بۇ ھەقىقەتەن غەلىتىلا بىر ئوت يالقۇنى ئىدى! قىزچاق ئۆزىنى گويا كى ئوتلىرى يالقۇنجاپ تۇرغان چويۇن مەش ئالدىدا قوللىرىنى قاقلاپ ئولتۇرغاندەك ھېس قىلاتتى! مەشتىكى ئوتنىڭ يالتىلىرى قېلىپ نۇر چېچىپ، گۈرۈلدەپ كۆيۈشىدىن ئاجايىپ راھەت ھېس قىلاتتى. لېكىن نېمە بولغىنىنىڭ؟ ئۇ ئەمدىلا پۈتىنى سوزۇپ ئىسسىتىۋالماقچى بولغىنىدا، ئوت يالقۇنلىرى ئۆچۈپ، مەشمۇ كۆزدىن غايىب بولدى. ئۇ پەقەت بىر تال كۆيۈپ بولغان سەرەڭگىنى تۇتقان ھالدا شۇ يەردىلا ئولتۇراتتى.

ئۇ سەرەڭگىدىن يەنە بىر تالنى سۇركىدى، سەرەڭگە يەنمۇ يورۇق نۇر چاچتى ۋە ئۇنىڭ شولىسى تامغا چۈشۈپ، ئۇ يەر يورۇپ خۇددى نېپىز، سۈپسۈزۈك شايىدەك بولۇپ قالدى - دە، ئۇ ئۆينىڭ ئىچىنى بىمالال كۆرەلىدى. شىرەگە قاردەك ئاپئاق داستىخان سېلىنغان، نەپىس چىنە - تەخسىلەر قويۇلغان بولۇپ، تەخسىلەرگە ئالما، كىشمىشلەر سېلىپ پىشۇرۇلغان، ئىسسىق ھورلىرى پۈرقىراپ تۇرغان غاز كاۋىپى قويۇلغان. تېخىمۇ قىزىقى شۇكى، بۇ غاز تەخسىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، دۇمبىسىگە پىچاق ھەم ۋىلكا سانجىلغان ھالدا پول ئۇستىدە ئىككى تەرىپىگە ئىرغاڭلاپ مېڭىپ، ئۇدۇل بىچارە قىزچاققا قاراپ كېلىۋاتاتتى، شۇ چاغدا سەرەڭگە ئۆچۈپ قالدى - دە، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ھەم قېلىن، ھەم سوغۇق تامدىن باشقا ھېچ

نەرسە قالمىدى. ئۇ يەنە بىر تال سەرەڭگە ياندۇردى. بۇ قېتىم ئۇ بىر توپ چىرايلىق مۇقەددەس دەرەخ تۇۋىدە ئولتۇراتتى. بۇ دەرەخ ئۇ بۇلتۇر روزدىستۇۋ بايرىمىدا باي سودىگەر ئائىلىسىنىڭ ئەينەكلىك ئىشكىدە كۆرگەن ھېلىقى بىر توپ دەرەختىنمۇ چوڭ ھەم كۆركەم ئىدى. ياپيېشىل شاخلىرىدا نەچچە مىڭلىغان شامىلار لاۋۇلداپ يېنىپ تۇراتتى. ئۇ سودا دۇكانلىرىنىڭ دېرىزىلىرىدىن كۆرگەن رەڭلىك رەسىملەرگە ئوخشاپ كېتىدىغان نۇرغۇنلىغان رەسىملەر خۇددى ئۇنىڭغا قاراپ تۇرغاندەك كۆرۈنەتتى. قىزچاق رەسىملەرگە قولىنى سۇنۇشى بىلەنلا سەرەڭگە يەنە ئۆچۈپ قالدى. پەقەت روزدىستۇۋ بايرىمىدا يېقىلغان شامىلارنىڭ نۇرلىرى بارغاز. چە يۇقىرى ئۆرلەپ، ئەڭ ئاخىرىدا ئاسماندا چاقناپ تۇرغان يۇلتۇزلاردەك بولۇپ قالدى.

ئۇ تامغا يەنە بىر تال سەرەڭگىنى سۇركىۋىدى، بۇ قېتىم روشەن نۇر ئىچىدىن، ئۇنىڭ مومىسى ئاجايىپ ئىللىق ھەم مېھرىبان قىياپەتتە ئېنىق كۆرۈندى.

«موما! — دەپ ۋارقىرىۋەتتى قىزچاق، — ئاھ! مېنى ئالغاچ كەتسىڭىزچۇ! ماڭا مەلۇم، بۇ سەرەڭگە ئۆچۈشى بىلەنلا سىزمۇ خۇددى ھېلىقى ئىسسىق مەشتەك، ھىدى كېلىپ تۇرغان غاز كاۋىپىدەك ۋە كۆركەم مۇقەددەس دەرەختەك كۆرۈنمەي قالىسىز!»

ئۇ مومىسىنى ئېلىپ قالماقچى بولۇپ، بىر باغلام سەرەڭگىنىڭ ھەممىسىنى تېزلىك بىلەن ياندۇردى. بۇ سەرەڭگىلەر كۆچىلۇك نۇر چېچىپ، كېچىنى خۇددى كۈندۈزدەك يوپيورۇق يورۇتۇۋەتتى. مومىسى ئەزەلدىن ھازىرقىدەك مۇنداق چوڭ ۋە مۇنداق گۈزەل ئەمەس ئىدى. ئۇ قىزچاقنى باغرىغا بېسىپ قۇچاقلىۋالدى ۋە ئۇلار ئىككىسى پارلاق نۇر ۋە خۇشاللىق ئىچىدە ئۆچۈپ كەتتى...»

قەيسەردە سەرەڭگە بولمىغان بىلەن سەرەڭگىدىن بەتتەر

www.uyghurkitap.com

كۆيۈۋاتقان بىر يۈرەك بار ئىدى! ئۇ يۈرەك ئۆز ھارارىتى بىلەن ھايات گۈزەللىكلىرىنى تاۋلىماقچى بولغان ۋە ئاخىرقى ئۇچقۇنلىرىغىچە چاقناپ كەلگەنىدى...

ۋاقىت تۈن نىسپىگە كەلگەن چاغدا، قەيسەر ئۈچۈن ھايات ئاخىرلاشماقتا ئىدى. ئاغرىق ئازابىدا تولا قىينىلىپ بايات-تىن بېرى قورقۇنچلۇق جىمجىت كەتكەن قەيسەر قايتا - قايتا ئېچىنىش-لىق ئىڭىرىدى، بىر نەرسىنى مەھكەم تۇتماقچى بولغاندەك قوللى-رىنى تەستە كۆتۈرۈپ بارماقلىرىنى يىغدى ۋە ھالسىزلىنىپ يېتىپ قالدى.

شۇ چاغدا ئېغىر بىر قەدەم تىۋشى ئاستا - ئاستا ئۇنىڭغا يېقىنلاپ كەلدى. بۇ غەيرىي، ئەمما قانداقتۇر تونۇش قەدەم تىۋشى سەزگۈلىرى بارغانچە ئۆچۈۋاتقان قەيسەرگە كۈچ ئاتا قىل-غاندەك بولدى. قەيسەر پۈتۈن كۈچىنى بېشىغا يىغىپ بېشىنى كۆتۈردى ۋە تولىمۇ تەستە يانچە بولالىدى. بەكمۇ تەسلىكتە كۆز-ىنى ئاچقان قەيسەر داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى، كۆزلىرى چەك-چەيدى، سەزگۈلىرى جانلىنىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئالدىدا داۋۇت ئاسما مايكىچان تۇراتتى. قولىدىكى قومۇش يوپۇرمىقىدىن ياسال-غان يەلپۈگۈچ بىلەن ئۆزىنى تىنماي يەلپۈيتتى.

قەيسەر ئولتۇرۇشقا شۇنچە تىرىشچان بولسىمۇ، لېكىن قو-لى ئازراقمۇ كۈچىنەلمىدى.

— بولدى، قەيسەر، مەدىرلىما، — دېدى داۋۇت مىيىقىدا كۈلۈپ، — مەن سېنى كۆرگىلى كەلدىم. بىر ئوبدان تۇرۇپ-سەن. سەن مېنىڭدىن خاپا بولما. ھەممىمىزنىڭ ياشاش يولىمىز ئايرىم. شۇڭا قورساق كۆپۈكى قىلىپ چاپانىنى تەتۈر كىيمەي، ياشاشنىڭ غېمىنى قىل. بولدى، خوش. بولسا مېنى يامان ئاتلىق قىلما. ئۆزۈڭ بىلىسەن، سېنىڭ بىلەن ئالاش - تارتىش قىلىدىغان ئىشىمىزمۇ يوق.

داۋۇت شۇنداق دەپ بېشىنى چايقاپ قويدى. قەيسەر گەپ

قىلىشقا شۇنداق تەمشەلگەن بولسىمۇ، پەقەت سۆزلىيەلمىدى. بۇنى كۆرگەن داۋۇت بېشىنى لىكشىتىپ قويۇپ كەينىگە بۇرۇلدى. ئۇنىڭ سېمىز گەۋدىسى قەيسەرگە تونۇشتەكلا بىلىندى. قەيسەر ئۇنىڭ كەينىدىن كۆزلىرىنى مىختەك تىكىپ تۇردى. داۋۇت ئىككى قەدەم مېڭىشىغا قەيسەرنىڭ يۈرىكى ئەنسىز سوقۇپ، ۋۇجۇدىغا ئىختىيارسىز تىترەك ئولاشتى. قەيسەرنىڭ كۆزلىرى بىر نەرسىگە قادىلىپلا قالغانىدى. ئۇنىڭ كۆرگىنى داۋۇتنىڭ مۇرىسىدىكى ياڭاقتەك چوڭلۇقتىكى مەڭ ئىدى. قەيسەرنىڭ ئىنچىكە سەزگۈلىرى ھەربىكەتكە كەلدى. نۇرغۇن نەرسىلەر ئەقىل غەلۋىرىدە تاسقىلىپ، خاتىرىلىرىنى غىدىقلاپ ئۆتتى. شۇنىڭ بىلەن قەيسەرنىڭ يۈرىكىنىڭ چوڭقۇرلۇقىدا ساقلىنىپ كېلىۋاتقان مۇدھىش كېچە قەيسەرنىڭ كۆز ئالدىدا روشەن نامايان بولدى.

ھېلىقى كېچە، قەيسەرنىڭ قەدىردان ئاتىسى يىقىلىپ قالغان ھېلىقى كېچە. مۇرىسىدە قورقۇنچلۇق مېڭى بار ئادەم. قەيسەر بىردىنلا بىلدى، مۇشتى كۈچسىز تۈگۈلدى. «ئاتا! ئاتا!» مۇشۇ ئادەم ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ... ئەنە شۇ مەڭ، شۇ كېچە قەيسەرنىڭ كۆزلىرىگە ئورنىشىپ قالغان ئاشۇ مەڭ... قەيسەرنىڭ چىشلىرى لېۋىگە چىڭ بېسىلدى. قەيسەر يەنە قولىنى يەرگە تىرەپ ئورنىدىن تۇرماقچى بولدى. بىراق، تۇرالمىدى. شۇ ھامان ئۇنىڭ خىيالىدىن بىر ئىش كەچتى. داۋۇتنىڭ تەتقىقاتى ۋە شان-شەرىپى. قەدىردان ئاتىسىنىڭ تەتقىق قىلىۋاتقان ئىشى. مۇرىسىدە مېڭى بار ئادەم چاپىنىغا يۆگەپ ئەكەتكەن ھېلىقى ماتېرىيال. ياق، مۇشۇ داۋۇت! شۇ دەققىدە قەيسەر ھەممىنى چۈشىنىپ يەتكەندەك بولدى ۋە پۈتۈن ۋۇجۇدى ئاچچىق غەزەپكە تولدى. قانلىرى قايناپ كەتكەن قەيسەر تەسلىكتە گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ قولىنى داۋۇتقا سۇنۇپ ۋارقىرىدى:

— سەن ... سەن...

شۇ ئىككى ئېغىز سۆزدىن كېيىن قەيسەرنىڭ سۆزلەشكە، ھەرىكەت قىلىشقا ھېچبىر ماجالى قالمىدى. ئاندىن تاجچى تاللا غىنىپ، دومىلاپ سېمونت تاختاي ئۈستىدىن چۈشۈپ كەتتى ۋە بار كۈچى بىلەن يەرنى قامالاشقا باشلىدى... داۋۇت بولسا يۇ چاغدا يېراقلاپ كەتكەنىدى. ئەمەلىيەتتىمۇ داۋۇت ئەزەلدىن قەيسەردىن يېراقتا تۇرۇپ كەلگەنىدى.

يىگىرمە ئىككىنچى باب

ئۇ قېنى؟

توقسۇندىن يىرىم كېچىدىن ئاشقاندا قايتىپ كەلگەن ئىبادەت-خان ئانا قەيسەرنىڭ يېنىغا بارالمىغاچقا بىرئاز ئەنسىرەپ تۇراتتى. شۇڭا، ئۇ كىشىلەر ھېيت نامىزىدىن يېنىپ قارا قوچقارنىڭ گېلىگە پىچاق سۈركىلىشى بىلەن ئالدىراپ ئۆيدىن چىقتى ۋە رېھىم شەپقەتنىڭ ئۆيىگە ماڭدى.

رېھىم شەپقەت ھەدەپ پىچاق بىلەش بىلەن ئاۋارە ئىدى. قىسقىلا سالام ـ سەھەتتىن كېيىن ئىبادەتخان ئانا تاقەتسىزلىنىپ سورىدى:

— قەيسەر قانداق بولۇپ كەتتى؟

بۇ گەپ بىلەن رېھىم شەپقەت پىچاق بىلەشتىن توختىدى.

— ھەي، ئۇ بالا بىزنىڭ گەپنى پەقەت يېمىدى. شۇنچە چۈشەندۈرسەكمۇ دوختۇرغا بېرىشقا ئۇنىماي تۇرۇۋالدى، — دېدى رېھىم شەپقەت بىلەيگە سۇ تېمىتىۋېتىپ، — تېخى يوچۇنلا گەپلەرنى قىلىپ تۇرىدۇ. شۇڭا باشقىچە ئىش بولۇپ قالمىسۇن دەپ ئەنسىرەپ سىلىنى ساقلاپ تۇرغان. بۇ ئىشتا ئۇ سىلىنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلايدۇ.

— تۇنۇگۈن ئەھۋالى قانداقراق ئىدى؟

— ئۆزى چاقىرتىپتىكەن، ئېمە ئىشتۇر دەپ بارسام، دوختۇرغا كۆرۈنۈش ئۈچۈن يىغىپ بەرگەن پۇللارنى ماڭا بېرىپ «قەرزىمنى تۆلىگىنىم، مېنىڭدىن رازى بولۇڭلار» دەپ يۈرىدۇ.

«نېمە بولدى بۇ بالىغا» دەپ بىرمۇنچە چۈشەندۈرۈپ، كەچتە ئۇنىڭغا تىكتۇرگەن ئىشتاننى ئېلىپ بارارمەن دېسەم، ھېلىقى سەيپۇڭ خېلى ساقلىسام يوق... مانا بايا نامازدىن يانغاچ ئىشتاننى ئەكېلىپ، سىلىنى كېلىپ قالار دەپ ساقلاپ تۇرۇشۇم...

— نېمە بوپتۇ ئۇنىڭغا؟

— مەنمۇ ئۇقالمايلا قالدىم.

ئىبادەتخان ئانا ئەندىكىپ كەتتى ۋە:

— ھازىرلا بېرىپ باقايلى، — دەپ ئىشىككە ماڭدى. رېھىم شەپقەت بىلەينى ئوغلىغا سۇندى:

— پىچاقنى تازا ئوبدان بىلە، قۇربانلىق قوي دېگەن قىينىلىپ قالسا بولمايدۇ. مەن بىردەمدىلا كېلىمەن.

ئۇلار ھېيت ئۇچۇن پاكىز تازىلانغان يولدا تونۇش ـ بىلىشلەر بىلەن ئانچىكىم سالاملىشىپ دەرەخلىككە يېتىپ كەلدى. ئەمما، دەرەخلىكتە قەيسەر جىممىدە ياتاتتى. ئۇلار ئىككىسى داڭ قېتىپ تۇرۇشۇپلا قالدى.

— ھوي، قەيسەر يوققۇ؟

بىراق، ئۇلار دەرھاللا بۇ ئويدىن يېنىشتى. چۇنكى، قەيسەر ئۇ ھالى بىلەن قەيەرگىمۇ بارالىسۇن؟ بىر قەدەم باسقۇدەك ھالى بولسىچۇ ئۇنىڭ؟ قېنى شۇنداق بولغان بولسا ـ ھە، نەگىلا كەتسە ياخشىدى، ئەپسۇس... «ئۇنداقتا بۇ نېمە ئىش؟» ئۇلار بىر ـ بىرىگە قارىشىپ تۇرۇپ قېلىشتى. بىر چاغدا ئىبادەتخان ئانىنىڭ جىددىيلىك قاپلىغان چىرايىغا خۇشاللىق كۇلكىسى تېپىپ چىقتى:

— سارىخانلار ئەكېتىپتىمۇ نېمە؟

— ھە!؟ — بۇ گەپ رېھىم شەپقەتنى چۆچۈتۈۋەتتى.

— ھېيتىنىڭ خاسىيىتى، — دېدى ئىبادەتخان ئانا خۇشاللىقىنى باسالماي، — نېمىلا بولسا بالا، نېمىلا بولسا ئانا ـ بالادە. ئۇلۇغ ھېيتلاردا بالىسىنىڭ مۇنداق تاشلىنىپ يېتىشىغا چىدىمى-

غان گەپ... قۇدرەتلىك ئاللا، بەندىلىرىڭنى ئىنسابتىن ئايرىمە-
غايسەن...

— شۇنداق بولسىزە...، — دېدى رېھىم شەپقەت ئارام تاپقاندەك، — قەيسەرنىڭ بەختى ئېچىلىپتۇ... ھەي، ئۇ بىچارە بۇ كۈننى تازىمۇ كۈتكەن...

— داۋۇتمۇ ئەسلىي ئۇنچىۋالا باغرى تاش ئادەم ئەمەس ئىدى... كۆنۈشەلمەي يات كۆرۈپ بولغان ئىش - دە، — ئىبادەتخان ئانا قىزغىن سۆزلەۋېتىپ خۇشاللىق ياشلىرىنى سۈرتە-تى، — يۈرسىلە، مۇشۇ خۇشاللىقتا داۋۇتلارنىڭ ئۆيىنى بىر ھېيتلاپ قويىلى...

ئۇلار مېڭىپ كەتتى. بۇ قېتىم ئەمدى ئاياغلار ئىتتىك، يوللار راۋان ئىدى.

ئۇلار نەچچە قېتىم دىلى قاتتىق رەنجىگەن، «توۋا» دەپ ياقىلىرىنى چىشلەشكەن ھويلا ئالدىغا كەلدى. ھويلا ئىشىكىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان بېزەكچىلىكلەر بۇ ھويلىدىكى ھېيت خۇشاللە-قىنى ئىپادىلەپ تۇراتتى.

رېھىم شەپقەت ھويلا ئىشىكىدىن سالامنىڭ چوڭىنى قىلىپ كىردى. شۇ چاغدا نېمىلەرنىدۇر دەپ كۈلۈپ ئۆيدىن چىققان داۋۇتنىڭ ئۇلارنى كۆرۈش بىلەن دەرھاللا چىرايى تۇتۇلدى. ھەتتا، ھېيت بولۇشىغا قارىماي تۇزۇكرەكمۇ سالاملىشىپ قويمە-دى. بۇنىڭدىن ئۇ ئىككىسى مەڭدەپ قېلىشتى. شۇ چاغدا پارچە-لانغان گۆش سېلىنغان لېگەننى كۆتۈرۈپ چىققان سارەممۇ ئۇلار-نى كۆرۈپ تۇرۇپلا قالدى. ئەمدىلىكتە ئىبادەتخان ئانا بىلەن رېھىم شەپقەتتىكى بايقى خۇشاللىق ۋە قىزغىنلىقتىن ئەسەرمۇ قالمىغاندى.

— قەيسەر...، — دېدى گاڭگىراپ قالغان ئىبادەتخان ئانا ئارانلا. كۆزلىرىدە غۇۋا بىر نۇر چاقناپ ئۆتكەن سارەم ئاغزىنى سۆزگە ئۆمەللىمۇندى، داۋۇتنىڭ سوغۇق ئاۋازى ئاڭلاندى:

— يەنە شۇ گەپمۇ؟ ھېيت ـ ئايەملەردە بولسىمۇ بىرنى ئارامىمىزدا قويسا بولمامدۇ بۇ خەق! بىرەر قازان گۆش قايناپ ماستا ئادەمنىڭ ئەرۋاھىنى ئۇچۇرۇپ...

— قەيسەر بالا كەلمىگەندۇر؟ — سورىدى رېھىم شەپقەت ئۆزىنى بېسۋېلىپ.

— يوق، — دېدى داۋۇت دوق قىلىپ، — ئۇنىڭغا بۇ يەردە نېمە بار!؟

— ئورنىدا ئولتۇرۇشقىمۇ مادارى يەتمەيدىغان بۇ بالا نەگىمۇ كەتكەندۇر؟ بىرەر ئىش بولمىغاندۇر، خۇدايىم؟

— شۇنى دەيمەن. بىرەرى ئەكەتسە، نەرسە ـ كېرەكلىرىنى تاشلاپ قويماستى. ئەستا...

— نېمە؟ — سارەم بىر قولى بىلەن قورسىقىنى، يەنە بىر قولى بىلەن پېشانىسىنى تۇتقىنىچە تۇرۇپلا قالدى. ئۇلار بولسا كەينىگە قاراپمۇ قويماستىن ئۆيدىن چىقىشتى. شۇ تاپتا ئۇلارنى قىيناۋاتقىنى داۋۇتنىڭ قوپال مۇئامىلىسى ئەمەس، بەلكى قەيسەرنىڭ بۇ ئۆيگە كەلمىگەنلىكى ئىدى. ئۇنداقتا قەيسەر قەيەرگە كەتتى؟ كىم ئەكەتتى؟

ئۇلار جىددىيلەشتى. يەنە ئالدىراپ دەرەخلىككە باردى. سەمونت تاختاي ۋە قەيسەرنىڭ ئەسكى ـ تۇسكىلىرى شۇ پېتى، پەقەت قەيسەرلا يوق!

— توۋا، بۇ بالا نەگىمۇ كەتكەندۇر؟ — دېدى لاسسىدە بولۇپ قالغان ئىبادەتخان ئانا، — بۇ بالىنى كىممۇ ئەكەتكەندۇر؟ باشقا بىرەر... بىرەر ئىش بولمىغاندۇر ـ ھە؟ ئەمدى دېگىنىم...

— شۇنداق بولغان تەقدىردىمۇ، — دېدى ئۆز ـ ئۆزىنى تىكشاپ ئېغىر ئويغا پېتىپ قالغان رېھىم شەپقەت، — تىرىكىنىمۇ كۆزۈم كۆرمىسۇن دېگەن بۇ خەق ئۇنىڭ جەسىتىنى نېمىمۇ قىلار؟

شۇنچە ئويلاپمۇ ئۇلار بۇ ئىشنىڭ تەكتىگە يېتەلمىدى، قەيسەرنى بىرەرنىڭ ئەكېتىشىگە تېخىمۇ ئىشەنمىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇلار قەيسەرنىڭ دوستلىرىنىڭ ئۆيىگە ۋە قەيسەرگە كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان كىشىلەرنىڭ قېشىغا بېرىپ باقتى، باشقا كىشىلەردىن سوراشتۇردى. بىراق، قەيسەرنى ھېچكىم بىلەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئەتراپتىكى كىشىلەرنىڭ ئارامى بۇزۇلدى، ھېيت خۇشاللىقلىرى پەسكويغا چۈشتى. قەيسەر نەگە كەتتى؟ ھەممىسى شۇ ھەقتە سۆزلىشەتتى، سوراشتە قىلىشاتتى. ھەتتا، بۇ ئىش بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ تەكلىپى بىلەن ج خ ئىدارىسىگىمۇ مەلۇم قىلىندى. تۈرمۇش يەنىلا ئۆز ئىزى بىلەن داۋاملىشۋاتاتتى... ئەمما، بىرەر سائەتتىن كېيىن داۋۇتلارنىڭ كوچىسىدىكى ئەخلەت ساندۇقىغا ئەخلەت تۆككىلى چىققان بىر ئايالنىڭ ئەنسىز ۋارقىرىشى بىلەن يەنە پاتىپاراقچىلىق باشلاندى.

قەيسەر ئەخلەت ساندۇقىنىڭ ئىچىدە ئوتتۇرىدىن سوندۇرۇلغان پۇتا بوتۇلكىسىنى چىڭ تۇتقان پېتى جان ئۈزگەنىدى...

بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ بىرنەچچە كىشىنى باشلاپ كەلگەن ئىبادەتخان ئاغا بىلەن رېھىم شەپقەت غەزەپ ـ نەپرەتتىن لەرزىگە كېلىشتى. ئۇلارغا ئەگىشىپ كەلگەن ۋە بۇ يەرگە يىغىلغان كىشىلەر داۋۇتلارغا لەنەتلەر ئېيتىشىپ ئۆزلىرىنى باسالماي قېلىشتى. ھەتتا بەزى باغرى يۇمشاق كىشىلەر كۆزىدىن ئىختىيارسىز ئاققان ياشنى توختىتالماي قېلىشتى.

رېھىم شەپقەت يېقىن ئەتراپتىكى قۇرۇلۇش ئورنىغا ھارۋا ئېكىلىشكە ئىككى يىگىتنى بۇيرۇدى.

— يۇرۇڭلار، ئۇ ناپاھلى ئەمدى نېمە دەركىن؟ — دېدى رېھىم شەپقەت. شۇ تاپتا، ئادەتتە چىرايىدىن مۇلايىملىق ئۆچمەيدىغان بۇ ئادەمنىڭ كۆزلىرى قەھرىلىك چاقناپ، قوشۇمىسى چېكىشىدە تۇرۇلگەنىدى.

ھارۋا بىردەمدىلا ئەكېلىنىدى. ئۇلار قەيسەرنىڭ قولىدىكى

www.uyghurkitap.com

بوتۇلكا سۇنۇقىنى تەستە ئاجرىتىپ چىقاردى. ۋە قەيسەرنىڭ ئازاب - ئوقۇبەت تۆكۈلۈپ تۇرغان جەستىنى ھارۇنغا سىلىشتى. «بالام، بۇ يەرگە قانداق كېلەلىگەنسەن؟» دەپ كۆز يېشىنى توختىتالماي قالدى ئىبادەتخان ئانا. «ئەسكى بوتۇلكىنى نېمىنمۇ قىلارسەن؟» دېدى رېھىم شەپقەت چىڭ تۇتۇلۇكەن مۇشتلىرى تىترىگەن ھالدا. بىراق، ئۇلار قەيسەرنىڭ بۇ يەرگە تەستە ئۆمىلەپ كېلىپ، بۇ ئەخلەت ساندۇقىدىن مۇشكۈلدە بوتۇلكا تېپىپ داۋۇتنىڭ ئۆز نەزىرىدىكى نىجىس تېنىنى قانغا بويىاش ئۈچۈن سۇندۇرغانلىقىنى ھەم شۇ چاغدا يىقىلىپ چۈشۈپ قايتا قوپالمىغانلىقىنى زىنھار ئويلاپ يېتەلمىدى.

ئىنسانىي مېھىرنىڭ مەدىتىدىن تەبىئىي تەشكىللەنگەن مۇسىبەتچىلەر قوشۇنى ھەم مۇسىبەت قايغۇسى، ھەم نەپرەت تۈيغۇسى بىلەن قەيسەرنىڭ جەستى سېلىنغان كىچىك ھارۇننى سەپىنىڭ ئالدىدا ئىتتەرگىنىچە كوچىنىڭ ئىچكىرىسىگە — قەيسەر ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە تەلپۈنگەن ھويلىغا قاراپ مېڭىشتى.

ئۇلار ھويلىغا يېقىنلاشقاندا ھويلىدىن چىققان ئادەمنى كۆرۈپ تۇرۇپ قېلىشتى. ھويلىدىن چىققان كىشىمۇ قايغۇلۇق تۇس ئالغان سەپنى كۆرۈپ تۇرۇپ قالدى.

ئۇ — قەيسەرنىڭ ئاپىسى سارەم ئىدى. سارەم بېشىغا باش ياغلىقىنى مەھكەم چىگىپ، سولغۇن چىرايى ھالدا ئاستا قەدەملەر بىلەن كېلىۋاتاتتى. قولىدا چوڭ ئىككى سومكا بار ئىدى. سارەم كىشىلەرنى كۆرۈپ تېڭىرقاپ جايىدا تۇرۇپ قالدى. كىشىلەر ئۇنىڭ ئالدىغا يېرىپ، كىچىك ھارۇننى توختىتىپ جىم تۇرغاندىلا سارەم بىرنېمىنى سەزگەندەك بولۇپ، چىرايى تاتارغان ھالدا ھارۇننىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە قولىنى ھارۇندىكى نەرسىنىڭ ئۇستىگە يېپىلغان ئەدىيالغا سۇندى. سارەمنى ھېچكىم توسمىدى. پەقەت سارەمنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم سىناۋاتقاندەك ئېغىر سۈكۈت ئىچىدە قاراپ تۇردى. سارەم ئەدىيالنى ئاچتى - دە، كۆزلىرى

يۇمۇلغانچه ئورندا لاسسىده ئولتۇرۇپ قالدى. شۇ چاغدا كوچىنىڭ تار دوقمۇشىدىن نېمىنىدۇر توسۇۋالماقچى بولغاندەك چالا كىيىنىكلىك هالدا پالاقلاپ يۇگۇرۇپ چىققان داۋۇت ئۆز يۇرىكىگە نەشتەر كەبى سانجىلىپ تۇرغان نەزەرلەرنى كۆرۈپ هاڭۇبقىپ قالدى.

ئالامان سارەمگە پىسەنتمۇ قىلماي داۋۇتقا قاراپ ئىككى قەدەم چامدىدى. داۋۇتنى كۆرۈپ ئۆزىنى پەقەت باسالماي قالغان ئىبادەتخان ئانا ئاۋازى بوغۇلغان هالدا:

— ئەمدىغۇ مۇرادىڭىزغا يەتكەنسىز؟ مانا قەيسەر ئۆلدى، لېكىن سىزگە قانچىلىك پايدىسى بولدى؟ قەيسەرگە بۇنچىلىك قىلغۇدەك نېمىمۇ ئېلىشىڭىز بار بولغىيدى؟ خۇدايىم تەۋۋا... ئەمدىغۇ بولغاندۇر؟...، — دېدى.

— شۇنداق بېجىرىم، چىرايىدىن نۇر يېغىپ تۇرىدىغان بىر يىگىت مۇشۇنداقلا... سىز ئۆزىڭىزنى گۇناهكار هېس قىلمىدىڭىزمۇ؟ — دېدى رېهىم شەپقەت هېلىلا داۋۇتنى بىرنەچچىنى سېلىۋېتىدىغاندەك ئەلپازدا.

بۇنى ئاڭلىغان ۋە بوينىنى سوزۇپ هارۋىدىكى قەيسەرنىڭ جەسىتىنى كۆرگەن داۋۇت بوزىرىپ - تاتىرىپ بىر پەس تۇرۇپ قالدى. ئاندىن بىردىنلا قاپقىنى تۇردى:

— نېمە ماڭا بۇ گەپلەرنى قىلىپ يۇرىسىز؟ يا قەيسەرنى مەن ئۆلتۇرۇپتىمەنمۇ؟ بىلىۋېلىڭ، ئۆيدىن قەيسەر ئۆزى چىقىپ كەتكەن، شۇنىڭدىن كېيىن مەن ئۇنى ئۇقمايمەن. ياكى... ياكى... شۇنىڭدىن كېيىن مەن قەيسەرنى بىرەر شاپىلاق ئۇرۇپتىمەنمۇ؟ بىرەر ئېغىز تىللاپتىمەنمۇ؟ قانداق خەق بۇ! ئېلىشى بارەدەك تىرىكىنىمۇ ماڭا ئارتسا، ئەمدى كېلىپ ئۆلۈكىنىمۇ ماڭا ئارتسا...

داۋۇت شۇنداق دەپ كەينىگە بۇرۇلدى. ئەمما، ئۇنىڭ پۇت - قوللىرى تىترەپ دوقمۇشتىن ئارانلا ئۆتۈۋالدى. بۇنى

كۆرگەن كىشىلەر «توۋا» دەپ ياقا چىشلەشتى. ئاڭسىزچە بىرنەچچە كىشى بىر تاۋۇتنى كۆتۈرۈپ كەلدى. ئۇلار قەيسەرنى تاۋۇتقا سېلىپ مەسچىتكە قاراپ ماڭدى...

قەيسەرنىڭ جەسىتى خۇددى ئۇنىڭ ھايات چېغىدىكىدەكلا بۇ كوچىنىڭ يېرىمىدا كەينىگە قايتتى.

خاتىمە

هايات يەنە ئۆز ئىزىدا داۋاملىشىپ، ئىنسانلارنىڭ بىر كۆزدىن ياش، يەنە بىر كۆزىدىن كۈلكە ئاقتۇرماقتا. ئاشۇنداق ياش ۋە كۈلكە ئىچىدە نۇرغۇنلىغان ئىنسانلارنى ئاپىرىدە قىلىپ، يەنە نۇرغۇنلىغان ئىنسانلارغا پانىي شارابىنى ئوتلاتماقتا.

هايات قەيسەرنىڭ كۆز ياشلىرى بىلەن ئۇنىڭ قەلبىنى تاشىتەك قاتۇرۇپ، ئۇنىڭ تىرىكلىك مۇساپىسىنى تامامىلاشقا مەجبۇر قىلدى. شائىر ئابدۇراهمان جامىي مۇنداق يازغانىكەن:

يادىڭدىمۇ، ئېيتچۇ سەن تۇغۇلغاندا،
هەممە كۈلگەنىكەن، سەنلا يىغلىغان.
شۇنداق ياشىغىنىكى، كېتەر چېغىڭدا،
هەممەيلەن يىغلىسۇن، سەن ماڭغىن خەندان.

بىراق، قەيسەرنىڭ كېتەر چېغىدا كىشىلەرلا ئەمەس، قەيسەرنىڭ ئۆزىمۇ هاياتتىن زارلاپ يىغلىدى. قەيسەر قازا قىلغان شۇ كۈندىن باشلاپ ئېلىشىپ قالغان سارەمنىڭ قورسىقىدىكى بالىسىنى نەلەردە تاشلىغىنىنى هېچكىم بىلمىدى، ئۇ كوچا - كويلاردا ئەلەڭ - سەلەڭ توۋلاپ يۈرىدىغان ئادەمگە ئايلاندى. داۋۇت بولسا هېلىقى «تەتقىقاتى»نىڭ شەرپى بىلەن ئاپتونوم رايونغا قاراشلىق مەلۇم بىر پەن - تېخنىكا كومىتېتىغا يۆتكىلىپ چىقىپ بىر مەزگىل ئەتىۋارلىنىپ ئىشلىتىلدى. كېيىن كىشىلەر ئۇنىڭ قورسىقىدا تەتقىقات بىلەن شۇغۇللانغۇدەك ئۇماچنىڭ

www.uyghurkitap.com

يوقلۇقىنى هېس قىلىپ، قانداقلارچە شۇنداق بىر قېتىم ئەتىگەنلەر تەمىسىنى تاماملىغانلىقىغا ئىشىنەلمەيلا قېلىشتى. شۇنىڭدىن كېيىن داۋۇت كىشىلەرنىڭ ئەزىرىدىن چۈشۈپ ئەلەمدىن پۈچىلىنىپ، ئىچ پۈشۈقىدا هاراقنى بېشىچىلاپ بېرىلدى. ئاقىۋەتتە، مۇئەللىپ بۇ ئەسىرنى يېزىشتىن بىر يىل بۇرۇن — بۇ ئەسىرى ئۈچۈن ماتېرىيال رەتلەۋاتقاندا داۋۇتنىڭ جېگەر راكىنىڭ ئاخىرقى باسقۇچقا بېرىپ قالغانلىقى مەلۇم بولدى...

تۇرمۇش ئادەمنىڭ بېشىدا هەر ۋاقىت رەڭدار قامچىسىنى ئوينىتىپ تۇرسىمۇ، ئەمما ئىنسان هەرقانداق ئازاب ـ ئوقۇبەت ۋە كۈلپەتلەرگە كۆنۈپ ئادەتلەنگەن، بولۇپمۇ ئۇمىدۋار، هاياتقا روبىرو تىكلىپ تۇرالايدىغان ئادەملەر. شۇڭىمۇ قەيسەرنىڭ هايا-تىدا هېلىقى ناخشا دائىم ياڭراپ تۇردى:

نى بالالار كېلىدۇ،
ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا،
سايدا تۇغمەن چۆرگىلەر،
كۆزدىن ئاققان يېشىغا.

2000 ـ يىل 10 ـ ئايدىن 2002 ـ يىل 9 ـ ئايغىچە تۇرپاندا يېزىلدى.

2003 ـ يىل 1 ـ، 2 ـ ئايلاردا تۇرپاندا تۈزىتىلدى.

图书在版编目(CIP)数据

变成石头的眼泪/吾买尔·阿布都拉·艾尔库提著.
—乌鲁木齐:新疆青少年出版社,2003.11
ISBN978—7—5371—4710—1

Ⅰ.变… Ⅱ.吾… Ⅲ.长篇小说—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I247.5

中国版本图书馆CIP数据核字(2003)第079734号

责任编辑:尼加提·穆合力斯 伊力哈尔江·沙迪克
责任校对:阿布列孜·阿巴斯 迪力亚尔·吐尔逊
封面设计:米尔扎提·塔吉

变成石头的眼泪(维吾尔文)

(长篇小说)

吾买尔·阿布都拉·艾尔库提 著

新疆青少年出版社出版
(乌鲁木齐市北京北路29号 邮编:830012)
E-mail: xjyashlar@126.com
新疆新华书店发行
新疆金版印务有限公司印刷
850×1168毫米 32开本 8.625印张
2003年11月第1版 2015年4月第8次印刷

ISBN 978-7-5371-4710-1 定价:22.00元
如有印刷装订问题请直接同出版社调换